

Agroecologia periurbana a Sant Cugat

**Document base per a la redacció del Pla de Gestió i
Desenvolupament del parc rural de la Torre Negra**

DIRECTORA

Mariona Espinet

**Departament d'educació de les
ciències experimentals i les matemàtiques**

AUTORA

Aitana Martín-Aragón

Ciències Ambientals

AMB LA COL·LABORACIÓ DE:

German Llerena, Tècnic d'Educació

**Ambiental de l'Àrea de Medi Ambient
de l'Ajuntament de Sant Cugat del Vallès**

26 de Setembre de 2007

L'agricultura del futur serà
ecològica o no
serà...assegurar aquesta
agricultura és assegurar el
nostre futur
Guzman, J

AGRAIMENTS

La realització d'aquest projecte no hagués estat mai possible sense la participació, col·laboració i seguiment que han realitzat durant tot aquest període la Mariona Espinet com a Directora i el German Llerena com a col·laborador.

També vull agrair a l'Ajuntament de Sant Cugat, en especial a l'Àrea de Medi Ambient, per haver-me brindat d'aquesta oportunitat, i als diversos tècnics de l'Àrea per les seves col·laboracions, molt especialment a la Meritxell, el Sergi i la Laura, per haver-me facilitat molta informació i els mapes que s'han fet servir.

Es mereixen un agraïment especial el Guillem Herrera i a la Neus Branes, per la seva participació i implicació en el projecte, i també a la meva família per la seva comprensió.

D'altra banda, vull agrair les diverses col·laboracions i atencions donades per:

El Centre d'Estudis Ambientals de Vitoria-Gasteiz, el Josep Muntasell (president del parc agrari del Baix Llobregat), el Joan Villahonrat (president del Consorci de l'espai rural de Gallecs) el Miquel Baldi (gerent del parc agrari de Sabadell), la família Falappi (pagesos i promotors del *parco di Ticinello* (Andrea, Luisa, Avia Luisa, Manuela, Rosalinda i marco), en Cesare Salvetat, (Funcionari de la *Direzziiones Centrale de sviluppo del Territorio*, Area urbanística, del *Comune di Milano*), Pedro Rocha i família (Lyra i Sara) del *proyecto Raizes*, Porto i al Joao Martin i la Mariana Peres de la associació "Tierra" que duen a terme el *Proyecto Criando Raizes*.

ÍNDEX

	pàg
JUSTIFICACIÓ	1
BLOC 0. PRESENTACIÓ DEL PROJECTE	
1. INTRODUCCIÓ	3
2. OBJECTIUS	5
2.1. Objectius generals	5
2.2. Objectius específics	5
3. ANTECEDENTS	6
4. METODOLOGIA	7
5. ESTRUCTURA DE LA MEMÒRIA	10
BLOC 1. MARC CONCEPTUAL: AGROECOLOGIA PERIURBANA	
1. PARCS PERIURBANS	12
2. AGRICULTURA PERIURBANA	14
3. AGRICULTURA I SOSTENIBILITAT	16
3.1. Característiques d'un model d'agricultura sostenible	17
3.2. Legislació sobre l'agricultura sostenible	18
3.2. Producció Integrada	21
3.4. Producció Agrària Ecològica (PAE)	21
4. AGROECOLOGIA	22
4.1. L'Agroecologia com a disciplina científica	24
4.2. Principis bàsics de l'Agroecologia	26
4.3. Producció Agrària Ecològica (PAE)	28
4.4. Marc Legislatiu de la Producció Agrària Ecològica(PAE)	29
5. L'AGRICULTURA ECOLÒGICA A CATALUNYA	32
5.1. La situació de l'Agricultura Ecològica a Catalunya	32
5.2. El comerç agroecològic a Catalunya	38
6. ELS ESPAIS PROTEGITS I LA PRODUCCIÓ AGRÀRIA ECOLÒGICA	40
6.1. Els beneficis d'una gestió agroecològica	41
6.2. Criteris per a fomentar una gestió agroecològica	42

BLOC 2. MARC CONTEXTUAL, EL PARC RURAL DE LA TORRE NEGRA

1. EL MUNICIPI DE REFERÈNCIA DEL PARC RURAL DE LA TORRE NEGRA: SANT CUGAT DEL VALLÈS	46
1.1. Característiques tècniques	46
1.2. Medi Socioeconòmic	47
1.2.1. Evolució de la població	47
1.2.2. Història socioeconòmica del municipi: una història lligada a l'urbanisme	49
1.2.3. Model de ciutat	53
1.2.4. Ocupació actual del sòl al municipi	55
2. ÀMBIT TERRITORIAL, MEDI FÍSIC I POBLACIÓ AL PARC RURAL DE LA TORRE NEGRA	56
2.1. Antecedents històrics a la creació del Parc de la Torre Negra	57
2.2. Àmbit territorial	61
2.2.1. El Parc Agrícola del Vallès i el Parc rural de la Torre Negra	63
2.2.2. La Xarxa d'Espais Lliures de Sant Cugat i el Parc rural de la Torre Negra	65
2.3. Medi físic	68
2.3.1. Climatologia	69
2.3.2. Geologia i edafologia	70
2.3.3. Hidrologia i hidrografia	71
2.3.4. Vegetació, fauna i hàbitats	72
2.4. Medi socioeconòmic	73
2.4.1. Evolució de la població	74
2.4.2. Ocupació del sòl	74
2.4.3. Propietat del sòl i estructura de la propietat	75
2.4.4. Activitats productives: explotacions agropecuàries	77
2.4.5. Usos del territori: esports i lleure	79
2.4.6. Equipaments, serveis i infraestructures	80
2.4.7. Patrimoni arquitectònic, arqueològic i cultural	81

2.4.8. Ús social	82
3. MARC JURÍDIC VIGENT: EL PLA ESPECIAL DE PROTECCIÓ I MILLORA DEL PARC RURAL DE LA TORRE NEGRA	83
3.1. Definició i objectius del pla especial	83
3.2. Estructura de la memòria del Pla Especial	86
3.3. Criteris d'ordenació, Normes i Actuacions del Pla Especial	87
4. AVALUACIÓ I SÍNTESI DEL MARC CONTEXTUAL	91
4.1. Punts forts i febles del parc rural de la Torre Negra	91
4.1.1. A nivell territorial	91
4.1.2. A nivell jurídic	94

BLOC 3. RECERCA D'EXPERIÈNCIES D'ACTIVITATS D'AGRICULTURA PERIURBANES
--

1. JUSTIFICACIÓ DE LA RECERCA	95
2. METODOLOGIA DE LA RECERCA	95
2.1. Criteris per a la selecció de les experiències	96
2.2. Fonts de dades utilitzades	97
2.3. Característiques descriptives per a l'avaluació de les experiències	97
2.3.1. Característiques generals	98
2.3.2. Informació, comunicació i difusió	98
2.3.3. Producció, comercialització i consum	99
2.3.4. Educació, formació i participació ciutadana	101
2.3.5. Innovació i recerca	103
3. DESCRIPCIÓ D'ACTIVITATS	104
4. PARC AGRARI DE SABADELL	105
4.1. Introducció	105
4.2. Model de gestió del parc agrari de Sabadell	107
4.3. Valoració i implicacions per al parc rural de la Torre Negra	110
4.3.1. Propostes de col·laboració	112
5. ESPAI RURAL DE GALLECS	113
5.1. Introducció	113
5.2. Model de gestió de l'espai rural de Gallecs	115

5.3.	Valoració i implicacions per al parc rural de la Torre Negra	119
6.	PARC AGRÍCOLA DEL BAIX LLOBREGAT	121
6.1.	Introducció	121
6.2.	Model de gestió del parc agrícola del Baix Llobregat	123
6.3.	Valoració i implicacions per al parc rural de la Torre Negra	127
7.	HORTES D'OLARIZU, PARQUE ANILLO VERDE DE VITORIA-GASTEIZ	129
7.1.	Introducció	129
7.2.	Model de gestió de les hortes d'Olarizu	131
7.3.	Valoració i implicacions per al parc rural de la Torre Negra	135
8.	PARCO AGRÍCOLA SUD DI MILANO (ITALIA)	137
8.1.	Introducció	137
8.2.	<i>Parco della Vettabbia</i>	140
8.2.1.	Introducció	140
8.2.2.	Model de gestió del <i>parco della Vettabbia</i>	142
8.2.3.	Valoració i implicacions per al parc rural de la Torre Negra	144
8.3.	<i>Parco Ticinello</i>	145
8.3.1.	Introducció	145
8.3.2.	Model de gestió del <i>parco Ticinello</i>	147
8.3.3.	Valoració i implicacions per al parc rural de la Torre Negra	150
9.	COLLEGE OF AGRICULTURAL & ENVIROMENTAL SCIENCE, UNIVERSITY OF CALIFORNIA DAVIS, (CALIFORNIA, EEUU)	152
9.1.	Introducció	152
9.2.	Model de Gestió del <i>College of agricultural & Enviromental Science, university o California Davis</i>	153
9.3.	Valoració i implicacions per al parc rural de la Torre Negra	159
10.	THE CENTER FOR AGROECOLOGY & SUSTAUNABLE FOOD SYSTEMS UNIVERSITY OF CALIFORNIA SANTA CRUZ, (CALIFÒRNIA, EEUU)	159
10.1.	Introducció	159

10.2.	Model de gestió del <i>Center for agroecology and sustainable food systems</i>	161
10.3.	Valoració i implicacions per al parc rural de la Torre Negra	169
11.	ALTRES ACTIVITATS D'AGRICULTURA PERIURBANA	170
12.	REFERENTS PER AL PARC RURAL DE LA TORRE NEGRA	183

BLOC 4. MODEL DE GESTIÓ PER AL PARC RURAL DE LA TORRE NEGRA, Criteris i principis bàsics per al desenvolupament d'un Pla de Gestió i Desenvolupament (PGD)
--

1.	INTRODUCCIÓ	186
2.	OBJECTIUS GENERALS I DIMENSIONS	187
2.1.	Objectius del model de gestió	189
2.2.	Dimensions d'actuació	189
3.	DIMENSIÓ 1: INFORMACIÓ, DIFUSIÓ I COMUNICACIÓ	190
3.1.	Objectius i plantejament	190
3.2.	El parc rural i un centre d'Interpretació	191
3.3.	Punt d'Informació	194
3.4.	Centre d'Interpretació virtual	195
3.5.	Activitats i jornades	196
3.6.	Senyalització	197
3.7.	Línies estratègiques i actuacions bàsiques	198
4.	DIMENSIÓ 2: PRODUCCIÓ COMERCIALITZACIÓ I CONSUM	200
4.1.	Introducció, objectius i plantejament	200
4.2.	La producció ecològica	201
4.2.1.	Proposta per a la producció agroecològica	202
4.2.2.	La primera fase productiva del parc rural de la Torre Negra	202
4.3.	Model de comercialització	204
4.3.1.	El Mercat Local (ML), la Venta Directa (VD) i els Circuits Curts de Comercialització (CCC)	204
4.3.2.	Els models de comercialització: les alternatives	205
4.3.3.	Avaluació de la comercialització ML, VD i CCC	207

4.4.	La proposta de comercialització i consum per al parc rural de la Torre negra	208
4.5.	Línies estratègiques i actuacions bàsiques	210
5.	DIMENSIÓ 3: L'EDUCACIÓ, LA FORMACIÓ I LA PARTICIPACIÓ	213
5.1.	Objectius i plantejament	213
5.2.	Activitats d'Educació Ambiental (EA)	214
5.2.1.	L'Educació Ambiental a Sant Cugat del Vallès	214
5.2.2.	L'Educació Infantil, primària, secundària i l'Educació Ambiental	215
5.2.3.	Activitats d'Educació Ambiental al Pla de Dinamització Educativa (PDE)	217
5.2.4.	Les propostes d'Educació Ambiental per al parc rural de la Torre Negra	217
5.3.	Programa de Formació	222
5.3.1.	Formació de professors, mestres i educadors	222
5.3.2.	Pràctiques universitàries i recerques d'estudiants	224
5.3.3.	Coordinació i organització del programa	229
5.4.	Participació ciutadana	231
5.4.1.	L'òrgan gestor i l'òrgan de participació	231
5.4.2.	Participació en les tasques de restauració ambiental	231
5.4.3.	Participació en les tasques agrícoles	233
5.5.	Línies estratègiques i actuacions bàsiques	234
6.	DIMENSIÓ 4: INNOVACIÓ I RECERCA	235
6.1	Introducció	235
6.2.	Objectius i plantejament	237
6.3.	Un model d'Innovació i Recerca	238
6.4.	Innovació i recerca en agricultura ecològica a Catalunya	240
6.4.1.	Fortaleses i debilitats del sistema de Recerca	242
6.4.2.	Línies de Recerca en el marc de l'Agroecologia i la PAE	243
6.5.	Innovació i recerca en el parc rural de la Torre Negra	243
6.5.1.	Agents implicats	248

6.6.	Línies estratègiques i actuacions bàsiques	249
7.	CONCLUSIONS I RELACIONS DE LES LÍNIES ESTRATÈGIQUES: EL MODEL DE GESTIÓ INTEGRAT	250
8.	FASES D'APLICACIÓ DEL MODEL DE GESTIÓ	255
9.	MODEL INSTITUCIONAL	256
9.1.	Òrgan gestor del parc rural de la Torre Negra	259
9.2.	Òrgan de participació	260
9.3.	Agents implicats en la gestió o col·laboradors en el model de gestió del parc rural de la Torre Negra	261
10.	BASES DE FINANÇAMENT	261
10.1.	Base de finançament del Pla Especial de Protecció i Millora del parc rural de la Torre Negra	263
10.2.	Instruments financers de la UE de suport a espais agraris periurbans	263
10.2.1.	Fons Estructurals d'Iniciativa Nacional	264
10.2.2.	Interreg III	266
10.2.3.	Programa LIFE-Medi Ambient (00-04)	267
CONCLUSIONS FINALS DEL PROJECTE		269
PRESSUPOST		271
ORGANIGRAMA		272
BIBLIOGRAFIA		277
ACRÒNIMS I SIGLES		281
ANNEXES		

JUSTIFICACIÓ

JUSTIFICACIÓ

El 29 de juliol del present any s'aprovà el Pla Especial de Protecció i Millora del parc rural de la Torre Negra. A partir d'aquest moment, s'obre un ampli ventall de possibilitats de gestió i desenvolupament per a l'espai. Aquest fet ha determinat que el present projecte es presenti com a eina bàsica de gestió, on es proposen les línies estratègiques i actuacions.

L'espai rural del parc de la Torre Negra es caracteritza pel seu valor ambiental, ja que té una funció ecològica de manteniment de la biodiversitat ja protegida al parc de Collserola i representa un paisatge tradicional en desaparició, de gran bellesa i molt apreciat per la ciutadania, en el que es combinen en mosaic camps de conreu, pastures, bosc, vegetació de ribera i la muntanya. El valor social de l'espai també és important per les intenses activitats de lleure que s'hi desenvolupen i pel patrimoni cultural, arquitectònic i arqueològic, que s'hi troba. L'agricultura com activitat econòmica ha estat la vertebradora històrica de l'espai però actualment es troba en una situació crítica, necessitada d'una intervenció i reestructuració, obrint-se més que fins ara a funcions socials, factor que justifica –juntament amb la preservació dels valors ecològics de la serra- la creació del parc rural.

La preservació d'aquest tipus d'espais passa per la seva gestió i pel manteniment i millora de l'activitat agropecuària, establint nous lligams socials entre la producció i la ciutadania, la preservació i recuperació del seu patrimoni natural i cultural, així com els nous coneixements ambientals, la defensa del patrimoni natural i cultural, així com l'ordenació i el foment d'un ús social racional de l'espai protegit (Madaula. 2005)

A moments d'ara, el Pla Especial proposa una sèrie d'actuacions molt concretes, atorgant la proposició de criteris de gestió a diferents estudis específics. Aquests, però, tot i proposar unes línies estratègiques molt

concretes, no es contextualitzen en un marc comú, impeding la interrelació dels potencials que caracteritzen el parc. És doncs en aquest àmbit on rau la importància del present projecte, un projecte on s'idea un model de gestió integrada, amb el que se li dona a l'espai d'una identitat pròpia i única, que l'identifica i el diferencia dels altres espais rurals o agrícoles presents a Catalunya, i que podria servir com a referent per a altres espais lliures.

En conclusió, el present projecte és una proposta de criteris de gestió integrada que dona les línies estratègiques bàsiques en quant a l'ús d'aquest espai, per tal d'englobar la gran quantitat de funcions, usos i actors en un model que incideix tant en els valors socials com en els ambientals. Pretén ser un document Base sobre el qual es treballi per a la redacció del Pla de Gestió i Desenvolupament, per al Pla Director, i per als programes d'actuació específics.

BLOC 0:
PRESENTACIÓ DEL PROJECTE

BLOC 0: PRESENTACIÓ DEL PROJECTE

1. INTRODUCCIÓ

El model de creixement urbanístic, especialment el de les àrees metropolitanes, tendeix a expandir-se sense parar, omplint els anomenats espais lliures, sovint espais naturals i agrícoles, i creant una ciutat difusa. Es produeix així un canvi d'usos per l'ocupació del sòl, amb una gran pressió sobre l'activitat agrària, que amenaça la continuïtat dels valors i les funcions d'aquesta (Sabater. 2005).

Avui es pot constatar un ampli consens social sobre la necessitat de preservar els espais agroforestals, una necessitat sorgida a més per la percepció clara que es té de l'amenaça que suposa l'actual expansió urbanística.

L'espai agrícola es veu afectat per l'expansió de la ciutat i queda territorialment fragmentat, la qual cosa dificulta la rendibilitat i continuïtat productiva. Aquesta activitat sovint es veu amenaçada, també, pel conjunt de problemes que comporta la seva ubicació periurbana: la inseguretat jurídica, la hiperfreqüentació, la pressió dels usos no agraris i les expectatives econòmiques sobre el sòl.

En el cas del Parc Rural de la Torre Negra, s'ha arribat a la situació d'abandonament casi total dels terrenys productius i a una degeneració de l'espai. En aquest context és en el que les eines d'ordenació territorial i de gestió i desenvolupament, prenen una importància vital per a l'espai, amb la finalitat de regenerar l'activitat agrícola i potenciar un territori multifuncional.

Durant el llarg del procés de protecció d'aquest espai, han intervingut una gran quantitat d'actors i entitats que han anat presentant les seves demandes i propostes front al parc rural de la Torre Negra. Val a dir que la preservació de l'espai ha estat caracteritzada per la gran pressió i reivindicació social.

Aquest document és una proposta de pla de gestió general per a l'espai, que marca unes línies estratègiques bàsiques, prenent englobar el conjunt d'actors, usuaris i propostes que ofereix el parc en el seu àmbit territorial.

Per tal de complir amb aquestes expectatives i assegurar un desenvolupament rural sostenible a l'espai de la Torre Negra, s'ha optat per la opció de basar el model de gestió en els fonaments de l'Agroecologia per les infinites capacitats i beneficis que aquesta aporta amb l'objectiu d'assegurar un desenvolupament ecològicament sostenible, econòmicament viable, culturalment adaptada i socialment equitativa (Guzman, et al. 2000)

Són moltes les iniciatives de desenvolupament rural d'espais periurbans arreu del món, amb models de gestió i programes molt diversos. Totes aquestes han anat trobant-se amb problemes i oportunitats en el context en que s'emmarquen i s'han anat adaptant a les noves situacions. Per al disseny del model de gestió del parc rural, s'ha optat per utilitzar com a referents algunes d'aquestes activitats amb la finalitat de servir com a models identificant-ne les fortaleeses i les debilitats.

La gestió del parc rural, s'emmarca a més, dins la proposta del parc agrícola del Vallès, que reconeix la necessitat de donar a l'activitat agrícola la consolidació d'un mosaic territorial, per a la conservació de la fauna, la flora i la biodiversitat local, i dels valors culturals i socials associats a aquestes pràctiques. És important per aquesta raó, que la Torre Negra reivindiqui i promogui la creació d'aquest parc comarcal.

Així doncs, aquest model de gestió es presenta com una eina innovadora per a la integració i desenvolupament de l'espai i del context social en el que s'emmarca. El model de gestió proposa una sèrie de línies estratègiques i d'acció que promouen la transformació social i funcional de l'espai rural de la Torre Negra i del municipi de Sant Cugat del Vallès.

2. OBJETIUS DEL PROJECTE

Durant la realització d'aquest projecte es pretenen assolir els següents objectius generals i específics:

2.1. Objectius principals

L'objectiu principal d'aquest projecte és la de crear un document base per a la gestió del parc rural de la Torre Negra. La finalitat d'aquest document és la de marcar les línies estratègiques d'acció que permetin el disseny i redacció d'un Pla de Gestió i Desenvolupament per a l'espai. En sí és un document que pot fer-se servir com a eina per a la gestió del territori des d'un punt de vista global, tenint en compte la multidisciplinarietat de l'eix temàtic del parc.

El model de gestió que es proposa en la present memòria té com a prioritat la creació d'un document on quedin plasmades les demandes de la societat de Sant Cugat del Vallès en relació al parc rural, proposant unes línies estratègiques d'acció i una sèrie de propostes d'activitat per a gestionar el parc.

2.2. Objectius específics

Des d'un punt de vista més específic, la present memòria té els objectius de:

- Contribuir al desenvolupament d'una agricultura viable i sostenible per al futur, emmarcant el parc rural de la Torre Negra en les bases de l'agroecologia.
- Fer un recull bibliogràfic d'experiències i activitats relacionades amb l'agricultura periurbana.
- Contribuir en la creació de models de gestió ambiental per als espais lliures de Sant Cugat del Vallès que tinguin en compte la participació ciutadana.
- Contribuir en la reivindicació de la creació del Parc Agrícola del Vallès com a eina de coordinació i d'articulació de xarxes entre els espais agrícoles de les comarques del Vallès Occidental i Oriental.
- Reivindicar la necessitat de projectes de gestió per als espais lliures de Sant Cugat del Vallès tenint en compte el context en el que es troben.

3. ANTECEDENTS

La realització d'aquest projecte de final de carrera de ciències ambientals s'emmarca a la situació, en que l'autora del projecte es troba en fase de pràctiques d'empresa dins l'Àrea de Medi Ambient a l'Ajuntament de Sant Cugat.

En un inici l'objectiu era el de crear un projecte per a la gestió d'un Centre d'Interpretació per al parc rural de la Torre Negra. Aquest projecte havia estat una petició per part de l'Ajuntament amb l'objectiu de que fos implementat al maig de l'any 2007. En conseqüència de discrepàncies en els principis en que s'havia de fonamentar el Centre d'Interpretació, entre els diferents agents de l'Administració pública, aquest projecte va ser endarrerit.

Val a comentar, que a més, durant la fase de recerca bibliogràfica realitzada per al desenvolupament d'aquest primer treball, l'autora, el responsable de les pràctiques d'empresa, que és el tècnic d'Educació Ambiental de l'Àrea de Medi Ambient i la directora del projecte, van trobar més convenient una reorientació, per tal de focalitzar l'objecte d'estudi en un àmbit més general, el parc rural de la Torre Negra, on la necessitat d'una actuació més urgent ha vingut demandada per la societat de Sant Cugat del Vallès anys enrere.

Així doncs, és una idea sorgida de la ciutadania i les entitats locals per a donar un sentit i funció al parc rural de la Torre Negra i desenvolupada per un equip de treball integrat per la Directora del projecte, Mariona Espinet, el tècnic de l'Àrea d'Educació Ambiental i tutor de les pràctiques d'empresa German Llerena, i l'autora, Aitana Martín-Aragón. Ara bé, és un projecte amb una funció administrativa i de gestió molt important per a l'Ajuntament, perquè és un projecte base amb els principis bàsics per al desenvolupament del Pla de Gestió i Desenvolupament amb el que ha de comptar el parc rural de la Torre Negra i perquè dóna les línies d'acció principals i les fases d'actuació amb les quals iniciar la dinamització de l'espai recent protegit de la Torre Negra.

4. METODOLOGIA

En aquest apartat es descriu el procediment metodològic seguit per a la realització del projecte.

En la figura 1 es mostra l'esquema metodològic del projecte, el qual és una síntesi del procés general.

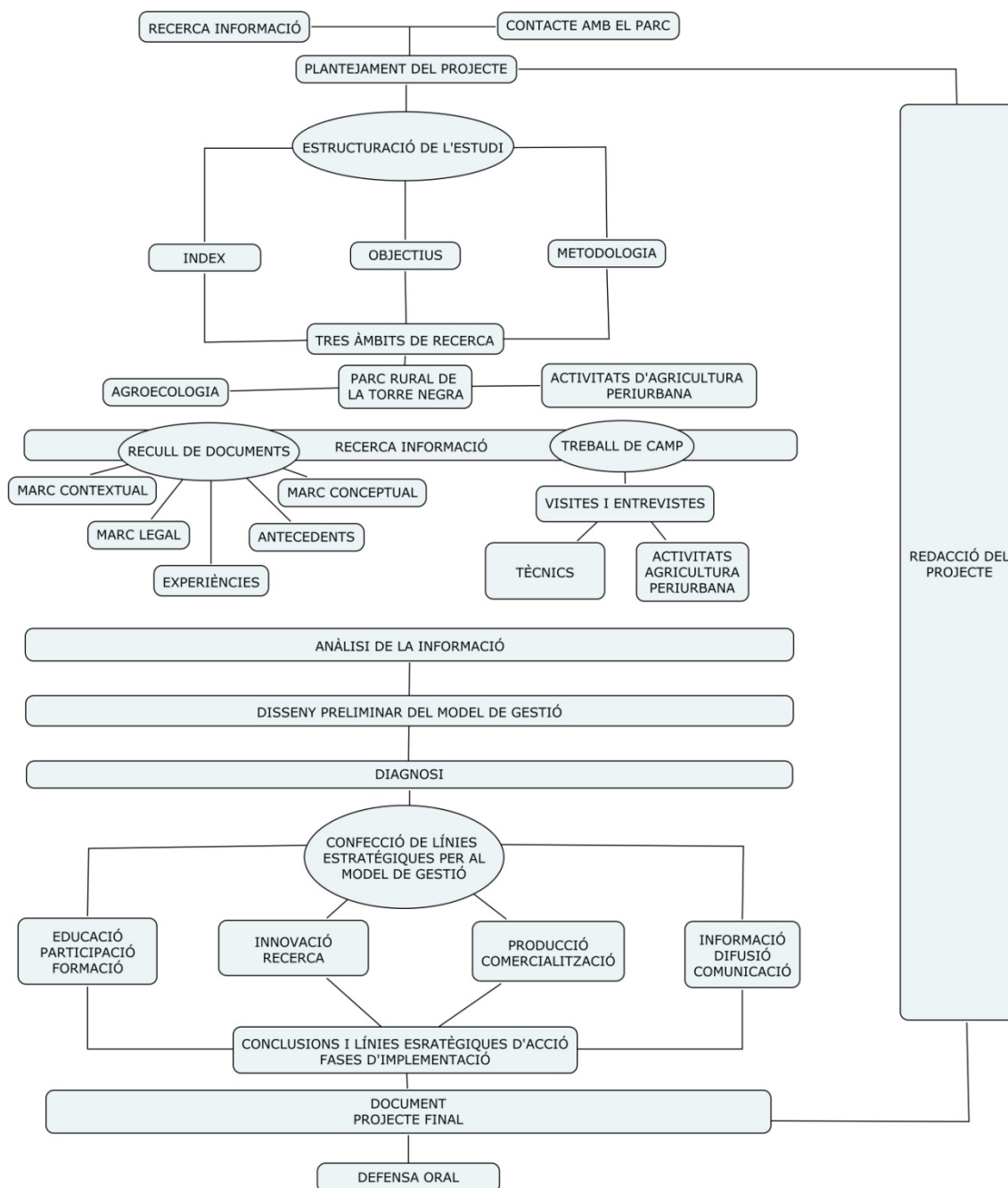

Figura 1: Diagrama de metodologia emprat durant la realització del projecte

Font: Elaboració pròpia

En primer lloc, per al plantejament del projecte, es realitzar una primera aproximació a l'àmbit d'estudi i als antecedents històrics. Això es va realitzar a mitjançant una recerca d'Informació sobre el context del parc, gràcies a la obtenció de tots els documents i estudis previs a aquesta memòria cedits per l'Àrea de Medi Ambient de l'Ajuntament. També es va fer una visita a l'àmbit territorial de parc rural de la Torre Negra, per tal de realitzar un primer contacte amb el territori.

A partir d'aquesta primera recerca documental, es redactà un primer plantejament del projecte, estructurant d'una manera molt general els punts que a tractar, els objectius i la metodologia de les recerques que comportava la realització del projecte.

Un cop classificats de forma global els punts a tractar es va obtenir una estructura que determinava una recerca en tres àmbits: l'agroecologia, el context del parc rural i activitats d'agricultura periurbana a diferents nivells territorials. Aquestes tres recerques han estat els determinants del model de gestió plantejat en aquesta memòria després d'haver fet l'anàlisi i la diagnosi pertinent per a cada àmbit d'investigació.

La recerca realitzada per als àmbits de l'agroecologia i del context del parc rural ha estat una recerca bibliogràfica mitjançant un recull de documents referents al marc contextual, marc legal, marc conceptual i antecedents.

Pel que fa a la recerca d'experiències d'agricultura periurbana, la investigació s'ha realitzat mitjançant una recerca bibliogràfica i un treball de camp. La recerca realitzada mitjançant el treball de camp ha consistit en visites i entrevistes amb tècnics especialitzats.

Al bloc específic referent a aquest àmbit (bloc 3) es troba una descripció més específica de la metodologia realitzada.

Un cop obtinguda la informació referent a aquest tres àmbits de recerca, es va realitzar un anàlisi d'aquesta informació.

- Per a l'àmbit de l'agroecologia, es va analitzar el marc teòric, el marc legislatiu, la situació a Catalunya sobre producció i comercialització ecològica i la relació establerta entre aquest sistema productiu i els parc o espais naturals amb una situació periurbana.
- Per l'àmbit contextual del parc rural de la Torre Negra, s'analitzà el marc territorial i jurídic en què s'emmarca: el municipi de referència al parc, Sant Cugat del Vallès, l'àmbit territorial del parc i el Pla Especial de Protecció i Millora del parc rural de la Torre Negra.
- Per últim, en relació a les activitats d'agricultura periurbana, es va realitzar un anàlisi de vuit activitats a diferents nivells territorials fent una descripció del model de gestió que porten a terme. També s'inclogueren altres activitats relacionades amb l'agricultura o amb el marc del model de gestió que s'estava iniciant a dissenyar.

Quant es finalitzà amb l'anàlisi de la informació, es va dissenyar un primer model de gestió per al parc rural de la Torre Negra.

A partir d'aquest primer model, es va realitzar la diagnosi de la informació obtinguda per a cadascun dels àmbits de recerca:

- En l'àmbit de l'agroecologia es van valorar els beneficis que aquesta determina en un espai protegit dedicat a l'agricultura periurbana.
- En el marc contextual, es van avaluar els punts forts i febles de la situació territorial i jurídica del parc rural, tenint en compte l'activitat que es pretenia iniciar.
- Per a les activitats d'agricultura periurbana s'avaluaren les activitats i programes que poguessin servir com a referent per a la creació del model de gestió del parc rural.

Un cop feta la diagnosi, s'inicià la confecció específica de les dimensions per al model de gestió del parc. Obtenint les línies d'acció i actuacions bàsiques per a cadascuna d'elles. Amb aquestes es va crear el model de gestió integrat a partir de fer relacions entre les línies i accions de les quatre dimensions.

Per últim es proposar el programa d'implementació per fases, i propostes relacionades amb l'òrgan gestor i el model de finançament.

Així doncs, en total s'han realitzat set fases durant la realització d'aquest projecte:

1. Fase preliminar
2. Recerca
3. Anàlisi
4. Disseny preliminar
5. Diagnosi
6. Disseny final
7. Document final i defensa oral

Les fonts bibliogràfiques emprades han estat molt diverses: bibliografia publicada, documents legislatius, publicacions i articles i pàgines web i informació publicada en Internet.

Per a la realització de la recerca d'activitats, també s'ha comptat amb la possibilitat de visites i entrevistes amb tècnics especialitzats.

5. ESTRUCTURA DE LA MEMORIA

La present memòria, que desenvolupa el projecte *Agroecologia periurbana a Sant Cugat: Document base per a la redacció del Pla de Gestió i Desenvolupament del parc rural de la Torre Negra*. Està organitzada en un total de cinc blocs genèrics:

1. Bloc 0: Presentació del projecte
2. Bloc1: Marc conceptual: l'Agroecologia periurbana
3. Bloc 2: Contextualització: el parc rural de la Torre Negra
4. Bloc 3: Recerca d'experiències d'agricultura periurbana
5. Bloc 4: Model de gestió per al parc rural de la Torre Negra: Criteris i principis bàsics per a la redacció del Pla de Gestió i Desenvolupament (PGD).

En el primer i present bloc es presenta de forma bàsica el document i els objectius i metodologia emprada per a la realització del projecte

En els blocs 1 i 2 s'exposa el marc conceptual en que es basa el model de gestió i el marc contextual en que s'emmarca el parc rural de la Torre Negra.

En el bloc 3 es troba l'anàlisi i diagnosi de les activitats d'agricultura periurbana. Per últim en el bloc 4 es presenta el model de gestió que es proposa exposant les línies estratègiques i d'acció per a cadascuna de les dimensions, el model de gestió integrat, el programa d'actuacions i propostes generals relacionades amb l'òrgan gestor i el pla de finançament.

BLOC 1

MARC CONCEPTUAL

Agroecologia periurbana

BLOC 1. MARC CONCEPTUAL: AGROECOLOGIA PERIURBANA

Tot projecte d'ordenació, promoció o gestió territorial cal que parteixi d'un marc conceptual concret, amb la finalitat de que els programes i les actuacions específiques siguin coherents amb el planejament general.

El nou model de gestió que s'està proposant al parc rural de la Torre Negra es basa en un nou enfoc d'organització i desenvolupament rural, l'Agroecologia. En el present bloc, es descriuen els conceptes bàsics i els principis en el que es fonamenta, per tal de que quedin descrits en aquest document base.

A més a més, s'ha volgut fer una revisió conceptual de les figures d'agricultura periurbana i de parc rural, ja que són les figures jurídiques i territorials que defineixen aquest espai.

1. PARCS PERIURBANS

Si els anys seixanta i principis del setanta es caracteritzem per un important ritme de creixement urbà a Espanya, a partir de mitjans d'aquesta dècada s'observa una clara desacceleració, especialment en les ciutats principals i les àrees metropolitanes (Alberdi Collantes 2002). Així s'inicia un nou cicle en la història urbanística espanyola.

La característica principal d'aquesta nova etapa d'urbanisme és la descentralització espontània de població i activitats. Aquesta situació origina la demanda de nous espais que es concentren preferentment en el suburbà així doncs el sòl urbanitzat comença a créixer desmesuradament.

A Catalunya la situació no varia, es produeix una migració massiva dels habitants de les grans ciutats, en especial dels barcelonins, cap als municipis

mitjans i petits. Les migracions més importants deixen de ser externes i s'acceleren els moviments residencials interns de la població catalana. Les grans ciutats deixen de ser punts d'atracció poblacional provocant el desplaçament del centre vers la perifèria.

Sant Cugat és un dels municipis que ha estat més afectat per aquest desplaçament poblacional en conseqüència de la seva situació estratègica i del model de ciutat.

La conseqüència directa, és doncs, una ocupació i fraccionament intens del territori que configuren un teixit de ciutats estretament relacionades entre elles on els espais lliures són, cada cop més, un bé escàs.

Aquesta és la raó principal que ha portat a crear formes d'ocupació del territori que mantinguin els espais lliures al voltant o entremig de les ciutats com una xarxa autònoma i autosuficient que no perdi la continuïtat dels serveis i de les infraestructures, que compleixin sense dèficits les funcions que se'ls demana, però sense que les interaccions entre allò que en podem dir el "rusc" humà i la natura presentin contradiccions insalvables (Gaya, 2003).

La planificació, el disseny i la gestió dels espais lliures a la ciutat i al territori és avui un dels aspectes més importants de la planificació urbana i territorial. L'habitant de la ciutat ha de poder apreciar d'una manera directa els atractius i la lliçó viva de la natura de la ciutat, ja que es tracta de fomentar i de fer possible un sentiment col·lectiu de cultura social, una noció d'harmonia global amb l'entorn natural. Amb aquesta filosofia es crea la figura dels parcs urbans i periurbans.

Els parcs periurbans es poden definir doncs com espais lliures propers als nuclis urbans que amb uns objectius i mecanismes de gestió adequats poden complir amb una sèrie de beneficis de caràcter interdisciplinar front als habitants del municipi.

2. L'AGRICULTURA PERIURBANA

Amb el creixement de la ciutat, el medi rural i el sòl agrícola es redueixen a mesura que els usos urbans s'extenen. (Gómez Orea, 1992)

En el procés expansionista, pocs són els instruments d'ordenació que són capaços de preservar aquells sòls que per les seves condicions agrològiques o naturals presenten unes millors condicions per al progrés de les funcions agràries. Tan sols les diferents formes de protecció d'espais naturals o rurals amb menor pressió urbana, estan obtenint resultats satisfactoris. (Alberdi Collantes, 2002). És en aquest sentit on pren rellevància la potenciació i protecció dels espais agrícoles periurbans, concretament a l'espai rural que ocupa el parc de la Torre Negra.

Una de les definicions d'agricultura periurbana més utilitzada és la formulada per l'Organització per la Cooperació i el Desenvolupament Econòmic (OCDE). Segons aquesta organització s'entén com a agricultura periurbana aquella que es practica dins un radi de 20 km a l'entorn d'un nucli urbà de més de 200.000 habitants i de 10 km de radi de ciutats entre 50.000 i 100.000 habitants (OCDE, 1979). Aquesta agricultura compleix dues funcions importants: el cultiu de productes agraris i la contribució a la qualitat del medi ambient. Aquesta segona funció es fonamenta en que el sòl agrari actua de pulmó verd de les grans zones urbanes, són un element fonamental en la ordenació territorial que impedeix el creixement il·limitat de les ciutats, generen paisatge i humanitzen els entorns urbans. (CESE, 2004) En aquest context, el Comitè Econòmic i Social Europeu (CESE) fa una valoració de l'agricultura periurbana afirmant que les funcions ambientals, socials i econòmiques d'aquests espais tenen més rellevància que a la resta del territori.

Per tot això, la promoció i la valorització de l'agricultura en les àrees periurbanes assumeix un significat estratègic a més d'un aspecte paisatgístic, econòmic i ambiental, i passa a ser un tema de caràcter cultural. Aquestes àrees periurbanes representen una ocasió única per a un confrontament i un diàleg molt reivindicat entre la cultura rural i la cultura metropolitana. És així

com poden convertir-se en un laboratori de noves aportacions socials, econòmics i productius crucials per a la revalorització d'una nova realitat rural. (Stolfi, 2004)

L'Agricultura periurbana, té peculiaritats que haurien de ser aprofitades al màxim: Les oportunitats que li ofereix la proximitat a un mercat consumidor, la sensibilitat creixent cap a aspectes de qualitat i de seguretat alimentària i la demanda social de noves activitats (educació ambientals, oci, formació...) Aquestes activitats permeten diversificar el risc empresarial i millorar la renda agrària.

Al caràcter multifuncional de l'agricultura periurbana s'hi inclou també la funció de paisatge. La sensibilitat creixent de la població cap a aspectes de qualitat té a veure en certa mesura amb els sentiments que els desperta la contemplació del paisatge. El Consell Europeu redacta el Conveni Europeu del Paisatge (2000). L'objectiu d'aquest és, encoratjar les autoritats públiques a adoptar polítiques i mesures a escala local, regional, nacional i internacional, per protegir, gestionar i planificar els paisatges de tot Europa (CE, 2000). La finalitat és conservar i millorar la qualitat del paisatge i fer que el públic, les institucions, els poders locals i regionals, reconeguin el valor i la importància del paisatge.

En la figura 2 s'exposen les diverses funcions de l'agricultura periurbana respecte l'àmbit territorial que ocupa i els beneficis que se'n deriven. Per tal que l'agricultura periurbana pugui desenvolupar-se i establir-se en el context en el que es trobi és important que les seves funcions i beneficis siguin aprofitats al màxim.

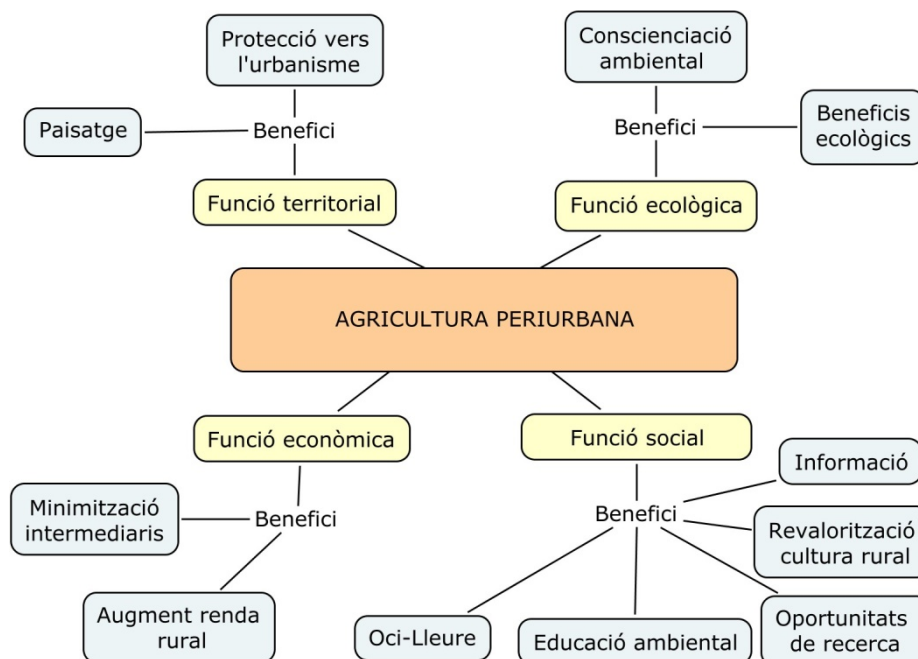

Figura 2: Funcions i beneficis de l'agricultura periurbana

Font: El-laboració pròpia

Existeix un factor comú en totes les funcions, el respecte pel medi ambient i la conscienciació que desperta en la població urbana. És en aquest sentit que el concepte sostenibilitat juga un paper essencial en la gestió i el desenvolupament de l'agricultura.

Els conceptes desenvolupament sostenible i agricultura sostenible s'exposen en el següents apartats.

3. AGRICULTURA I SOSTENIBILITAT

La sostenibilitat en l'agricultura essencialment significa l'equilibri harmònic entre el desenvolupament agrari i els components de l'agroecosistema. Aquest equilibri es basa en un adequat ús dels recursos locals disponibles com el clima, la terra, l'aigua, la vegetació, els cultius locals, les habilitats i el coneixement propi de la localitat. La finalitat de l'agricultura sostenible és portar a terme una agricultura que sigui econòmicament factible, sense excloure els recursos externs que puguin utilitzar-se com un complement a l'ús local. Aquest

concepte va se denominat LEISA als Estats Units (EEUU) (Agricultura Sostenible de Baixos Recursos Externs).

Aquest model genèricament s'ha identificat com un Model Alternatiu per al Desenvolupament Agrícola. Es considera un model alternatiu perquè s'oposa al model d'agricultura convencional.

3.1. Característiques d'un model d'agricultura sostenible

Un model d'agricultura sostenible el presenta G. Guzman Casado, M. González de Molina, E. Sevilla Guzman, i defineixen cadascuna de les parts i atributs en el llibre Introducció a l'agroecologia com a desenvolupament rural sostenible. Les variables d'aquest model queden descrites a continuació. A la figura 3 es troba una representació gràfica d'aquest model (Guzman et al, 2000).

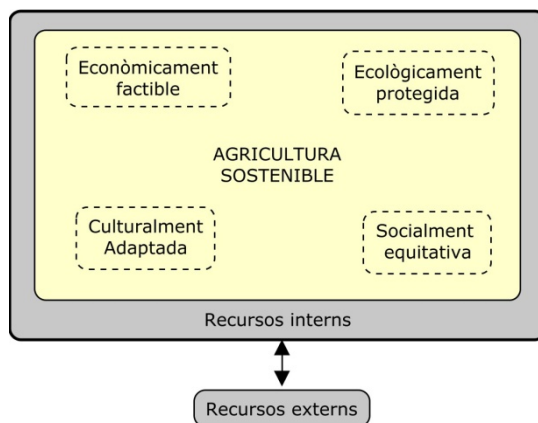

Figura 3: Model d'Atributs de l'agricultura sostenible

Font: El·laboració pròpia en base al model d'atributs d'agricultura sostenible del G. Guzman Casado, M. González de Molina, E. Sevilla Guzman, 2000.

a) L'ús satisfactori dels recursos agrícoles per a satisfer les necessitats humanes canviants i conservar els recursos naturals, es fonamenta en mantenir la qualitat dels recursos naturals i garantir la viabilitat i per tant l'equilibri biològic de l'agroecosistema. Els recursos locals s'utilitzen reduint al mínim la pèrdua de nutrients, biomassa i energia i evitant la contaminació.

b) La factibilitat econòmica d'un model agrícola sostenible significa que els agricultors poden produir el necessari per a l'autosuficiència i/o ingressos, així com guanyar lo suficient per a que sigui viable. Aquesta viabilitat econòmica no només es mesura en termes de producció sinó també en termes de conservació dels recursos i de reducció al mínim dels riscos.

c) L'equitat social es refereix a la forma de distribució dels recursos entre tots els membres de la societat, que en el sector agrari esdevenen en benestar de la família, en la garantia dels drets sobre la terra, el capital, l'assistència tècnica i oportunitats diverses. Part important de la justícia social de la sostenibilitat és el principi essencial del compromís de les generacions presents amb les futures, de la satisfacció de les necessitats immediates i de conservar els recursos.

d) L'adaptabilitat cultural d'un model de desenvolupament agrícola és condició indispensable per al canvi. Les comunitats rurals han de ser capaces d'adaptar-se a les noves condicions de canvi, però, el model essencialment ha de permetre-ho i ser conseqüent amb les possibles contradiccions entre els seus agents fonamentals.

En conclusió, per a poder aconseguir un desenvolupament rural sostenible, és imprescindible la incorporació de sistemes sostenibles de gestió i producció agrícola, la millora de la ordenació territorial i la conservació i restauració dels recursos naturals.

3.2. Legislació sobre l'agricultura sostenible

A l'abril de 1989 l'Organització per a l'Agricultura i l'Alimentació de les Nacions Unides (FAO), va acceptar una proposta nova per a desenvolupar la producció agrària mundial. La proposta va ser anomenada "Sustainable Agriculture & Rural Development" (SARD), que en català es tradueix com Agricultura Sostenible i Desenvolupament Rural (FAO, 1989)

Una definició de desenvolupament sostenible, la dona Gutiérrez (1996), senyalant que un desenvolupament sostenible és aquell que inclou un procés de canvi social en el qual l'explotació de recursos, el sentit de les inversions, la orientació del desenvolupament tecnològic i les reformes institucionals es realitzen de forma harmònica, ampliant-se el potencial actual i futur per a satisfer les necessitats humanes (Gutierrez, 1996)

En conclusió a tot lo esmentat amb anterioritat, el desenvolupament sostenible per a l'agricultura significa un ús sostenible per als agroecosistemes.

En aquest context, l'any 1991 el Programa de les Nacions Unides per al Medi Ambient (PNUMA) proposa racionalitzar l'ús del sòl i el consum d'aigua, controlant l'ús de fertilitzant, fitosanitaris i residus ramaders, conservant els recursos genètics i subministrant incentius econòmics adequats per tal de mantenir i incrementar, a la vegada, la fertilitat conservant el contingut orgànic del sòl i la productivitat i gestionant de forma integrada el sòl i l'aigua (NNUU. 1990)

A Catalunya, el 2001 s'aproven unes recomanacions desenvolupant el Programa de les Nacions Unides esmentat, de les quals cal destacar la necessitat d'aconseguir la implicació activa de la població rural en l'aplicació del model d'agricultura i ramaderia sostenible, revisar les pràctiques amb efectes perjudicials, difondre les que hagin donat resultats positius, i preveure les mesures de compensació adequades (Peix i Masip. 2001).

Així doncs i com a conclusió, el concepte d'agricultura sostenible s'ha sotmès a diverses interpretacions segons el context; tot i així, es fonamenta en quatre objectius principals:

- La conservació dels recursos naturals i la protecció del medi ambient
- La viabilitat econòmica
- L'equitat social
- La seguretat alimentària

En el sentit de conservar els recursos naturals i protegir el medi ambient, cal destacar l'elaboració del Codi de Bones Pràctiques Agràries (PAC) en relació amb el nitrogen a Catalunya el qual fou aprovat en l'Ordre del 22 d'octubre de 1998. Aquest codi segueix la Directiva de Nitrats del Consell Econòmic Europeu del 1991 i és d'obligat compliment a les zones considerades com a zones vulnerables; aquest no és el cas del municipi de Sant Cugat (DOGC, 1998).

La viabilitat econòmica de l'agricultura és l'objectiu fonamental si es vol que l'agricultura tingui continuïtat i la població jove se senti atreta per aquesta activitat. Per això, ha de permetre obtenir prou rendes per viure i alhora desenvolupar tecnologies al mateix ritme que la resta dels sectors econòmics. De la mateixa manera, el concepte d'equitat social s'aconsegueix amb la participació de totes les persones, independentment dels sexe, l'edat, o la posició econòmica.

Finalment, la seguretat alimentària, tot i estar molt lligada amb la protecció ambiental, és un concepte ampli que inclou diversos temes que envolten el món agroalimentari. Així, als països pobres, la FAO aposta per la millora de la seguretat alimentària posant a l'abast de tota la població els aliments bàsics, incrementant la diversitat i la qualitat dels aliments consumits per tal de millorar de forma significativa la qualitat de la dieta. Als països rics, on la manca d'aliment no és precisament un problema, la seguretat alimentària s'entén com la forma de control de la qualitat dels aliments. Pren molta importància la sanitat dels animals i vegetals, la higiene en la manipulació dels aliments i amb tot i això, un control molt acurat de les fases de producció fins que arriben al consumidor final; parlem, doncs de la traçabilitat.

D'acord amb l'article 3 del Reglament CE 178/2002, s'entén per traçabilitat la possibilitat de trobar i seguir el rastre, a través de totes les etapes de producció, transformació i distribució d'un aliment, un pinso, un animal destinat a la producció d'aliments o una substància destinats a ser incorporats a aliments o

pinsos o amb probabilitat de ser-ho. La traçabilitat s'estableix com a obligatòria a partir de l'1 de gener de 2005.

Alguns sistemes de producció agrària poden contribuir més que altres a complir els principals objectius citats en els paràgrafs precedents; és així com els sistemes de Producció Integrada i de Producció Agrària Ecològica estan íntimament lligats amb el concepte d'agricultura sostenible, que passa per la diversificació dels sistemes de producció per treure el millor partit possible dels recursos locals, minimitzant els riscos econòmics i ecològics. Aquests dos sistemes de producció es defineixen a continuació.

3.3. Producció Integrada

A principis dels anys noranta, l'Organització Internacional de Lluita Biològica (OILB) va promulgar les bases de la producció Integrada (PI). Defineix com un sistema agrícola de producció d'aliments i altres productes d'alta qualitat, que utilitza els recursos i els mecanismes de regulació naturals per tal d'evitar les aportacions perjudicials al medi ambient, assegurant a llarg termini una agricultura sostenible.

En un sentit específic, es pretén minimitzar l'ús d'agroquímics, optimitzar els mètodes de producció i disminuir els residus.

A Catalunya es crea l'any 2001 el Consell Català de la Producció Integrada i al 2002 el Decret que la regula (DOGC núm. 3744, d'octubre del 2002)

3.4. Producció Agrària Ecològica (PAE)

La Producció Agrària Ecològica (PAE) és un sistema d'obtenció de productes agraris i alimentaris que posa un especial èmfasi en la utilització de productes i tècniques al més naturals i sostenibles possibles, excloent-ne totes aquelles que potencialment poden malmetre la qualitat del producte final o el medi ambient en què es realitza aquesta obtenció. (VV.AA, 2005)

A diferència de la Producció Integrada, exclou l'ús d'adobs químics, pesticides de síntesis i herbicides. La prevenció juga un paper fonamental en la lluita contra els paràsits, les malalties i les plantes adventícies. Aquest mètode de producció, gràcies a les rotacions, la fixació del nitrogen de l'aire a través de les lleguminoses i al reciclat sistemàtic dels residus orgànics, contribueix a reduir considerablement el consum d'energies fòssils davant el consum d'energies renovables, cosa que millora el balanç energètic de les produccions (Silguy, 1994).

La PAE es troba inclosa en una disciplina científica per tal de fixar les bases a totes les etapes de producció i definir la gestió dels recursos naturals, socials i econòmics que l'hi són propis. La disciplina en que està immersa és l'Agroecologia, agricultura ecològica, biològica o orgànica. Aquest té l'objectiu de desenvolupar un nou concepte d'agricultura i món rural,

4. AGROECOLOGIA

L'agroecologia sorgeix, fonamentalment, com un moviment ideològic de reacció davant de certs excessos i problemes derivats de la intensificació i industrialització excessives de les produccions agropecuàries, del tracte donat al bestiar, de la utilització sistemàtica de certes tècniques i additius per part de la indústria alimentària i, en conseqüència, dels possibles efectes negatius sobre la salut, el medi i la societat.

L'agroecologia proporciona una metodologia per a obtenir un coneixement profund de la naturalesa dels agroecosistemes i dels principis fonamentals mitjançant els quals funciona. Va més enllà d'una visió unidimensional dels agroecosistemes, per englobar un coneixement dels nivells de coevolució, estructura i funció ecològica i social. La idea consisteix en desenvolupar agroecosistemes amb dependència mínima en agroquímics i energies no renovables emfatitzant sistemes agrícoles complexos, en els quals, les interaccions ecològiques i les sinèrgies entre els components biològics proporcionin els mecanismes per a que els ecosistemes agroecològics

autoregulin la seva pròpia fertilitat del sòl, productivitat i la protecció de cultius.(Altieri et al 1995)

L'Agroecologia o agricultura ecològica pot ser definida com l'ús ecològic dels recursos naturals a través de formes d'acció social col·lectiva que presenten alternatives a l'actual crisi de modernitat, mitjançant propostes de desenvolupament participatiu (Sachs, 1992, Toledo, 1985). Des dels àmbits de producció i la circulació alternativa de productes, pretén establir formes de producció i consum que contribueixin a afrontar la crisi ecològica i social, i amb això restaurar el curs alterat de la coevolució social i ecològica (Norgaard, 1994).

L'agroecologia, que proposa el disseny de mètodes de desenvolupament endogen per a l'ús ecològic dels recursos naturals, necessita utilitzar en la major mesura possible, els elements de resistència específics de cada identitat local. La manera més eficaç de fer-ho consisteix en potenciar les formes d'acció social col·lectiva, donat que aquestes posseeixen un potencial endogen transformador. Per tant, no es tracta de portar solucions ràpides i per a la comunitat, sinó, de detectar aquelles que existeixen localment i acompanyar i animar els processos de transformació existents, en una dinàmica participativa (Guzman, 2000).

L'estratègia té una naturalesa sistèmica, en considerar la finca, l'organització comunitària i la resta dels marcs de relació de la societat rural, articulats en torn a la dimensió local, on es troben els sistemes de coneixement local i rural, portadors del potencial endogen que permet potenciar la biodiversitat ecològica i sociorural (Altieri, 1987, 1990 i 1992; Gliesman 1990 i 1997). Aquesta diversitat és el punt de partida de les agricultures alternatives, des de les quals es pretén el disseny participatiu de mètodes de desenvolupament endogen (Ploeg, 1990) per a l'establiment de dinàmiques de transformació cap a societats sostenibles (Sevilla i Woodegate, 1997).

És així, que la eina central de l'anàlisi és l'agricultura participativa, a través de la qual es pretén el desenvolupament de tecnologies autòctones, articulades amb tecnologies externes que mitjançant l'assaig i l'adaptació puguin ser incorporades a la cultura local i el sistema de valors propis de cada comunitat. En aquest sentit, Calatrava (1995) proposa un model de desenvolupament rural al qual atribueix les característiques de: ser integral, endogen, i sostenible (Calatrava 1995). Aquest autor atorga a l'esmentat model, un caràcter agrícola i una naturalesa ecològica, considerant que no existeix desenvolupament rural, si aquest no està basat en l'agricultura i la seva articulació amb el sistema sociocultural local, com a suport per al manteniment dels recursos naturals.

4.1. L' Agroecologia com a disciplina científica

L'agroecologia pot definir-se com la disciplina científica que té com a objectiu l'estudi dels components, interaccions i principis que regulen el funcionament dels agroecosistemes. És la ciència que preveu els principis ecològics bàsics per a estudiar, dissenyar i fer ús dels agroecosistemes que siguin productius i conservadors dels recursos naturals, que també siguin culturalment sensibles, socialment justos i econòmicament viables. L'agroecologia busca l'expressió de l'harmonia entre la natura i la pràctica agrícola, des de la perspectiva de ecològica, econòmica i social.

L'ús contemporani del terme agroecologia l'ubica Altieri (1997) en els anys 70. Segons aquest autor es considera l'agroecologia com una ciència que cerca d'establir una relació entre l'home i la natura, des de l'òptica teòrica però també des dels nivells de la pràctica i l'aplicació, per tal d'integrar tots els elements disponibles a la producció agrària i a l'entorn social i ambiental.

En aquest sentit, Altieri (1987) considera que és una ciència que planteja un nou paradigma científic per al desenvolupament de l'agricultura. Considera, que en realitat, rescata el que es considera ciència, per que el que promou l'agricultura industrial, agroquímica, biotecnològica, és una ciència cooptada que serveix als interessos transnacional (Altieri, 1987)

L'agroecologia no només es basa en els elements de la ciència moderna, sinó que també en el que s'anomena etnociència, o sigui, el coneixement dels propis agricultors. Per tant és una combinació de coneixements que resulta en una sèrie de principis que es transformen en formes tecnològiques que finalment neixen del que s'anomena investigació participativa. Els agricultors formen part del procés d'investigació en un grau d'igualtat amb els universitaris i tècnics especialitzats. Així doncs, l'Agroecologia implica, un canvi real del paradigma científic, però també de la pràctica de la tecnologia concreta del treball, de la relació amb la terra i amb el seu propi producte (Altieri 1987)

Altieri promou un model per a l'Agroecologia que segueix l'esquema següent (figura 4). En el qual la ciència agroecològica ocupa un rol central entre els objectius múltiples de l'agricultura sostenible. La figura 4 situa l'agroecologia en el marc de l'agricultura sostenible.

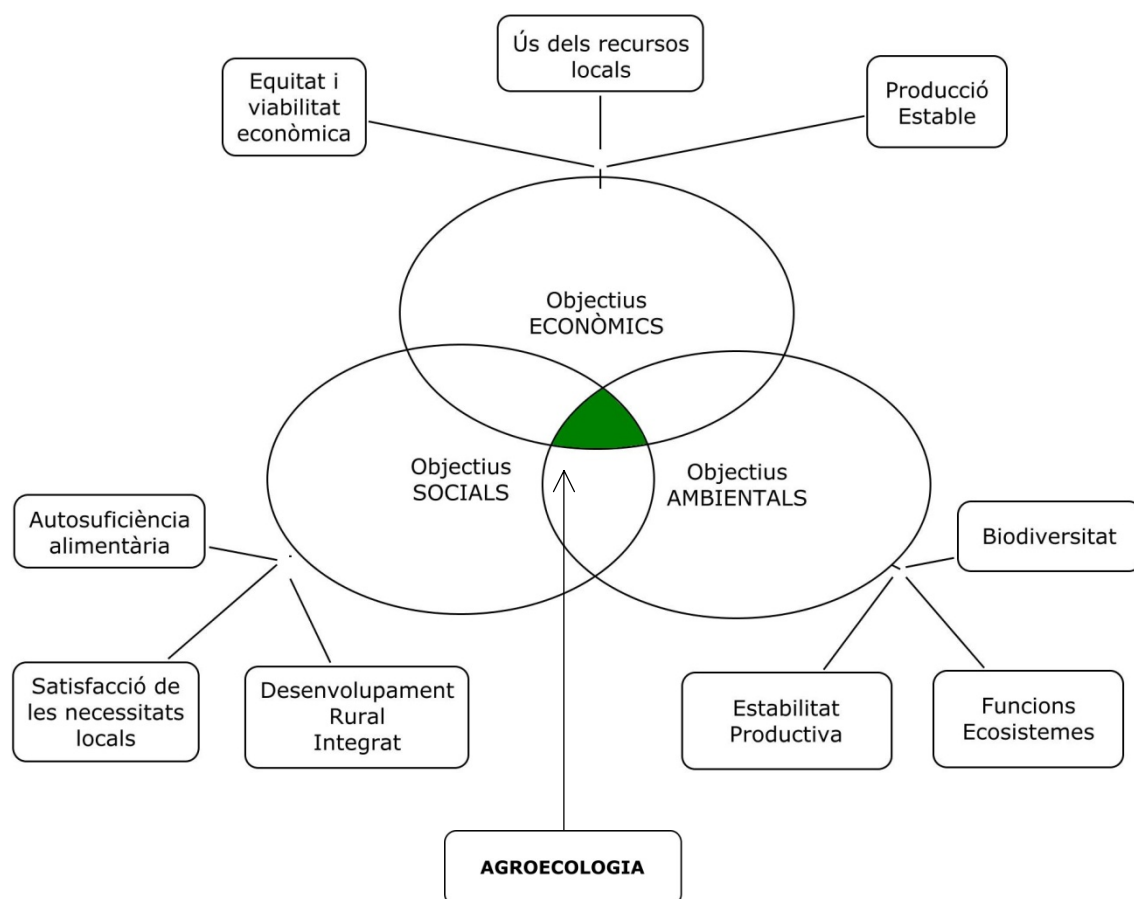

Figura 4: El rol de l'Agroecologia dins els objectius de l'Agricultura sostenible.

Font: El·laboració pròpia a partir del model exposat en Bases agroecològiques para una agricultura sostenible. Miquel Altieri i Clara I. Nicholls. 2000

4.2. Principis bàsics de l'Agroecologia

Com tota disciplina científica, l'agroecologia parteix d'un principis fonamentals que li són propis. Tenint en compte l'ampli marc teòric d'aquesta disciplina, en aquesta memòria s'han inclòs els principis de l'agroecologia desenvolupats per Altieri; pare de la disciplina i creador de les bases que han servit de referent per a tots els altres autors.

Altieri considera els següents principis de l'agroecologia (Altieri, 1997b):

La biodiversificació és el principi més important utilitzat per a assegurar l'autoregulació i la sostenibilitat. Quant la biodiversitat s'estableix en els agroecosistemes, una quantitat d'interaccions complexes emergeixen entre sòls, plantes i animals. Aquest procés d'explotació d'interaccions i sinèrgies complementaries poden generar en efectes beneficiosos, tals com:

- a) Cobertura de vegetació continua per a la protecció del sòl
- b) Producció constant d'aliments, assegurant una dieta variada i la producció de varis productes per al mercat.
- c) Tancament de cicle de nutrients i ú efectiu dels recursos locals
- d) Conservació d'aigua i sòl a través de cobertures vegetals dels sòls.
- e) Èmfasi en el control de plagues a mitjançant la provisió d'un hàbitat per a enemics naturals
- f) Increment de la capacitat d'ús múltiple del paisatge
- g) Producció sostinguda de cultius sense ús d'aportacions químiques degradants del sòl.

Cal tenir en compte, però, que la salut ecològica no és l'únic objectiu de l'agroecologia. De fet, la sostenibilitat no és possible sense la preservació de la diversitat cultural que nodreix a les agricultures locals. L'etnociència (sistema de coneixement d'un grup ètnic que s'ha originat local i naturalment), ha revelat que el coneixement de la gent local sobre l'ambient, la vegetació, els animals i els sòls pot ser molt acurat. El coneixement dels pagesos en relació als agroecosistemes, resulta en un ús multidimensional d'estratègies productives de la terra, que genera, dins de certs límits ecològics i tècnics, l'autosuficiència alimentària de les comunitats en regions particulars.

D'aquest text, i del desenvolupament de la ciència agroecològica proposat per M. Altieri, s'extreuen com a principis bàsics per a l'elaboració d'un pla de desenvolupament sostenible d'una zona rural, a partir de la teoria agroecològica (Sevilla 1997):

- *Integritat*: Element inicial, per a l'establiment dels esquemes de desenvolupament, han de buscar-se en l'establiment d'activitats econòmiques i socioculturals que englobin la major part dels sectors econòmics necessaris per a permetre l'accés als mitjans de vida de la població, incrementant així el benestar de la comunitat.
- *Harmonia i equilibri*: Els esquemes de desenvolupament generats des de la base material dels recursos naturals dels agroecosistemes deuen de realitzar-se buscant l'existència d'una harmonia entre el creixement econòmic i manteniment de la qualitat del medi ambient.
- *Autonomia de gestió i control*: han de ser els principals habitants de la zona els que, en línies generals, gestionin i controlin els elements clau del procés. Això, no vol dir que la tingui un caràcter independent, ja que la intervenció pública ha d'existir dintre del procés.
- *Minimització de les externalitats negatives en les activitats productives*: en la proposta de desenvolupament rural que fa l'agroecologia, juga un paper fonamental l'establiment de xarxes locals d'intercanvi d'inputs, com elements de resistència i enfrontament al control externs exercits per les empreses comercials. La generació de mercats alternatius d'externalitats i productes té un paper clau com a estratègia de resistència.
- *Manteniment i potenciació dels circuits curts*: Aquesta característica apareix com una estratègia per a mantenir i potenciar, en la mesura del possible, els mercats locals en busca de mercats regionals més amplis, es pretén minimitzar la dependència de l'exterior de les comunitats i de les xarxes de comercialització.

- *Ús del coneixement local vinculat als sistemes tradicionals del maneig dels recursos naturals:* És aquesta una característica central de l'enfoc agroecològic, ja que la coevolució local posseeix la lògica del funcionament de l'agroecosistema en aquelles zones en les que el sistema tradicional històric ha demostrat la sostenibilitat.

4.3. Producció Agrària Ecològica (PAE)

La producció agroecològica, també coneguda com a agricultura ecològica o biològica, es situa dins de les anomenades agricultures alternatives, les quals, en general, cerquen un model productiu que integri els elements locals i socioculturals en un sistema racional d'obtenció de productes agraris i alimentaris sostenible a llarg termini, utilitzant tecnologies apropiades, energèticament i ambientalment eficients.

Els objectius principals d'aquest sistema de producció són:

- Obtenció de productes alimentaris d'elevada qualitat nutritiva i organolèptica en suficient quantitat, és a dir, obtenint uns rendiments que no s'allunyin gaire dels rendiments mitjans del conjunt de les produccions agràries generals.
- Evitar la presència d'elements potencialment tòxics per a la salut humana en els productes agraris i alimentaris finals, ja sigui durant la fase de producció agrícola o ramadera, o bé derivada dels seus sistemes de conservació, elaboració o envasat.
- Evitar tots aquells procediments que es tradueixin en una pèrdua de qualitat dels productes finals, escollint aquells que millor conservin els seus aspectes característics.
- Assegurar la conservació del medi ambient i el funcionament a llarg termini dels ecosistemes agraris, mitjançant l'aplicació i el

desenvolupament de tecnologies apropiades que harmonitzin aquesta necessitat amb l'obtenció d'unes produccions econòmicament rendibles. En els darrers anys ha resultat especialment encoratjador el reconeixement progressiu d'aquestes produccions. Caldria remarcar, en la seva especificitat, la capacitat per adaptar-se i donar resposta a uns criteris productius que tenen una força sobradament reconeguda :

- Productivitat racional davant del productivisme.
- Adaptació a les demandes del mercat, en quantitat i qualitat, en front dels excedents.
- Producció sectorial, però amb visió global i integrada en el marc de l'empresa agrària.
- Ús racional dels mitjans de producció.
- Integració dins dels criteris de sostenibilitat.

Tot i això s'aprecia que la PAE ha tingut un tractament erràtic i poc definit. Se'n parla de les seves bondats i se'n discuteix positivament en els fòrums internacionals. Malgrat això manca una normativa única i clarament diferenciadora que li atorgui el reconeixement i el rang individualitzat que es mereix. Una normativa que inclogui regulacions des de la primera fase d'obtenció de les matèries primeres necessàries per al sistema productiu fins a la distribució al consumidor que ha de ser el beneficiari final (Bes i Jaques, 2005).

4.4. Marc legislatiu de la Producció Agrària Ecològica (PAE)

La normativa europea té una llarga història en relació a la Producció Agroalimentària Ecològica; en ocasions es mou a nivell de propostes i en altres casos ja es troba la reglamentació, però amb la particularitat de que sovint aquestes disposicions estan incloses en reglaments base i en programes que afecten a la finalitat de mantenir un medi ambient sostenible o bé s'inclou com un apartat de les reformes de la PAC o entre les orientacions de desenvolupament rural.

També resulta interessant comprovar que a nivell internacional, i fins i tot en els fòrums mundials, la PAE ha merescut l'atenció, el reconeixement i la voluntat perquè es converteixi en una innovació o diversificació productiva, quasi sempre dins l'objectiu d'aconseguir produccions agrícoles que respectin el medi ambient. (Bes i Jaques, E. 2005)

A continuació es presenta un breu repàs a aquest historial normatiu.

- 1985.** La Comissió publica el *Llibre Verd*, que exposa la necessitat d'una agricultura que garanteixi la conservació del medi ambient i la voluntat de resoldre els problemes de l'agricultura intensiva.
- 1986.** S'aprova el *Programa Europeu de suport a l'agricultura biològica*.
- 1988.** *El futur del món rural*. Aquest document de la Comissió, de caràcter general i que va ser la base dels fons estructurals, analitza els problemes que es deriven de les *pressions sobre el món rural* i del *declivi rural*.
- 1989.** A Espanya entra en vigor el *Reglament de Denominació genèrica Agricultura Ecològica i el seu Consell Regulador*.
- 1991.** *R(CEE) 2092/1991 sobre la producció ecològica i la seva indicació en els productes agraris i alimentaris*. Es considera el primer document normatiu comunitari sobre la PAE que unifica els criteris de producció i control.
- 1992.** Dins de la reforma de l'any 1992, el *R(CEE) 2078/1992 sobre mètodes de producció agrària compatibles amb les exigències de protecció del medi natural*, permet adoptar tota la gamma d'ajuts de suport a la PAE, que es van incorporar en el bloc de mesures agroambientals.
- 1993.** *RD 1852/1993 sobre la producció agrícola ecològica i la seva indicació en els productes agraris i alimentaris*: és la transposició de l'esmentat Reglament comunitari. Aquesta norma també va fixar les bases perquè les Comunitats Autònomes assumissin el control de la PAE.
- 1995.** *El RD 51/1995 regula els ajuts a l'Estat*, fent esment al compromís que havien d'adquirir els agricultors per mantenir els mètodes de producció ecològica durant un mínim de cinc anys.

1999. La FAO presenta el document *Directrius per a la integració de l'agricultura i el desenvolupament rural sostenibles en les polítiques agrícoles*.

La reforma de la PAC coneguda com *Agenda 2000* va refermar aquests sistemes de producció i d'ajuts, mitjançant el reglament marc, *R(CE) 1257/1999, sobre l'ajuda al desenvolupament rural a càrrec del FEOGA*.

2001. A Espanya es desplega aqueix reglament amb el *RD 4/2001 sobre el Règim d'ajuts a l'ús de mètodes de producció agrària compatibles amb el medi ambient*; de forma concreta s'indiquen les mesures corresponents a l'agricultura i a la ramaderia ecològiques.

El Consell demana a la Comissió una acció definida per desplegar el mercat dels aliments ecològics. Una mostra va ser la inclusió de la PAE en el *VI programa d'Acció Comunitària en matèria de medi Ambient*.

Consell Europeu de Gotemburg. Les Conclusions de la Presidència van presentar tota una bateria de propostes que incidien en les produccions ecològiques.

2002. *Cimera Mundial del Desenvolupament Rural*, a Johannesburg. Dins del conjunt de propostes i de desacords sobre els temes bàsics de l'agenda - aigua, sanejament, aliments, salut, energia i diversitat biològica - es va posar novament èmfasi en el compliment de les línies de Doha sobre ajuts i comerç mundial.

2003. La Comissió va presentar la recomanació sobre *les Directrius per a l'elaboració d'estratègies i millors pràctiques nacionals per tal de garantir la coexistència dels cultius modificat genèticament amb l'agricultura convencional i ecològica*.

La Conferència Europea sobre desenvolupament rural

Al R(CE) 1782/2003 sobre disposicions comunes aplicables als règims d'ajuda directa en el marc de la PAC,

El R(CE) 1783/2003, sobre l'ajuda al desenvolupament rural a càrrec del FEOGA,

2003 La nova i darrera *Reforma de la PAC*, en els seus reglaments

2004. horitzontals reafirma aspectes que ja estan previstos a l'Agenda 2000.

- 2004.** La Comissió presenta una *Comunicació sobre el Pla d'actuació europea sobre l'alimentació i l'agricultura ecològica*. Es va aprovar per unanimitat en el Consell d'Agricultura de l'octubre d'aqueix mateix any i consta de 21 mesures destinades a eliminar obstacles al creixement de la PAE i per tant per afavorir l'expansió d'aquest sector productiu.
- 2005** *Proposta de Decisió del Consell sobre les directrius estratègiques comunitàries de desenvolupament rural.*
Proposta del Reglament del Consell relatiu a l'ajut al desenvolupament rural a través del Fons Europeu Agrícola de desenvolupament Rural (FEADER).
Perspectives financeres per al nou període 2007 – 2013.

5. L'AGRICULTURA ECOLÒGICA A CATALUNYA

5.1. La situació de l'Agricultura Ecològica a Catalunya

Les primeres iniciatives d'agricultura ecològica es produeixen durant la dècada dels anys 70, a partir de petits grups de naturistes i vegetarians catalans que van establir contactes amb el moviment de l'agricultura biològica francesa.

Els primers productes biològics que es consumeixen com a tals provenen de França i són importats per una sèrie de famílies de Barcelona que formen el Col·lectiu Vida Sana. Al voltant de l'escola agrària «Torre Marimon», de Caldes de Montbui, s'articula un grup de tècnics, estudiants i algun productor, que s'organitzen entorn d'un seminari d'estudi de l'agricultura biològica i d'unes parcel·les experimentals, de què posteriorment sorgeix la Coordinadora d'Agricultura Ecològica (CAE)

El desenvolupament inicial del sector, doncs, no prové dels agricultors ni s'adscriu a l'ideari de cap corrent polític concret, sinó que s'inicia per influència de tècnics i universitaris que van actuar d'intermediaris, especialment de la mà d'alguns tècnics que van traduir articles i llibres d'autors francesos.

Durant aquesta època, els productes ecològics es movien en circuits curts de comercialització, moltes vegades es venien a través de cooperatives de consumidors, la primera de les quals va ser «El Brot», fundada l'any 1979, sense certificació, ja que els consumidors coneixien de primera mà els productors. Els productes comercialitzats a través de comerços o destinats a l'exportació anaven sovint certificats amb l'aval proporcionat per l'associació Vida Sana.

L'any 1990, quan va entrar en funcionament el Consejo Regulador de la Agricultura Ecológica (CRAE), òrgan públic estatal de certificació dels productes ecològics espanyols, els primers productors i elaboradors que van rebre la certificació van ser catalans.

Al 1994 es crea el Consell Català de la Producció Agrària Ecològica (CCPAE), organisme encarregat de certificar les finques i els productes provinents d'aquest sistema de producció agrària.

Observant l'evolució de les superfícies dedicades a la producció ecològica, (figura 5), s'extreu que des de l'any 1995 a l'any 2000 es produeix un creixement anual mitjà al voltant del 15%. L'any 2001 la superfície inscrita es multiplica per cinc, a causa de la inscripció de gairebé 40.000 hectàrees de pastures i prats de les comarques occidentals dels Pirineus, conseqüència de la publicació i promoció de l'ajut agroambiental de la ramaderia ecològica. Durant 2 anys el creixement segueix al mateix ritme anterior als ajuts, però els darrers dos anys es frena, i fins i tot disminueix durant el 2005.

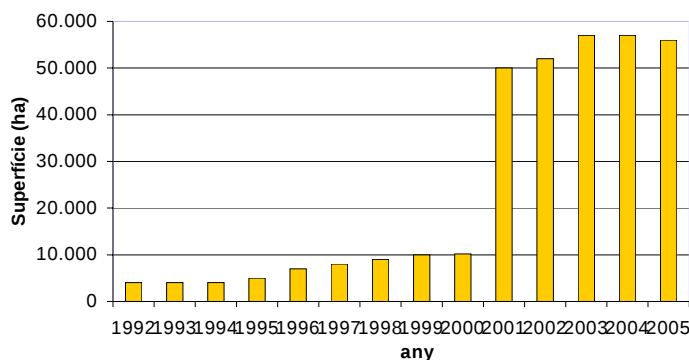

Figura 5: Gràfic d'evolució de la superfície agroecològica inscrita a Catalunya

Font: Elaboració pròpia en base a les dades de CRAE i CCPAE, 1992-2005

Pel que fa a l'estructura dels aprofitaments ecològics a Catalunya, la superfície dedicada a conreus no arriba al 18%, mentre que la resta són prats i pastures (60%) i zones de bosc i recol·lecció silvestre (22%). Mentre que el 4,2% de la SAU (superfície agrària útil, que inclou les àrees de conreu més els prats i les pastures) està certificada en producció ecològica –per sobre del 3,54% de mitjana dels 25 països de la Unió Europea–, si es considera només la superfície dedicada a conreus la seva incidència baixa al voltant de l'1% (a finals de 2004).¹

Quant a la distribució territorial, resulta bastant desigual: mentre que més del 70% de la superfície i gairebé la meitat dels productors es troben a la demarcació de Lleida, a les comarques gironines només hi ha un 6% de la superfície i menys del 9% dels productors.²

La producció catalana s'orienta sobretot a l'olivera (26%), els cultius extensius anuals (cereals, lleguminoses de gra i cultius industrials) amb un 22% de la superfície total dels conreus ecològics), la vinya (14%), els cultius farratgers (10%), la fruita seca (9%) i les hortalisses (3%) (figura 6). Hi predominen els productes mediterranis, que tenen un prestigi creixent en el mercat mundial, la qual cosa perfila un futur prometedori de l'agricultura ecològica catalana.

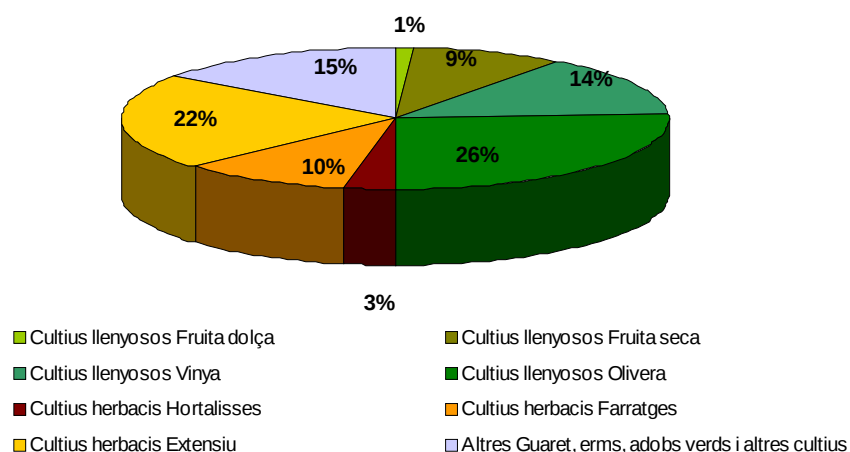

Figura 6: Gràfic Percentatge de conreus ecològics de Catalunya

Font: Elaboració pròpia en base a les dades de CCPAE, 2005

¹ Dades extretes de CRAE i CCPAE.

² Dades extretes del CRAE i CCPAE.

En el llibre blanc 2005 sobre la Producció Agrària ecològica, es fa una valoració de l'estat de la PAE a Catalunya (VVAA. 2005).

A continuació s'exposen les idees més importants que resumeixen la situació d'aquest sistema de producció en la Comunitat Autònoma.

- El sector productiu ecològic presenta un dèficit de matèries primeres, tant en la ramaderia com en l'agricultura, sobretot pel que fa a llavors i planters, pinsos i bestiar de reposició.
- Es pot considerar que el sector ecològic català és encara un sector jove i que segueix sent atractiu per als productors neorurals. La major part dels productors ecològics ja eren agricultors i/o ramaders abans de fer la conversió. Els factors de consciència mediambiental han estat tradicionalment el principal motiu a l'hora de fer la conversió cap el model de producció ecològic i més importants que els factors mercantils.
- Malgrat tot, el sector ecològic actual és més divers, i es pot trobar, juntament amb aquests productors més conscienciats mediambientalment, altres productors que arriben a la producció ecològica buscant una oportunitat i alternativa a la constant crisi del sector agrari convencional, des d'una òptica més professional, així com empresaris que veuen una oportunitat de negoci i diferenciació dins d'un món cada cop més competitiu i globalitzat.
- Actualment, la gran majoria de les explotacions de producció ecològica a Catalunya ho són a títol individual (forma jurídica de persona física) i l'ajuda familiar hi té un paper important. Una part rellevant dels caps d'explotacions (40%) complementen la producció ecològica amb altres activitats, bé sigui producció agrària convencional, activitats de diversificació agrària o treballs fora de l'explotació.

- S'estima que la dimensió de les explotacions ecològiques s'ajusta a la mitjana del sector agrari. Pel que fa a la indústria alimentària i les activitats de transformació, s'observa que el comportament d'aquest sector ha estat molt més regular que el de la producció, i el seu creixement ha estat continuat al llarg d'aquests darrers anys, amb una taxa de creixement anual mitjà superior al 20%.
- Si es fa una comparació de l'evolució del nombre d'empreses catalanes d'elaboració de productes ecològics en relació a les espanyoles, s'observa que, si bé la importància relativa de les empreses catalanes ha disminuït en gairebé 10 punts en els darrers anys (figura 7), més del 20% del total estatal es troba a Catalunya, ocupant així la primera posició amb 369 operadors inscrits, seguits a curta distància per Andalusia, que en té 320.

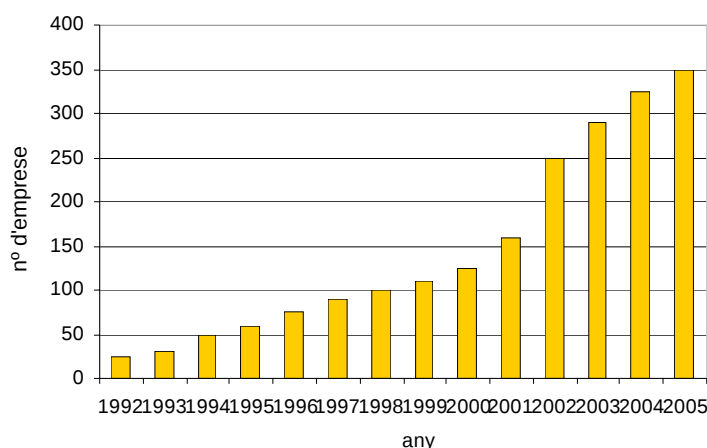

Figura 7: Gràfic Evolució del nombre d'empreses d'elaboració catalanes inscrites

Font: Elaboració pròpia en base a les dades de CCPAE, 1992-2005

- La indústria agroalimentària ecològica a Catalunya té un pes molt important en el conjunt de les activitats ecològiques, més en volum econòmic que en nombre d'operadors. Territorialment predominen els elaboradors i transformadors de les comarques de Barcelona, quasi la meitat del total. Les principals activitats a què es dediquen són, per ordre d'importància: la manipulació i l'envasat hortofructícola, l'elaboració i embotellat de vins, caves i escumosos, la comercialització i/o distribució

de productes i la fabricació i envasat d'olis i greixos. Si bé el seu nombre és encara petit, actualment trobem empreses d'elaboració de tota mena de productes. Cal tenir en compte, a més, que un gran nombre d'operadors elaboren la pròpia producció (per exemple, els productors hortofructícoles).

- Pel que fa al nombre d'empreses que importen productes ecològics de països tercers, observem que més de la meitat del total d'empreses espanyoles estan radicades a Catalunya, concretament hi ha 28 empreses catalanes que realitzen importacions.
- El model de distribució i comercialització dels productes ecològics a Catalunya ve condicionat per les característiques del sector productiu: estacionalitat dels productes frescos, dispersió i aïllament dels productors i petits volums de productes. Aquesta estructura dificulta l'abastament del mercat i encareix els costos de la distribució.
- La demanda catalana, concentrada majoritàriament a l'àrea metropolitana de Barcelona, encara és força limitada i especialitzada, tot i que, en comparació amb la resta de l'Estat, podem considerar que és de les més desenvolupades, es troba en una fase de maduració i el mercat local i regional té més importància que el d'altres comunitats autònomes.
- La PAE a Catalunya encara continua sent un sector poc visible per al conjunt de la societat. L'escassa capacitat dels agents comercials implicats per realitzar actuacions de promoció, a causa del limitat nombre d'empreses, generalment de mida petita, així com de l'absència o limitació de suport per part del sector públic, condueix a una manca de difusió de la informació als consumidors.
- El sector de les produccions ecològiques catalanes presenta un dèbil però incipient teixit associatiu. Un factor que condiciona aquesta situació

és, novament, la dispersió territorial i sectorial dels productors i l'aïllament d'aquests, per la manca actual d'estructures que connectin les diferents fases de la cadena agroalimentària (subministrament d'inputs, magatzems, transformació de productes, plataformes de comercialització, etc.).

- Pel que fa a la destinació de les vendes dels productes ecològics certificats a Catalunya, s'estima que el 43% es queda dins del mercat interior català, un 31% va cap a la resta d'Espanya, un 20% es ven a la Unió Europea i només un 5% s'exporta a tercers països.

5.2. El comerç agroecològic a Catalunya

Per a entendre la situació del comerç de productes ecològics a Catalunya cal fer un petit anàlisi de la situació del tipus de mercat present, dels consumidors, i de les empreses transformadores de productes.

A continuació es donen unes dades bàsiques que defineixen la situació d'aquest diferents actors implicats. Les dades han estat extretes del llibre blanc sobre Producció Agrària Ecològica (PAE), (VVAA, 2005).

El mercat i la comercialització de productes ecològics a Catalunya a crescut en els últims a raó d'un 20% anual. La major part dels aliments ecològics un 70%, es troben en els comerços especialitzats. Les vendes en les explotacions agràries o per associacions o cooperatives de consumidors són també significatives, i es troben sobre un 10%. Sobre un 15% de les vendes es produeixen en les grans superfícies, que els últims anys augmenten les referències de la AE en els seus lineals i, com està ocorrent en la majoria dels països comunitaris, protagonitzaran els anys vinents el major creixement,. El 5% restant de les vendes les podem atribuir als restaurants, carnisseries i tendes de "delicatessen". L'assignatura pendent segueixen sent els menjadors públics i privats de les escoles, centres públics i empreses (Redondo,2005)

Els comerços especialitzats ofereixen una alternativa gairebé total a qualsevol aliment convencional amb productes locals i d'importació. S'estan consolidant com un dels canals amb més gran potencial de creixement juntament amb els supermercats, l'hostaleria i els menjadors públics.

Tot i això, el potencial de desenvolupament del mercat dels productes ecològics, es veu obstaculitzat per tres factors fonamentals:

- 1) L'existència de preus molt excessivament elevats, en relació amb els productes convencionals. Això és degut a les deficients estructures de comercialització, la desconexió entre productors i comerciants, l'existència d'elevats marges en la comercialització i l'orientació eminentment exportadora de la producció espanyola cap als països del Nord i Centre d'Europa, on s'ofereixen preus encara més elevats.
- 2) L'escàs grau de coneixement del que és l'Agricultura Ecològica per part del consumidor (sobretot en el cas de les fruites i hortalisses). En diversos estudis s'ha constatat que un millor coneixement genera actituds positives cap a l'adquisició.
- 3) La seva escassa presència en els establiments en els quals els consumidors estan disposat a realitzar de manera habitual les seves compres. La venda en establiments de dietètica i salut confereixen a aquesta mena de productes una imatge que poden frenar la seva adquisició pel públic general. En canvi, la presència en els establiments habituals de compra podria oferir l'acostament al consumidor i la competitivitat del sector, permetent una reducció dels preus de venda.

Pel que fa als consumidors catalans, es considera que un fre important per que aquests optessin pels aliments ecològics durant molts anys, ha estat la falta de proximitat d'aquest al mig rural. Avui dia aquesta situació està canviant i el consumidor té major informació fruit de la popularització d'Internet i els mitjans de comunicació. Això està provocant la recerca d'aliments de major qualitat i en conseqüència dels aliments ecològics. El consumidor busca en l'aliment

ecològic: seguretat en el menjar, gust, salut, respecte al medi ambient, justícia social, marca (confiança), producte local, benestar animal.

A mesura que va augmentant la conscienciació dels consumidors va en augment el potencial de creixement del sector (Redondo 2005)

Les indústries transformadores de productes ecològics ocupen un lloc primordial dins la cadena de la comercialització dels productes ecològics, ja que aconseguixen millorar l'oferta de productes procedents de l'agricultura ecològica i ajuden a difondre el concepte d'Agricultura Ecològica.

En el cas de Catalunya es troben les següents activitats industrials de major a menor nombre: en primer lloc hi ha la manipulació i l'envasat de productes hortofrutícoles frescos, en segon lloc trobem les bodegues i embotellats de vins i caves, i en tercer lloc trobem almàsseres i envasadores d'oli i manipulació i envasat de grans. En el cas de la producció animal els escorxadors, seguits de les carns fresques. El tercer lloc l'ocupen els embotits, llets, formatges i derivats làctics i els ous (Rosell, 2005).

6. ELS ESPAIS PROTEGITS I LA PRODUCCIÓ AGRÀRIA ECOLÒGICA

El manteniment de l'activitat agrària garanteix, el manteniment de la població al territori, la conservació del paisatge, dels valors de l'espai protegit i la possibilitat d'oferir-los al coneixement i lleure de la població en general. A més les subvencions que reben els conreus o les pràctiques agroambientals, són molt menors que el cost de manteniment d'un jardí o parc urbà, demostrant que una gestió agroecològica dels espais naturals, serà i és molt més econòmica que qualsevol model d'ús social de l'espai. (Madaula, F., 2005)

Així doncs, una gestió i planificació que integri els camps, les pastures amb els habitats naturals i patrimoni històric. Això implica fomentar una activitat agrícola diversificada i que incorpori paràmetres de sostenibilitat i respecte als valors

naturals. Aquest objectiu determina el foment d'una agricultura i ramaderia ecològica en tot l'àmbit, que premiï la qualitat i la biodiversitat sobre la quantitat.

6.1. Els beneficis d'una gestió agroecològica

La potenciació de la producció agrària ecològica en els espais protegits permet la conservació de la biodiversitat i el desenvolupament rural, en obtenir-ne aliments saludables, tant per al consumidor, com per al productor i l'entorn, que garanteix la seva qualitat i seguretat alimentària. Això és així per què amb el consum d'aliments provinents de la producció agrària ecològica es contribueix al manteniment dels ecosistemes ecològics i s'afavoreix el desenvolupament socioeconòmic sostenible d'aquestes àrees protegides.

El manteniment dels camps de conreu i pastures, tenen especial importància per la supervivència i protecció d'espècies faunístiques, sobretot aus, amenaçades i en perill d'extinció.

Difondre i promoure els valors ambientals, socials i el patrimoni cultural existent, entesos no només com elements enriquidors culturalment, sinó també com elements de qualitat de vida de la població. En la línia de la Carta Europea del Paisatge valorar els elements paisatgístics i preservar-los com a patrimoni cultural, indicador ambiental, recurs econòmic i element simbòlic, que poden representar factors de desenvolupament i de diferenciació. Cal doncs, preservar, definint i consensuant unes normes que regulin el creixement, el tipus de construccions, l'oferta d'ús públic o la vida quotidiana de la població. (Consell Europeu, 2000)

En fomentar la integració paisatgística de les zones urbanes amb l'espai rural i alhora mitigar l'efecte barrera biològica de les àrees urbanitzades i infraestructures. Aquesta integració es porta a terme mitjançant un disseny continu i coherent de zones verdes o espais conreats que ressaltin o aprofitin la vegetació dels espais naturals o conreus i minimitzin els impactes.

Reconèixer la pagesia, com a garant de la producció d'aliments actualment i al llarg de la història, és reconèixer-la com a model que contribueix a l'equilibri territorial, al respecte i al bon ús dels recursos de la vida i de la cultura rural.

Promoure la recerca i la formació en el camp de l'agricultura, la ramaderia i la silvicultura com a mecanisme de promoció de l'activitat agrària entre els joves i com a estratègia de promoció dels recursos propis; assegura la continuïtat generacional i la viabilitat econòmica de les explotacions agràries.

6.2. Criteris per a fomentar una gestió agroecològica

Feliu Madaula, en la ponència de 2005 per a la difusió del Llibre Blanc de la PAE, exposa una sèrie de criteris que s'han de tenir en compte per al foment d'una gestió agroecològica acurada. (Madaula, 2005).

La gestió acurada de l'espai protegit, les actuacions per la conservació del patrimoni i l'adaptació de les tècniques de la producció agrària ecològica en l'àmbit de l'espai protegit han de permetre:

- Preservar les comunitats biològiques que donen valor a l'espai.
- Preservar totes les espècies autòctones i varietats antigues conreades.
- Recuperar i protegir les poblacions de les espècies i varietats o races en vies de desaparició.
- Conservar les àrees claus per la continuïtat poblacional de les entitats biològiques.
- Mitigar els efectes sobre la connectivitat biològica de les àrees urbanes i infraestructures.
- Mitigar els efectes de tot fenomen que perjudiqui a les espècies característiques de l'espai: aprofitaments forestals, incendis, pèrdua de marges, ús d'agroquímics, introducció d'espècies exòtiques, cacera, línies elèctriques, etc.
- Estimular un nou model agrari que garanteixi la seguretat i sobirania alimentària, que sigui econòmicament viable i ambientalment sostenible i

que ajudi a la població rural a continuar la seva activitat econòmica en el territori.

- Desenvolupar instruments i infraestructures de comercialització dels productes agroalimentaris de l'espai protegit.
- Garantir els serveis de caràcter bàsic a la població rural en condicions de igualtat amb la població de les àrees urbanes.
- Afavorir l'associacionisme i la distinció d'una marca pròpia per a identificar les produccions del indret.
- Protegir , conservar i divulgar el patrimoni natural, històric, arqueològic i antropològic de l'espai protegit.
- Definir els equipaments i serveis en l'àmbit territorial, que han d'incloure centres d'informació, centres de documentació i recerca, parcel·les experimentals, punts museístics, centres d'interpretació històrica i ambiental, àrees de lleure, transport públic, restaurants i llocs per pernoctar, etc.
- Desenvolupar una xarxa de camins per a ús social, cultural i educatiu, incloent-hi els camins històrics (rals, de ferradura, ramaders, de creu,...), els senders excursionistes i nous itineraris per apropar a la població al patrimoni natural i cultural de l'espai protegit.
- Articular les potencialitats turístiques des espais protegits i els seus valors paisatgístics i culturals.
- Potenciar la participació ciutadana en la preservació, manteniment i restauració dels elements històrics, patrimonials i naturals de l'àrea protegida.
- Dotar de recursos econòmics estables a l'espai protegit que permetin avançar vers la seva suficiència.
- Definir i fixar el model de finançament per als diferents programes d'actuacions.
- Avançar en una fiscalitat més ecològica que reflex-hi els costos reals de les actuacions que es duen a terme.

Convé dedicar una menció especial a tot el que fa referència a l'alimentació, és fonamentalment un dret, que ha de garantir la seguretat i sobirania alimentària de la població, una alimentació saludable i de qualitat.

S'entén per sobirania alimentària que tot i respectant les condicions diferencials de cada lloc, s'ha de garantir l'accés equitatiu als recursos, finançament, capacitat, etc., així com l'accés igualitari a la informació sobre els aliments que consumim, el seu etiquetat, la forma en que se'n fa publicitat, etc. La reconversió ecològica – econòmica necessària obliga a canvis radicals en el sistema consumista i depredador avui dominant en quasi tot el món.

Defensar la sobirania alimentària és lluitar per un model de comerç on els aliments no siguin únicament una mercaderia, és tenir en compte el seu paper dipositari de tradicions i cultures, resultat dels ecosistemes agraris, un model que prioritza l'alimentació adequada de la població i abastar els mercats locals, per sobre de la quantitat o l'exportació, admetent que el desenvolupament sostenible comporta una certa autocontenció i austeritat en el nostre model de vida. (Grain, 1990)

BLOC 2:

MARC CONTEXTUAL:

EL PARC RURAL DE LA TORRE NEGRA

BLOC 2: MARC CONTEXTUAL, EL PARC RURAL DE LA TORRE NEGRA

Els projectes d'ordenació i promoció territorial han de partir d'una anàlisi prèvia de l'àmbit a gestionar. És amb el coneixement acurat de la realitat socioeconòmica i ambiental, que es pot fer una planificació encertada, basada en la protecció dels valors naturals i culturals, i la promoció d'activitats que facilitin el desenvolupament de la comunitat, potenciant i valoritzant el que identifica el territori que, sens dubte inclou l'activitat agroforestal i gastronòmica.

L'objectiu d'aquest apartat és presentar el marc contextual en el que s'està proposant el model de gestió, així doncs s'introdueix i es descriu d'una banda el parc rural de la Torre Negra i d'una altra el municipi en el que es localitza, Sant Cugat del Vallès. S'ha volgut tenir en compte aquest àmbit territorial més gran per tal de poder emmarcar el tipus de municipi en el que es situa el parc, la societat que en farà ús de l'espai i totes aquelles característiques que puguin determinar el model de gestió que es proposa..

A més a més, s'ha fet un petit recull de totes aquelles qüestions exposades en el Pla Especial de Torre Negra recentment aprovat, que s'han tingut en compte per al desenvolupament del present estudi (Minuartia, 2006)

És important comentar que les descripcions i dades referents al Parc de la Torre Negra, han estat extretes directament del Pla Especial. Per a obtenir informació més específica sobre el parc, cal dirigir-se a la memòria informativa del Pla Especial de Protecció i Millora del Parc rural de la Torre Negra, document 1 del Pla Especial. Redactada per l'empresa MINUARTIA (Minuartia, 2006)!

1. EL MUNICIPI DE REFERÈNCIA DEL PARC RURAL DE TORRE NEGRA: SANT CUGAT DEL VALLÈS

1.1. Característiques tècniques

El Municipi de Sant Cugat del Vallès està situat a la comarca del Vallès Occidental, en la província de Barcelona. En el sentit de les agulles del rellotge, el municipi de Sant Cugat del Vallès limita pel Nord amb Sant Quirze del Vallès, a l'est amb Cerdanyola, Al Sud amb Barcelona i Sant Feliu de Llobregat i a l'Oest amb Molins de Rei, Papiol, Castellbisbal i Rubí .

S'estén al peu dels boscos del vessant nord-occidental de la serra de Collserola fins al inici de la depressió vallesana i llinda pel nord i l'oest amb rieres de Rubí i Vallvidrera.

A causa de l'extensió i l'heterogeneïtat del territori, el municipi de Sant Cugat del Vallès presenta àrees amb unes morfologies i dinàmiques urbanes força diferenciades. Així doncs, el govern municipal i la gestió del municipi està dividida en 6 districtes. Els diversos districtes corresponen a àrees urbanes diferents dins el municipi. El nucli urbà està dividit en dos districtes, Valldoreix constitueix una Entitat Municipal Descentralitzada i Mira-sol, la Floresta i les Planes que compten, des de 1989, amb consells de districte.

El la següent figura es resumeixen les dades bàsiques descriptives d'aquest municipi que han estat exposades en aquest apartat. (figura 7)

SANT CUGAT DEL VALLÈS	
Localització:	Província: Barcelona Comarca: Vallès Occidental
Població:	73.774 habitants
Superfície:	48'2 km ²
Densitat de població:	1529'2hab/km ²

Figura 7: Fitxa tècnica del municipi de Sant Cugat del Vallès

Font: Elaboració pròpia. En base a les dades de l'IDESCAT

1.2. Medi Socioeconòmic

1.2.1. Evolució de la població

Sant Cugat té una superfície de 48'2 ha i d'acord amb les xifres oficials del padró d'habitants (IDESCAT), l'any 2006 tenia 73.774 habitants. De tal manera que la densitat de la població és de 1.529'2hab/km². Això fa que ocupi la posició 16 dels municipis de Catalunya amb més de 20.000habitants.

Mirant el gràfic de la figura 8: Evolució de la població, exposat a continuació, es poden extreure una sèrie de característiques bàsiques de les diferents etapes de decreixement poblacional que ha patit Sant Cugat.

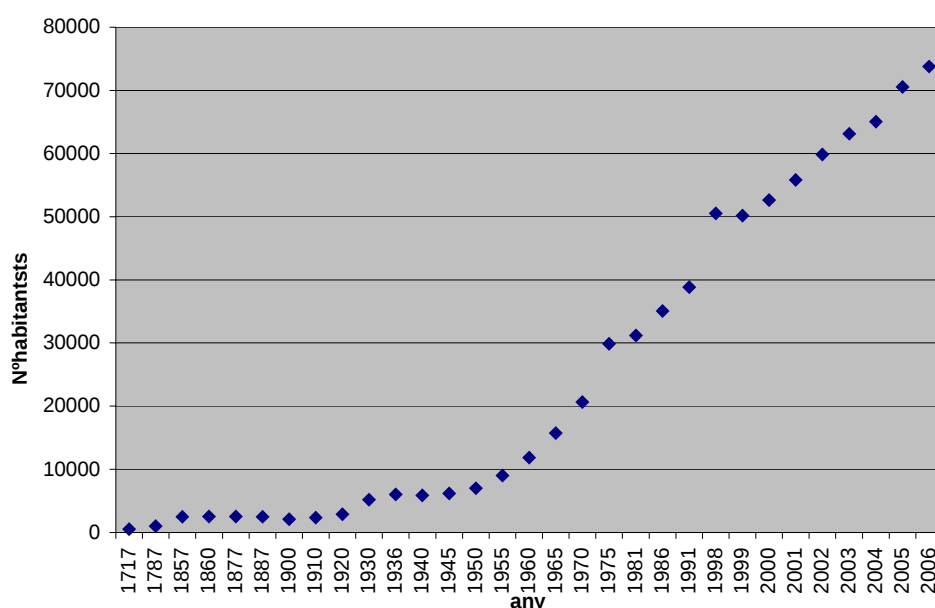

Figura 8: Evolució de la població al municipi de Sant Cugat del Vallès (1917-2006)

Font: Elaboració pròpia amb dades de l'Institut d'Estadística de Catalunya

Entre el 1900 i 1950 la població de Sant Cugat es triplica, passant de 2.120 a 6.992 habitants i l'any 1950 prop de la meitat dels habitatges tenen ja un ús secundari.

En el període entre 1950 i 1970, Sant Cugat experimenta el major índex de creixement de la seva història fins al moment. La població del municipi quasi es duplica en cada dècada.

Al llarg de la dècada dels setanta la població de Sant Cugat continua creixent, però, amb un ritme de creixement diferent.

En els últims anys s'ha anat incrementant dels gairebé 30.000 habitants de l'any 1975 als més de 65.000 de l'any 2004 (figura 8). La taxa de creixement de la població és molt elevada, especialment des de l'any 2000, a partir del qual s'ha mantingut gairebé per sobre del 5% anual excepte l'any 2004, per tant, en gairebé 30 anys la població s'ha multiplicat per 2'17.

El creixement més espectacular es produeix al període 1991-97. Aquesta arribada massiva de nous habitants, ha dotat Sant Cugat d'una determinada fisonomia social (Casas, 2003).

Es tracta d'un municipi amb una elevada taxa de creixement demogràfic.

Els factors bàsics que han contribuït al creixement de Sant Cugat del Vallès en els darrers anys es poden resumir en:

- Ubicació en el corredor natural de la depressió pre-litoral que determina un posicionament territorial de primer ordre.
- Situació privilegiada en el context metropolità.
- Disposició d'una superfície considerable de sol a urbanitzar.
- Diversitat d'infraestructures (viàries o ferroviàries) que faciliten l'accessibilitat al municipi.
- Distribució de la població en nuclis compactes, en general de baixa densitat edificatòria, seguint el model de ciutat jardí.
- Dotació d'un parc d'habitatges variat.
- Qualitat ambiental deguda a la proximitat de boscos, camps de conreus i a la nova creació de parcs de dimensions importants. Aquests espais esdevenen en molts casos equipaments a l'aire lliure.
- Varietat d'oferta educativa i cultural de qualitat (pública i privada).

- Implantació d'un nou teixit social amb un nivell alt d'instrucció, i amb predomini d'ocupats en el sector serveis amb un nivell de renda per càpita superior a la mitjana de Catalunya.

D'aquests factors descrits, el més important, ha estat la millora de les comunicacions, que ha afavorit el desplaçament de la població d'altres municipis de l'àrea metropolitana. D'acord amb les darreres dades oficials sobre el lloc de naixement de la població, a Sant Cugat, més del 52% de la població de l'any 2001 tenia el seu origen en una altra comarca, un 18% a la resta de l'Estat i un 8'7 % a l'estranger, mentre que el percentatge de població originària de la mateixa comarca no arribava al 20%.

1.2.2. Història socioeconòmica del municipi: una història lligada a l'urbanisme.

La història socioeconòmica de Sant Cugat, ve lligada íntimament a l'evolució de l'urbanització d'aquest municipi. Tenint en compte l'ús majoritari del sòl, es poden diferenciar quatre etapes bàsiques:

1. Etapa Rural (1825-1900)
2. Etapa de transició (1900-1950)
3. Etapa Urbana (1950-1970)
4. Etapa metropolitana (1970-2006)

A continuació s'exposen les característiques determinants de cadascuna d'aquestes, amb l'objectiu d'avaluar l'evolució socioeconòmica i urbana del municipi.

1. Etapa Rural (1825-1900)

Des del primer quart del segle XIX i fins els anys 50 el paisatge de Sant Cugat era bàsicament de caràcter rural, on la producció agrícola es basava principalment en el conreu de cereal, farratge i vinya, una situació que era extensible a la resta de la comarca del Vallès.

Al llarg del segle XIX Sant Cugat es transformà. El conreu de la vinya substituï progressivament el del cereal, s'abandonà el guaret i s'incrementà la superfície conreada plantant-se vinya fins i tot a l'interior del bosc de Collserola. L'especialització en el conreu de la vinya, va comportar la diversificació de les activitats artesanals i de comerç, la qual cosa afavorí l'increment de la població

En aquesta època el nucli urbà de Sant Cugat mostra un aspecte compacte, i al voltant seu, els correus ocupen una ampla zona planera que s'estén fins el bosc i que compren la conca de diverses rieres i torrents vorejats per la vegetació de ribera i per hortes. Una unió de camins comuniquen els camps de conreus amb el nucli urbà i amb el bosc.

L'any 1877 es construí la carretera de Gràcia a Manresa (el tram entre Barcelona i Sant Cugat rebé el nom de la Rebassada), iniciant-se el gran canvi del municipi. La carretera era molt necessària pels sancugatencs per tal de transportar els seus productes (vi i llenya principalment) al Pla de Barcelona, significat un apropament a Barcelona que es traduï en un interès creixent dels barcelonins per Sant Cugat com a lloc de sortides i estiuatge.

La fi de l'etapa agrícola arriba amb la plaga de la fil·loxera a 1887, que significà la ruïna per a molts dels pagesos del municipi i una forta crisi per al mercat vitivinícola. Aquests fet va provocar l'abandonament de molts dels camps de conreu i va provocar una nova etapa econòmica per al municipi.

2. Etapa de transició (1990-1950)

A finals del segle XIX i principis del segle XX, es modernitzen les vies de comunicació, i se'n construeixen de noves, i ja el 1914 es construeix el primer camp de golf d'Espanya. En aquest moment s'edifiquen les primeres torres per a estiuajants barcelonins, i poc més tard, es construeix la via del ferrocarril (s'inaugura l'estació de ferrocarril l'any 1917).

El pas del ferrocarril, va comportar l'arrencada econòmica definitiva del municipi i el començament del paper receptor de població urbana. Arribaren les

urbanitzacions per a estiuejants, resseguint la línia del ferrocarril: les Planes, la Floresta, Valldoreix i Mira-sol.

S'inicia així, al inici de la construcció d'urbanitzacions de baixa densitat tipus ciutat-jardí, amb un gran desenvolupament de la segona residència a la perifèria municipal.

Durant la Guerra Civil, com a moltes poblacions catalanes, es col·lectivitzaren terres agrícoles, que posteriorment tornaren a mans dels seus antics propietaris acabada la Guerra.

3. Etapla Urbana (1950-1970)

El creixement explosiu succeït en aquest època i comentat anteriorment, coincideix amb el desenvolupament de la indústria, i de la construcció tan a la vila com al conjunt de l'àrea metropolitana, així com amb la important immigració que s'enregistra aquells anys. Immigració que prové fonamentalment de les terres meridionals d'Espanya, es tracta de població d'origen rural en busca de treball en la construcció o en la indústria. L'arribada d'aquest tipus d'immigració dona peu a un desenvolupament de la vila de tipus urbà. El canvi més important es dona en el tipus d'edificis del nucli urbà: se substitueixen les cases típiques del poble per blocs de quatre o més plantes.

És també en aquesta època quan es frena la onada de segones residències a Sant Cugat, algunes torres queden abandonades i, posteriorment, substituïdes per blocs plurifamiliars.

A més a més, apareix un nou tipus de via de comunicació de fort impacte paisatgístic i ambiental: l'autopista, que va afavorir la implantació d'empreses d'abast metropolità.

Malgrat que la ciutat no va assolir la importància industrial d'altres ciutats veïnes, l'agricultura va retrocedir a favor de la indústria i la construcció.

4. Etapa metropolitana (1970-2007)

La frenada en el ritme de creixement que es dona en aquesta etapa, coincideix, d'una banda, amb la crisi de la fi dels setanta i, de l'altre, amb un canvi en l'origen i característiques dels immigrants.

En els anys vuitanta, els immigrants provenen sobretot de Barcelona i de les seva àrea metropolitana, i formen part d'una població amb un nivell social i econòmic mitjà o alt que cerca una millora en les seves condicions de vida urbana.

Després del parèntesi que representa la crisi viscuda entre finals dels setanta i el principi dels vuitanta, es reprèn l'activitat econòmica, s'assoleix un fort ritme en la construcció i s'instal·len al municipi grans empreses de serveis, indústries d'alta tecnologia, i noves vies de comunicació que conformen un paisatge de fesomia metropolitana.

L'activitat agrícola desapareix completament, i la zona planera central passa a ser la nova zona d'expansió urbana provocant un canvi en l'estructura del paisatge tradicional. El model de construcció característic d'aquesta etapa són les cases en filera i la configuració de nous espais urbans obtinguts a partir d'un procés de metropolització molt accelerat que ha obtingut de l'espai agrari el sòl necessari per a l'expansió de les activitats terciàries, secundàries, d'infraestructures i residencials.

Un procés de metropolització que incorpora també espais rurals i que consisteix bàsicament en la terciarització del món agrari.

Encara ara hi ha alguna finca hortifrutícola intensiva i alguns horts urbans d'autoconsum i es poden trobar també alguna explotació equina on produeixen farratge per al bestiar, però la majoria de parcel·les abans agrícoles, actualment estan ocupades per bosc a causa de l'abandonament.

1.2.3. Model de ciutat

L'arribada massiva de nous habitants en els últims 50 anys, ha dotat Sant Cugat d'una determinada fisonomia social (Casas. 2003)

L'estructura de la població de Sant Cugat es caracteritza per l'ampli grup situat en el rang d'edat dels 30 als 49 anys, i un segon grup majoritari entre els 0 i els 4 anys. Tal com mostra el gràfic de la figura 9 es denota que respecte a la piràmide d'edats del Vallès Occidental, els nouvinguts al municipi pertanyien en la seva majoria a un mateix rang d'edat que en instal·lar-se al municipi han trobat les condicions idònies per a tenir fills.

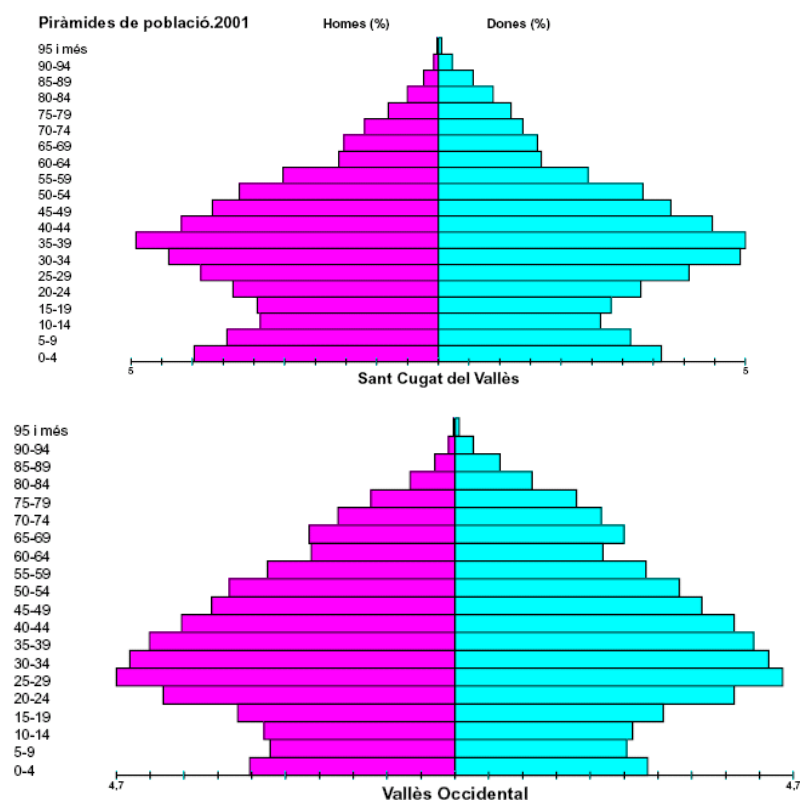

Figura 9: Piràmides de població de l'any 2001 per a Sant Cugat del Vallès i Vallès Occidental.

Font: Institut d'Estadística de Catalunya

Per a la descripció de les característiques socioeconòmiques del municipi s'han utilitzat els indicadors de renda familiar, mitjans de transport, estructura d'edats, nivell d'estudis, nivell de coneixement del català, població activa, jubilats

respecte població inactiva, estudiants respecte població inactiva, centres d'educació primària i secundària per tipus, ocupació sector serveis i situació professional respecte població activa. La taula de la figura 10 mostra aquests indicadors socioeconòmics comparant el municipi de Sant Cugat i la mitjana de l'àrea metropolitana de Barcelona.

CARACTERÍSTIQUES	SANT CUGAT	ÀREA METROPOLITANA DE BARCELONA (A.M.B.)
Renda familiar disponible (increment 1979-2001)	568%	419%
Turismes/1000 hab.	486	365
Mitjans transport al treball:		
Transport públic	23% (23%,1986)	35% (26%,1986)
Transport privat	56% (51%,1986)	43% (40%,1986)
A peu	17% (26%,1986)	17% (24%,1986)
Estructura edats (0-44 anys)	70,4%	62,2%
Nivell d'estudis:		
Estudis universitaris	20,4%	10,0%
Sense estudis	12,0%	18,0%
Coneixement del català:		
L'entén	96,3%	92,0%
Sap escriure	47,8%	35,1%
Població activa (>. 16 anys)	58,5%	53,6%
Jubilats i pensionistes (respecte població inactiva)	12,7%	18,5%
Escolars (respecte població inactiva)	36,4%	27,2%
Centres d'educació		
Primària		
Privats	2	442
Concertats	7	
Públics	11	736
Secundària		
Privats	2	280
Concertats	6	
Públics	5	386
Ocupació sectors serveis	61,4% (59,7%, 1986)	58,3% (58,2%, 1986)
Situació professional respecte població ocupada:		
Empresaris amb assalariats	9%	5,4%
Assalariats	77%	82%

Figura 10: Característiques socioeconòmiques de Sant Cugat del Vallès, dades de 2001.

Font: Elaboració propia amb dades de l'Insititut Cátala d'Estadística

En aquest quadre de la figura 10 es denota que a Sant Cugat ha arribat una població d'una Renda Familiar més elevada que la mitjana de l'Àrea metropolitana, d'unes edats concretes i amb característiques socioeconòmiques com l'educació, la formació i la professionalitat que es situen per sobre de les dades metropolitanes.

A més a més, s'ha consolidat a Sant Cugat un model urbanístic que també és definitori per a descriure el tipus de ciutat de la que es tracta. Tot i que en aquest cas, el model de creixement urbanístic ha estat paral·lel per a molts dels municipis de l'Àrea metropolitana.

Es tracta d'un model d'alta urbanització, amb la creació d'una ciutat difusa amb un nucli identificador i una perifèria tova. Aquest model d'urbanització ha quedat descrit en l'apartat anterior (Gaya 2003)

1.2.4. Ocupació actual del sòl al municipi.

El municipi de Sant Cugat del Vallès, ocupa una superfície total de 48'2 km². D'aquest, uns 16 km² estan ocupats per zones urbanes o urbanitzades, uns 18'2 km² corresponen a bosc-localitzat sobretot al sector muntanyós- i els 14 km² restants es reparteixen en conreus, sòls erms i zones periurbanes amb usos poc definits.

Un 40% de la superfície total del Terme Municipal correspon a superfície forestal, es a dir, unes 1900 ha (1985 segons el Pla General Metropolità). D'aquesta superfície forestal, 1650 ha són arbrades i 250 son de matolls.

La major part de la superfície forestal de sant Cugat forma part del Parc de Collserola. Del total de l'extensió del Parc (11.100 ha) un 29'9% es troba dins el municipi, essent aquest el que té més superfície de tots els que integren el massís. Aquest percentatge es tradueix en 2098 ha, on 1874 ha estan associades a parc forestal i 224 a sòl urbà i urbanitzable.

A la següent taula, elaborada per l'Ajuntament de Sant Cugat, queden resumides totes aquestes dades per tal de fer un resum de la distribució del sòl al municipi (figura 11)

<i>Superfície del sòl de Sant Cugat del Vallès</i>	
Superfície total de T. M.	48.320 ha (48'32 km ²)
Superfície forestal del T.M.	1.850 ha
Superfície forestal del T.M. segons el PGM.	1.985 ha
Superfície forestal arbrada del T.M.	1.650 ha
Superfície de matolls del T.M.	<u>+ 250 ha</u>
Total	1.900 ha
Superfície del massís de la Serra de Collserola	11.100 ha
<i>Superfície del sòl de Sant Cugat al Parc de Collserola</i>	
Superfície de sòl associat a parc forestal	1.874 ha
Superfície de sòl urbà i urbanitzable	<u>+ 224 ha</u>
Total	2.098 ha
Superfície de sòl qualificat de parc forestal	1.648 ha

Figura 11: Resum de la distribució del sòl al municipi de Sant Cugat del Vallès

Font: Ajuntament de Sant Cugat del Vallès i Patronat de Collserola

2. ÀMBIT TERRITORIAL, MEDI FÍSIC I POBLACIÓ AL PARC RURAL DE LA TORRE NEGRA

El parc rural de la Torre Negra, es localitza al municipi de Sant Cugat del Vallès, al peu de la Serra de Collserola. Comprèn unes 400 hectàrees de bosc, conreus i erms, elements característics del paisatge vallesà, de les quals aproximadament la meitat van ser classificades pel Pla General Metropolità de Barcelona (PGM) de l'any 1976 com a sòl urbanitzable no programat, mentre que la resta d'espai quedava definit com a sòl forestal i vials de caràcter territorial.

La ubicació estratègica del lloc, a la frontera d'un nucli urbà en creixement (Sant Cugat del Vallès) i a la vora d'un espai protegit (Parc de Collserola), ha

convertit la Torre Negra en un cas paradigmàtic de les dinàmiques territorials que experimenten els espais lliures a les àrees metropolitanes.

Aquests espais estan sotmesos d'una banda a la pressió immobiliària associada al creixement urbà, i de l'altra, a les demandes socials de preservació dels espais lliures i de manteniment dels paisatges que configuren, com a sinònim d'equilibri del territori i de qualitat de vida (Bolòs i Cortina, 2005).

2.1. Antecedents històrics a la creació del parc de la Torre Negra

La protecció de l'àmbit del parc rural de la Torre Negra, ha estat un llarg procés de 30 anys. Ha estat el resultat d'un ampli procés social en el que han participat entitats municipals diverses. Ha estat motivat per una problemàtica continuada d'una reivindicació social en la qual no només formaven part entitats ecologistes, com en la majoria dels casos, sinó que també la població de Sant Cugat ha estat implicada; ja que Torre Negra ha estat i serà sempre un espai simbòlic per a la ciutat.

Els inicis de la problemàtica

Els orígens de la problemàtica que afecta els Rodals de la Torre Negra rau en la classificació urbanística i el règim jurídic d'aquests terrenys agroforestals com a sòl urbanitzable no programat que el Pla General Metropolità de 1976 va atorgar a un sector.

L'adquisició, el 1986, d'un 42% dels terrenys per part d'un grup immobiliari, amb la presumible voluntat de procedir a programar-lo i a urbanitzar-lo, va ser el factor que va sensibilitzar la població i que en va catalitzar la mobilització. (Bolòs i Cortina 2005)

El 1991, aquest grup immobiliari va presentar un primer Programa d'actuació urbanística del sector de la Torre Negra, però la Sala del Contenciós Administratiu del Tribunal Superior de Justícia de Catalunya va emetre una

sentència desestimant les pretensions de la promoció perquè el sector fos considerat urbanitzable programat.

La ciutadania es manifesta

L'any 1993, la Festa de Tardor (festa popular que les entitats del municipi organitzen cada any, des de 1976, al voltant d'un lema reivindicatiu) reclama la protecció dels Rodals de la Torre Negra amb el lema «Torre Negra, zona forestal!». Un any més tard es va constituir la Plataforma Cívica en Defensa de Torre Negra i Rodals, integrant un gran nombre d'entitats i els grups polítics del municipi i s'inicien les primeres accions públiques en defensa d'aquest espai.

L'any 1995 resulta cabdal en l'evolució del conflicte dels Rodals de la Torre Negra. D'una banda es manifesta de forma explícita la voluntat ciutadana de protegir el indret a través de la recollida de 10.000 signatures sol·licitant la preservació integral dels Rodals de la Torre Negra i de l'altra, l'administració local pren iniciativa (Bolòs Cortina 2005).

Comencen els tràmits per a la protecció

En el pacte de govern municipal que s'estableix aquell any s'acorda la redacció d'un *Estudi per a la preservació, ordenació i gestió dels Rodals de la Torre Negra* i d'un calendari per executar-lo. Per tal de consolidar aquest objectiu i garantir el caràcter participatiu del procés es va constituir una Comissió de Seguiment integrada per representats de la Plataforma Cívica, pels membres de l'equip de govern, per tots els partits amb representació a l'Ajuntament i pels membres de l'Equip Redactor de l'Estudi.

L'any 1996, en compliment de l'acord esmentat, l'Ajuntament de Sant Cugat del Vallès convoca un concurs públic per a l'elaboració de l'Estudi de preservació. Aquest treball, que va ser portat a terme per un equip interdisciplinari coordinat per l'advocat Albert Cortina, va fonamentar amb criteris científics el interès de protegir el paratge i va establir diverses hipòtesis d'actuació, tot recomanant com a més favorable la preservació integral mitjançant la classificació com a

sistema general del sòl no urbanitzable i la proposta de creació d'un parc rural, hipòtesi que comportava la desclassificació del sector a través de la modificació del PGM.

Una agressió, una resposta

El febrer de 1997 es produeix una agressió no reivindicada consistent en el intent d'abatre el Pi d'en Xandri, arbre bicentenari declarat d'interès comarcal ubicat al bell mig dels Rodals de la Torre Negra i, juntament amb el Monestir, un dels símbols tradicionals de la ciutat. Aquest incident, a part de posar en perill la supervivència del pi, provoca una important reacció d'indignació ciutadana, i s'apleguen més de 4.000 persones en una marxa de repulsa i de reivindicació de la protecció integral de el indret.

El desembre de 1997, d'acord amb els resultats de l'Estudi de preservació i seguint les recomanacions de l'equip redactor, el Ple municipal aprova de forma unànime l'Avanç de modificació del PGM a la zona dels Rodals de la Torre Negra, que inclou les quatre alternatives de planejament presentades i la recomanació dels mecanismes per a assolir un canvi en la classificació del sòl, de l'urbanitzable no programat al sistema general del sòl no urbanitzable.

L'abril de 1998, un cop valorats els suggeriments presentats per ciutadans, entitats i institucions, el Ple municipal procedeix, també de forma unànime, a l'aprovació inicial de la modificació del PGM.

Entre els suggeriments que es van presentar en aquesta fase destaca el suport que rep el projecte per part de partits polítics locals, de la Societat Catalana d'Ordenació del Territori, de la pròpia Plataforma Cívica i del Patronat Metropolità del Parc de Collserola (Bolòs Cortina 2005).

Aquest mateix mes entra en vigor la Llei 6/1998, de 13 d'abril sobre el règim del sòl i valoracions, que el Govern de l'Estat havia aprovat a partir d'un seguit de mesures liberalitzadores en matèria de sòl.

Es desestima la Urbanització per part del Ple Municipal, els inicis formals per a la protecció de l'espai de la Torre Negra.

El juliol de 1998 l'empresa promotora presenta novament a tràmit el Programa d'Actuació Urbanística al sector. El setembre de 1998, per acord del Ple municipal, es desestima aquesta sol·licitud i, com a resposta, el desembre de 1998 l'empresa promotora interposa recurs contenciós-administratiu contra l'acord del Ple municipal en què es va acordar la desestimació. La sentència ha estat favorable al grup immobiliari, tot i que s'ha produït amb posterioritat a l'aprovació definitiva de la modificació del PGM, que requalifica la zona com a parc rural.

El gener de 1999, el Ple municipal procedeix a l'Aprovació provisional de la modificació del PGM, havent rebut al·legacions favorables del Patronat Metropolità del Parc de Collserola, de la Societat Catalana d'Ordenació del Territori i dels veïns residents, així com informes favorables entre d'altres, del Departament de Medi Ambient i del Departament d'Agricultura, Ramaderia i Pesca de la Generalitat de Catalunya.

El juny del mateix any la Comissió d'Urbanisme de Barcelona adreça a l'Ajuntament de Sant Cugat un escrit en què sol·licita informació complementària sobre diversos aspectes abans de procedir a la decisió final sobre la seva aprovació definitiva.

El mes de juliol de 2002 entra en vigor la Llei 2/2002 de 14 de març d'Urbanisme de Catalunya.

Tres anys després de l'acord pres per la Generalitat de Catalunya, el juliol de 2002, el Ple Municipal aprova un document en el qual s'aporten les dades i es completa l'expedient de Modificació del PGM segons la petició de la Comissió d'Urbanisme de Barcelona.

La requalificació urbanística i els fets d'actualitat

La Comissió d'Urbanisme de Catalunya va aprovar, l'abril de 2003, la requalificació urbanística de la zona agrícola i forestal de Torre Negra (150 hectàrees).

En l'actualitat el Pla Especial per a la Protecció i Millora del parc rural de la Torre Negra ha passat l'aprovació municipal i està a l'espera de l'aprovació autonòmica des de la Generalitat de Catalunya, per a que s'iniciï el període d'aplicació de les reglamentacions i de les activitats exposades en el document jurídic.

Junt a la memòria del Pla Especial de protecció, l'Ajuntament de Sant Cugat encarrega a una sèrie d'investigadors i tècnics estudis territorials sobre l'àmbit de la Torre Negra: estudi hidrogeològic, de patrimoni històric, de freqüentació, de gestió agrícola, entre d'altres.

A hores d'ara i estant l'Ajuntament pendent de l'aprovació final del Pla Especial, s'estan iniciant des de l'Àrea de Medi Ambient una sèrie de processos per a posar en marxa la gestió del parc rural. Així doncs, s'està encarregant de proposar un projecte de gestió i desenvolupament per al parc rural, i ha posat en marxa el procés de protecció i creació de l'Anella verda de Sant Cugat: la Xarxa d'Espais Lliures (XELL).

2.2. Àmbit territorial

L'àmbit territorial que ocupa actualment el parc rural de la Torre Negra, queda definit per l'àmbit d'aplicació del Pla Especial, i que coincideixen estrictament amb l'àmbit de modificació del PGM. Tot i això, en aquest document normatiu, ja es preveu que s'hi poden realitzar modificacions en l'àmbit de l'espai, sempre i quant siguin per a ampliar-lo.

L'abast territorials dels Rodals de la Torre Negra es defineixen com l'espai comprès entre els límits del terme municipal amb Cerdanyola (est), la carretera

de la Rebassada (oest), els límits de Parc de Collserola (sud) i carrers de Llaceres, Corts Catalanes i Vicens Calders, carretera de Cerdanyola (nord). Aquest territori serà objecte d'una protecció de caràcter integral. (Pla Especial, 2006) D'aquest espai s'hi ha d'excloure tres unitats d'actuació urbanística i l'àmbit que inclou el Pla Especial de la Ronda Sud delimitat també en la modificació puntual del PGM.

En el mapa 1 de l'Annex núm 2 es pot observar la situació i l'àmbit territorial d'aquest Parc.

L'espai de la Torre Negra, més enllà dels seu interès i valors intrínsecs, ocupa una posició estratègica en el territori en el que s'ubica. Una posició que confereix en aquest espai unes funcions ambientals i socials de primer ordre que depassen els seus propis límits.

Aquest fet es queda destacat en el Pla Especial de tal forma que es defineixen les relacions territorials amb altres àmbits i contextos destacant els trets principals a tenir en compte³. Els contextos definits en aquest document són:

- la Ciutat de Sant Cugat
- el Parc de Collserola
- el Corredor verd de Cornisa
- la Via Verda
- la Conca hidrogràfica
- la Ronda Sud
- la Carretera de la Rebassada
- els Vials previstos en el planejament de rang superior

En el present estudi, s'ha afegit la relació que manté aquest espai rural amb el Parc Agrícola del Vallès i amb la Xarxa d'espais lliures de Sant Cugat. Aquests dos àmbits, però es troben encara en fase de creació.

S'ha cregut important la seva menció en el present estudi pel fet que la Torre Negra queda englobada en aquests àmbits territorials més amplis, així doncs,

³ Vegeu Memòria Informativa del Pla Especial de Protecció i Millora de la torre Negra.

per tal de mantenir línies estratègiques coherents, és important que es tinguin en compte a l'hora de redactar els plans de gestió i desenvolupament i els programes d'actuació específics.

2.2.1. El Parc Agrícola del Vallès

a. Descripció general i marc territorial

El Parc Agrícola del Vallès, és una proposta impulsada des de fa anys per moltes entitats municipals del Vallès i és una iniciativa que no només compta amb un ampli suport social, si no que a més té el suport de 18 ajuntaments de les comarques Vallesanes.

Aquesta proposta té per objectiu preservar del procés urbanitzador els espais agronaturals de la plana del Vallès. Es desenvolupa en un document: *Bases per a la Protecció del Parc Agrícola del Vallès*, i reconeix la necessitat de donar a l'activitat agrària un paper destacat en la gestió d'aquests espais.

La proposta de parc es situa en la Plana del Vallès, la part de la Depressió Prelitoral Catalana inclosa a les comarques del Vallès Occidental i del Vallès Oriental. Al Nord i a l'Oest limita amb la Serralada Prelitoral, i al Sud i a l'Est, amb la Serralada Litoral.

b. Objectius del Parc Agrícola

Segons el document *Bases per a la protecció del parc agrícola del Vallès*, es proposen una sèrie d'objectius generals que es citen a continuació textualment:

- Donar les directrius bàsiques per a l'elaboració d'un Pla Especial per al parc i inserir-lo dins la planificació territorial parcial i sectorial de Catalunya.
- Considerar el manteniment de l'activitat agrícola com l'element fonamental per a la conservació del nostre patrimoni natural.
- Evitar una major fragmentació dels espais naturals de la plana provocada per noves implantacions urbanes o infraestructures, per tal de garantir la continuïtat paisatgística i de les poblacions biològiques.
- Promoure una gestió forestal que prengui en consideració la regeneració natural del bosc, el manteniment de la seva riquesa florística i la problemàtica dels incendis forestals.

- Recuperar la qualitat ecològica dels cursos fluvials, fonamentada en la millora de la qualitat de les seves aigües i en la regeneració de la vegetació de ribera.
- Fomentar la integració paisatgística de les zones urbanes amb l'espai rural, i alhora, mitigar l'efecte de barrera biològica dels espais urbans, mitjançant un disseny continu i coherent de les zones verdes que aprofiti les formacions forestals pròpies de la comarca .
- Promoure la recerca i la formació en el camp de l'agricultura, la ramaderia i la silvicultura com a mecanisme de promoció de l'activitat agrícola que asseguri la continuïtat generacional i la viabilitat econòmica de les explotacions del Vallès.
- Donar suport i reconeixement al pagès en la seva activitat professional i econòmica al camp.
- Difondre i preservar els valors ambientals, socials i el patrimoni cultural i arqueològic existent, entesos no només com a elements enriquidors culturalment, sinó també com a elements de qualitat de vida de la ciutadania.

c. Parc Agrícola del Vallès i parc rural de Torre Negra

Una de les qüestions més importants que es volen remarcar en la present memòria és la importància de portar a terme una gestió territorial integrada que tingui en compte no només l'àmbit que quedi establert per la normativa vigent en qualsevol espai protegit, sinó també tots aquells territoris adjacents amb els que es pugui mantenir una relació, ja sigui territorial, ecològica, social o simplement econòmica.

El Parc Agrícola del Vallès i el parc rural de la Torre Negra estan íntimament lligats, no només per una qüestió territorial, sinó també funcional.

Pel que fa a la relació territorial, el parc de la Torre Negra no queda directament citat en el document base del Parc Agrícola del Vallès, però s'inclou dins el que s'anomena la via verda de Collserola i Sant Llorenç del Munt i l'Obac. Així doncs, es considera dins l'àmbit del PAV, com a un espai amb unes característiques d'ecotò i de via verda, així doncs, amb unes finalitats bàsicament ecològiques i paisatgístiques.

La qüestió de caràcter funcional, ja no només de aquestes finalitats sinó que a més, s'inclouen unes finalitats de caràcter social i econòmic, que en el cas de que el PAV es portés a terme, proporcionarien grans beneficis en la gestió i

desenvolupament d'aquests dos espais. Això és així per que el parc rural de la Torre Negra, tal i com es desenvolupa en aquesta memòria, s'emmarca en un model de gestió que inclou activitat agroecològica, activitat educativa, formativa i de participació ciutadana, activitat de documentació i difusió i per últim una branca important dedicada a la recerca i a la innovació en temes relacionats amb l'agroecologia. Totes aquestes línies de gestió s'emmarquen a la perfecció en els objectius principals del parc agrícola del Vallès i per això, l'àmbit de la Torre Negra podria passar a ser un espai protegit dins el PAV amb molt més que una funció territorial, amb un potencial econòmic, social i ecològic molt important.

D'altra banda, per a la Torre Negra, la creació del PAV seria una bona oportunitat per a la promoció dels productes, per a la creació de xarxa de distribució conjunta, per a aconseguir ajudes financeres europees importants, entre molts altres beneficis.

2.2.2. La Xarxa d'Espais Lliures de Sant Cugat del Vallès

La Xarxa d'Espais Lliures de Sant Cugat del Vallès és una proposta iniciada i desenvolupada per l'antic mandat de l'Àrea de Medi Ambient de l'Ajuntament de Sant Cugat. En conseqüència dels canvis electorals, aquesta proposta ha quedat momentàniament parada, però a l'espera de ser reactivada.

Aquest projecte és una proposta sobre la creació d'una Anella Verda al voltant del Municipi de Sant Cugat del Vallès, on hi estiguin inclosos tots els espais considerats "lliures" actualment al pla d'ordenació municipal. Considerant els Espais lliures com aquelles àrees que no compten amb classificació al Pla d'Ordenació Territorial Vigent.

Aquesta proposta es basa en la importància de que aquest espais requereixen un tractament i un plantejament unitari i integrat, que no es pot fer deslligat de les zones verdes urbanes ni dels grans sistemes d'espais naturals de la resta del territori. Així doncs és una manera de gestionar aquest espais des de una perspectiva territorial més ample que inclou els espais pròpiament urbans i les

àrees properes a la ciutat, configurar una xarxa coherent que esdevé un element estructurador bàsic, capaç d'introduir unes pautes d'ordre en els processos en què es troben sotmesos.

En aquest sentit, l'òrgan administratiu va promoure diferents iniciatives que ara caldrà implementar.

Entre d'altres:

- L'adhesió a la Declaració d'Alborg: ciutat i poble per a la sostenibilitat - Agenda Local 21 –acord plenari de data 21.05.96–
- La Moció sobre la protecció de la Via Verda Sant Llorenç - Collserola – acord plenari de 17.06.97–
- Estudi per a la preservació i gestió integral dels Rodals de la Torre Negra –Juny 1997–
- Projecte d'ordenació i projecte de gestió del parc rural de la Torre Negra –Maig 1998–
- Aprovació provisional de la Modificació del PGM. per a la preservació integral del Sector de la Torre Negra –acord plenari de 19.01.99–
- Aprovació del Reglament de l'Òrgan Especial per a la Gestió de la Xarxa d'Espais d'Interès natural de Sant Cugat. BOPB, num 229: pàg. 60-62.; de 25 de Setembre de 2006.
- Projecte de rehabilitació de l'Estany dels Alous.
- Diagnosi dels Espais lliures de Sant Cugat del Vallès, Sistemes d'Informació Territorial de la xarxa d'espais lliures. Memòria i plànols. Setembre 2006. Oficina tècnica de Planificació i Anàlisi Territorial, Diputació de Barcelona.

b. Descripció territorial de la proposta de l'Anella Verda de la XELL

L'estructura geomòrfica de Sant Cugat configura un territori caracteritzat pel contrast entre les dues zones muntanyoses i forestals del municipi –Serra de Collserola i Serra de Galliners, ubicades respectivament als sectors sud i nord – i la depressió central, que avui té un caràcter plenament urbà.

Aquesta estructura origina un seguit de conques hidrogràfiques formades per diversos torrents i rieres que divideixen l'esmentada depressió central en un seguit de subsectors i que conflueixen a la riera de Sant Cugat –Torrent de Vullpalleres, Torrent de can Magí – o a la riera de Rubí –Torrent dels Alous, Torrent de la Guinardera–.

La xarxa hidrogràfica de Sant Cugat juntament amb els espais rurals perifèrics al bosc –Rodals de la Torre Negra, can Monmany–, configura una autèntica xarxa d'espais naturals o seminaturals que contribueixen a diversificar i a estructurar l'hàbitat urbà.

De l'anàlisi efectuat en la Diagnosi dels Espais Lliures de Sant Cugat del Vallès, s'extreu que els elements vertebradors d'aquesta anella Verda d'Espais Lliures seran:

- Grans Parcs del Municipi
 - Parc Comarcal de la Serra de Galliners
 - Parc rural de la Torre Negra
 - Parc Metropolità de la Serra de Collserola
- Eixos Verds Longitudinals –Nord – Sud
 - Eix del Torrent dels Alous
 - Eix del Turó de can Mates
 - Eix del Camí dels Monjos
 - Eix de Can Magí
- Eixos Verds Transversals –Est - Oest
 - Eix de la Riera de Sant Cugat
 - Eix del Parc Central del Colomer

A més a més Sant Cugat ocupa un lloc estratègic dins l'anomenada Via Verda Sant Llorenç - Collserola: en el punt en què aquest corredor arrenca de Collserola, a la franja de peu de Serra compresa entre Can Monmany i Cerdanyola i prossegueix vers Sant Llorenç passant per la Serra de Galliners. Aquests eixos territorials i la seva articulació amb la resta d'espais lliures – naturals, forestals, agrícoles i de verd urbà– i amb les rieres i torrents cal

entendre'ls com a part del conjunt d'espais oberts de la Regió Metropolitana que constitueixen una autèntica "Anella Verda" municipal.

A l'Annex 2, es presenta un mapa amb l'àmbit municipal i els perímetres i situació dels diferents espais que quedarien contemplats en aquest projecte en el cas de portar-se a terme. Aquesta figura ha estat facilitada per l'Àrea de Medi Ambient de l'Ajuntament de Sant Cugat.

c. La Xarxa d'Espais Lliures (XELL) i el parc rural de la Torre Negra

El parc rural de la Torre Negra és un dels grans parcs que formen part del municipi i que configuren l'àrea que ocuparia la proposta de l'Anella Verda de Sant Cugat. La protecció de l'àmbit de la Torre Negra afavoreix molt en la vertebració d'aquesta interconnexió d'espais lliures per la seva situació limitant amb el parc de Collserola i les seves característiques agrícoles com a ecotò.

El parc rural és el primer d'aquests espais de gestió municipal que és protegit, així doncs, aquest fet és molt important per què pot ser determinant del desenvolupament d'aquesta proposta per part de l'Administració.

La creació de la xarxa d'Espais Lliures de Sant Cugat beneficiaria molt l'àmbit de la Torre Negra en el fet de que s'estaria apostant per una gestió integrada d'espais interconnectats amb nombrosos beneficis ecològics, socials i econòmics.

2.3. Medi Físic

Les característiques del medi físic que s'hi descriuen resumidament a continuació, estan preses de la memòria informativa del Pla Especial de Protecció i Millora del parc rural de la Torre Negra, del Pla de Gestió Agrícola del parc rural de la Torre Negra i del pla de gestió i conservació de rieres i torrents del parc rural de la Torre Negra.

Les característiques escollides són aquelles que serveixen per a representar generalment l'espai físic en el que es situa el parc rural. En cas de voler ampliar

la informació, és convenient accedir a les fonts bibliogràfiques abans esmentades.

2.3.1. Climatologia

La climatologia general del municipi de Sant Cugat del Vallès, és la pròpia del règim mediterrani (clima temperat càlid). D'una manera general, el clima de Sant Cugat es caracteritza pels següents trets:

- Oscil·lació tèrmica anual moderada (de 14°C a 30°C de mitjana)
- Hiverns suaus (CC2'76°C de temperatura mínima mitjana), absència de períodes freds, encara que poden presentar-se gelades ocasionals.
- Estius secs i calorosos, manca de puges i temperatures molt altes (27'4°C de temperatura màxima mitjana)
- Precipitacions estacionals irregulars, concentrades a la primavera i entre finals d'estiu i tardor (648'84 mm/any de mitjana)

Segons la classificació bioclimàtica de la UNESCO-FAO el clima de Sant Cugat correspondria a un clima xèric mediterrani definit per un subsistema mediterrani. Dins d'aquest règim general, la presència de diversos factors ambientals, introdueixen variacions microclimàtiques importants que modifiquen el marc general descrit. A la figura 12 es poden veure les mitjanes mensuals registrades a una estació meteorològica local.

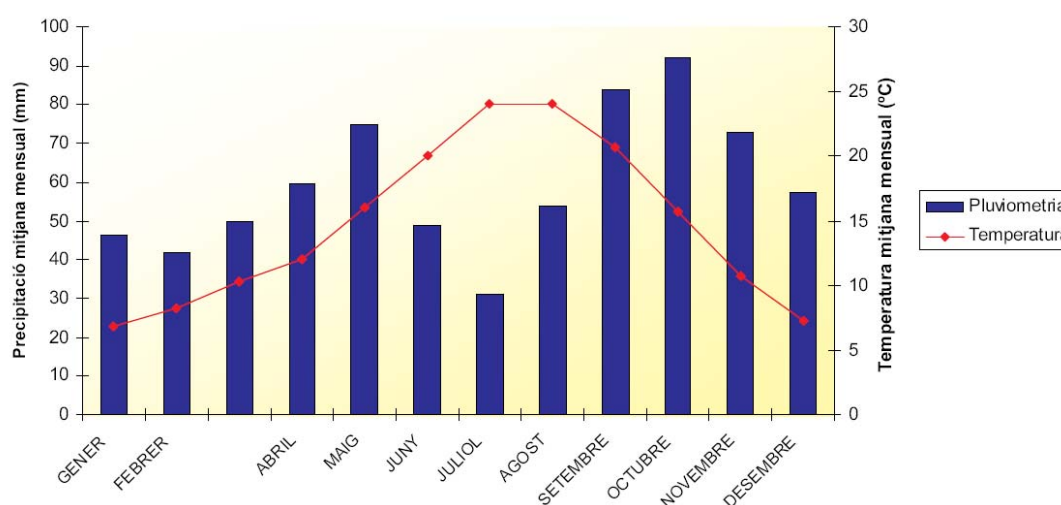

Figura 12: Gràfic pluviomètric i tèrmic de Sant Cugat del Vallès

Font: Pla de Gestió Agrícola del parc rural de la Torre Negra, a partir de dades mitjanes mensuals registrades durant el període 1971-1998 a l'estació meteorològica de Sant Cugat i el Centre Borja.

Les dades més significatives que es recullen d'aquesta figura s'exposen en la taula següent (figura 13)

Mitjana de precipitació anual	648'84 mm	Tardor i Primavera	64'3mm-73,4mm
		Estiu	26,8 mm
Temperatura mitjana anual	14,59°C	Màx. estiu	41,5°C
		Mín. hivern	-12°C

Figura 13: Taula de dades climatològiques bàsiques

Font: Elaboració pròpia en bases a dades del Pla de Gestió Agrícola del parc rural de la Torre Negra, a partir de dades mitjanes mensuals registrades durant el període 1971-1998 a l'estació meteorològica de Sant Cugat i el Centre Borja.

La influència termoreguladora del mediterrani condiciona una marcada dissimetria climàtica entre els vessants meridionals i els septentrionals, abocats per la depressió del Vallès. Així la serralada costanera és una barrera a la influència del mar i per tant, al vessant obac de Collserola i a la Depressió, el clima té certes característiques continentals.

2.3.2. Geologia i edafologia

Els materials majoritaris que afloren en el entorns de la Torre Negra són del Quaternari. Aquests provenen d'acumulacions de transport torrencial o fluvial de materials detrítics espessos que recobreixen el substrat Paleozoic que forma la serra de Collserola. Així els materials que dominen són diferents tipus d'acumulacions sedimentàries d'origen fluvial torrencial, que pertanyen al Pliocè i l'Holocè.

Aquest materials que conformen la Plana sedimentària on es troba el parc rural, estructuren sòls aptes per al cultiu pel que fa a les seves característiques físico-químiques. El fet de tenir textures on predominen els llims pot dur problemes d'encrostaments superficials sinó es duu a terme un maneig adequat del sòl.

D'altra banda, el cultiu en planes sedimentàries, composades per argiles i sorres, fa possible el bon drenatge degut a les sorres i la bona retenció de

nutrients degut a l'elevada capacitat d'intercanvi catiònic (CIC) que té el sòl amb una proporció elevada d'argiles.

2.3.3. Hidrologia i hidrografia

Segons el Pla especial de protecció de rieres, torrents i altres espais d'interès del connector de del municipi de Sant Cugat del Vallès (Puertolas i Murria, 2005) el conjunt de torrents i rieres tributaris de la conca de la Riera de Sant Cugat són els següents:

Afluents de la Dreta

- o Torrent de l'Arrabassada
- o Riera de can Gordi i can Bell
- o Torrent de l'Ermita de Sant Crist

Afluents de l'esquerra

- o Torrent de can Bosquerons
- o Torrent d'en Xandri
 - Riera de Vullpereres-Torrent de can Camps
 - Torrent de can Magí.

L'estudi citat, fa una avaluació molt rigorosa de l'estat ecològic i de conservació dels cursos fluvials de la Torre Negra i a més dissenya una gran quantitat de mesures i propostes d'actuació per a garantir la protecció d'aquest espai. És important per aquesta raó, que en el Pla Director es tinguin en compte aquestes mesures reguladores i de millora proposades en l'Estudi.

Pel que fa als aqüífers, en l'estudi realitzat per la UB, pla de gestió i conservació de rieres i torrents del parc rural de la Torre Negra es dedueix que els més importants són el de la riera de Vallvidrera i els dels Ferrusons, Vullpereres, can Cabassa, Alous i en Nonell. Cap d'ells dintre de l'àmbit de la Torre Negra (Puertolas i Murria, 2005).

Aquest fet és degut a la poca potència i permeabilitat global dels materials que conformen la conca de la riera de Sant Cugat i a la presència d'aqüífers a la zona porosos i no confinats.

Ara bé, segons un dels propietaris de Torre Negra, a can Calders hi ha un pou que té aigua i que els propietaris l'utilitzen per al reg de les seves terres. A més, també se sap per antics estudis que teòricament el Torrent dels Alous i la rieres de Sant Medir haurien de portar més aigua. És sabut que la raó per la qual a Torre Negra ha disminuït l'abastament d'aigua en els últims anys rau en la presència d'una canalització (un bypass) de la riera de Sant Cugat fins a la sortida a la zona urbana. Aquesta desviació fou conseqüència de la construcció d'una mina a principis del s. XX als terrenys de la Torre Negra. Actualment, aquesta mina, tot i que inutilitzada, és propietat de l' INCASOL i per tant, per a poder acabar amb el bypass, són necessaris una sèrie de permisos i haver de passar per un procés jurídic llarg. Així doncs, per aquestes raons, l'Ajuntament de Sant Cugat està pendent de la contractació d'una empresa d'hidrogeologia que faci un estudi rigorós de tots aquests punts d'aigua per a poder construir-hi un pou o una bassa dedicada al reg. Ja que actualment, amb la poca quantitat d'aigua present, no es pot portar a terme agricultura que no sigui pròpiament de secà.

2.3.4. Vegetació, fauna i hàbitats

Les característiques de vegetació, faunístiques i d'hàbitats de la Torre Negra, no difereixen en gran mesura, a grans trets, dels confinats dintre l'Àmbit de Collserola.

Tot i així, la situació d'aquest espai entre el parc natural i l'àmbit urbà, i tenint en compte que es tracten d'espais agrícoles, el defineixen com a ecotò; o sigui, espai de transició entre una zona natural i una agrícola.

En aquest tipus d'espai, es localitzen una sèrie de dinàmiques faunístiques que no es troben al llarg de la serra, en conseqüència de la presència d'espais oberts. Aquests tenen una important funció per ser habitat d'espècies relativament escasses i també per ser zones d'aliment per a moltes espècies.

A la memòria informativa del Pla especial, es troba un recull molt específic de les espècies de flora i fauna presents i també dels hàbitats estructurats. A més a més, s'hi proposen una sèrie de mesures d'actuació per a millorar l'estat ecològic d'aquest espai i preservar les espècies existents (Minuartia, 2006).

En l'actualitat, a Torre Negra es situen tres investigacions referents a la fauna dins l'àmbit d'aquest espai. Un d'ells el porta a terme el Museu de Granollers en conveni amb el Consorci del parc de Collserola i l'Ajuntament de Sant Cugat i els altres dos pel Consoci del parc de Collserola.

L'estudi del Museu de Granollers es basa en el seguiment i recompte de les papallones presents a l'àmbit de la Torre Negra seguint una metodologia anomenada PMS. Aquesta metodologia s'utilitza per a classificar les papallones presents segons una sèrie de categories: zones forestals, agrícoles, ecotò, urbanes...Aquesta classificació permet utilitzar les papallones com a indicador relatiu si se'n fa un seguiment exhaustiu al llarg dels anys, ja que en cas de que es fes alguna intervenció real a l'espai, es podria fer el seguiment dels canvis apreciats en aquesta classificació.

Els estudis realitzats pel Consorci del parc de Collserola són dos, un és un seguiment i recompte d'ocells en un transsecte de l'àmbit de la Torre Negra, l'objectiu és investigar fins a quin punt els ocells poden utilitzar-se com a indicador relatiu en el usos de l'espai. L'altre estudi és una investigació que es porta a terme a tot l'àmbit de Collserola i les seves rodalies per a fer un seguiment i recompte de la fauna present a la Serra.

2.4. Medi socioeconòmic

A continuació es presenten algunes característiques socioeconòmiques de l'àmbit de Torre Negra, extretes del Pla Especial de Protecció i Millora. (Minuartia 2006).

S'hi ha fet una selecció d'aquelles característiques que poden ser importants a l'hora de plantejar el model de gestió per a l'espai rural.

2.4.1. Evolució de la població

Les dades oficials obtingudes del padró municipal d'habitants dels anys 1991 i 1996 indiquen que va haver-hi un lleuger decrement en el nombre de persones residents en aquest període (figura 14). Tot i no disposar de dades comparables per a anys posteriors a 2001, les dades corrents del padró de 2005 mostren que hi pot haver hagut un notable increment de residents.

	1991	1996	2005
Habitants	30	24	60

Figura 14: Evolució de la població a l'àmbit de Torre Negra

Font: Pla Especial de Protecció i Millora del Parc Rural de la Torre

En el clau de futur, cal destacar el projecte ESADE de campus universitari que és previst desenvolupar. En aquest projecte és prevista la construcció d'una residència d'estudiants i un centre de recerca empresarial amb capacitat global per a unes 3.000 persones, la qual cosa suposa un increment de població no fixa a tocar amb l'àmbit de la Torre Negra i la possibilitat de que s'incrementi el nivell d'ús del parc rural per part dels usuaris d'aquest campus.

2.4.2. Ocupació del sol

Segons les dades extretes del Pla Especial (Minuartia, 2006), l'ocupació del sòl és majoritàriament forestal, amb gairebé un 43% de la superfície de l'espai, tot i que també estan ben representats els prats i matolls, amb un 21'5 %. Les zones antròpiques ocupen un 19'9% i els conreus són l'ús minoritari, amb un 15'7%.

L'evolució del sòl en els últims anys ha estat la reducció o pèrdua de conreus per abandonament de l'activitat agrícola, l'increment de zones antròpiques per urbanització i la instal·lació d'infraestructures. La conseqüència d'aquest abandonament, ha estat en la gran majoria l'augment de les zones forestals, els prats i els matollars.

Tenint en compte aquesta situació, sembla inviable l'establiment d'agricultura estable. Ara bé, val a comentar, que les regulacions del Pla d'Ordenació del Pla Especial permeten que les zones de matolls i prats, siguin tractades per a la reactivació de l'activitat agrícola.

2.4.3. Propietat del sòl i estructura de la propietat

La propietat del sòl és majoritàriament privada i està molt fragmentada. D'acord amb les dades del cadastre tractades en el marc de la Modificació puntual del PGM, en l'àmbit de la Modificació existeixen un total de 86 propietaris, però es sol no urbanitzable hi ha 43. D'aquests 43, un sòl propietari té el 48'5 % de terrenys de sòl no urbanitzable, només 8 tenen més d'un 2% (3 ha) de sòl no urbanitzable, i els 34 restants tenen menys d'un 2 % i sumats el 17'7 % del sòl no urbanitzable (figura 15).

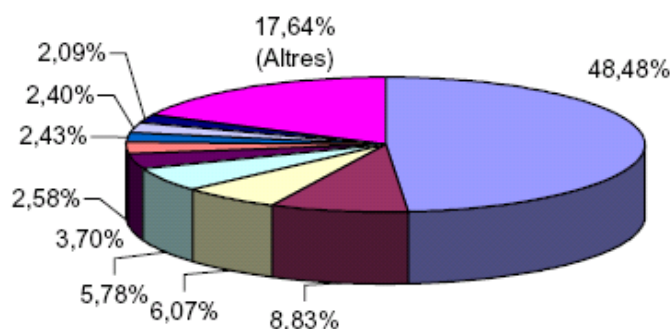

Figura 15: Percepció de superfície de sòl no urbanitzable de cada propietari.

Font: Pla Especial de Protecció i Millora del Parc Rural de la Torre Negra

NOTA: la categoria altres inclou 34 propietaris que tenen menys d'un 2 % (de 3 ha) del terreny.

La parcel·la més gran té més de 700 ha i la més petita unes 0'3ha. La superfície mitjana per parcel·la és d'un 33'6 ha. A la figura 16 hi ha el nombre de parcel·les classificades segons les categories de superfície.

	< d'1 ha	1-5 ha	5-10 ha	10-100 ha	100-150 ha	>700 ha
Nombre de parcel·les	5	11	10	15	1	1

Figura 16: Quadre de Nombre de parcel·les per grups de superfície

Font Elaboració pròpia a partir de dades del Pla Especial de Protecció i Millora del Parc Rural de la Torre Negra

Però, cal tenir en compte que el parc rural de la Torre Negra actualment és un espai que tendeix a la reforestació; així que del total de les 43 parcel·les esmentades, aquelles que encara es reconeixen com a agrícoles estan a mans de nou propietaris. La figura 17 mostra la relació cadastral de parcel·les que es contemplen com a agrícoles en el pla de gestió agrícola per al parc de la Torre Negra, realitzat per l'ESAB al Gener del 2006 (Casañas i Caceres, 2006)

Val a dir que no s'han volgut esmentar els noms dels propietaris en la present memòria, i per això representats numèricament.

Propietari	Superfície dins el límit del parc (ha)
1	11'02
1	5'72
1	4'5
1	1'4
1	1'3
1	0'7
1	0'2
2	5'87
2	1'05
3	2'03
4	6'04
4	1'2
5	1'38
6	0'53
7	1'00
8	3'81
9	3'23

Figura 17: Relació de parcel·les considerades agrícoles en el pla de gestió agrícola de la torre Negra i propietaris

Font El·laboració pròpia en base a la taula 2 del pla de gestió agrícola del parc rural de la Torre Negra. Aquest estudi va utilitzar com a fonts les dades del PGM de Sant Cugat del Vallès i SIGPAC

Actualment, l'ajuntament de Sant Cugat ha adquirit les finques corresponents als camps actius i abandonats situats entre el torrent de Llaceres i el Camí de Crist treballador (una parcel·la de superfície 1'12 ha). A més a més, està pendent de l'adquisició d'altres parcel·les com una present en aquesta mateixa zona d'unes 5 ha, o altres com les que hi ha entre el torrent de Llaceres i el carrer de Llaceres (unes 2'72 ha) així com de part dels camps actius que hi ha a l'est de l'àmbit de Modificació del PGM i al nord del Camí de Sant Medir (unes 0'95 ha) i dels boscos que hi ha entre aquest camp i la riera de Sant Medir (unes 0'27 ha).

Amb aquestes adquisicions hi haurà unes 10 ha de sòl públic que representen aproximadament el 6'26% del total dels terrenys de l'àmbit de Modificació del PGM i del 6'91 % del sòl no urbanitzable.

Adquisicions públiques per part de l'Administració Local Terrenys públics del Parc Rural	
Torrent de Llaceres i Sant Crist de Llaceres	1,12 ha (ja adquirit) + 5,00 ha (pendent) 6,12 ha
Torrent de Llaceres i Carrer de Llaceres	2,72 ha
Camps actius a l'est de l'àmbit del Parc Rural, i al Nord del Camí de Sant Medir	0,95 ha
Boscos entre camp i Riera de Sant Medir	0,27 ha
TOTAL	10,00 ha

Figura 18: Taula de superfície de propietat pública

Font Elaboració pròpia a partir de dades del Pla Especial de Protecció i Millora del Parc Rural de la Torre Negra

2.4.4. Activitats productives: explotacions agropecuàries

Tot i el progressiu abandonament de l'activitat agropecuària i silvícola, en l'actualitat existeixen explotacions que es dediquen a l'agricultura. Aquestes es localitzen als marges de la riera de Sant Medir i als voltants de Can Calders, ocupen una superfície global de gairebé 21'5 ha i, tot i que es reparteixen en terrenys de 6 propietaris, només hi ha un agricultor que els treballa tots

(juntament amb d'altres conreus de fora l'àmbit). Aquests camps es dediquen majoritàriament al cultiu de cereal, excepte una petita part de l'extrem nord-est on hi ha petits conreus o horts de regadiu (unes 1'4 ha).

Malgrat que als terrenys de la Torre Negra no hi ha cap explotació ramadera, periòdicament pastura un ramat de xais als prats i conreus abandonats.

Fora els límits del parc de la Torre Negra, es troba també la finca de can Bell, situada al sud del parc. Actualment aquesta manté poca activitat productiva i té un potencial enorme per a desenvolupar diverses propostes d'activitats agropecuàries.

El panorama actual és desencoratjador, dons l'avaluació econòmica dels cultius actuals i la imminent desaparició dels ajuts de la PAC, fan totalment necessari un canvi en aquest tipus d'agricultura de mínims. L'espai presenta aproximadament 50 ha de conreu amb una alta parcel·lació, això dificulta la proposta d'alternatives de conreu econòmicament rendibles i per tant perilla fins i tot la continuïtat de qualsevol tipus d'agricultura. (Casañas i Muñoz, 2006)

En l'esmentat Pla de Gestió agrícola, es fa un diagnòstic en punts forts i febles d'aquest espai per a facilitar l'elaboració de les propostes d'actuació:

Punts forts	Punts febles
Bon emplaçament geogràfic i òptimes xarxes de comunicació. Això pot afavorir la comercialització i distribució dels productes	Alta fragmentació de l'espai que es tradueix en parcel·les de petites dimensions i que impossibilita una proposta d'alternativa de conreus viable per a cada propietari.
Condicions climàtiques i edafològiques adequades per un gran nombre de conreus	Ubicació dispersa de les parcel·les del mateix propietari.
Possibilitats de reg en zones concretes	Poca diversificació de productes agraris
Voluntat política d'intervenir per a la millora de la gestió agrícola del territori	Manca de propietaris agrícoles que vulguin desenvolupar l'activitat agrària.
	Manca d'estructures d'assessorament per a la gestió i comercialització de possibles alternatives de conreu

Figura 18: Taula de diagnosi del pla de gestió agrícola del parc rural de la Torre Negra

Font Elaboració pròpia a partir de dades del Pla Especial de Protecció i Millora del Parc Rural de la Torre Negra

En l'esmentat estudi: *Pla de gestió agrícola del parc rural de la Torre Negra*, Casañas F. I Cáceres A. 2006. es realitza una breu descripció territorial de l'àmbit d'estudi i es fa una proposta d'actuació agrícola. Aquesta proposta està basada en el sistema d'agricultura sostenible de Producció Integrada⁴. En aquest estudi es presenten els principals criteris d'aquest sistema productiu, i es proposen unes alternatives de conreu per a les parcel·les de la Torre Negra. Aquestes alternatives són:

- Rotació de cultius extensius
- Rotació de cultius hortícoles
- Planta aromàtica i medicinal
- Cultius arboris: la vinya
- Conreus de petits fruits
- Cultius de farratges

A més a més, també fa una sèrie de propostes per a la prevenció d'incendis forestals, els horts educatius i les infraestructures necessàries.

És important tenir en compte l'existència d'aquest estudi per què és una proposta presentada a l'Administració amb una sèrie d'actuacions agrícoles específiques, basades en el sistema de producció integrada. Com que la present memòria pretén promocionar el sistema agroecològic en la zona de Torre Negra, aquest estudi hauria de ser replantejat en el cas de el present model de gestió que es proposa es porti a terme.

2.4.5. Usos del territori: esports i lleure

Els entorns de la torre negra, han estat un espai tradicionalment molt utilitzat per a les activitats esportives i de lleure. El fet que la ciutat de Sant Cugat hagi crescut urbanísticament cap aquest espai fa que aquest ús lúdico-esportiu vagi en augment.

⁴ Vegeu Bloc I: Marc Conceptual, apartat 2.2. on s'ha fa una breu descripció.

D'acord amb les dades extretes de l'enquesta realitzada de l'exposició “ torre Negra, un espai de qualitat que hem de preservar” organitzada per la Plataforma Cívica per la Defensa de la Torre Negra i Rodals, els esports més practicats són passejar, anar en bicicleta, fer “footing” i anar a cavall.

Existeixen alguns itineraris marcats que travessen l'espai.

- Itinerari de l'obaga de Collserola: elaborat pel parc de Collserola
- Itinerari de Sant Cugat a Cerdanyola: elaborat pel parc de Collserola
- Itinerari-Marató parc de Collserola: elaborat per la UEC d'Horta
- GR 6 de Barcelona a Montserrat.
- GR 173 Vallès Natural, tram de Cerdanyola a Sant Cugat
- PR C38 Sant Cugat- Coll de l'Erola
- La Marxa Infantil de Sant Cugat: correspon a una marxa infantil que organitza el Club Muntanyenc Sant Cugat del Vallès per diferents espais de Collserola.

Dins l'àmbit del Parc hi ha a més, el Club natació, amb instal·lacions de tennis i natació, i dues hípiques: can Calders i l'hípica Severino.

Les activitats lúdiques com l'excursionisme, les passejades, l'observació de fauna i flora, la fotografia, etc. Són més minoritàries però també es donen dins l'espai.

2.4.6. Equipaments, serveis i infraestructures

A continuació es posen en manifest en forma de llista els equipaments, serveis i infraestructures existents actualment al parc.

Equipaments i Serveis	Infraestructures viàries i transport
Club natació	Xarxa de camins i pistes
Centre Sant Francesc de Borja	3 vies d'accés per a vehicles
Hípica can Calders	- Carrer del compte
Hípica Severino	- Camí de Crist Salvador
Centre Educatiu Escola Avenç	- Rambla de can Bell
Carpa Sabat	

Taula 19: Equipaments, serveis i infraestructures a l'àmbit de Torre Negra

Font: El·laboració pròpia a partir de dades del Pla Especial de Protecció i Millora del Parc Rural de la Torre Negra

Les afeccions ambientals derivades d'aquest es troben descrites al Pla Especial de Protecció i Millora de Torre Negra.

2.4.7. Patrimoni arquitectònic, arqueològic i cultural

L'actual paisatge dels entorns de la Torre Negra és fruit de l'evolució històrica i cultural que ha tingut el municipi de Sant Cugat. Així, totes les transformacions i canvis d'usos que ha patit el municipi, en aquest espai s'hi conserven els trets generals que defineixen la vida santcugatena rural. És més en aquest espai hi apareixen un seguit d'elements patrimonials de diverses èpoques que tenen valor monumental, valor d'ús, valor històric o valor sentimental, de tal manera que es pot parlar d'un paisatge historico-rural als entorns de la Torre Negra.

A continuació s'exposa un llistat dels elements d'interès presents a l'àmbit de la Torre Negra (Figura 20). Per a obtenir més informació, dirigir-se al Pla Especial o a l'Estudi realitzat per Domènech i Miquel "el patrimoni Cultural de la torre Negra". (Domenec, 2006)

Patrimoni arquitectònic	Patrimoni arqueològic
Torre Negra	Cova de la Torre Negra
Casa Bertrand	Jaciments arqueològics
Casa Calado	
Xalet al passeig de Calado, cantonada carrer infant	
Can Calders	
Xalet d'Àngela Montserrat	
Molí de vent de la rambla de Can Bell	
Cementiri dels jesuïtes	
Bòbila Pahissa	
Construcció auxiliar Modernista	
Font de calç de la Torre Negra	
	Cultural
	Línia vermella del Parc de la Torre Negra
	Eix Gaussac
	Eix del Monestir
	Via Verda Collserola-Sant Llorenç del Munt i de l'Obac

Taules 20: Elements de patrimoni arquitectònic, arqueològic i cultural al Parc Rural de la Torre Negra

Font: El·laboració propia a partir de dades del Pla Especial de Protecció i Millora del Parc Rural de la Torre Negra i de l'Estudi el patrimoni Cultural de la torre Negra. de Domenech i Miquel. 2006

2.4.8. Ús social

Conèixer l'ús social que es fa en els entorns de la Torre Negra, és un punt de partida essencial per a planejar una adequada gestió de l'ús de l'espai.

Des de l'Ajuntament de Sant Cugat, s'ha realitzat un estudi específic de caracterització i diagnosi de l'ús públic de la zona. Es tracta d'un estudi estadístic de freqüentació extret a partir d'enquestes i comptatges. Tot i que el parc rural de Torre Negra compta amb 8 portes o camins d'accés, l'estudi ha considerat l'anàlisi de les 3 portes més freqüentades (Ajuntament de Sant Cugat, 2006):

- a. L'entrada del Forat d'en Bocàs. Entrada del Parc de Collserola, Sant Medir, can Borrell, etc.
- b. Masia Can Calders. Camí d'entrada des de la masia, utilitzada com a centre d'hípica.
- c. Camí de l'Escola Avenç (Camí del Crist Treballador).

Els resultats més significatius d'aquest estudi s'exposen a continuació:

- a. L'afluència de visitants en cap de setmana és molt major que entre setmana (fins a sis vegades major).
- b. Entre setmana, els visitants accedeixen al parc a la tarda i en caps de setmana hi ha més afluència al matí.
- c. Les formes de locomoció depenen de la porta d'accés de la que es tracti. A la porta d'en Forat d'en Bocàs, que és l'entrada més freqüentada, el medi de locomoció més utilitzat és a peu passejant i en bicicleta. En canvi a la Porta de Can Calders, el medi principal és a peu passejant i a cavall.
- d. Els visitants generalment accedeixen en grups. Majoritàriament entre 3 i 4 persones.
- e. Els recorreguts més habituals al parc són el Camí de Can Borrell, freqüentat pel 82% dels usuaris i el Camí que va del Pi d'en Xandri a Can Calders, utilitzat pel 60% dels usuaris. La resta recorreguts analitzats no tenen nivells tan alts de freqüentació.

- f. La freqüència amb que els usuaris utilitzen el parc depèn del medi de locomoció. Però es pot generalitzar que en tots els casos, els usuaris asseguren en la seva majoria, que hi accedeixen més de dos cops per setmana.

3. MARC JURÍDIC VIGENT: EL PLA ESPECIAL DE PROTECCIÓ I MILLORA DEL PARC RURAL DE LA TORRE NEGRA

En aquest apartat es fa un breu resum de les característiques bàsiques del Pla Especial de Protecció i Millora del parc rural de la Torre Negra, per tal d'exposar mínimament el context normatiu en el que està basat el present projecte. Per a ampliar informació es recomana la consulta del Pla Especial (Minuartia, 2006)

3.1. Definició i objectius del pla especial

EL Pla Especial de Protecció i Millora Rural per a l'àmbit de la Torre Negra, és l'instrument urbanístic essencial per a la preservació integral del sector de la torre Negra, al desclassificar la pràctica totalitat del sector i passar-lo de sòl urbanitzable no programat a sòl no urbanitzable.

A més a més, és l'instrument normatiu que permet desenvolupar les disposicions establertes en la modificació puntual del PGM i establir les determinacions i mecanismes necessaris per a possibilitar la preservació integral del Sector mitjançant la figura de Parc Rural.

Paral·lelament a l'elaboració d'aquest Pla Especial, l'Ajuntament de San Cugat ha encarregat diversos estudis de diferents temàtiques, que en coordinació amb el que estableixi el Pla Especial, exposaran les pautes i criteris per a la gestió d'aquest espai. Alguns exemples d'aquest són:

- Pla de gestió agrícola per al parc rural de la Torre Negra
- Pla de gestió i conservació de rieres i torrents del parc rural de la Torre Negra
- Inventari i diagnosi del patrimoni cultural del parc rural de la Torre Negra.

L'objectiu general del Pla Especial del parc rural de la Torre Negra és proporcionar a l'àmbit territorial d'aquest espai, el marc normatiu, d'ordenació i gestió adequats que permetin la compatibilització activa de:

- La protecció i millora del medi natural, el paisatge i el patrimoni històric i cultural.
- L'ús públic de l'espai
- El desenvolupament d'usos i activitats productives agroforestals dins el parc

Aquest objectiu es desglossa en la memòria en una sèrie d'objectius específics que són la base que s'ha utilitzat per a la determinació de tot el seguit d'actuacions i normatives exposades en el document.

La definició, funcions i objectius que se li atorguen en aquest document al parc rural s'exposen contextualment a continuació.

Definició de la figura de parc rural:

Figura de regulació, ordenació i gestió d'espais no urbanitzats destinats a la preservació i potenciació dels valors mediambientals, ecològics, paisatgístics, culturals, didàctics i productius que, al llarg del temps s'han rebut com a un llegat històric dels avantpassats i que es volen deixar en bones condicions per al futur.

Els parcs rurals difereixen dels parcs agrícoles per que sorgeixen a partir d'un concepte més genèric, el "d'àrea verda", inspirat en models implantats en diverses àrees metropolitanes europees amb la finalitat de contenir l'expansió de les ciutats en forma de "taca d'oli" que es va "menjant" progressivament les terres agrícoles i forestals properes a les grans ciutats. En general no

persegueixen tant la finalitat de protegir l'agricultura com la d'ordenar el territori i d'evitar el creixement sense límits de la ciutat.

Així doncs, els espais agrícoles de la Torre Negra, no tenen tant el paper d'obtenir altes rendibilitats econòmiques i de producció, sinó de més aviat complir una funció social, ecològica com a espais oberts adjacents al Parc de Collserola, amb un caràcter estratègic de contenció del creixement urbà i de manteniment del paisatge rural.

Funcions i objectius:

Les funcions que el parc rural ha de garantir.

- a) Funció ambiental, ecològica i paisatgística
- b) Funció cultural, educativa i didàctica
- c) Funció recreativa i de lleure.
- d) Funció productiva, tecnològica i econòmica.

Els trets característics que distingeixen el parc rural en relació a d'altres figures de protecció són, d'una banda, la intensa relació del mateix amb la zona urbana, i de l'altra, el per equilibrat que es planteja per a les funcions anteriorment enumerades, sense existir una funció que clarament predomini per sobre de l'altra.

D'acord amb aquestes funcions, els objectius del Parc rural de la Torre Negra són:

- Potenciar els valors territorial, ecològic, paisatgístic, ambiental, històric, cultural i educatiu de l'espai mantenint l'equilibri i l'adequada integració de les funcions que li són pròpies.
- Reforçar la posició d'aquest espai com a espai lliure integrat en el conjunt del territori en el que s'inscriu.
- Crear les condicions per tal de que la ciutat pugui gaudir de les diferents funcions del Parc Rural.

3.2. Estructura de la memòria del Pla Especial

La memòria del Pla Especial s'estructura fonamentalment els documents següents:

Document 1.

- Presentació
- Memòria informativa
- Plànols d'informació

Document 2

- Memòria d'ordenació i normes
- Programa d'actuacions i Pla econòmic
- Plànols d'ordenació

Annex. Informe ambiental

A la memòria informativa, es caracteritzen els diferents aspectes territorials i ambientals de l'àmbit de Torre Negra, s'exposen els elements de diagnosi clau i s'apunten les recomanacions i requeriments de protecció que serviran de punt de partida per a establir els objectius i criteris del Pla Especial, així com l'ordenació i la normativa. Per a elaborar-la s'hi ha partit d'estudis previs realitzats en el mateix àmbit.

A la memòria d'ordenació s'exposen els objectius del Pla especial, partint de les preinscripcions que estableix la Modificació puntual del Pla General Metropolità per a la preservació integral del Sector de la Torre Negra i d'elles recomanacions i requeriments establerts a la memòria informativa.

En aquest document, es justifica i es delimita l'àmbit del Pla especial, s'exposa la ordenació adoptada per a la regulació d'usos i es resumeixen els criteris i determinacions que estableix el Pla per a l'assoliment dels objectius.

En el programa d'actuacions i el pla econòmic, s'estableixen les actuacions per a assolir els objectius del Pla especial per a l'ordenació i gestió del parc rural de la Torre Negra.

Les actuacions es caracteritzen mitjançant la descripció de:

- o L'àrea d'actuació
- o L'objectiu de l'actuació
- o Directrius per a la seva execució
- o Responsable de l'actuació
- o Estimació del cost econòmic.

El pla econòmic es formula a partir de la integració dels costos establerts en el Programa d'actuacions.

3.3. Criteris d'ordenació, Normes i Actuacions del Pla Especial

Per a la realització del present projecte, s'hi han tingut en compte una sèrie de normes presents en la memòria d'ordenació i una sèrie d'actuacions presents en el programa esmentat. Per a la consulta específica es recomana dirigir-se a aquest al Document 2 del Pla Especial (Minuartia, 2006)

En les següents figures es troben esmentats els criteris d'ordenació, les normes i les actuacions presents a la memòria d'ordenació que s'han tingut en compte a l'hora de projectar el present model de gestió (Figures 21, 22 i 23)

Criteris d'ordenació
Zonificació: règim urbanístic i regulació d'usos
Ordenació del Parc Rural
Qualificació urbanística
Elements d'ordenació: àrees i xarxa viària
Usos i activitats compatibles amb les funcions del parc
Usos i activitats incompatibles amb les funcions del parc
Regulació i promoció de l'activitat agrícola sostenible
Mesures per a la regeneració, restauració, conservació i gestió dels sistemes naturals i del paisatge
Protecció i regeneració del medi físic
Protecció i regeneració dels hàbitats, la vegetació, la flora i la fauna
Protecció, gestió i millora del paisatge
Control i minimització de la contaminació

Actuacions de restauració, consolidació i promoció dels elements del patrimoni històric i cultural
Regulació de l'ús públic i la mobilitat dins del parc
Regulació de l'afluència de visitants i definició i regulació dels equipaments i serveis del parc
Regulació i ordenació del sistema viari i de la mobilitat dins el parc
Tractament de les sinèrgies amb el territori adjacent
Instruments per al funcionament del parc
Establiment dels instruments de gestió, d'organització institucional, de finançament, de programació i de coordinació necessaris per garantir les funcions del Parc

Figura 21: Criteris d'ordenació tinguts en compte en el disseny del model de gestió del parc rural de la Torre Negra.

Font: El·laboració pròpia a partir de dades del Pla Especial de Protecció i Millora del Parc Rural de la Torre Negra

Normes
Títol I: Disposicions generals
Capítol primer: Objecte, contingut i vigència del Pla especial
Article 2: Àmbit d'ordenació
Article 3: Règim legal
Article 4: Règim urbanístic aplicable
Capítol segon: Desenvolupament del Pla Especial
Article 12: Planejament derivat
Article 13: Instruments de gestió i desenvolupament
Capítol tercer: Execució del Pla Especial
Article 15: Òrgan gestor del Parc Rural
Article 16: Òrgan de participació
Article 17: Mecanismes de coordinació i col·laboració amb el Consorci del Parc de Collserola
Capítol quart: Intervenció administrativa en l'edificació i usos
Article 21: Règim d'intervenció administrativa
Article 23,24 i 25: Llicències
Títol II: Regulació general de paràmetres, usos i activitats
Capítol segon: Regulació dels usos
Article 34, 35 i 36: Classificació dels usos
Article 37: Ambiental, ecològic i paisatgístic
Article 38: Agrícola
Article 39: Pasturatge
Article 40: Forestal
Article 41: Lleure
Article 45: Regulació d'usos
Article 46: Regulació de l'ús ambiental, ecològic i paisatgístic
Article 47: Regulació de l'ús agrícola
Article 48: Regulació de l'ús de pasturatge

Article 50: Regulació de l'ús de lleure
Article 55: Publicitat
Article 58: Regulació dels aprofitaments d'aigua
Article 59 Instal·lacions i serveis tècnics de nova implantació
Títol III: Qualificació urbanística
Article 60: Qualificació urbanística
Article 61: Sistema d'Espais lliures parc rural de la Torre Negra
Article 62: Sistema d'equipaments comunitaris i dotacions actuals
Títol IV: Regulació dels elements d'ordenació
Capítol primer: Disposicions generals
Article 65: Elements d'ordenació
Article 66: Classificació dels elements d'ordenació
Capítol segon: Regulació de les àrees
Article 67: Definició de les àrees
Article 68: Classificació de les àrees
Article 69: Regulació de l'àrea forestal
Article 70: Regulació de l'àrea forestal amb potencial agrícola
Article 71: Regulació de l'àrea forestal amb transitorietat d'ús
Article 72: Regulació de l'àrea de conreus
Article 73: Regulació de prats arbustius
Article 78: Regulació de l'Àrea de conreus en equipaments
Capítol tercer: Regulació de la xarxa viària
Article 80: Definició de la xarxa viària
Article 84: Regulació dels camins rurals
Article 85: Regulació dels itineraris paisatgístics
Article 88: Protecció de les vies i camins tradicionals
Article 89: Adquisició de terrenys
Article 90: Llicències i autoritzacions
Títol V: Mesures específiques de protecció i gestió del parc rural
Capítol primer: Mesures de protecció i promoció
Article 91: Protecció i regeneració del medi físic
Article 92: Millora de la qualitat i disponibilitat dels recursos hídrics
Article 93: Protecció i regeneració dels hàbitats , la vegetació, la flora i la fauna
Article 94: Protecció, gestió i millora del paisatge
Article 95: Prevenció i extinció d'incendis
Article 96: Restauració, consolidació i promoció dels elements de patrimoni històric i cultural
Article 97: Regulació de l'ús públic
Article 98: Regulació de l'accés i la mobilitat dins el parc
Article 99: Promoció d'una activitat agrícola sostenible
Article 100: Millora dels sistemes forestals
Capítol segon: Directrius per a la integració dels enclavaments urbans
Capítol tercer: Directrius per a la integració d'actuacions adjacents a l'àmbit rural de la Torre Negra

Figura 22: Normes jurídiques vigents tingudes en compte en el disseny del model de gestió del parc rural de la Torre Negra.

Font: El·laboració propia a partir de dades del Pla Especial de Protecció i Millora del Parc Rural de la Torre Negra

Programa d'actuacions	
Instruments principals de la gestió i desenvolupament del Pla especial	
Actuació 1.	Creació de l'òrgan gestor del parc rural
Actuació 2.	Creació de l'òrgan de participació del parc rural
Actuació 3.	Establiment de mecanismes estables de coordinació i col·laboració entre l'òrgan gestor del parc rural i el Consorci del Parc de Collserola
Actuació 4.	Promoure la intrusió del parc rural en l'espai PEIN Serra de Collserola i a la Xarxa de Natura 2000
Actuació 5.	Elaboració i execució del pla de regulació i gestió de l'ús públic del parc rural de la Torre Negra
Actuació 6.	Establiment de criteris i actuacions per a la gestió agrícola del parc rural
Actuació 7.	Establiment de criteris i actuacions per a la gestió del patrimoni històric i cultural del parc rural
Actuació 8.	Establiment de criteris i actuacions per a la gestió i conservació de la xarxa de rieres i torrents del parc rural
Actuació 9.	Elaboració i execució del pla de prevenció d'incendis forestals
Actuació 10.	Ordenació i regulació de l'àrea de la Bòbila Pahisa i del Pi d'en Xandri
Actuació 11.	Redacció d'una ordenança reguladora del pasturatge en l'àmbit del parc rural
Actuació 12.	Seguiment dels paràmetres ecològics i socioeconòmics en l'àmbit del parc rural
Actuació 13.	Pla de gestió anual del parc rural
Actuació 14.	Pla anual de manteniment
Actuació 15.	Impulsió d'acords de custòdia del Territori
Actuació 16.	Ampliació de l'àmbit del parc rural a l'oest de la Rebassada
Actuacions per a l'adequació i ordenació de l'ús públic i de lleure	
Actuació 20.	Implantació d'una zona d'horts per als ciutadans de Sant Cugat
Actuació 21.	Elaboració i execució d'un programa d'educació ambiental del parc rural
<i>Actuacions per a l'obtenció d'informació detallada necessària per a la gestió del parc rural</i>	
Actuació 25.	Seguiment de les espècies de fauna més amenaçades
Actuació 26.	Desenvolupament d'estudis dels grups faunístics menys coneguts
<i>Actuacions per a la protecció i millora del medi i del paisatge</i>	
Actuació 28.	Corregir i prevenir els problemes d'erosió del sòl
Actuació 29.	Adquisició del sòl o establiment d'acords o convenis per a la preservació i gestió del parc rural
Actuació 31.	Integració paisatgística dels equipaments
Actuacions per a l'adquisició d'usos i activitats i la promoció de les activitats agroforestals	
Actuació 35.	Potenciació de l'activitat agrícola sostenible
Actuació 36.	Promoció dels productes agroalimentaris de proximitat
<i>Actuacions per a minimitzar afectacions externes sobre el Parc Rural</i>	

Figura 22: Actuacions presents al programa d'actuacions tingudes en compte en el disseny del model de gestió del parc rural de la Torre Negra.

Font: El·laboració propia a partir de dades del Pla Especial de Protecció i Millora del Parc Rural de la Torre Negra

4. AVALUACIÓ I SÍNTESI DEL MARC CONTEXTUAL

A continuació es presenta de forma sintètica una avaluació del marc contextual exposat en aquest bloc. Aquesta avaluació s'ha fet valorant els punts forts i febles que té el parc rural de Torre Negra respecte els diferents àmbits territorials presentats i respecte el marc jurídic vigent en l'àmbit.

Aquest apartat té la utilitat d'exposar sintèticament aquelles característiques territorials i jurídiques que han determinat el model de gestió que dissenyat i presentat en la present memòria. Així doncs, serveix com a eina de consulta ràpida.

4.4. Punts forts i febles del parc rural de la Torre Negra

4.4.1. A nivell territorial

A la figura 23 s'exposen en forma de taula els punts forts i febles del parc en relació a la seva situació territorial i a les característiques físiques i socioeconòmiques de l'àmbit territorial que ocupa.

Punts Forts	Punts Febles
- o La protecció de l'espai s'ha aconseguit amb un procés de participació ciutadana. - o Molta diversitat d'ambients i hàbitats, així com de flora i fauna. - o Existència d'espai de propietat pública, possibilita la gestió d'aquesta zona exposant-se com a model a seguir per a la resta dels propietaris. - o Existència d'un propietari disposat a cedir terrenys. - o Espai de tradició agrícola - o Presència de molts elements de patrimoni històric, arquitectònic i cultural. - o L'àmbit territorial és ja molt utilitzat com a zona de lleure. - o Presència de molts equipaments i serveis ja en ús dintre de l'àmbit. - o Espai amb molt potencial educatiu, formatiu, d'investigació i d'innovació.	- o Situació geomorfològica que no permet la presència d'aigua subterrània. Pendent d'estudis exhaustius. - o Propietat del sòl molt compartida, dificulta la gestió i la proposta d'alternatives. - o La major part dels terrenys pertanyen a una empresa immobiliària i el procés jurídic en relació en aquest encara és pendent de resolució. - o L'activitat productiva està molt abandonada i s'ha de reactivar. - o Plans pendents d'urbanització o d'infraestructura: ESADE, carretera ronda-sud, vial de cornisa.

Figura 23: punts forts i febles de la situació territorial del parc de la Torre Negra

Font: El-laboració propia

En la figura 24 es pot observar les diferents relacions territorials que té el parc amb altres àmbits territorials.

La doble fletxa amb tots els àmbits territorials demostra l'intercanvi de recursos que se'n fan entre el parc rural i els altres àmbits, és una relació bidireccional.

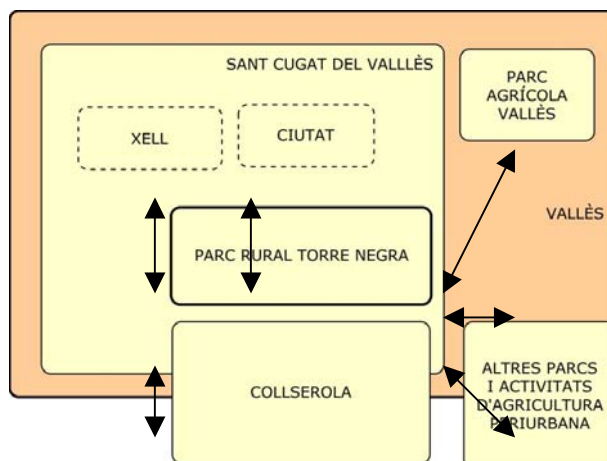

Figura 24 Relacions territorials del parc rural de la Torre Negra amb altres àmbits territorials.

Font: Elaboració pròpia

Els punts febles i punts forts que queden exposats en la figura 25 en forma de taula són aquells punts forts i febles obtinguts per la relació bidireccional dels diferents àmbits territorials.

Àmbits territorials	Punts forts	Punts febles
Ciutat de Sant Cugat	- o La protecció de l'espai s'ha aconseguit per un procés de mobilització ciutadana. - o Zona de transició entre ecosistema urbà i natural del parc de Collserola com a fre per a l'urbanització. - o Zona Verda per a ús de lleure per a la ciutadania. - o Zona d'alt potencial educatiu, formatiu i d'investigació - o Zona d'alt interès de patrimoni arquitectònic, arqueològic i cultural. - o Població amb una demanda creixent de productes alimentaris de qualitat. - o Producció ecològica local amb un mercat proper. Facilitat de potenciació de l'agricultura per sortida de productes. - o Població interessada en el manteniment de Sant Cugat com a una zona urbana tranquil·la amb una zona natural propera.	- o Fre econòmic per la impossibilitat d'urbanització de l'espai. - o Fre econòmic per impossibilitar la creació d'infraestructures i altres assentaments industrials.

XELL	- o Primer espai de protecció amb gestió integrada per a la potenciar la creació de l'anella verda de Sant Cugat del Vallès. - o Fre d'urbanització del municipi. - o Interconnexió d'espais lliures que facilita el pas de la fauna i l'expansió i estabilització dels hàbitats. - o Inclusió en la Xarxa d'Espais lliures metropolitans, per tal de poder optar a l'obtenció d'ajuts econòmics per al desenvolupament d'aquest espai. - o Potenciació de la importància ecològica, social, paisatgística i econòmica de l'existència de xarxes d'espais naturals a la comarca.	- o Fre econòmic per la impossibilitat d'urbanització dels espais pertanyents a la XELL i al parc. - o Fre econòmic per impossibilitar la creació d'infraestructures i altres assentaments industrials.
Collserola	- o Zona de transició entre ecosistema urbà i natural del parc de Collserola com a fre per a l'urbanització. - o Ecosistema rural amb funcions d'ecotò. - o Ampliar la diversitat de paisatges existents al parc. - o Zona oberta com a hàbitat o d'alimentació per a molta fauna existent al parc. - o Espai d'alt potencial educatiu, formatiu, d'investigació i innovació. - o Zona amb presència d'estudis i investigacions importants per al Consoci de Collserola.	
Vallès	- o Espai de protecció especial, possibilitat de creat model de referència per a la protecció d'altres espais en els municipis del Vallès. - o Potenciar agricultura ecològica local. - o Espai d'alt potencial educatiu, formatiu, d'investigació i innovació. - o Espai d'alt interès de patrimoni arquitectònic, arqueològic i cultural.	- o Fre econòmic per la impossibilitat d'urbanització. - o Fre econòmic per impossibilitar la creació d'infraestructures i altres assentaments industrials.
Parc Agrícola del Vallès	- o Creació de model integrat de gestió com a referent per a la creació d'altres espais pertanyents al Parc Agrícola. - o Potenciació del mercat local d'agricultura ecològica. - o Espai d'alt potencial educatiu, formatiu, d'investigació i innovació.	o En la memòria del PAV, el parc rural de la Torre negra únicament està inclòs com a una zona que pertany a una via verda, no pas com a zona productiva.
Altres parcs i activitats d'agricultura periurbana	- o Creació de model integrat de gestió com a referent - o Espai d'intercanvi i interconnexió entre activitats. - o Coordinació mitjançant la creació d'una xarxa de contacte.	o La proximitat d'altres zones properes en millors condicions agrícoles pot dificultar l'adquisició d'ajuts europeus per al desenvolupament de l'espai.

Figura 25: punts forts i febles del parc de la Torre Negra respecte a altres àmbits territorials

Font: El·laboració pròpia

4.1.2. A nivell jurídic

A la següent taula (figura 26) es presenten els punts forts i febles del parc rural de la Torre Negra respecte al marc jurídic en el que es situa, el Pla Especial de Protecció i Millora de 2006.

Punts Forts	Punts Febles
- o Instrument urbanístic essencial per a la preservació integral del Sector de la torre Negra. Canvi en la classificació territorial de sòl urbanitzable no programat a sòl no urbanitzable. - o Document que permet desenvolupar les disposicions establertes en la modificació puntual del PGM - o Document que permet establir les determinacions i mecanismes necessaris per a possibilitar la preservació integral. - o Potenciació dels valors mediambientals, ecològics, paisatgístics, culturals, didàctics i productius. - o Reforç la posició d'aquest espai com a espai lliure integrat en el conjunt del territori en el que s'inscriu.	- o Manquen les relacions amb altres espais i activitats naturals o agrícoles com amb els altres parc agrícoles i rurals del Vallès. - o Criteris d'actuació i normes molt genèrics. - o Programa d'actuacions molt poc específiques. - o Pla econòmic poc realista.

Figura 26: punts forts i febles de la situació jurídica del parc de la Torre Negra

Font: El·laboració propia

BLOC 3:

**RECERCA D'EXPERIÈNCIES
D'ACTIVITATS D'AGRICULTURA
PERIURBANA**

BLOC 3. RECERCA D'EXPERIÈNCIES D'ACTIVITATS D'AGRICULTURA PERIURBANA

En aquest bloc es presenten les descripcions d'una selecció d'experiències d'activitats agrícoles periurbanes. L'objectiu d'aquesta recerca és extreure referents i/o models existents a nivell comarcal, nacional i internacional que siguin útils per a dissenyar el model de gestió que es proposa en el següent bloc.

1. JUSTIFICACIÓ DE LA RECERCA

El coneixement sobre experiències existents d'activitats d'agricultura periurbana, és important per que permet identificar els elements que han estat claus tant en l'èxit com en el fracàs en el context en que es troben. D'aquesta manera es poden utilitzar com a referents o models per a dissenyar el pla de gestió que es pretén exposar en aquesta memòria.

2. METODOLOGÍA DE LA RECERCA

La finalitat d'aquesta recerca és descriure i avaluar les característiques principals i els contextos d'aplicació d'algunes experiències d'activitats d'agricultura periurbana rellevants, inserides a diferents àmbits territorials. L'àmbit de recerca ha quedat delimitat a activitats relacionades amb l'agricultura periurbana a nivell Nacional i Internacional.

En primer lloc es va fer una recerca d'activitats acotada a experiències que complien una sèrie de criteris. D'aquesta recerca s'obtingué una llista de set activitats.

Un cop seleccionades les experiències a avaluar, es va fer la recerca bibliogràfica de les característiques i contextos, per tal de poder fer-ne una descripció. Les característiques en avaluació van ser decidides prèviament per

tal de poder obtenir un marc contextual similar per a totes les activitats. La recerca d'informació s'ha fet mitjançant dues metodologies, per una banda s'ha fet una recerca bibliogràfica acurada i per altre, en els casos en que ha estat possible, s'han realitzat entrevistes personals amb els gestors de les activitats avaluades. Aquestes entrevistes han estat possibles en la majoria de les activitats exceptuant dues, les de les universitats de Califòrnia. (vegeu apartat 3 on es troben descrites les activitats).

Un cop realitzades les descripcions de les activitats seleccionades, s'avaluà el grau de similaritat amb el context del parc rural de la Torre Negra. D'aquesta avaluació, s'han extret les línies d'acció o models metodològics que podrien ser interessants com a referents i/o models a l'hora de dissenyar les línies estratègiques d'actuació per al model de gestió integrada que es proposa en aquesta memòria per a l'àmbit del parc rural.

A continuació es troben en primer lloc la llista de criteris utilitats per a acotar les activitats a avaluar i després les fons consultades i el llistat de característiques descriptives.

2.1. Criteris per a la selecció de les experiències

Els criteris tinguts en compte per a la selecció d'experiències han estat els següents:

1. Han de ser activitats d'agricultura periurbana.
2. Han englobar diferents àmbits territorials: local, comarcal, regional, nacional, europeu i internacional.
3. Han de ser activitats que abordin alguna de les línies estratègiques que es pretén, configurin el model de Gestió del Parc de Torre Negra. (Informació-Difusió, Producció-Comercialització, Educació-Participació-Formació i Innovació-Recerca).
4. Prioritàriament han de ser activitats d'agricultura ecològica, en el cas de que no es compleixi aquesta condició, com a mínim hauran de tenir un programa d'agricultura sostenible.
5. Prioritàriament s'han de situar en clima mediterrani.

2.2. Fonts de dades utilitzades

La recerca d'activitats s'ha realitzat mitjançant la consulta de xarxes d'espais com FEDERNATUR (Federació Europea d'Espais Naturals i Rurals en Medis Urbans i Periurbans), o la XENC (Xarxa d'Espais Naturals de Catalunya, de la Diputació de Barcelona). Per a poder ampliar a nivell internacional, s'ha inclòs en la recerca programes de dos universitats de Califòrnia (UC Davis i UC Santa Cruz) de les quals s'ha tingut coneixement durant la recerca bibliogràfica en Agroecologia.

Les fonts utilitzades a l'hora de fer la recerca han estat:

- Pàgines web
- Entrevistes amb actors implicats en la gestió
- Observacions in situ
- Documents normatius com Plans Especials, Reglaments, Plans de gestió i desenvolupament.
- Memòries i documents de recerca
- Fulletons, revistes i d'altre material publicat per els promotors de les activitats o els òrgans gestors
- Assistència a jornades o activitats puntuals

2.3. Característiques descriptives per a l'avaluació de les experiències

Per tal de realitzar una descripció sistemàtica i precisa per a totes les activitats d'agricultura periurbana, s'han establert una sèrie de característiques a avaluar.

Aquestes s'han classificat en 5 grans blocs:

1. Característiques generals
2. Informació-difusió-comunicació
3. Producció-comercialització-consum
4. Educació-participació-formació
5. Innovació-recerca

Les característiques 2 a 5 han estat classificades d'aquesta manera per que el model de gestió que es proposa al següent bloc, està basat en el desenvolupament d'aquestes cinc dimensions. Es poden considerar en

conseqüència com a àmbits de gestió pròpiament. Com que l'objectiu d'aquesta avaluació és extreure models i referents per al parc rural de la Torre Negra, s'ha cregut convenient tenir en compte únicament, aquelles dimensions i característiques que s'aborden en la proposta de model que es presenta en aquest estudi.

2.3.1. Característiques generals

Les característiques generals serveixen per a contextualitzar cadascuna de les activitats d'agricultura periurbana. Les característiques considerades es troben a la taula de la Figura 27.

CARACTERÍSTIQUES GENERALS
Localització i marc territorial
Marc històric
Marc legal
Marc econòmic
Marc institucional
Equipaments
Recursos humans
Usuaris
El projecte de gestió i dimensions abarcades
Actors implicats en la gestió

Figura 27: característiques generals

Font: Elaboració pròpia.

2.3.2. Informació, comunicació i difusió

Aquesta dimensió inclou els àmbits de gestió que fan referència a la transmissió, al públic general, de la informació relativa a l'activitat agrícola periurbana com son la difusió, la informació, el material generat, les activitats i jornades, els itineraris, les exposicions i les vies de difusió pròpies com la web, els butlletins o els tríptics informatius. La taula de la Figura 28 inclou la concreció d'aquest àmbit de gestió.

INFORMACIÓ-COMUNICACIÓ-DIFUSIÓ	
Gestió de l'àmbit	Agents implicats en la gestió
Difusió	Imatge corporativa Vies de difusió pròpia Medis de comunicació
Informació	Accés a la informació per part dels visitants Renovació i innovació de la informació Orientació temàtica
Material Generat	Tipus de material Periodicitat Agents implicats
Activitats i jornades	Tipus d' activitats Tipus de jornades Periodicitat Orientació temàtica
Itineraris i similars	Existència Informació Explicacions Senyalització Punts d'informació Actualització i control de la senyalització
Exposicions	Tipus d'exposició Periodicitat Eix temàtic Diversificació
Web	Nº de visitants Continguts Realització Avaluació Manteniment Estructura de la primera pàgina
Butlletí o Revista	Periodicitat Agents implicats Usuaris Continguts
Tríptics informatius	Tipus Eix temàtic
Altres publicacions	

Figura 28: característiques de la dimensió informació.

Font: Elaboració pròpia.

2.3.3. Producció, comercialització i consum

Aquesta dimensió inclou l'àmbit de gestió que fa referència a la producció, transformació i la comercialització en el marc de l'activitat agrícola periurbana. Els aspectes considerats importants per a definir aquest àmbit són la propietat, la producció, l'agricultura ecològica, transformació de productes, comercialització, agrobotiga, cooperativa, agromercat, consum, seguiment i

control i grau de satisfacció. La taula de la Figura 29 inclou la concreció més detallada d'aquest àmbit de gestió.

PRODUCCIÓ-COMERCIALIZACIÓ	
Gestió de l'àmbit	Agents implicats en la gestió
Propietat i titularitat dels terrenys	Propietaris i titulars Agents implicats Contractes o convenis
Producció	Superfície agrària utilitzada Tipus d'agricultura Agricultura intensiva, integrada o ecològica Productes Producció anual aproximada Control de producció Compensacions i ajudes econòmiques Marca identificativa Obtenció de les matèries primeres (llavors, adobs...)
Agricultura ecològica	Criteris principals Projectes de transició a agricultura ecològica Anys de realització Marca ecològica identificativa Tipus de control de qualitat Obtenció de matèries primes (llavors, adobs) Productes Producció anual aproximada
Transformació	Productes Cadena de transformació Actors implicats i tipus de relació
Comercialització	Mètode de comercialització (individual, consum familiar, botiga, mercat, cooperativa, menjadors escolars, exportació, restauració) Èxit de la comercialització Evolució històrica Promoció de productes Grau de control de la comercialització
Agrobotiga	Organització Responsable Horaris Viabilitat Evolució Productes de venda Grau de satisfacció de consumidors Preus en relació al mercat Problemes
Cooperativa	Organització Relacions Horaris Productes Grau satisfacció de cooperativistes Participació de consumidors Preus en relació al mercat Problemes

Agromercat	Organització Periodicitat Itinerari Responsables Productes Preus en relació al mercat Problemes
Consum	Tipus de consumidors Evolució històrica
Seguiment i control	Processos de seguiment i control dels terrenys, la producció, la comercialització i el consum
Grau de satisfacció dels consumidors i productors	Documents de certificació de satisfacció dels actors Projectes d'avaluació de satisfacció

Figura 29: característiques de la dimensió producció-comercialització

Font: Elaboració pròpia.

2.3.4. Educació, formació i participació ciutadana

Aquesta dimensió inclou l'àmbit de gestió que fa referència a l'educació, formació i participació ciutadana en relació a l'agricultura ecològica periurbana. Aquestes tres dimensions que es podien haver estudiat per separat, s'han volgut englobar en una mateix àmbit per que totes tres tenen una vessant didàctica comuna. S'han separat els aspectes de cadascuna d'aquestes tres dimensions per tal de facilitar i organitzar la informació de forma més clara i entenedora.

Els aspectes que s'han considerat importants per a definir la dimensió d'educació són els programes educatius, els centres educatius locals amb que té relació, horts escolars i menjadors escolars i el material didàctic utilitzat.

En el cas de la participació ciutadana els aspectes més importants considerats són la participació ciutadana, les activitats puntuals, els horts socials, els programes de voluntariat i els recursos didàctics utilitzats.

De la dimensió formació, els aspectes considerats importants han estat els programes de formació i els recursos didàctics.

En les figures 30, 31 i 32 s'exposa la concreció d'aquests aspectes.

EDUCACIÓ	
Gestió de l'àmbit	Agents implicats en la gestió
Programes educatius	Tipus de programes educatius Exemples d'activitats Continguts i objectius Responsable Programes d'avaluació Seguiment i control de qualitat Destinatari de les activitats educatives Mètode de valoració de satisfacció Professionalitat dels educadors Número d'educadors Relació educadors amb alumnat i professorat
Centres d'Educació secundària i primària	Adequació dels programes educatius als currículums de l'alumnat Paper del professorat Relació del Centre amb el parc Mitjà de comunicació entre Centre i parc
Horts escolars	Destinatari (edats, tipus de centres...) Projecte educatiu Educadors Grau d'inserció del projecte educatiu dins el currículum de l'alumnat Destí dels productes Problemes
Menjadors escolars	Organització Projecte educatiu Productes Criteris del projecte Temps de funcionament Nº d'escoles i d'alumnes Grau de satisfacció Problemes
Recursos didàctics	Tipus Disponibilitat Actualització Mètodes d'elaboració Selecció- seguiment i control

Figura 30: característiques de la dimensió educació

Font: Elaboració pròpia.

PARTICIPACIÓ CIUTADANA	
Gestió de l'àmbit	Agents implicats en la gestió
Participació ciutadana	Tipus d'activitats Tipus de participació Exemples Programes específics
Activitats puntuals	Tipus d'activitats puntuals Festivitats importants
Horts socials	Destinatari Quantitat de terreny Tipus de terreny Mecanismes de control d'ús Normes Tipus de conveni Temps de vigència de conveni Infraestructures Problemes

Figura 31: característiques de la dimensió participació ciutadana**Font:** Elaboració pròpia.

FORMACIÓ	
Gestió de l'àmbit	Agents implicats en la gestió
Programa de formació	Programes de formació Tipus de formacions Destinatari Institució encarregada Reconeixement dels cursos Subvencions, pagaments Organització
Recursos didàctics	Tipus Destinatari

Figura 32: característiques de la dimensió formació**Font:** Elaboració pròpia.

2.3.5. Innovació i recerca

Aquesta dimensió inclou l'àmbit de gestió que fa referència a la innovació i la recerca en el marc de l'activitat agrícola periurbana. Els aspectes considerats importants per a definir aquest àmbit són la dels projectes portats a terme, les organitzacions, associacions i institucions involucrades i els mètodes de divulgació. La taula de la Figura 33 inclou la concreció més detallada d'aquest àmbit de gestió.

INOVACIÓ-RECERCA	
Gestió de l'àmbit	Agents implicats en la gestió
Projectes	Tipus de projectes
	Eix temàtic
	Relació dels investigadors amb el parc
	Organització
Organitzacions, associacions i institucions	Objectius
	Tipus d'organització, associació o institució
Divulgació	Tipus de tracte.
	Projectes de divulgació de la documentació obtinguda
	Grau d'interès d'aquesta informació per part dels usuaris

Figura 33: característiques de la dimensió innovació-recerca

Font: Elaboració pròpia.

3. DESCRIPCIÓ D'ACTIVITATS

A continuació es fa la descripció de les activitats escollides, ordenades per nivell territorial. Es tracta de set experiències de les quals cinc són parcs rurals o agrícoles i les dues restants són activitats universitàries d'agricultura periurbana. Les activitats seleccionades són les que es mostren en el quadre de la Figura 34.

ACTIVITATS D'AGRICULTURA PERIURBANA
<i>Nivell Regional</i>
Parc agrari de Sabadell
Espai rural de Gallecs
<i>Nivell Autonòmic</i>
Parc agrari Baix Llobregat
<i>Nivell Estatal</i>
Hortes d'Olarizu, Parque Anillo Verde de Vitoria-Gasteiz. País Basc
<i>Nivell Europeu</i>
Parco Ticinello, Parco Sud di Milano; Milà, Itàlia
Parco della Vettabbia, Parco Sud di Milano; Milà, Itàlia
<i>Nivell Internacional</i>
College of agricultural & Environmental Science; UC Davis, Califòrnia. EEUU.
The Center for agroecology & sustainable food systems; UC Santa Cruz, Califòrnia. EEUU.

Figura 34: Selecció d'activitats d'agricultura periurbana

Font: Elaboració pròpia.

Les descripcions de les cinc primeres activitats estan organitzades amb la mateixa estructura. En primer lloc es fa una breu introducció del tipus d'activitat i s'expliquen les fonts bibliogràfiques utilitzades. Després es troba la descripció realitzada en funció de les característiques de les taules ja esmentades i per últim un apartat en que es fa una avaluació d'aquells factors que poden servir de referent per al parc rural de la Torre Negra.

L'estructura de les descripcions de les dues últimes activitats, és diferent pel fet de ser activitats amb una estructura organitzativa i de gestió molt diversa a les altres activitats descrites. En aquests no s'ha utilitzat la taula d'avaluació que ha servit per avaluar les altres activitats d'agricultura periurbana, sinó que s'ha optat per redactar d'una forma més concreta algunes dels plans i programes que ofereixen aquestes universitats.

Per a ampliar informació de la recerca realitzada i consultar les dades obtingudes en forma de taules-resum, es recomana dirigir-se a l'annex 1. On es pot trobar l'anàlisi detallat del model de gestió de les diferents activitats seguint els cinc blocs de característiques esmentades.

4. PARC AGRARI DE SABADELL

4.1. Introducció

El parc agrari de Sabadell és un parc periurbà d'iniciativa municipal aprovada al 2005. Es troba situat en els límits de la ciutat de Sabadell.

L'objectiu principal del parc és la conservació de l'espai agroforestal amb criteris de permanència per a les generacions futures i sostenibilitat. Neix amb una vocació agrària (agricultura i ramaderia) i tenint en compte els criteris de sostenibilitat de l'agricultura periurbana que defineix el Consell Econòmic i Social de la Unió Europea. Per tant, la gestió està vinculada a la professionalitat, a la producció agroalimentària de qualitat i a la viabilitat econòmica.

El foment de la producció alimentària local, el comerç en la proximitat, les agrobotigues i les diferents ofertes educatives i de lleure són els pilars de la gestió d'aquest espai. Així com la conservació de la qualitat ambiental del paisatge com a element estructural del patrimoni de la ciutat, ja que en el territori que abarca, s'integren moltes mostres de patrimoni històric, cultural, social i arquitectònic.

Els objectius del projecte de gestió del parc són els següents:

1. Aconseguir un espai periurbà de qualitat agrària amb alt valor paisatgístic en harmonia amb l'entorn natural i l'espai urbà que l'envolta
2. Dotar l'espai del parc agrari d'infraestructures i serveis agraris eficients que consolidin la viabilitat de les explotacions agràries.
3. Promoure un model agrícola i ramader econòmicament viable i ambientalment sostenible.
4. Promoure un model de transformació i comercialització dels productes agroalimentaris concertat i/o participat amb el sector productiu
5. Desenvolupar el potencial educatiu i d'usos amb l'objectiu de difondre els seus valors ecològics, ambientals, productius, culturals i de recerca sense interferències amb l'activitat agrària.
6. Incorporar el parc agrari de Sabadell a les xarxes associatives de custòdia i de desenvolupament dels espais agraris, de l'entorn natural i els espais periurbans.

Tot i això, el grau de desenvolupament i acció d'aquest parc, no han permès encara que es portin a terme tots els projectes i mesures d'aplicació plantejades, trobant-se molts d'ells en construcció a l'actualitat.

Les fonts bibliogràfiques consultades per a realitzar la següent descripció han estat:

Ajuntament de Sabadell (2005) *Modificació puntual del Pla general municipal d'ordenació de Sabadell a l'àmbit del Parc Agrari. Memoria Normativa*. Ajuntament de Sabadell. Sabadell

Ajuntament de Sabadell (2005) *Pla Director per a la Gestió i el Desenvolupament del Parc Agrari de Sabadell*. Ajuntament de Sabadell. Sabadell

Ajuntament de Sabadell (2005) *Pla de Gestió agrícola de la finca de Can Gambús (Sabadell)*, Ajuntament de Sabadell i Escola Superior d'Agricultura de Barcelona.

PÀGINES WEB:

Web de l'Ajuntament de Sabadell: www.ajsabadell.cat

Web de l'ADENC: www.adenc.org

Web de FEDERNATUR: www.federnatur.org

Web de Sarxa de custòdia del territori: www.custodiaterritori.org

A més a més, s'ha tingut la oportunitat de tenir una entrevista personal amb un dels gestors del parc agrari, en Miquel Baldi. Gràcies a aquesta, es va obtenir una informació molt més precisa i emmarcada a temps present.

4.2. Model de gestió del parc agrari de Sabadell

El parc agrari de Sabadell està situat en els límits urbans de la ciutat de Sabadell, a l'oest del terme municipal, limitant l'espai urbanitzat de can Gambús, Castellarnau i ca n'Oriac. Ocupa una superfície de 586 hectàrees. És un mosaic de paisatges agroforestals que forma part de la via verda Sant Llorenç del Munt-Collserola i limita al nord amb l'espai agroforestal de Llevant. De l'àmbit territorial ocupat per parc, el 78% del sòl agrari és de propietat privada, i la resta és públic. Així doncs, la gestió és concertada entre l'Administració Pública i els actors tradicionals del territori: pagesos, empreses cooperatives, artesans agroalimentaris i educadors ambientals.

Es tracta d'un parc de recent inauguració i encara està en les primeres fases de creació, així que molts dels projectes previstos encara es troben en construcció. En aquesta primera fase, *s'ha apostat per assegurar l'activitat agrícola i ramadera i possibilitar que aquesta branca d'activitat funcioni ja que és el pilar bàsic per tal de que les altes línies d'actuació es puguin portar a terme*. (Miquel Baldi, 2007. En comunicació personal).

L'agricultura que es porta a terme al parc agrari és de producció integrada i són les anomenades Agrupacions de Defensa Vegetal les encarregades de la promoció i de vetllar per la qualitat dels productes i l'aplicació del codi de bones pràctiques agronòmiques.

En conseqüència a la situació geogràfica i a les característiques que això comporta, l'agricultura majoritària en el territori és agricultura de secà, tot i que es troben també petites parcel·les d'horta i d'altres productes de regadiu. Així doncs els productes que actualment es conreen al parc són dintre dels cultius extensius: el blat fariner, el favó, la colza d'hivern, el nap farratger, l'ordi cerveser i el cigró. Dins dels de cultiu de regadiu: la Mongeta del Ganxet, les faves, les patates, la ceba bavosa i el calçot. Entre els cultius arboris es troben la vinya i les oliveres. D'aquest, la Mongeta del Ganxet, el Pa de Sabadell i la Cervesa són els productes estrella en la comercialització. Val la pena remarcar que es tracta dels productes transformats.

La transformació i comercialització d'aquest productes es fa mitjançant convenis. En el cas del pa en conveni amb un molí fariner i un sèrie de forns de pa situats al municipi de Sabadell. La mongeta del ganxet, la transformació està basada en la cocció i embussament de la mongeta seca mitjançant el conveni amb una envasadora i la comercialització es fa a través del comerç consolidat d'aquest producte per tot el territori català, ja que té una marca registrada. Es ven a botigues especialitzades i a mercats. El cas de la cervesa és un projecte en les primeres fases de creació i actualment s'estan fent les proves de transformació de la civada a cervesa en una fàbrica cervesera local, amb la que es manté un conveni.

La comercialització dels altres productes, que majoritàriament s'obtenen de les finques privades, la gestionen la unió de pagesos de Sabadell i el destí principal són els mercats.

Pel que fa a **la dimensió informació**, està previst per l'Administració fer una promoció local dels productes i de l'activitat agrícola que s'exerceix al parc. Tot i que es té present la importància de la informació i difusió de cara a la ciutadania, a hores d'ara no hi ha cap projecte engegat al respecte, únicament

s'ha creat la imatge corporativa i s'ha editat un tríptic informatiu amb les característiques generals del parc i de l'activitat que es pretén desenvolupar.

La dimensió d'educació-participació i formació és present també pels gestors del parc però es considera una activitat secundària que s'abordarà quant l'agricultura estigui consolidada.

La dimensió d'innovació i recerca està portada a terme en conveni amb l'Escola Superior d'Agricultura de Barcelona (ESAB). Les investigacions que es porten a terme estan relacionades amb la producció i promoció de productes concrets com la mongeta del ganxet i la recuperació de varietats tradicionals com el tomàquet o el calçot. L'objectiu d'aquestes investigacions està relacionat amb la promoció i l'especialització del mercat agrícola sabadellenc en aquest productes per tal d'assegurar l'estabilitat econòmica dels agricultors i de l'agricultura sostenible en l'àmbit del parc agrícola. Aquestes investigacions es porten a terme en les parcel·les públiques amb l'objectiu de servir com a model per a les finques privades en un futur pròxim.

A la taula 35 s'exposa resumidament les línies generals de cadascuna de les dimensions tingudes en compte en el pla de gestió del Parc Agrícola de Sabadell i que actualment es porten a terme en l'àmbit protegit.

DIMENSIONS DE GESTIO	DESCRIPCIÓ
Informació-Difusió-Comunicació	Únicament s'ha fet la imatge corporativa i un tríptic d'informació de les característiques generals del parc dirigit a la població de Sabadell.
Producció-Comercialització-Consum	Agricultura sostenible integrada. Agricultura majoritàriament de secà. A les parcel·les públiques i algunes privades s'està iniciant agricultura de regadiu gràcies a la construcció d'un dipòsit d'aigües pluvials. La producció està regulada per les ADV, per tal de garantir la qualitat i la correcta aplicació de les bones pràctiques agràries. La comercialització encara no està consolidada excepte en la venda del pa de Sabadell i de les mongetes del ganxet. El pa es ven a fons de pa en conveni amb l'Administració i les mongetes s'adhereixen al mercat de la mongeta del ganxet que es fa a tot Catalunya, amb comerços

	especialitzats i mercats. En el cas de la cervesa, està el projecte de transformació en les primeres fases de creació i encara no s'ha consolidat la comercialització. El projecte de consum local mitjançant cooperatives no està encara consolidat però està pendent de projecte.
Eduació- Participació- Formació	És present en el pla director del parc agrari però no s'ha portat a terme. Es considera un projecte secundari.
Innovació- Recerca	Conveni amb ESAB; per a investigacions relacionades amb productes concrets. L'objectiu d'aquests projectes és la promoció dels productes i assegurar l'estabilitat econòmica del sector agrícola.

Figura 35. Quadre resum de les dimensions abarcades en el model de gestió del Parc Agrari de Sabadell

Font: El·laboració pròpia

4.3. Valoració i implicacions per al parc rural de la Torre Negra

S'ha escollit com a model de referent per la proximitat geogràfica al parc rural de la Torre Negra, i per la gran semblança en el context institucional. A més, el pla de gestió agrícola de la Torre Negra ha estat realitzat pels mateixos tècnics agrícoles que formen part de les ADV de Sabadell, i l'actual gestor forma part de la Plataforma per la Defensa de la Torre Negra i ha estat present durant tot el procés de protecció de l'espai. Aquestes coincidències incrementen l'interès de que aquests dos parcs, Sabadell i Torre Negra tinguin nexes d'unió i es creï una xarxa d'interconnexió.

Les principals activitats i directrius que actualment es desenvolupen en aquest espai i que poden utilitzar-se com a referència per al model de gestió del parc rural de la Torre Negra són:

- **L'organització i gestió conjunta entre tots els agents implicats en el territori.**

Actualment, es fa mitjançant convenis entre l'Administració i les cooperatives agrícoles ja que els únics agents implicats actualment són els propietaris i els pagesos. En aquest convenis s'exposen els drets i deures que tenen cadascuna de les parts signants.

A més a més es fan assemblees generals semestrals entre les dos parts per tal de tenir un espai d'intercanvi de demandes i valoracions.

Aquest model de gestió conjunta és un model de referència portat d'altres experiències europees i recomana que sempre que la majoria dels terrenys siguin de propietat privada, l'Administració Pública sigui l'agent promotor de l'espai i creï punts d'unió entre els propietaris.

- **La promoció, seguiment i control de l'agricultura integrada i de l'aplicació de les bones pràctiques per part de les Associacions de Defensa Vegetal.**

Aquest tipus d'associació és molt útil en aquest tipus de context ja que és una manera de facilitar la formació dels pagesos, de simplificar la tasca de control i seguiment de les produccions, d'assegurar una bona qualitat agroalimentària i de tenir un mitjà de comunicació proper entre els productors i l'administració pública.

Les ADV són en definitiva associacions en les que hi ha un tècnic agrícola, un representant de pagesos i un representant dels propietaris.

- **Els convenis i contractes amb empreses transformadores de productes** com el molí fariner, el forn de pa, la conservera de llegums o la fàbrica de malta i cervesa. Això possibilita i facilita la sortida al mercat dels productes provinents de l'agricultura de secà, que normalment tenen un rendiment econòmic molt baix.

- **El projecte de innovació i recerca desenvolupat mitjançant el conveni amb l'Escola Superior d'Agricultura de Barcelona.**

Aquest tipus de projectes, a banda d'aportar molt reconeixement al projecte de gestió, aporta molts altres beneficis directes en la producció i en la promoció dels productes agroalimentaris. Són recerques relacionades amb metodologies per augmentar la rendibilitat quantitativa, qualitativa i econòmica dels productes, per cercar formes d'inserció de productes en el mercat, entre molts altres possibles.

Tot i que el projecte de gestió del parc agrícola de Sabadell encara no s'ha desenvolupat, és important deixar constància que té una filosofia molt integradora. Conté entre les seves línies estratègiques, mesures d'actuació que aborden la multifuncionalitat de l'agricultura periurbana, tenint en compte que, per a la completa gestió d'aquest espai, cal considerar aspectes com l'artesania agroalimentària, el comerç de la proximitat, l'educació ambiental i participació ciutadana, el lleure ordenat, entre molts altres.

Aquest tipus de filosofia és amb el que es vol abordar el projecte de gestió del parc rural de Torre Negra, i és per aquesta raó que és molt important tenir constància de l'existència d'aquesta experiència al Parc de Sabadell i mantenir-lo de referent i en continu seguiment.

4.3.1. Propostes de col·laboració

El parc agrari de Sabadell es situa en un context geogràfic i institucional molt proper al parc rural de Sant Cugat del Vallès. És per aquesta raó que es considera molt important per al desenvolupament dels dos parcs, que es mantinguin models de gestió semblants i amb una evolució paral·lela i en continu contacte.

Seria molt interessant per a la gestió completa dels dos espais, la creació d'un pacte de col·laboració entre els ajuntaments de Sant Cugat del Vallès i Sabadell per a mantenir el lligam entre aquests dos parcs. D'aquesta manera indirectament s'estaria potenciant la creació de lligams i xarxes entre espais.

Així es simplificaria la gestió dels dos espais a llarg termini per part de l'administració, ja que es facilita la connexió entre productors i distribuïdors a la comarca del Vallès, millorant-ne la relació, i s'aconseguiria una major varietat de productes de venda.

D'altra banda, seria un mètode de potenciar la creació del Parc Agrícola del Vallès, es reivindicaria la necessitat de crear espais lliures interconnectats tant per raons socials com ecològiques, es potenciarà la creació d'una via verda que unís la Serra de Collserola amb la serra de Sant Llorenç del Munt.

En aquest document es pretén proposar un pacte de col·laboració entre els Ajuntaments de Sabadell i Sant Cugat basat en que aquest aportaria grans avantatges socials, ecològics i econòmics per a la gestió dels dos espais.

5. ESPAI RURAL DE GALLECS

5.1. Introducció

Gallecs, és un espai rural situat a la Plana del Vallès, que configura un paisatge agroforestal, amb predomini de conreus herbacis de secà i petits nuclis de vinya i horta. Ocupa un territori d'unes 735 hectàrees. Es tracta d'una àmplia porció de terreny envoltada per importants extensions de teixits industrials i residencials i xarxes de comunicació, en el qual es desenvolupa, principalment activitat agrària.

Els terrenys que ocupa l'espai són de propietat pública des de 1972 i la titularitat del sòl està en possessió de les persones a les que se'ls hi concediren les llicències d'activitat. Aquests a la vegada tenen pagesos arrendats per a treballar les terres.

La gestió de l'espai està en mans d'un Consorci firmat a l'any 2006 al qual s'hi adheriren altres municipis a 2006. En total és un Consorci que conformen 6 Administracions Locals municipis que conformen l'espai i rodalies.

L'objectiu principal del Consorci és la potenciació de l'economia intersocial d'oportunitat, la qual es pot definir per posar valor al territori, fomentar l'ús ordenat i planificat del territori per exercir activitats productives, d'oci i també d'educació ambiental; garantir la traçabilitat dels productes que s'ofereixin, internacionalitzar l'espai i posar aquest en diferents xarxes vinculades a la defensa del medi natural, agrari i forestal.

Les fonts bibliogràfiques consultades per a realitzar la següent descripció han estat:

Butlletí Oficial de la Província de Barcelona; 19 de Setembre de 2000, núm.252, pp 24-27. *Estatuts del Consorci de l'Espai Rural de Gallecs*.

Caballero, V. (2000). *Gallecs, una aportación al desarrollo de las microeconomías locales sostenibles de las ciudades pequeñas y medianas de la segunda corona metropolitana de Barcelona*; Gerent de l'espai rural de Gallecs (Mollet del Vallès).

Estrada, R. (2004). *L'ús del sòl i gestió medioambiental del territori de Gallecs com a connector biològic estable d'espai periurbà de l'Àrea Metropolitana de Barcelona*. Jornades europees d'agricultura periurbana; Viladecans.

Font, A. (1998). *Pla Especial de Protecció de l'Àrea de Gallecs del terme municipal de Mollet del Vallès*; Departament d'Ordenació del Territori, Escola d'Arquitectura del Vallès, UPC, Ajuntament de Mollet del Vallès.

Gispert, M. i Safont, G. (2001). *Pla de Gestió agrícola sostenible de Gallecs*. Unitat de ciència del sòl. Departament d'enginyeria química, agrària i Tecnològica agroalimentària. Escola politècnica Superior. Universitat de Girona.

Pintó, J. Crous, A. i Martí, C. (2002). *Definició de la connectivitat de l'àrea de gallecs amb els espais naturals de la serralada prelitoral i la serralada litoral*. Grup de recerca d'espais naturals i paisatges de la càtedra de Geografia i pensament territorial, Universitat de Girona. Girona.

VV.AA. (2001)a *Pla d'ús públic de Gallecs*. Equip tècnic de la Fundació Territori i Paisatge. Barcelona

Pàgines web:

Consorci de l'Espai Agrari de Gallecs: www.gallecs.org

A més a més, s'ha tingut la oportunitat de tenir una entrevista personal amb un dels gestors del parc agrari, en Joan Vallhonrat. Gràcies a aquesta, es va obtenir una informació molt més precisa i emmarcada a temps present.

5.2. Model de gestió de l'espai rural de Gallecs

En el projecte de gestió de Gallecs, les línies estratègiques abordades són:

- *Línia agrària*: cultiu, elaboració i comercialització: activitats d'investigació, de divulgació i promoció i de propostes de comercialització.
- *Línia mediambiental i educativa*: activitats d'investigació, sensibilització, educació, difusió i promoció.
- *Línia de valor social i cultural*: revalorització de la cultura autòctona i de les seves manifestacions, creació d'espai de convivència identitària i intercultural, i propostes d'oci relacionades amb l'entorn.

Ara bé, com a conseqüència de la curta experiència de gestió, a hores d'ara, les activitats dutes a terme en major instància són les relacionades amb la línia agrària, tot i que també s'han anat realitzant activitats relacionades amb l'ordenació territorial, l'ús públic i alguna activitat educativa.

La dimensió d'Informació, comunicació i difusió es porta a terme mitjançant un programa molt ampli de promoció de l'espai. Han adoptat una imatge corporativa i una marca registrada per als productes de l'espai. A més a més, disposen de vies de comunicació pròpies organitzades des del grup de professionals que es dediquen a la gestió de l'espai. Aquestes són una pàgina web pròpia molt completa amb informació sobre l'espai, les activitats i jornades, els cursos de formació, les característiques territorials i una sèrie de documentació a disposició oberta dels plans, programes i projectes duts a terme a Gallecs.

Aquest fort programa de difusió permet la potenciació de l'ús de l'espai apropant-la al públic en general, la promoció de la vida agrícola i de les activitats associades entre molts altres aspectes que donen molt de valor a Gallecs a la població.

Les exposicions o informació personal per a visitants de l'espai no han estat activades en l'espai, es prefereix la participació directa en la gran quantitat d'activitats i jornades organitzades per a potenciar l'ús de l'espai. Aquestes han tingut un recolzament social molt important i han tingut com a conseqüència la revalorització de l'espai per part de la ciutadania.

Les àrees de lleure i reestructuració i millora d'itineraris està pendent d'implementació i ja existeixen estudis i projectes en referència.

La dimensió producció, comercialització i consum és la més establerta i consolidada en l'espai, ja que es va considerar clau en els inicis de la creació del consorci. La consolidació d'aquesta línia estratègica va permetre l'ampliació del consorci als municipis que han entrat l'any 2006.

De les 735 ha, l'espai agrícola ocupa una superfície predominant amb un 70'64%. La major part del territori és de secà, excepte petites franges ubicades al voltant de les rieres i torrents, que permeten el regadiu.

Com que la propietat és pública, els pagesos dedicats a l'activitat agrícola són titulars amb una llicència d'activitat o arrendats. Així doncs, la gestió total de l'espai depèn del Consorci. Tot i això, s'ha optat per una organització participativa on participen també els titulars i els pagesos mitjançant la unió de pagesos de Gallecs.

L'activitat agrícola predominant és de secà amb criteris de sostenibilitat, es a dir, agricultura integrada. Tot i així, fa dos anys es va iniciar un projecte de reconversió a l'agricultura ecològica que ha incrementat molt considerablement, en aquest temps, la seva superfície productiva i varietat de cultius.

El control i seguiment de la qualitat dels cultius integrats i ecològics es fa mitjançant una tècnica agrònoma assalariada que assessora als pagesos dels mecanismes de producció. A més a més, el Consorci organitza algunes jornades de formació dedicades als pagesos, sobre els mecanismes, eines i maneres d'organització de les parcel·les seguint els criteris d'agricultura sostenible, tant ecològica com integrada.

La comercialització dels productes es fa mitjançant una Agrupació d'Interès Econòmic (AIE) i la Unió de Pagesos de Gallecs (UPG), que busquen les formes de venta més rendibles. A més a més, l'espai de Gallecs conta amb una agrobotiga on es troben a disposició els productes locals, i una estructura d'agromercats ocasionals on estan a la venta els productes propis i els d'altres parcs o espais agrícoles catalans.

Els productes de Gallecs disposen d'una marca identificativa, i els d'agricultura ecològica proven d'obtenir el Certificat de Producció Agrícola Ecològica

(CCPAE). Aquest fet, facilitat la divulgació i venda dels productes. Els productes amb aquesta marca són la mongeta del ganxet, la mistela de Gallecs, les hortalisses de temporada: la patata del bufet, els calçots..., les llegums: el cigró petit del país, el pa, els pollastres de races autòctones i petits fruits.

La transformació de la farina per a la producció de pa (farina de blat i de espelta) es fa mitjançant un conveni amb el molí fariner de Mollet del Vallès i amb un forn de pa en aquest mateix municipi.

Està en projecte la creació d'una cooperativa de consumidors als municipis consorciats que rebin cistelles tancades de productes de gallecs periòdicament. També està pendent el trasllat de l'agrobotiga al centre del municipi de Gallecs per a incrementar la venda, ja que s'han trobat amb el problema de que l'agrobotiga situada al mateix espai no és tant rendible com es voldria perquè no és còmode per als consumidors. (Joan Vallhonrat, 2007; en comunicació personal).

La dimensió d'educació, formació i participació ciutadana està engegada mitjançant activitats d'educació ambiental per a les escoles dels municipis consorciats, cursos de formació en agricultura sostenible per als pagesos de gallecs i activitats i jornades puntuals de participació pública.

Pel que fa a les activitats d'educació, són portades a terme per una empresa subcontractada pel consorci. Es tracten de dos activitats dedicades a nens i nenes d'infantil i primers cursos de primària. Els continguts i objectius de l'activitat són molt generalistes i el marc conceptual en el que es mou és l'espai rural de Gallecs i la vida de la cigonya blanca en aquesta zona.

Els cursos de formació en agricultura sostenible estan únicament dedicats als pagesos de Gallecs, tot i que en els inicis de funcionament del consorci, també s'havia organitzat algun curs d'artesanía. Habitualment s'organitzen jornades destinades a un públic més general sobre l'agricultura de Gallecs o els projectes de gestió.

Pel que fa a les activitats de participació ciutadana, es tracta majoritàriament d'activitats i jornades puntuals organitzades dintre l'àmbit de gallecs amb continguts relacionats amb l'agricultura fomentada a l'espai, els mecanismes de

producció, entre d'altres. També es porta a terme un projecte d'horts socials que van ser cedits anys enrere i dels quals no es fa seguiment i control.

La dimensió d'innovació i recerca té molta importància al Consorci de Gallecs. Es realitza mitjançant convenis amb l'Escola Superior d'Agricultura de Barcelona (ESAB) amb alguns projectes d'agricultura integrada, i amb el màster d'Agroecologia de la Universitat de Barcelona (UB) amb el projecte de reconversió a agricultura ecològica.

A la taula de la figura 36 s'exposa resumidament les línies generals de cadascuna de les dimensions tingudes en compte en el pla de gestió del Consorci de l'espai rural de Gallecs i que actualment es porten a terme en l'àmbit.

DIMENSIONS DE GESTIO	DESCRIPCIÓ
Informació- Difusió- Comunicació	Fort projecte d'informació i comunicació portat a terme pel Consorci. Tenen una alta presència en els medis de comunicació dels municipis consorciats a més de posseir de vies de difusió pròpies. S'han organitzat moltes jornades i activitats puntuals dins l'àmbit de gallecs que han servit per a promocionar fortament l'espai als ciutadans. Hi ha una estructura d'itineraris que està pendent de reestructuració i millora amb l'aplicació de diversos cartells informatius dirigits als visitants. No hi ha presència d'exposicions temporals o fixes i no estan previstes, es prefereix optar per dedicar les subvencions a la potenciació de l'agricultura ecològica, la comercialització i l'estabilitat d'una vida rural de qualitat.
Producció- Comercialització- Consum	<u>Producció:</u> Agricultura integrada en la majoria i projecte de reconversió a agricultura ecològica. Productes majoritàriament de secà. La producció està controlada mitjançant la supervisió d'una tècnica agrònoma. Els productes obtenen la marca identificativa. <u>Comercialització:</u> Actualment la AIE i la UP s'encarreguen de la recerca dels compradors més rentables. Està en funcionament una agrobotiga dintre l'espai de Gallecs que té a la venda els productes de l'espai. Està en funcionament una xarxa d'agromercats a Catalunya on els productes de Gallecs tenen cabuda. Està prevista la creació d'una cooperativa de consumidors de productes de gallecs amb distribució porta a porta i el

	trasllat de l'agrobotiga al centre de Mollet.
Eduació- Participació- Formació	<u>Educació</u> : Una activitat d'educació ambiental molt generalista i portada a terme per una empresa subcontractada <u>Formació</u> : Jornades de formació per als pagesos de Gallecs. <u>Participació</u> : Activitats puntuals dintre l'àmbit de Gallecs per a l'intervenció ciutadana en processos de producció, concursos o activitats de potenciació de l'espai i del projecte que es porta a terme.
Innovació- Recerca	Convenis de recerca amb ESAB I UB per alguns projectes de productes provinents d'agricultura integrada i per la reconversió a l'agricultura ecològica.

Figura 36 Quadre resum de les dimensions abarcades en el model de gestió de l'Espai Rural de Gallecs

Font: El·laboració pròpia

5.3. Valoració i implicacions per al parc rural de Torre Negra

L'espai rural de Gallecs té unes característiques geogràfiques i institucionals molt diferents a les del parc de la Torre Negra, però tot i això, s'ha escollit com a model de referent per diverses raons: En primer lloc per la proximitat geogràfica amb l'espai rural de la Torre Negra, fet que facilita els vincles entre els dos parcs; un altre criteri important ha estat el fet de que és l'única de les activitats d'agricultura periurbana d'aquestes dimensions que aposta per l'agricultura ecològica. A més a més, és molt interessant el model de projectes d'investigació i innovació que es porten a terme en l'espai.

Les principals directrius que actualment es desenvolupen en aquest espai i poden utilitzar-se com a referència per al model de gestió del parc rural de la Torre Negra són:

- **El fort programa de promoció de l'espai que es porta a terme**

Hi ha una gran quantitat d'activitats puntuals i jornades dins l'espai de Gallecs que tenen la finalitat de potenciar l'ús de l'espai i promocionar la vida agrícola fent-la més propera a l'activitat urbana. D'aquesta manera aconsegueixen que els i les ciutadanes dels municipis adjacents es sentin identificats amb l'espai i el respectin.

D'altra banda, indirectament es fa propaganda i venda de molts productes en aquestes ocasions a més a més de millorar la imatge del pagès .

Es fa molta promoció d'activitats, festivitats i jornades, a través de vies de difusió pròpies i de medis de comunicació municipals que tenen a disposició per a fer-ne difusió.

- **La comercialització dels productes mitjançant una agrobotiga.**

Ha tingut un bon funcionament i ha tingut èxit temporalment, però, la situació actual a la que s'afronta el Consorci és que queda petita, té poc horari comercial i no es troba sortida de tots els productes. (Joan Vallhonrat, 2007. En comunicació personal). És per aquesta raó que està en procés la creació d'una cooperativa de distribució de productes als municipis, una agrobotiga situada al nucli urbà i una cooperativa de distribució porta a porta.

Aquesta metodologia de venda pot formar part dels projectes inicials de comercialització d'aquest tipus d'espais i pot ser una bona forma de començar a promocionar els productes entre els consumidors.

- **Els convenis i contractes amb empreses transformadores de productes** com el molí fariner, el forn de pa. Això possibilita i facilita la sortida al mercat dels productes provinents de l'agricultura de secà, que normalment tenen un rendiment econòmic molt baix.

- **La vocació d'expansió del model de gestió i el treball en xarxa.**

Aquest mètode de gestió ha propiciat que l'espai rural de Gallecs sigui membre de la Federació Europea d'Espais Naturals i Rurals Metropolitans i Periurbans, FEDENATUR i d'EUROSITE, així com de la Xarxa de Custòdia del Territori. Aquest interès per vincular-se a institucions internacionals ve donat per la conveniència d'estar integrat a entitats europees amb objectius i programes semblants als que es desenvolupen. A més, se li aporta al parc d'un gran reconeixement nacional i internacional.

- **El projecte de innovació i recerca desenvolupat mitjançant el conveni amb l'Escola Superior d'Agricultura de Barcelona i amb el màster en agricultura ecològica de la Universitat de Barcelona.**

Aquest tipus de projectes, a banda d'aportar molt reconeixement al projecte de gestió, aporta molts altres beneficis directes en la producció i en la promoció dels productes agroalimentaris. Són recerques relacionades amb metodologies per augmentar la rendibilitat quantitativa, qualitativa i econòmica dels productes, per cercar formes d'inserció de productes en el mercat, entre molts altres possibles. En el cas de Gallecs, a més a més han permès l'establiment d'un programa de transició a l'agricultura ecològica. Aquest projecte, a part de millorar la qualitat ecològica de l'espai permet fer molta investigació en la rendibilitat de diferents tècniques de cultiu i tipus d'agricultura. És un projecte que està tenint molt de seguiment per part de moltes importants institucions, i aquest fet permet a Gallecs una molt forta potenciació.

La proximitat geogràfica de l'espai rural de Gallecs amb el parc rural de la Torre Negra, proporciona una possibilitat interessant de fer xarxes de comunicació d'espais agrícoles, tant per a la promoció de productes i espais com per a la pròpia distribució local. D'aquesta forma es reivindica indirectament la importància de la interconnexió mitjançant el parc agrícola del Vallès.

6. PARC AGRÍCOLA DEL BAIX LLOBREGAT

6.1. Introducció

El parc agrícola del Baix Llobregat és una zona protegida de 3.500 ha pertanyents a 14 municipis. Aquest parc consolidat a través d'un consorci entre les administracions municipals de Castelldefels, Gavà, Viladecans, el Prat de Llobregat, l'Hospitalet de Llobregat, Cornellà, Sant Boi de Llobregat, Santa Coloma de Cervelló, Sant Joan Despí, Sant Feliu de Llobregat, Molins de Rei, Sant Vicenç dels Horts, Pallegà i el Papiol, el Consell Comarcal del Baix Llobregat i la Unió de pagesos.

Aquest espai és de tradició agrícola i no ha estat abandonada mai l'activitat, així doncs, és un dels majors distribuïdors hortofrutícoles de la zona amb venda directa a Barcelona.

L'objectiu del consorci i de la protecció de l'espai és la de consolidar i desenvolupar la base territorial i facilitar la continuïtat de l'activitat agrària, impulsant programes específics que permetin preservar els valors i desenvolupar les funcions de l'espai agrari en el marc d'una agricultura sostenible integrada en el territori i en harmonia amb el medi natural.

Aquest objectiu general s'orienta cap a cinc línies estratègiques:

- Assolir l'eficiència de les infraestructures i els serveis generals del territori agrari.
- Promoure sistemes de producció i comercialització que afavoreixin l'increment de les rendes generades per les explotacions agràries.
- Fomentar la implantació de serveis i la modernització de les explotacions agràries per millorar-ne la viabilitat.
- Aconseguir un espai de qualitat integrat en el territori i en harmonia amb el medi natural.
- Consolidar i donar a conèixer el patrimoni natural i cultural del parc agrari sense interferències amb l'activitat agrària.

Les fonts bibliogràfiques consultades per a realitzar la següent descripció han estat:

Consorti del Parc Agrari del Baix Llobregat (1998) *Estatuts del Consorci Parc Agrari del Baix Llobregat*, BOPB 86. Consorci del Baix Llobregat. Viladecans

Consorti del Parc Agrari del Baix Llobregat, (2000) *Reglament d'organització i funcionament del Consell Agrari del Parc Agrari del Baix Llobregat*. Consorci del Baix Llobregat. Viladecans

Consorti del Parc Agrari del Baix Llobregat. (2005) *Pla Especial de protecció i millora del Parc Agrari del Baix Llobregat*, DOGC núm. 4216

Consorci del Parc Agrari del Baix Llobregat. (2006) *Pla de gestió i desenvolupament del Parc Agrari del Baix Llobregat*, Consorci del Baix Llobregat. Viladecans

Pàgines web:

Consorci del parc agrícola del Baix Llobregat:

<http://www.diba.es/parcsn/parcs/index.asp?parc=9>

Xarxa de parcs Naturals de la província de Barcelona:

<http://www.diba.es/parcsn/parcs/home.asp>

A més a més, s'ha tingut la oportunitat de tenir una entrevista personal amb el Director del parc agrari, en Josep Muntasell. Gràcies a aquesta, es va obtenir una informació molt més precisa i emmarcada a temps present.

6.2. Model de gestió del parc agrícola del Baix Llobregat

La gestió del parc agrícola del Baix Llobregat ja està consolidada gràcies als anys d'experiència com a zona agrícola i a la seva situació estratègica veïna a la ciutat de Barcelona. Aquesta situació dóna la oportunitat al parc d'un mercat pròxim molt rentable i amb una demanda molt forta. A més a més, la seva situació geogràfica al llarg de la llera del riu Llobregat permet la producció d'agricultura de regadiu, molt més rentable econòmicament que la de secà, com en els casos de les activitats anteriorment descrites.

La gestió d'aquest espai ha estat sempre dedicada bàsicament a la potenciació de l'activitat agrícola i no compta amb un programa específic d'activitats d'educació o participació ciutadana. Tot i això, en els últims anys s'han començat a realitzar algunes accions en aquest àmbit i en l'ús públic de l'espai, com a forma de divulgació i conscienciació de l'activitat agrícola que es porta a terme en el territori.

La dimensió d'informació, comunicació i difusió compta amb un projecte fort de divulgació de l'ecosistema agrícola del Baix Llobregat i de les produccions integrades que es donen en el parc. S'han editat diversos documents de divulgació, tríptics d'informació general del parc i específica de productes així com revistes mensuals des de 1998. El Consorci, també ha

organitzat diverses activitats i jornades de divulgació dedicades al públic en general.

Les vies de difusió pròpies amb que compta són una web molt completa amb informació general i tècnica sobre el parc i la revista ja mencionada. A més a més, és molt present en els medis de comunicació interns dels diferents municipis consorciats.

De cara als visitants dels parc particularment, compta amb diversos centres d'informació i documentació. A més a més, s'han organitzat diversos itineraris per als visitants amb cartells d'informació genèrica sobre l'ecosistema agrícola del Baix Llobregat. La implantació d'algun d'aquests itineraris s'ha realitzat amb la col·laboració de la Federació d'Excursionistes de Catalunya (FEEC).

D'altra banda, el Consorci ha realitzat una exposició permanent al Centre d'Informació i una d'itinerant per a actes fora l'àmbit del parc. Aquesta exposició té com a eix temàtic l'agroecosistema del Baix Llobregat.

La dimensió de producció-comercialització-consum és la més consolidada i en la que s'hi han invertit majors recursos. L'àrea actualment protegida ocupa una extensió de 3.500 ha de les quals 2.700 ha estan qualificades com a agrícoles. A la zona de muntanya de l'àmbit d'influència del parc, dominen els fruiters i de forma molt minoritària la vinya. Es tracta d'una agricultura de secà que es practica en terrenys amb forts pendents.

En la vall baixa del riu Llobregat estan ocupades principalment per cirerers, presseguers, prunera, pomera i la perers.

Al delta, en les terres planes domina clarament el cultiu de l'horta, Alguns dels productes més destacables són els espàrrecs de Gavà, o la carxofa. Altres plantes cultivades són els raves, les pastanagues, les cebes, els porros, les bledes, coliflors, mongetes, etc. També es cultiven plantes ornamentals.

La zona delimitada pel parc en el pla especial és doncs una zona de tradició hortofrutícola. Els pagesos dedicats són professionals (ATP) arrendats pels propietaris dels terrenys.

La producció és agricultura integrada seguint els criteris de sostenibilitat de l'agricultura periurbana que defineix el Consell Econòmic i Social de la Unió Europea. L'agricultura ecològica és present únicament molt puntualment i

portada a terme per pagesos per iniciativa pròpia. El control i seguiment de la qualitat dels productes es fa mitjançant tres Associacions de Defensa Vegetal (ADV): que són associacions privades de pagesos que reben subvencions per part del Departament d'Agricultura i Acció Rural (DAR) i del Consorci i que tenen la funció d'assessorament en agricultura de producció integrada als pagesos pel control de les plagues.

La comercialització és bàsicament individual per part dels propietaris i pagesos a través de la Unió de Pagesos del Baix Llobregat. Els productes del Baix Llobregat obtenen una marca identificativa "producte fresc" si en la producció s'han complert amb els criteris estipulats d'agricultura integrada. Tot i així, la gran majoria de la producció es ven a Mercabarna sense aconseguir identitat pròpia del producte.

S'ha plantejat en diverses ocasions un altre manera de comercialització però no s'ha portat a terme cap projecte ni estudi en relació.

La dimensió d'educació-formació-participació ciutadana, s'ha començat a tractar fa un any. L'educació ambiental impartida a l'espai està organitzada a través d'una fundació privada subcontractada pel Consorci. Aquesta empresa a iniciat amb una rotació de tres activitats destinada als alumnes de grau superior (5è i 6è) de les escoles dels municipis consorciats. Dos d'aquestes activitats són realitzades per educadors ambientals subcontractats per la fundació i la tercera per un pagès del parc. Els continguts de les tres activitats són: ecosistema agrari del Baix Llobregat, la plaga bacteriològica (l'agricultura de producció integrada) i les espècies autòctones del parc (arborètum d'arbres fruiters). Per a la realització de les tres activitats es faciliten a les escoles materials didàctics escrits i un vídeo amb informació generalista del parc agrari del Baix Llobregat. Està previst ampliar les possibilitats d'activitats d'educació ambiental en un marge de dos anys.

Pel que fa a les activitats de formació, no estan programades programes de formació a nous agricultors, però s'han organitzat diverses jornades de formació sobre la producció agrícola integrada i els mercats, o l'agricultura periurbana. A més a més s'ha signat un conveni amb el Doctorat d'Espais

Agraris Periurbans que porten a estudiants en pràctiques per a formar-se en floricultura.

La participació ciutadana està restringida a les activitats i jornades puntuals que organitza el Consorci.

La línia d'innovació i recerca que es porta a terme en el parc agrari del Baix Llobregat es porta a terme mitjançant convenis amb l'ESAB, la UB amb el doctoral d'espais agraris periurbans i l'Institut de Recerca i Tecnologia Agroalimentàries (IRTA). Els projectes que es porten a terme són pràctiques de joves agricultors en els territoris públics del Consorci.(floricultura), Investigacions sobre productes concrets (carxofa, mongeta del ganxet), plagues, botànica, estudis territorials i la creació i manteniment de l'Arborètum. Aquestes investigacions es porten a terme en diversos terrenys cedits pel Consorci o en parcel·les privades de pagesos que permeten aquesta activitat i per la qual reben una subvenció econòmica a canvi.

Amb aquestes investigacions es pretén la consolidació i potenciació de l'ecosistema cercant mètodes de finançament rentables que permetin el desenvolupament sostenible de l'agricultura en aquest espai. A més a més, és una manera d'aconseguir reconeixement nacional i internacional.

A la taula de la figura 37 s'exposa resumidament les línies generals de cadascuna de les dimensions tingudes en compte en el pla de gestió del Consorci del parc agrícola del Baix Llobregat, i que actualment es porten a terme en l'àmbit.

DIMENSIONS DE GESTIO	DESCRIPCIÓ
Informació- Difusió- Comunicació	Fort programa de divulgació. Vies de difusió pròpies molt completes i renovades habitualment. S'han editat diversos documents i tríptics divulgatius i informatius sobre el parc i l'activitat agrària que es realitza. Té presència en els medis de comunicació dels municipis consorciats. Hi ha una xarxa important d'itineraris senyalitzats i amb nombrosos cartells informatius. Quatre Centres d'informació i Documentació per als visitants en l'àmbit del parc. Exposició permanent i itinerant amb informació bàsica sobre el parc agrari i l'agroecosistema.

Producció- Comercialització- Consum	<u>Producció:</u> Agricultura Integrada controlada per 3 ADV. La producció és majoritàriament hortofrutícola. La propietat és majoritàriament privada, però el consorci compta amb algunes hectàrees dedicades a la investigació i a l'educació ambiental. <u>Comercialització:</u> Individual per part dels pagesos. La gran majoria dels productes acaben a Mercabarna. Tot i tenir una marca identificativa si compleixen els criteris de producció integrada.
Educació- Participació- Formació	<u>Educació:</u> Activitat realitzada per empresa privada dedicada al cicle superior de les escoles de primària dels municipis consorciats. La orientació temàtica és l'agroecosistema del Baix Llobregat, el control de plagues mitjançant les tècniques de producció integrada i les espècies autòctones. <u>Formació:</u> En conveni amb la UB, alumnes de pràctiques per a formació en floricultura. També hi han algunes jornades i activitats puntuals de formació dedicades als pagesos de la zona. <u>Participació ciutadana:</u> activitats i jornades puntuals organitzades pel Consorci.
Innovació- Recerca	Conveni amb ESAB, UB i IRTA per a portar a terme projectes d'investigació relacionats amb productes concrets, estudis territorials, botànica, fauna, plagues i espècies productives autòctones.

Figura 37. Quadre resum de les dimensions abarcades en el model de gestió del parc agrari del Baix Llobregat

Font: El·laboració pròpia

6.3. Valoració i implicacions per al parc rural de Torre

El parc agrari del Baix Llobregat té unes característiques geogràfiques i institucionals molt diferents a les del parc de la Torre Negra, però tot i això, s'ha escollit com a model de referent per l'alt reconeixement que té aquest parc tant a nivell nacional com internacional, per la proximitat geogràfica amb el parc rural de la Torre Negra i per la llarga experiència en producció, treball associatiu i gestió d'espais.

Les principals directrius que actualment es desenvolupen en aquest espai i poden utilitzar-se com a referència per al model de gestió del parc rural de la Torre Negra són:

- **El programa de promoció del parc que es porta a terme**

Aquest tipus de programes aporten al parc una possibilitat de difusió molt important com a mètode d'intervenció en la societat i per a potenciar l'espai i l'activitat que es porta a terme. A més és un bon mètode de conscienciació ciutadana pel desenvolupament sostenible. També serveix per a promocionar els productes provinents del parc, fent-ne propaganda i ampliant els àmbits de comercialització.

La gran quantitat de documents i tríptics editats i divulgats, l'exposició itinerant i l'existència d'una figura corporativa ajuden a aportar a l'espai d'una identitat pròpia vers la població.

- **Col·laboracions amb entitats reconegudes.**

Aquest tipus de col·laboracions com la que ha fet la FEEC al parc agrari aporten una oportunitat de reconeixement nacional i internacional al parc que pot millorar el contacte amb les administracions a més de facilitar l'acceptació de projectes subvencionats.

- **La vocació d'expansió del model de gestió i el treball en xarxa.**

Aquest mètode de gestió ha propiciat que l'espai rural de Gallecs sigui membre de la Federació Europea d'Espais Naturals i Rurals Metropolitans i Periurbans, FEDENATUR i d'EUROSITE, així com de la Xarxa de Custòdia del Territori. Aquest interès per vincular-se a institucions internacionals ve donat per la conveniència d'estar integrat a entitats europees amb objectius i programes semblants als que es desenvolupen. A més, se li aporta al parc d'un gran reconeixement nacional i internacional.

- **La promoció, seguiment i control de l'agricultura integrada i de l'aplicació de les bones pràctiques per part de les Associacions de Defensa Vegetal.**

Aquest tipus d'associació és molt útil ja que és una manera de facilitar la formació dels pagesos, de simplificar la tasca de control i seguiment de les produccions, d'assegurar una bona qualitat agroalimentària i de tenir

un mitjà de comunicació proper entre els productors i l'administració pública.

- **El conveni amb universitats per a la formació d'estudiants.**

Aquests convenis aporten reconeixement al parc i a més asseguren indirectament la formació de nous agricultors per a evitar el problema generacional que s'està donant en l'actualitat a la vida agrícola.

Tot i que en el cas del parc agrari del Baix Llobregat només s'ofereix a l'actualitat la formació en floricultura, és present en els serveis de gestió del Consorci la creació d'altres convenis de pràctiques de formació per a joves universitaris.

- **El projecte de innovació i recerca desenvolupat mitjançant el conveni amb l'Escola Superior d'Agricultura de Barcelona (ESAB), la Universitat de Barcelona o l'Institut de Recerca i Tecnologia Agroalimentària (IRTA)**

Aquest tipus de projectes, a banda d'aportar molt reconeixement al projecte de gestió, aporta molts altres beneficis directes en la producció i en la promoció dels productes agroalimentaris. Són recerques relacionades amb metodologies per augmentar la rendibilitat quantitativa, qualitativa i econòmica dels productes, per cercar formes d'inserció de productes en el mercat, entre molts altres possibles.

7. HORTES D'OLARIZU, PARC ANILLO VERDE DE VITORIA-GASTEIZ (EUSKADI)

7.1. Introducció

El parc de l'Anillo Verde de Vitoria-Gasteiz és una iniciativa de l'Administració municipal per a promoure la ciutat de Vitòria com a Ciutat Verda amb un desenvolupament sostenible.

El projecte del parc té la finalitat de crear un anell de protecció vers la urbanització a les rodalies de tota la ciutat de Vitòria, format per interconnexió

natural de parcs amb diferents ecosistemes mitjançant una sèrie de vies verdes. Ocupa actualment una superfície de 527ha, tot i que en el pla inicial de protecció estaven previstes 936 ha. La protecció de les hectàrees restants està prevista en els pròxims anys.

Actualment està format pels parcs de Zabalgana, Armentia, Olarizu, Salburua, passeig el riu Alegría i els parcs de Gamarra i Atxa-Landa-berde. Es troben en fase de condicionament zones del parc de Zadorra i estan en projecte els parcs de Lasarte i Errekaleor.

Els objectius i estratègies que es planteja el parc són:

- Promoure la conservació dels punts naturals periurbans i la restauració ecològica d'altres espais perifèrics recuperables, creant un continu natural al voltant de la ciutat.
- Integrar els parcs periurbans en la trama urbana, connectant-los al mateix temps amb l'entorn natural.
- Condicionar els espais periurbans per a fomentar-ne l'ús públic, d'aquesta manera es contribueix a satisfer la demanda ciutadana de llocs d'oci a l'aire lliure i al mateix temps es redueix la pressió sobre altres espais naturals fràgils.
- Promoure la sensibilització i l'educació ambiental amb la pretensió d'implicar a la ciutadania en la conservació.

L'activitat d'agricultura periurbana que es descriu en aquest apartat és concretament un d'aquest parc, les hortes socials d'Olarizu.

La zona d'Olarizu es troba al Sud del nucli urbà de Vitòria i ocupa un territori de 30 hectàrees a l'actualitat, tot i que és previst que passi a tenir 99 ha.

Es va crear a 1984 la part de parc urbà i s'inaugurà a 1995 les instal·lacions. Les hortes van ser condicionades al 1998 com a espai obert al públic, de propietat municipal i dissenyat i gestionat pel Centre d'Estudis ambientals (CEA). Les hortes ocupen un espai de 6 ha i a la resta del terreny ocupat pel parc coexisteixen una sèrie d'ecosistemes i infraestructures dedicades a l'ús

públic i del lleure; àrees fluvials, vivers, hivernacles, un petit llac, un arborètum de fruiters i un d'ecosistemes forestals i un edifici bioclimàtic.

Les fonts bibliogràfiques consultades per a realitzar la següent descripció han estat:

Centro de Estudios Ambientales (CEA). (2004). *Diagnóstico de la conectividad ecológica y paisajística en el sector sur del Anillo Verde de Vitoria-Gasteiz. Estudio de opciones y alternativas para maximizar el beneficio social y ecológico de los enlaces potenciales del Anillo Verde con los Montes de Vitoria*; CEA (ed). Vitoria-Gasteiz

Ayuntamiento de Vitoria-Gasteiz. (2004). *Condicionantes, bases y directrices para la ordenación urbanística la puesta en valor de los recursos naturales en la Zona Sur de Vitoria-Gasteiz*. Documento de Síntesi. En Ayuntamiento de Vitoria-Gasteiz (ED).

PÀGINES WEB:

Anillo verde: <http://www.vitoria-gasteiz.org/anilloWeb>

A més a més, s'ha tingut la oportunitat de fer una visita guiada pels parcs d'Olarizu i Salburua. Gràcies a aquesta, es va obtenir una informació molt més precisa i emmarcada a temps present.

7.1. Model de gestió de les hortes d'Olarizu

La gestió de les hortes d'Olarizu la porta a terme el Centre d'Estudis Ambientals. Aquest Centre és una instal·lació que forma part del projecte del parc Anillo Verde de Vitoria-Gasteiz. Es un Centre d'Interpretació i de recerca que centra els estudis en diverses branques d'investigació, una de les quals és l'agricultura ecològica. Des de aquest centre es gestiona tot l'àmbit que engloba l'Anillo Verde.

En el projecte de gestió i desenvolupament de l'àmbit de les hortes, en referència a les activitats agrícoles i agroecològiques, s'aborden les següents línies d'acció:

- Informació, difusió i comunicació: desenvolupada pel CEA.
- Producció, comercialització i consum: a les hortes de Olarizu i al viver.
- Educació: desenvolupada pel CEA, mitjançant activitats d'educació ambiental per a escoles
- Formació: als horts d'Olarizu, formació en agricultura ecològica
- Innovació i investigació: Al CEA

En les línies descrites a continuació només s'han tingut en compte aquelles activitats i accions que tenen a veure amb l'agricultura ecològica impartida en l'àmbit del parc d'Olarizu.

Pel que fa a **la informació-comunicació-difusió**, hi ha una sèrie de documents i tríptics de divulgació de les hortes basat en l'agroecologia, les espècies autòctones dels ecosistemes i agroecosistemes de la regió, la producció de plantes aromàtiques o els itineraris presents en l'àmbit de les Hortes. Hi ha una exposició permanent a l'edifici bioclimàtic sobre l'activitat d'hortes socials que es porta a terme al parc i sobre l'agroecologia.

S'han creat dos itineraris al voltant del parc, senyalitzats i amb possibilitat de guia. Un al voltant de les hortes d'Olarizu i un altre al voltant del parc, passant per tots els espais i instal·lacions presents (l'arborètum, l'hivernacle, l'edifici bioclimàtic, el viver forestal, l'àrea de fruiters, l'estanc i la rocalla).

S'han organitzat diverses activitats i jornades obertes als usuaris del parc dintre del marc de l'agricultura ecològica com a mecanisme de difusió de l'espai.

La dimensió de producció-comercialització-consum, tal i com ha estat considerada en la redacció d'aquesta memòria, no és present en el pla de gestió de les hortes d'Olarizu, ja que la producció agrícola es fa mitjançant les hortes socials, que han estat considerades dintre de la dimensió d'educació, formació i participació ciutadana.

La línia d'educació-participació-formació és la dimensió en la que es basa el projecte de gestió del parc d'Olarizu. Pel que fa a l'educació, el CEA ha creat una sèrie d'activitats d'educació ambiental dirigides a alumnes de primària i secundària de les escoles municipals. Les activitats tenen com a eix temàtic l'agricultura ecològica, el cultiu d'aromàtiques, les energies renovables (edifici bioclimàtic) i les espècies i ecosistemes autòctons (arborètum). Aquestes activitats les imparteixen educadors ambientals contractats per empreses d'educació ambiental que a la vegada estan subcontractades pel CEA.

La participació ciutadana engloba dos àmbits en el projecte de gestió d'aquest parc. D'una banda la participació ciutadana en les jornades i activitats referides a la reforestació dels boscos de l'Anillo Verde. Aquestes activitats inicien en l'àmbit d'Olarizu ja que és en el viver on es cultiven les espècies autòctones que més tard es plantaran. D'altra banda, el programa de participació ciutadana que es porta a terme mitjançant les hortes d'Olarizu. Aquest programa té la finalitat de posar a disposició dels ciutadans majors de 55 anys i/o jubilats una sèrie de 55 parcel·les on es cultiva seguint els criteris de l'horticultura agroecològica. Es posa a disposició dels usufructuaris tot el material necessari, i les parcel·les canvien de mans mitjançant sorteig cada dos anys. La producció obtinguda és per consum propi i la condició bàsica és la de produir seguint els criteris de l'agricultura ecològica.

La formació que s'imparteix en el parc està dirigida als destinataris de les 55 parcel·les existents en les Hortes d'Olarizu i l'eix temàtic d'aquesta formació és la producció hortícola agroecològica. Aquests cursos de formació són obligatoris per a tots els usufructuaris de les hortes.

La innovació i recerca es porta a terme des del CEA, juntament amb la recerca referent als marcs conceptuals dels altres parcs i el desenvolupament sostenible. Pel que fa a l'agroecologia, no s'han fet investigacions importants, tot i que estan pendents diversos projectes de recerca de plagues, males herbes i agroecologia.

A la taula de la figura 38 s'exposa resumidament les línies generals de cadascuna de les dimensions tingudes en compte en el pla de gestió de les hortes d'Olarizu, i que actualment es porten a terme en l'àmbit.

DIMENSIONS DE GESTIO	DESCRIPCIÓ
Informació- Difusió- Comunicació	Documentació i tríptics molt diversos orientats a l'agricultura ecològica, destinats al públic en general i amb l'objectiu de promocionar l'espai. Hi han dos itineraris per a visitants que poden ser guiats, amb senyalització i informació "insitu" en forma de cartells i tríptics. Exposició permanent a l'edifici Bioclimàtic i al CEA. El marc contextual és l'agricultura ecològica, la sobirania alimentària i Anillo Verde de Vitoria-Gasteiz. Diverses activitats i jornades destinades a la promoció de l'espai i a l'activitat que es porta a terme al parc.
Producció- Comercialització- Consum	No és present en el pla de gestió d'aquest parc, ja que té una funció més educativa, formativa i de participació ciutadana. No és un espai productiu tenint en compte la definició que se l'hi ha donat a aquesta dimensió en la present memòria.
Eduació- Participació- Formació	<u>Educació:</u> Diverses activitats d'educació ambiental per a alumnes de primària i secundària de les escoles de Vitòria i rodalies. Les activitats estan relacionades amb l'horticultura ecològica, el cultiu de plantes aromàtiques o d'altres relacionades amb energies renovables, aigua o boscos. Aquestes activitats estan organitzades pel CEA i les imparteixen educadors ambientals contractats per empreses subcontractades pel CEA. <u>Formació:</u> Cursos de formació per als destinataris de les parcel·les dels horts socials. El curs és de producció hortícola agroecològica. És de caire obligatori per a poder optar a una finca. <u>Participació ciutadana:</u> les hortes d'Olarizu tenen com a finalitat ser un projecte de participació ciutadana en forma d'hortos socials d'agricultura ecològica. Estan destinats a jubilats o majors de 55 anys. D'altra banda s'han organitzat jornades de plantació i sembra d'espècies arbòries locals amb un objectiu de conscienciació ciutadana pel desenvolupament sostenible mitjançant la reforestació amb espècies autòctones en els boscos pertanyents a l'Anillo Verde. Aquestes espècies són cultivades al viver d'Olarizu.
Innovació- Recerca	La recerca la porta a terme el CEA i en l'actualitat no hi ha en procés cap projecte ni investigació referent a l'agricultura. Tot i això hi han diversos estudis pendents.

Figura 38. Quadre resum de les dimensions abarcades en el model de gestió de las Huertas de Olarizu

Font: El·laboració pròpia

7.3. Valoració i implicacions per al parc rural de Torre

El Parc i les Hortes d'Olarizu es troben en un context geogràfic, institucional i de gestió molt diferents al del parc de la Torre Negra, però tot i això, s'ha escollit com a model de referent no únicament per l'activitat de participació ciutadana que es porta a terme a les hortes d'Olarizu i el model de gestió d'aquest parc en concret, sinó també pel model de gestió de l'Anillo Verde de Vitoria-Gasteiz.

Tot i que aquesta memòria té com a àmbit territorial el parc rural de la Torre Negra, s'ha volgut deixar constància de l'existència de l'Anillo Verde com a model de referència possible en la creació i gestió de la Xarxa d'Espais Lliures de Sant Cugat. Ja que, som ja s'ha mencionat anteriorment, és important per al disseny de gestió d'un espai, tenir consciència del context territorial en el que s'emmarca.

L'Anillo Verde va ser descobert durant la recerca d'activitats per formar part de la xarxa FEDERNATUR. Els objectius i la finalitat per la que s'ha creat aquesta interconnexió d'espais naturals, són molt similars als de la proposta que s'ha començat a tirar endavant des de l'Ajuntament de Sant Cugat per a la creació de l'anella verda d'interconnexió d'espais lliures. Tot i que la situació institucional i financera és completament diferent, es pot utilitzar com a model per a identificar els elements que han estat claus durant la creació i els anys de gestió del parc en l'èxit i en el fracàs i si es possible importar-los al model de gestió del la Xarxa d'Espais Lliures de Sant Cugat (XELL).

En quant al model de gestió del Parc d'Olarizu concretament, les principals directrius que es desenvolupen en aquest espai i poden utilitzar-se com a referència per al model de gestió del parc rural de la Torre Negra són:

- **Projecte de divulgació i informació**

Tenir un fort programa d'informació, comunicació i difusió de l'espai és un bon mètode per a potenciar el parc, incrementant-ne l'ús públic i a la vegada la valoració de l'espai per part de la ciutadania. És una metodologia indirecta d'educació ambiental per la conscienciació de la necessitat immediata d'un desenvolupament sostenible. A més a més, és una marca d'identitat de l'espai i de reconeixement.

En el cas d'Olarizu, el CEA, posa a disposició pública molta documentació informativa, exposicions, tríptics, revistes i estudis dirigida a tots els públics, a més a més d'informar en els medis de comunicació municipals totes aquelles activitats i jornades que es porten a terme al parc.

Al parc d'Olarizu, a més a més hi ha la possibilitat de fer visites guiades per educadors ambientals per reserva anticipada. Aquesta possibilitat és interessant pel fet de que és un mitjà de divulgació alternatiu, més directe amb el públic i amb molt potencial per ser a temps i espai real.

- **Projecte d'hortes socials per a jubilats i projecte de formació en horticultura ecològica.**

Les hortes socials dirigides als jubilats, és una activitat que es dur a terme des de fa pocs anys a bastants municipis de Catalunya. A les Hortes d'Olarizu, la diferència és que la cessió de la parcel·la no és a llarg termini sinó que les parcel·les es cedeixen durant dos anys i a més és obligatòria la pràctica de tècniques agroecològiques. Per tal de fer possible això, el CEA ha organitzat els cursos formatius d'horticultura ecològica que són de pràctica obligatòria per a poder accedir a la obtenció de les parcel·les. Aquest tipus de projectes socials i formatius a la vegada són una forma de posar a disposició de la població, possibilitats d'acció i participació, activitats que a la vegada que serveixen com a activitat física alternativa i d'ocupació del temps lliure, formen i consciencien en la importància de l'aplicació de mètodes alternatius de producció i consum.

Cal remarcar que aquesta activitat ha tingut molta demanda per part de la població de Vitòria i s'han fet fins i tot llistes d'espera de gent interessada en obtenir una parcel·la. A més a més, en conseqüència de l'ampli rang de població interessada, s'ha iniciat un projecte d'hortes per a persones entre 18 i 55 anys a una altra zona de l'Anillo Verde.

Aquest èxit és un indicador de el projecte d'activitat és molt adient al context en el que s'emmarca i de que compta amb una bona gestió.

8. PARCO AGRÍCOLA SUD DI MILANO (ITALIA)

8.1. Introducció

El “Parco Agrícola Sud Di Milano”, és un parc amb forma de semianella en torn de la zona sud de la ciutat de Milà, a la regió de la Lombardia. A grans trets, a l'Oest es troba el *parco del Ticino* i a l'est el *parco dell'Adda*.

Els objectius principals del parc són:

- salvaguardar l'activitat agrícola, la cultura, i els boscos
- identificar els espais naturals i protegir-los envers la urbanització
- valoritzar el patrimoni històric i arquitectònic
- recuperar l'ambient i el paisatge de les àrees degradades
- informar i guiar als utilitaris per un ús respectuós dels recursos ambientals.

El parc agrícola es constituí l'any 1990, i ha estat una iniciativa ciutadana d'un gran moviment associatiu de grups de voluntaris i entitats. També han intervingut diverses administracions, institucions i els operadors dels territoris agrícoles.

La xarxa agrícola és la característica d'identitat d'aquest parc; una agricultura tradicional d'inundació gràcies a la gran quantitat de xarxes hídriques naturals i canals artificials. Els ecosistemes que coexisteixen són camps cultivats majoritàriament per bla de moro, camps de “marcita” que és una tècnica agrícola mil·lenària pròpia del territori, zones boscoses, xarxes de camins rurals i cursos d'aigua. Hi ha una gran quantitat de masies antigues (Cascine) en ús i de nuclis rurals.

L'extensió total del parc és de 46.300 ha i és un territori molt fèrtil, dotat d'infraestructures d'irrigació, 910 masies granges de cultiu vegetal i animal. És com un cinturó verd de producció de la qual en formen part una totalitat de 61 municipis.

A tota l'extensió del parc, a part de l'activitat agrícola i ramadera es porten a terme una gran varietat d'activitats d'educació ambiental i investigació. A més de moltes activitats dedicades a l'agroturisme i a l'ús públic de l'espai com a zona de lleure per a la població de milà i els municipis adjacents.

En la present memòria, s'hi han avaluat dos de les activitats d'agricultura que es porten a terme i que formen part d'aquest enorme parc agrícola. El *parco Ticinello* i el *parco della Vetrabbia*. Aquestes dues activitats han estat escollides per diverses raons.

En el cas del *parco della Vetrabbia*, els incentius estan relacionats amb el projecte d'ús públic de l'espai. Un projecte que neix de la necessitat d'ordenació dels itineraris i en general d'un espai molt freqüentat per la població milanesa amb un alt interès pel manteniment del patrimoni històric i cultural.

En el cas del *parco Ticinello*, per la gran quantitat d'activitats de diferents caires que es duen a terme a l'espai que podrien servir com a referent per al dissenys de la Torre Negra, a més segons la informació obtinguda a priori de la visita realitzada al parc i de l'entrevista personal, el *parco Ticinello* és un dels punts del parc agrícola on es realitza producció agroecològica.

És important mencionar que es va tenir la oportunitat de tenir una entrevista personal i visites pels dos parcs, en el cas del *parco della Vetrabbia* es va parlar amb Cesare Salvat, que és un funcionari de la *Direzione Centrale di Sviluppo del Territorio* (Àrea Urbanística) del *Comune di Milano*. En el cas del *parco Ticinello* es va parlar amb Andrea Falappi i la família, que són els gestors i operadors del parc.

Aquestes entrevistes van ser molt importants en la recerca i descripció d'aquestes activitats per que a partir d'elles s'extragué una informació clau, ja que es va comprovar que la informació trobada a priori de la visita no coincidia en molts sentits a la realitat que es dona als dos parcs. De fet, aquestes dues activitats no són reconegudes a hores d'ara com a parcs i fins i tot, en el cas del parc della Vetrabbia, la realitat és que actualment únicament existeix el

projecte inicial d'ordenació del parc i no s'ha portat a terme a la realitat cap de les actuacions previstes al pla.

Tot i això, s'ha volgut incloure la descripció d'aquests models de gestió de parcs per què han format part de la recerca realitzada i és interessant deixar constància de les diverses activitats que es duen a terme en altres àmbits territorials. A més, tot i que la realitat dels dos parc és molt diferent de la del parc rural de la Torre Negra, hi ha certs aspectes que es poden considerar com a referents en el disseny de la proposta que es presenta en la present memòria.

A continuació es presenten les descripcions dels parcs della Vettabbia i del *Ticinello* fetes a partir de la informació de les entrevistes personals i dels documents facilitats per aquests gestors.

Les fonts bibliogràfiques consultades per a realitzar les descripcions han estat:
Parco Sud di *Milano*:

Comune di Milano. (1990). Legge Regionale 23/90, n24. Comune di Milano

Comune di Milano. (1992) *Piano di salvaguarda, tutela e valorizzazione del patrimonio storico monumentale*. Regolamento CE 2078/92 e 2080/92- Piano di sviluppo Rurale (PSR) della regione della Lombardia. Milano

Comune di Milano. (2000) *Piano Territoriale di Coordinamento del Parco Agricola Sud di Milano*. DGR 7/818 de 2000. Comune di Milano. Milano

Bonacina, I. (2005). L'agricoltura nell'area periurbana e metropolitana milanese; Strategia e interventi per la tutela e la valorizzazione. Comune di Milano. Milano

Brembilla, B. (2005) Parco Agricolo Sud Milano: Tra agricoltura e conservazione ambientale. Comune di Milano. Milano

Pàgines web:

Parco Sud di Milano (pagina oficial):

<http://www.parks.it/parco.sud.milano/index.html>

Parco Sud di Milano: <http://www.provincia.mi.it/parcosud/index.jsp>

Parco della Vettabbia

Prusicki, M. Dotti V. Zucchi F. Innocenti.F. (2002) *Opere esterne di inserimento ambientale. Nell'ambito di area compreso tra vaiano valle e l'Abbazia di Chiaravalle, delimitato dalla roggia martina e dalla via san Dionigi. Progetto definitivo*; Comune di Milano. Comissario per la realizzazione degli impianti di depurazione. Milano.

Parco Ticinello

Falappi., A. (1998) *Parco Agricolo Ticinello; l'agricoltura in città*. Associazione "Comitato per il parco Ticinello". Milano.

Ufficio Tecnico dil Comune di Milano; (1978) *Progetto legge del parco agricolo urbano del Ticinello: Relazione illustrativa*. Comune di milano, Ufficio tecnico. Settore parchi e giardini. Milano

Pàgines web:

Parco Ticinello: <http://www.parcoticinello.it/>

8.2. Parco della Vettabbia

8.2.1. Introducció

El parc urbà della Vettabbia és un projecte portat a terme per l'Administració municipal de Milà. Aquest projecte de parc forma part de les obres de restauració i inserció ambiental de la depuradora d'aigües de Milà sud-est.

És un parc periurbà en projecte no portat a terme que introdueix entre les seves directrius diverses propostes relacionades amb l'agricultura, ja que el seu àmbit territorial està dintre del comprès pel Parc Agrícola Sud di Milano.

El Parc ocupa un àmbit territorial de 100ha, es situa en la vall fluvial della Vettabbia, on els terrenys agrícoles ocupen un 50 % del territori total, la depuradora ocupa gairebé 40 ha i la resta són terrenys actualment abandonats. Val a comentar, que aquest territori és molt utilitzat per la població de Milà, com a zona de passeig i lleure. A més a més, són els territoris situats just davant de l'Abbazia més important de Milà, l'Abbazia de Chiaravalle. Antigament, aquest territori havia estat propietat de l'Abbazia, i s'havien utilitzat com a terrenys agrícoles mitjançant una tècnica de producció anomenada "marcita". Aquesta tècnica ja abandonada pels agricultors, per la seva baixa rendibilitat, junt amb l'Abbazia, és un dels punts claus més importants del projecte de gestió d'aquest parc.

La propietat dels terrenys ocupats actualment pel parc és pública, i la base financera de la que parteix, prové del projecte de restauració i inserció ambiental de la Depuradora, per tant, es compta amb una bona base financera.

Els objectius principals del *parco della Vetabbia* són:

- Recuperació ambiental i dels ecosistemes de l'àmbit del parc
- Ordenació de l'ús públic i creació de xarxa d'itineraris
- Ordenació, gestió i potenciació de l'activitat agrícola seguint els criteris de l'agricultura de producció integrada.
- Recuperació, manteniment i divulgació del Patrimoni històric de la zona.

Per a portar a terme aquest objectius, s'han dissenyat el model de gestió que es presenta a continuació. Aquest model, ha sigut aprovat pel *Comune di Milano* (Administració pública), amb la presentació del projecte definitiu del projecte de les Obres d'Inserció Ambiental de la depuradora di Nosendo.

Tot i que l'activitat que s'hauria de dur a terme en aquest espai no s'hagi portat a la realitat a hores d'ara, s'ha volgut incloure la descripció d'aquest model de gestió de parc per que ha format part de la recerca realitzada i és interessant deixar constància de les diverses activitats que es duen a terme en altres àmbits territorials.

8.2.2. Model de gestió del Parco della Vettabbia

Les línies estratègiques en les que es basa el projecte de parc són:

- Recuperació ambiental
- Recuperació agrícola
- Ordenació d'ús públic
- Recuperació patrimoni

Recuperació ambiental

Les activitats que s'han cregut interessants en aquest àmbit són:

- Recuperació dels boscos de ribera: aquest projecte té com a objectiu principal la recuperació de l'ecosistema de ribera, així doncs, es plantegen una sèrie d'actuacions dedicades a la reforestació al llarg del recorregut del riu. Aquestes reforestacions i el manteniment es planteja que les portin a terme els propis agricultors del parc. D'aquesta manera, rebrien un sou a canvi de l'actuació. És la forma que s'ha trobat per a de justificar la subvenció a uns agricultors que no són propietaris.
- Bosc de ribera per a la depuració natural de les aigües del riu en la sortida de la Depuradora. Amb aquest projecte que té un caire únicament experimental i demostratiu, es pretén evitar una part del tractament de la depuradora. A més es presenta en el projecte com a un potencial educatiu i de conscienciació.

Recuperació agrícola

- Contractes i convenis amb els pagesos per a la producció integrada en els cultius incentivant-los amb la possibilitat de venda dels productes als

punts d'informació del parc, amb una marca corporativa de l'espai i del parc agrícola del *sud di Milano*.

Projecte d'ús públic

- Establiment de xarxa d'itineraris cíclics i per peatons que passin per tots els ecosistemes del parc.
- Senyalització i informació en camins i en dos punts estratègics del parc. En aquests punts d'informació es pretén també que es coordinin diverses activitats i jornades d'educació ambiental dedicada a la població en general, junt amb un punt de venda de productes locals.
- Projecte d'arquitectura paisatgística com a incentiu per a l'ús públic de l'espai. Aquest tipus d'ordenació és una manera d'artificialitzar espais naturals, però és un factor que generalment la població valora molt positivament, pel fet de crear espais de paisatges agradables per a la vista, ordenats i amb figures singulars.

Projecte de recuperació del patrimoni

- Recuperació d'una tècnica de producció centenària perduda amb l'evolució de l'agricultura, la "marcita". Aquests projecte té un caire educatiu, formatiu i de valorització del patrimoni històric de la zona. La parcel·la dedicada a la marcita està situada davant de l'Abbazia de Chiaravalle, amb la qual cosa, s'obre un ampli ventall de possibilitats afegides.

A la taula de la figura 39 s'exposa resumidament les línies generals de cadascuna de les dimensions tingudes en compte en el projecte del parc della Vettabbia.

Aquesta taula té unes dimensions diverses que les de les activitats descrites anteriorment. Això és degut a la inexistència de projectes concrets i a que aquest parc encara no s'ha portat a la realitat.

DIMENSIONS DE GESTIO	DESCRIPCIÓ
Informació-Difusió- Comunicació	La Figura corporativa i les línies de difusió estan en disseny. Hi ha programats dos punts d'informació per a visitats i una xarxa de camins i de zones de lleure per a visitants
Producció- Comercialització- Consum	El productors existents a l'actualitat en l'àmbit del parc ocupen una totalitat de 55 ha, aquestes terres cultiven majoritàriament blat de moro per al bestiar. En el projecte de parc es planeja la introducció de les tècniques de producció integrada, amb la qual cosa es diversificarien els productes obtinguts. L'administració es planteja cedir una part del pressupost del parc als agricultors com a compensació econòmica per aquesta transició. Es posa a disposició dels pagesos la possibilitat d'una marca corporativa de l'espai i del Parco Sud de <i>Milano</i> . A més a més, els productes seran comercialitzats per punts de venda en forma d'agrobotiga als punts d'informació del parc.

Figura 39. Quadre reum de les dimensions abarcades en el model de gestió del Parco della Vettabbia

Font: El·laboració pròpia

8.2.3. Valoració i implicacions pel parc rural de la Torre Negra

Com es corrobora amb la descripció realitzada, el projecte de gestió del *parco* della Vettabbia queda molt allunyat del que es vol dissenyar en aquest espai, tot i això, s'ha considerat interessant mencionar les directrius que poden servir com a referent.

- **Recuperació dels boscos de ribera.**

El projecte de recuperació dels espais de Ribera que es pretén portar a terme, és una forma molt interessant de posar en contacte el pagès a l'activitat del parc, i a més treure'n un profit ecològic i social. Aquest tipus de projecte és els que es planteja també el projecte Rius mitjançant la participació ciutadana. La diferència és que en aquest cas el pagès treu un valor afegit ecològic i d'implicació en el parc, d'aquesta manera es treballa amb la conscienciació ecològica del pagès i de la ciutadania a la vegada.

- **Establiment de xarxa d'itineraris cíclics peatonals.**

La ordenació d'aquest tipus d'espais tan freqüentats és molt important per a potenciar un bon ús de l'espai i respecte entre els usuaris. Igual que la creació d'unes lògiques normes i regulacions d'ús per a tots els tipus d'usuaris del parc.

És important remarcar el fet de la gran diferència existent en la percepció d'aquesta activitat abans i després de la realització de l'entrevista personal. Aquest tipus de situacions tenen com a conseqüència en moltes investigacions grans abismes amb la realitat.

En el cas del present estudi, aquesta situació a comportat que s'hagi volgut deixar constància d'aquesta amb una descripció feta a través de la comunicació personal i del document facilitat en mà. Així doncs, és una informació més incompleta que la obtinguda en les altres activitats descrites fins ara.

8.3. Parco Ticinello

8.3.1. Introducció

El *parco Agrícola Urbano Ticinello* és un territori agrícola inserit en l'àmbit del *parco Sud di Milano*, molt a prop de la zona urbana del sud de la ciutat.

Hi són presents en el parc dues masies rurals de rellevància monumental i amb activitat agrícola activa, en una dedicada a la producció de cereals i en l'altra de manteniment i producció de llet.

La superfície ocupada pel parc ocupa 940ha, d'aquest àmbit en l'actualitat la gran totalitat està ocupada per cultius.

Des de la segona meitat del vuit-cents que es desenvolupa a la ciutat de Milà una agricultura de producció de farratge dedicat al boví, amb una tècnica anomenada *marcita* desenvolupada i portada a terme per els monjos cistercencs, en aquella època propietaris d'aquest terrenys.

Amb els anys, els monjos van anar abandonant els terrenys de cultiu i cedint l'activitat productiva a diverses famílies; mantenint en propietat els terrenys. Així doncs, la producció agrícola en aquest àmbit territorial no s'ha perdut mai.

Actualment hi viuen 2 famílies, una en cada masia (cascina), que són unes construccions del vuit-cents en forma de comunitat, són unes estructures molt particulars i grans on es troben cases per a les famílies arrendades per a treballar el camp, un habitatge per a la família més important i una sèrie d'instal·lacions com estables, espais per a secar el cereals, molins, magatzems, entre d'altres. Aquestes construccions són molt típiques de la zona i han permès que actualment les famílies que hi viuen puguin desenvolupar tota la seva activitat agrícola en la mateixa instal·lació.

Fa 30 anys, els terrenys van ser venuts per l'església a una família d'empresaris dedicats a la construcció i venda d'habitatges. És a partir d'aquest moment que comença la reivindicació per part de les famílies d'agricultors que hi viuen i dels veïns a la zona de parc.

A 1989 es crea l'Associació "*Associazione Comitato parco Ticinello*", amb la finalitat de fer d'aquest espai un parc per a la producció agrícola i per a l'ús públic. Amb aquest objectiu s'inicien una sèrie d'activitats dedicades al públic en generals, a les escoles i a l'ordenació de l'espai i es presenten a l'Administració local diversos projectes de gestió de l'espai per a reclamar l'expropiació dels terrenys i la protecció de l'espai.

A hores d'ara, l'Administració encara no s'ha declarat, tot i que ha col·laborat en algunes de les campanyes i activitats que s'han realitzat en l'àmbit.

Els equipaments presents en el parc i dedicats a la gestió són:

- Cascina *Campazzo*: que és la masia més gran, dedicada a la producció de llet i a la cria de vaques. Aquesta masia actualment és vivenda de 3 famílies dedicades a aquesta activitat.

En el projecte de parc, es planteja que aquest sigui el punt d'informació per a visitants on hi hagi informació del parc i del *parco Sud di Milano*. També seria el centre de trobada de les activitats d'educació ambiental i de les activitats, jornades i festivitats amb funcions d'animació, didàctica, cultural i ludico-recreativa.

- Cascina *Campazzino*: actualment és una masia on viuen 2 famílies. Dedicada a la producció de farratges per a la ramaderia.

En el projecte de gestió del parc no està mencionada cap activitat específica en aquest equipament.

8.3.2. Model de gestió del *parco Ticinello*

Actualment, la gestió de l'espai està en mans de les famílies productores i de l'Associació pel *parco Ticinello*. Aquesta associació s'encarrega d'organitzar els actes, mantenir el contacte amb les escoles i organitzar les activitats puntuals i educatives que es duen a terme.

En la proposta de projecte de gestió presentada, es proposa un esquema de gestió compartida seguint un model participatiu on les àrees de Domini i Patrimoni i de reparació de parcs i horts de l'Administració local, s'encarregarien de l'Administració general i la gestió econòmica.

Els agricultors desenvoluparien les activitats de producció i agricultura i l'Associació s'encarregaria de gestionar i mantenir les àrees de funció pública, organitzar les activitats d'animació, educació, culturals i lúdico-recreatives, controlar la gestió de les activitats agrícoles i coordinar les activitats de vigilància del parc.

Aquesta gestió compartida trobaria el punt de trobada en assemblees i reunions de coordinació ocasionals.

En el projecte de parc es preveu que es mantingui el 70% d'aquests terrenys per a la producció i la superfície restant que sigui dedicada a la funció pública.

Aquesta convivència de funcions és la identitat del parc: amb una agricultura real i productiva a disposició de la consciència col·lectiva dels alumnes de les escoles i dels ciutadans en general. Amb una realitat actual del món rural que encara es conserva.

Les principals funcions del parc són:

- Mantenir una agricultura productiva i real amb un sistema de producció i comercialització que permeti l'autogestió econòmica dels agricultors.
- Organitzar i mantenir un espai d'ús públic on es puguin desenvolupar activitats de lleure, animació, cultural i educatives, junt amb un sistema d'itineraris i zones de lleure a l'ús lliure dels ciutadans.
- Gestionar i coordinar les diferents funcions del parc seguint una metodologia participativa que tingui en compte i respecti tots els actors implicats.
- Recuperar i promocionar l'interès cultural, arquitectònic i paisatgístic d'una zona verda periurbana amb una alta rellevància monumental.
- Recuperar i promocionar formes de producció tradicionals.

Per al compliment d'aquest objectius es proposa un model de gestió compartida entre l'Administració, l'Associació i els pagesos, seguint les següents línies estratègiques:

- Activitat agrícola i producció de llet i cria de bovins: portada a terme pels agricultors.
- Activitat de promoció, organització i coordinació del lleure, activitats culturals i educatives: portada a terme per l'Associació.
- Gestió i administració econòmica: portada a terme per l'Administració local.

A la taula de la figura 40 s'exposa resumidament les línies generals de cadascuna de les dimensions tingudes en compte en el pla de gestió del *parco* Ticinello. No vol dir que totes s'estiguin portant a terme a l'actualitat.

DIMENSIONS DE GESTIO	DESCRIPCIÓ
Informació-Difusió-Comunicació	Actualment és l'associació l'encarregada de fer difusió de l'espai i ha editat diversos tríptics sobre el parc i sobre algunes de les activitats que es duen a terme. En el projecte de gestió previst, aquesta dimensió la portarien en col·laboració amb l'Administració. I també s'encarregarien de crear una xarxa de camins i zones de lleure per a la ciutadania. Seria l'associació l'encarregada de coordinar les activitats puntuals i jornades i la que es cuidaria del manteniment i bon ús de l'espai.
Producció-Comercialització-Consum	<u>Producció:</u> Actualment el 90% de l'àrea total és dedicada a la producció. Són 130 camps, dels quals 40 estan dedicats a la producció de cereal per alimentació de bestiar, la gran majoria producció de blat. I a la resta es cultiva colza, avena, soja i altres cereals. Hi ha un petit camp dedicat a la producció d'arròs i dues parcel·les on es porta a terme la producció de cereals mitjançant la tècnica de la Marcita. És agricultura extensiva de producció integrada. Al projecte de gestió es pretén la reducció al 70 % de l'àrea total, i a canvi un seguit de compensacions econòmiques. <u>La comercialització</u> no és directa, sinó que tenen diversos convenis amb transformadors i distribuïdors. La única instal·lació de venda directa es troba a la Cascina <i>Campazzo</i> on hi ha una petita màquina per a la compra de llet fresca. No es preveu la creació d'un espai de venda.
Eduació-Participació-Formació	<u>Educació:</u> L'associació posa a disposició pública les instal·lacions i organitza i coordina l'hora i data de les diverses activitats, però no tenen prevista la creació d'activitats, sinó que són les escoles i les entitats les que s'autogestionen. <u>Participació ciutadana:</u> Actualment, l'associació s'encarrega d'organitzar diverses jornades i activitats de participació ciutadana a la Cascina <i>Campazzo</i>. Aquestes activitats són festivitats, manifestacions com a forma de reivindicació i jornades de visita. En el projecte de gestió està previst que el model de gestió sigui un model de participació ciutadana mitjançant assemblees amb repartició de tasques amb els diferents actors implicats. <u>Formació:</u> S'organitzen jornades i visites guiades

	des de l'Associació de cara a la ciutadania. El marc de formació és l'agricultura i la vida rural, o bé producció mitjançant la marcita.
Innovació-Recerca	No està prevista en el pla de gestió

Figura 40. Quadre resum de les dimensions abaracades en el model de gestió del Parco Ticcinello

Font: El·laboració pròpia

8.3.3. Valoració i implicacions pel parc rural de Torre Negra

És important remarcar que durant la recerca s'han trobat problemes amb la informació utilitzada per a la realització d'aquesta descripció, ja que s'han trobat diferències entre allò exposat en els documents i la situació real; un exemple és el fet que anteriorment a la visita es pensava trobar un espai d'agricultura ecològica i en canvi a la realitat la producció de la totalitat de l'àmbit és producció integrada.

Aquestes diferències corroboren la importància que té en les investigacions, que s'utilitzin diferent tipus de fonts bibliogràfiques.

El *parco Ticcinello* és un projecte molt interessant que engloba moltes de les dimensions que es pretenen exposar en aquesta memòria per al parc rural de la Torre Negra. Les directrius que s'han cregut més interessants per a utilitzar-les com a referent en el disseny de model de gestió són:

- **La gran implicació social queda exposada en el model de gestió proposat, mitjançant un model de gestió participativa.**

En un parc on la preservació de l'espai i la lluita per a la seva protecció l'ha dut a terme la societat que se sent identificada amb l'espai, és molt important que en el model de gestió del parc, quedi reflexat aquest esforç ciutadà i es permeti participar a la ciutadania en les actuacions i decisions que determinen el tipus d'espai a crear i desenvolupar. També és important que es tingui en compte les propostes de la ciutadania, per què a la fi són les persones que han lluitat per l'espai i han volgut crear un espai protegit.

- **Les escoles aporten les activitats que volen realitzar en l'espai.**

El fet que siguin les escoles les que proposin les activitats a realitzar, essent conscients de les instal·lacions que existeixen en l'espai, és una bona forma de millorar la situació de les activitats d'educació ambiental i la relació que aquestes tenen normalment amb els centres i amb els programes educatius dels estudiants.

Així doncs, si s'aconsegueix una bona comunicació amb el parc i es posen a disponibilitat de les escoles instal·lacions alternatives a les que normalment utilitzen els estudiants, s'està obrint un nou ventall de possibilitats educatives molt interessant per a fomentar la consciència ambiental i ecològica el coneixement de realitats diferents i molts properes a la vida quotidiana de l'alumnat. Ara bé, es precisa d'una gran coordinació.

- **Recuperar i promocionar l'interès cultural, arquitectònic i paisatgístic d'una zona verda periurbana amb una alta rellevància monumental i Recuperar i promocionar formes de producció tradicionals.**

Aquest dos objectius del projecte de gestió del *parco Ticinello* és molt interessant que sigui utilitzat com a referent a Torre Negra pel fet de que també és tracta d'una zona tradicionalment agrària i amb una gran quantitat de monuments d'interès cultural, arquitectònic i paisatgístic. Aquestes característiques a més, han estat els determinant en els dos models de parc, de que la ciutadania lluités per l'espai i reivindicés la seva protecció.

Així doncs, és molt important que es tingui en compte aquest objectiu en el model de gestió de Torre Negra.

9. COLLEGE OF AGRICULTURAL & ENVIROMENTAL SCIENCE, UNIVERSITY OF CALIFORNIA DAVIS (CALIFÒRNIA, EEUU)

9.1. Introducció

La UC Davis és una de les universitats públiques de recerca més important de la nació. Dins aquesta universitat, es troba la Facultat d'Agricultura i Ciències Ambientals, que a la vegada té unes instal·lacions dedicades a l'agroecologia i a la producció agrícola sostenible.

La facultat es localitza en el campus universitari de la universitat de Davis. El campus es troba situat en el cor de *Central Valley*, molt a prop de la capital de l'estat (Sacramento) i de la badia de San Francisco.

La universitat i la Facultat d'Agricultura i Ciències Ambientals es van fundar a 1905 i les instal·lacions esmentades uns anys més tard, a mida que el projecte anava creixent. L'objectiu de la creació d'aquestes instal·lacions era principalment donar una oportunitat formativa alternativa de formació als estudiants de la universitat de Califòrnia.

Des de la seva fundació, ha participat en gran part del desenvolupament agropecuari de Califòrnia, un dels sectors més importants de l'estat i una de les regions agràries més importants del país, gràcies a la investigació que duen a terme en llavors, fertilitzants, races d'animals i a la formació tècnica per a joves agricultors.

Cada any, més de 8.500 estudiants reben certificats relacionats amb el món de l'agricultura sostenible.

9.2. Model de gestió del College of Agricultural & Environmental Science

En aquest document es volen exposar les línies estratègiques bàsiques en les que treballa. Així com d'aquelles instal·lacions que durant la recerca d'informació s'han cregut interessants per a utilitzar-les com a referent en el disseny del parc rural de la Torre Negra.

Aquestes són:

- Institut de la Sostenibilitat Agrícola
- *The Student Farm*
- Agricultural Experiment Station, AES (Estació d'Experimentació agrícola)
- UC Sustainable Agriculture Research and Education Program (SAREP)

Els objectius principals d'aquest centres són:

- Identificar els principis i les pràctiques que contribueixen a la sostenibilitat dels sistemes agrícoles i els recursos naturals.
- Educar els estudiants en aquests principis i pràctiques.
- Disseminar la informació, desenvolupada a través de la recerca a la UC Davis i en d'altres llocs, que pugui ajudar als agricultors a millorar la sostenibilitat de l'agricultura i els recursos naturals.
- Millorar les comunitats rurals i urbanes de Califòrnia (en temes de sostenibilitat i gestió de recursos)

Davant la impossibilitat d'altres mètodes de recerca bibliogràfica, la informació obtinguda és extreta de les pàgines web de la Universitat de Davis i de la CA&ES.

Institut de la Sostenibilitat agrícola

Tracta temes relacionats amb la sostenibilitat a llarg termini de l'agricultura. Els objectius són:

- Identificar els principis i les pràctiques que contribueixen a la sostenibilitat dels sistemes agrícoles i els recursos naturals.
- Educar els estudiants en aquests principis i pràctiques.

- Disseminar la informació, desenvolupada a través de la recerca a la UC Davis i en d'altres llocs, que pugui ajudar als agricultors a millorar la sostenibilitat de l'agricultura i els recursos naturals.
- Millorar les comunitats rurals i urbanes de Califòrnia (en temes de sostenibilitat i gestió de recursos).

The Student Farm

Són instal·lacions dedicades exclusivament a la formació i educació en agroecologia per als estudiants de la Universitat Davis, escolars i públic en general.

És una instal·lació inaugurada el 1997, amb la finalitat d'oferir un ampli ventall d'oportunitats als estudiants, de la UC Davis així com a pagesos, alumnes de primària i visitants.

L'àmbit territorial ocupa unes 800 ha.

El seu programa es basa en 3 principis:

- Un punt central en principis i pràctiques en agricultura sostenible i agroecologia.
- Èmfasi en l'aprenentatge de camp, basat en l'experiència.
- L'estimulació de la iniciativa, creativitat i exploració dels estudiants.

Les diferents activitats oferides són: cursos i tallers intensius amb internaments, cursos formals, projectes de recerca i cursos i jornades dirigides al públic en general.

Pràctiques

Els estudiants en pràctiques poden participar en qualsevol dels projectes que es porten a terme a la granja o crear-ne de nous amb el seu propi disseny.

Al final dels projectes els alumnes reben uns certificats conforme han realitzat aquesta activitat.

Cursos formals

La *Student Farm* ofereix varis cursos cada any referents al marc de l'agroecologia. Són cursos amb una part pràctica molt important. Els estudiants i persones que els realitzen reben un certificat. En el cas de ser alumnes de la universitat de Davis, reben a més, crèdits de lliure elecció. En

moltes ocasions, els professors d'assignatures de la facultat d'agricultura i Ciències Ambientals, utilitzen les instal·lacions com a laboratori i per a la realització d'activitats de camp i pràctiques.

- Projectes de recerca

Aquesta granja fomenta la recerca per als estudiants de teories i pràctiques alternatives, particularment aquelles que es centren en el desenvolupament de sistemes agrícoles sostenibles.

Té una sèrie de convenis amb institucions i centres d'investigació que utilitzen aquest territori per a les investigacions en camp.

- Ús públic i ciutadà

S'organitzen visites guiades per als ciutadans on els educadors i guies són els pagesos i els alumnes de la universitat

S'organitzen cursos informals per a la ciutadania. Alguns exemples d'aquestes activitats són : Crear un hort a casa, Cultiu i cuina amb plantes aromàtiques, Disseny d'horts productius i horts familiars.

A més a més d'aquestes possibilitats, dintre d'aquest àmbit territorial es desenvolupen altres activitats relacionades amb la producció agroecològica: *the children's garden program*, *the ecologic garden*, *the market's garden* i *the coffee-bar*. Aquestes estan descrites a continuació:

- **The Children's Garden Program**

Aquest és un dels programes que es porten a terme a la *Student Farm*.

Cada primavera, prop de 2000 nens/es de l'escola elemental visiten el d'hortes de la *Student Farm* per participar en un gran nombre d'activitats educatives i participatives. Estan dirigits a alumnes de nivell K-3⁵ i són organitzats i duts a terme pels alumnes de la UC Davis. Les activitats varien cada any, però tracten temes d'ecologia d'horta, bona nutrició, cultiu d'aliments, entre d'altres.

⁵ Al Sistema Educatiu Espanyol equival a primer cicle de primària (entre 5 i 8 anys)

Aquest programa va ser originalment posat en marxa per estudiants de la universitat i continua gràcies a la seva participació entusiasta i creativa. Els alumnes desenvolupen i proven idees per les activitats.

Amb aquesta experiència, els estudiants poden anar a treballar amb els professors i els nens/es als horts/granges escolars locals.

- ***The ecologic garden***

L'hort ecològic ocupa un terreny de 20 ha on es troben flors, herbes aromàtiques, arbres fruiters, vinyes, insectaris, una granja de pollastres i piles de fems vegetals. Aquest hort compleix una funció educativa en el marc de l'horticultura ecològica.

Els ecosistemes d'hort mimetitzen ecosistemes naturals. L'objectiu és proporcionar als estudiants i als alumnes d'escoles, nombroses oportunitats per a aprendre els processos biològics i ecològics fonamentals. També s'organitzen cursos de formació per a adults i visitants sobre el disseny i gestió d'un hort que a la vegada sigui productiu, atractiu i ambientalment respectuós.

A més, hi ha també un viver on es guarden germinen llavors de les varietats vegetals cultivades.

- ***The market's garden***

L'hort de mercat va ser una de les primeres instal·lacions inaugurades a la universitat. Va ser inaugurat a principis del anys 80 per estudiants que desitjaven guanyar experiència pràctica en la producció i comercialització de vegetals d'agricultura ecològica.

Actualment és un enorme territori dedicat a la producció de vegetals d'agricultura ecològica on els estudiants i diversos pagesos produeixen suficients productes per abastir un grup de consumidors de la ciutat de San Francisco i el café-bar.

El grup de consumidors de San Francisco esta format per 83 famílies que reben setmanalment la cistella de comanda de productes vegetals i de fruita.

Aquest mètode de comercialització els hi assegura una de les fons de finançament més importants de *l'Student Farm*.

Així doncs, els estudiants estan implicats en totes les fases del procés de producció fins a la comercialització. Alguns estudiants, fins i tot realitzen projectes independents com a part de la seva formació en el *Student farm*.

- **The coffee-bar**

És un bar creat pels propis universitaris, situat al campus central de la universitat UC Davis. Aquest bar proporciona un menú diari i possibilitat de carta. La totalitat dels productes que s'ofereixen en aquest bar provenen d'agricultura ecològica, ja sigui del *market's garden* com d'altres productors i distribuïdors d'agricultura ecològica.

Aquest mètode de comercialització ofereix una de les fons financeres més importants de l'*Student Farm*.

A més a més, dona la oportunitat als alumnes d'hostaleria d'últim curs de realitzar pràctiques a la cuina o en el servei.

Agricultural Experiment Station, AES (Estació d'Experimentació agrícola)

La AES és un programa de recerca amb fons de l'estat, i agrupa més de 750 científics i 1300 projectes de recerca. Els científics de la UC Davis, la UC Riverside i la UC Berkeley estan associats amb la AES a través de la Divisió d'Agricultura i Recursos Naturals.

La missió de la AES es centra en temes agrícoles, ambientals i socials que es veuen afectats per la gestió dels sistemes agrícoles i de recursos naturals.

Els temes generals en els que es basen les investigacions són:

- Control de malalties en ramaderia i agricultura
- Desenvolupament de noves varietats de cultius de fruita
- Conservació del sòl, l'aigua i els recursos naturals
- Desenvolupament de polítiques ambientals sostenibles
- Repercussions de la reducció i eliminació dels pesticides en les produccions agrícoles

- Protecció de la productivitat i de l'economia rural dels agricultors de Califòrnia
- Eliminació de paràsits perjudicials mitjançant tècniques agroecològiques
- Seguretat agroalimentària
- Relacions entre la vida rural i urbana

UC Sustainable Agriculture Research and Education Program (SAREP) (Programa d'Educació i Recerca en Agricultura Sostenible de la UC)

Programa d'Educació i Recerca en Agricultura Sostenible de la UC): que té com a objectiu desenvolupar i distribuir informació a través de publicacions i demostracions pràctiques, i donar suport a la recerca a llarg termini i als sistemes d'agricultura sostenible en les terres de cultiu de la UC.

Aquest programa va ser creat gràcies a l'esforç d'organitzacions i particulars preocupats pels impactes ambientals de l'agricultura, la salut de les comunitats rurals, i la rendibilitat de les operacions agrícoles familiars a Califòrnia.

A petició de la legislatura de Califòrnia, la UC va establir el SAREP amb 3 mandats: administrar beques competitives per a la recerca en pràctiques i sistemes agrícoles sostenibles, desenvolupar i distribuir informació a través de publicacions i demostracions pràctiques, i donar suport a la recerca a llarg termini i als sistemes d'agricultura sostenible en les terres de cultiu de la UC.

SAREP té dos objectius principals:

- Assistir als agricultors de Califòrnia en el desenvolupament i implementació d'una producció sostenible i en sistemes de màrqueting.
- Donar suport a les comunitats rurals i urbanes de Califòrnia en l'entesa del concepte i valor de l'agricultura sostenible i la participació en els sistemes agrícoles i l'aliment sostenible.

9.3. Valoració i implicacions pel parc rural de la Torre Negra

La descripció de l'activitat exposada s'ha realitzat utilitzant una altre metodologia. És una descripció concreta i que incideix únicament en aquells projectes que s'han considerat importants per a tenir-los en compte com a referents. Així doncs, les activitats i projectes duts a terme per aquesta universitat que serveixen com a referent per a les dimensions presents en el model de gestió del parc rural de la Torre Negra són:

- *The student farm*: investigació, formació, educació i participació ciutadana
 - *The Children's Garden Program*: educació
 - *The ecologic garden*: educació i formació
 - *The market's garden*: producció i formació
 - *The coffe-bar*: producció i comercialització
- *Agricultural Experimental Station*: investigació
- *The UC Sustainable Agricultura Research and Education Program*: investigació

10. THE CENTER FOR AGROECOLOGY & SUSTAINABLE FOOD SYSTEMS; UNIVERSITY OF CALIFORNIA, SANTA CRUZ (CALIFORNIA, EEUU)

10.1. Introducció

El *Center for Agroecology and Sustainable Food Systems* (CASFS) és un projecte d'investigació, d'educació i de servei públic de la Universitat de Santa Cruz. La finalitat d'aquest projecte és la d'augmentar el manteniment ecològic i de justícia social en el sistema agroalimentari, per això treballa en la investigació, el desenvolupament dels sistemes sostenibles de producció, que siguin ambiental i econòmicament viables, socialment responsables i no explotadors.

Aquest Centre es troba dins de la Divisió de Ciències Socials de la Universitat de Califòrnia (UC) Santa Cruz. Això permet emprendre projectes

multidisciplinaris que formen part de tota la universitat. A més el Centre col·labora amb Organitzacions No Governamentals (ONG's) d'agricultors, de ciutadans d'estudiants i investigadors, agències estatals i federals incloent la UC, la Extensió Cooperativa i el Departament d'Agricultura dels EEUU.

La Universitat (UC) de Santa Cruz es localitza sobre la Badia Monterrey de la costa de Califòrnia Central, aproximadament 100 km al sud de San Francisco. Dins el Campus Universitari de Santa Cruz, les instal·lacions del Centre ocupen un total de 121'5 ha i estan situades al Sud del Campus.

En el campus de la UC Santa Cruz es troben els següents equipaments relacionats amb el marc de l'agricultura ecològica i sostenible:

- Granja UCSC (110 ha): fundada al 1972.

Inclou: les oficines del CASFS, un laboratori agroecològic, un hivernacle solar, un centre pels visitants, les oficines del *Life Lab Science Program* (desenvolupa ciència basada en els horts i base d'estudis nutricionals a les escoles).

El *Life Lab* i el CASFS treballen junts per a desenvolupar el *Garden Classroom* ("hort escolar"). Aquest es troba situat a la Granja, i vol servir com a model de referent per als horts escolars de l'estat.

- Hort Alan Chadwick (fundador de l'hort): establert al 1967.

Model productiu d'agricultura i horticultura a petita escala. Extensió:15 ha. S'inclouen una gran quantitat de plantes ornamentals, cultius anuals i perennes, una plantació extensa d'arbres fruiters i hivernacles.

Dins el projecte, s'inclouen investigacions teòriques i pràctiques, educació acadèmica i formació professional i servei al públic.

Davant la impossibilitat d'altres mètodes de recerca bibliogràfica, la informació obtinguda és extreta de les pàgines web de la Universitat de Santa Cruz i del CASFS.

10.2. Model de gestió del Center for Agroecology & Sustainable Food Systems

El Centre CASFS ofereix una gran quantitat de programes i recursos relacionats amb l'agricultura sostenible i l'agroecologia, i que engloben una gran diversitat de disciplines.

A continuació s'han volgut presentar tres grups de programes que s'han cregut interessants com a referents per al parc rural de la Torre Negra.

En primer lloc, el projecte Farm to College, que es tracta d'un programa interdisciplinari que treballa en els àmbits de la producció i comercialització, de l'educació i la participació ciutadana mitjançant la recerca de diferents models d'organització i associació amb l'objectiu principal de promocionar l'agricultura ecològica i sostenible arreu del Comtat de Califòrnia. Per tal de descriure aquest programa, es realitza una breu presentació dels diferents agents que estan implicats.

En segon lloc, es presenten les possibilitat d'investigació i recerca que ofereix el CASFS als estudiants i visitants de la UC Santa Cruz en temes relacionats amb l'agricultura sostenible i l'agroecologia.

Per últim, es presenten un grup de programes formatius dirigits exclusivament als estudiants universitaris en àmbits relacionats amb l'agricultura sostenible i l'Agroecologia.

Davant la impossibilitat d'altres mètodes de recerca bibliogràfica, la informació obtinguda és extreta en la seva totalitat de les pàgines web de la Universitat de Santa Cruz i del CASFS.

a) El projecte FARM TO COLLEGE

Un dels projectes més antics i important del Centre és el projecte *Farm to college*. Aquest és un projecte que a més de relacionar moltes institucions importants de recerca, producció i educació, posa en marxa una gran varietat

de programes referents a diferents dimensions: la innovació i recerca, l'educació escolar i secundària, la formació per a estudiants i una gran varietat de possibilitats per als visitants i el públic en general.

El projecte *Farm to College* reuneix a una gran varietat d'actors i institucions implicades:

- Estudiants, professorat i personal de la Universitat
- Escoles estatals
- UCSC *Food Systems Working Group* (FSWG)
- *Monterey Bay Organic Farmers Consortium* (MBOFC)
- *Agriculture Land Based Training Association* (ALBA)
- UCSC *Dining Services*
- *Community Alliance with Family Farmers* (CAFF)
- *Program In Community & Agroecology* (PICA)
- *Community Agroecology Network* (CAN)
- *Students for Organic Solutions* (SOS)
- *Education for Sustainable Living Program* (ESLP)
- *Santa Cruz County Food Systems Network* (SCCFSN)
- *Kresge Cooperative*
- *Life Lab*

A continuació es fa una breu descripció d'aquestes institucions o projectes.

UCSC Food Systems Working Group (FSWG)

FSWG DE UCSC'S va néixer a la Cimera de la Terra de Campus 2004.

Els objectius d'aquest projecte són:

- Portar i potenciar el consum d'aliments locals sostenibles al campus
- Aixecar la consciència de l'estudiant pels sistemes agroecològics sostenibles

Les activitats actuals que es porten a terme són:

- Funcionament i coordinació del Programa de Menjadors del campus
- Organització de jornades de reflexió sobre el consum sostenible al campus
- Participació en el desenvolupament continuat del Consorci de Grangers de la Badia Monterrey (MBOFG)

- Contacte i coordinació amb l'agència ALBA i el Centre CASFS.
- Coordinació dels sistemes de producció i venda dels aliments produïts
- Creació de contractes de pràctiques d'empreses amb els estudiants

Monterey Bay Organic Farmer's Consortium (MBOFC)

El MBOFC va sorgir com a proposta al CASFS des dels agricultors locals, per tal de subministrar a la Universitat dels productes. Així doncs, els agricultors ecològics de la zona crearen un consorci.

A més de la producció i distribució, aquest consorci realitza operacions de recolzament als treballadors agrícoles, troben mecanismes per a potenciar l'economia agrària i exigir una assegurança mèdica. A canvi, ofereixen a la universitat parts dels seus terrenys per a la investigació en mecanismes de producció sostenible i agroecològica.

Agriculture & Land-Based Training Association (ALBA)

ALBA és una organització independent sense ànims de lucre. La seva missió és la d'aconseguir avançar en la viabilitat econòmica, la equitat social i la distribució de la terra. Aquesta organització busca donar facilitats econòmiques a agricultors ecològics locals.

La organització posseeix dos parcel·les de producció agroecològica que sumen un total de 124 ha al Comtat Monterrey. Actualment hi treballen 24 pagesos.

A 2002, aquesta organització va crear una Xarxa de distribució de productes en la que hi participen la gran majoria dels productors ecològics de la regió. Els seus principals clients són dos universitats i dos hospitals.

UCSC Dining Services

UCSC *Dinning Services* és el servei de menjadors sostenibles del campus.

Ofereixen menús i servei de cafeteria a partir de productes de la MBOFC, dels terrenys del *Farm to college* i de productes de comerç just. Sempre són menús agroecològics i de temporada. En la seva majoria són productes locals.

A més organitzen cursos de cuina per a estudiants i per a públic en general.

The Community Alliance with Family Farmers (CAFF)

CAFF es una organització sense ànim de lucre que treballa per a construir un moviment rural i urbà, per a conscienciar a escala familiar dels problemes actuals de l'agricultura, la sobirania alimentària i la justícia social.

Realitza projectes sobre les economies locals i les relacions socials entre el món rural i l'urbà i organitza jornades de formació i conscienciació.

Program in Community and Agroecology (PICA)

PICA es un programa sobre el campus UCSC, localitzat al Poble en la Cantera Inferior. PICA s'esforça per a promoure el manteniment del campus, per l'ampliació de les infraestructures i per la creació de documentació i informació necessària per a fer difusió de les activitats que es promouen al campus sobre agroecologia i agricultura ecològica.

Organitza diverses jornades de participació ciutadana: creació emmagatzematge de compost, disseny i infraestructures d'horts, sistemes d'informació geogràfica, entre d'altres.

The Community Agroecology Network (CAN)

CAN és una organització sense ànim de lucre. La seva missió és la de desenvolupar una xarxa de comunitats rurals i consumidors als Estats Units, per a aconseguir l'autosuficiència de les pràctiques d'agricultura sostenible.

Students for Organic Solutions (SOS)

SOS és un grup d'estudiants que organitzen activitats i projectes relacionats amb l'agricultura ecològica. L'objectiu és crear un espai de trobada entre els joves interessats en dedicar-se al món rural sostenible. Realitzen reunions setmanals i creen molts documents divulgatius per a promocionar el consum i la producció sostenible, així com activitats educatives per a entitats de lleure.

The Education for Sustainable Living Program (ESLP)

ESLP és un esforç interdisciplinari de col·laboració per a fer de la Universitat de Califòrnia, Santa Cruz, una comunitat sostenible. Els estudiants i persones participants formen equips d'investigació per a la realització i organització de conferències i jornades encarades al món universitari sobre diferents temes relacionats amb l'agricultura sostenible i les societats sostenibles.

Aquest programa va estar organitzat amb l'objectiu principal d'incentivar als estudiants i al personal de la Universitat a treballar de forma participativa i coordinada.

Santa Cruz County Food Systems Network (SCCFSN)

Són Consells anuals en els que es troben agents relacionats amb la producció agroalimentària, des dels productors i els polítics als propis consumidors. És una iniciativa del govern per a promoure un espai de coordinació i participació ciutadana. Es preveu que en el futur, aquests Consells puguin anar dirigits a assegurar la seguretat alimentària i a la promoció de l'agricultura local.

Actualment es troba en les primeres fases, i s'està realitzant una forta campanya per a promoure la participació en els Consells.

Kresge Cooperative

És una cooperativa creada pels estudiants que ha creat una agrobotiga dels productes de les instal·lacions dels terrenys de la Universitat.

L'objectiu és crear una cooperativa de consumidors de productes agroecològics que estiguin interessats en la promoció del cooperativisme, del consum responsable, dels productes locals agroecològics i el poder col·lectiu.

És un espai d'intercanvi d'idees i coneixements, que promociona una acció revolucionària de la societat a partir de petits canvis.

Life Lab

El programa de Ciència de *Life Lab* treballa en el camp de la ciència de l'educació ambiental des de 1985.

Es localitza al CASFS i organitza diversos cursos de formació per a educadors ambientals en el camp de l'agroecologia i l'agricultura sostenible, i diverses activitats dirigides a les escoles de primària i secundària, un exemple és *I'School Farm*.

b) Programes d'innovació i recerca

Els programes d'Investigació relacionats amb l'agroecologia i l'agricultura ecològica que oferta el CASFS a estudiants i no estudiants de la Universitat, que s'han cregut interessants com a referents són els següents:

California Central Coast Reserch Project

El Projecte d'investigació de Costa Central, és un esforç per a millorar el manteniment ambiental i social dels sistemes agroalimentaris de la regió de Costa Central de Califòrnia. És un projecte d'Investigació on s'analitza l'impacte de l'agricultura i altres usos de la terra sobre la qualitat de l'aigua. També analitzen els diferents sistemes de producció i plantegen iniciatives alternatives. El projecte està finançat pel Departament d'Agricultura dels EEUU.

Sociology and political economy of sustainable food systems;

És un programa d'investigació per a estudiants i personal de la Universitat en recerques sobre problemes socials, polítics i econòmics que tenen una estreta relació amb la producció agroalimentària.

L'objectiu és desenvolupar sistemes sostenibles de producció d'aliments que tinguin en compte temes com la sobirania alimentària, l'accés als productes, la repartició de poders i els marcs constitucionals i polítics que s'han desenvolupat en el temps a nivell estatal.

La investigació de qüestions socials que es porta a terme tracta temes com:

- L'ecologia política de sistemes agroalimentaris
- Iniciatives alternatives de producció
- Els mercats dels agricultors
- Programes d'horticultura urbana, i l'impacte del manteniment del sistema de aliments
- Opcions de consumidor i consciència de consum

- La justícia social, com les condicions dels treballadors i la viabilitat econòmica de les granges.
- La seguretat domèstica de consum
- Qüestions socials dirigides a l'impacte del moviment agroecològic i les implicacions polítiques.

The agroecology of farm Landscapes

Projecte d'investigació sobre la ecologia bàsica de sistemes agrícoles amb l'objectiu de dissenyar cultius i mètodes per a la conservació dels recursos, mantenint els nivells de producció i protegint la salut dels paisatges naturals que envolten els sistemes agrícoles.

Aquest apropament als agroecosistemes, basat en els principis ecològics, basats en el cicle dels nutrients, la diversitat biològica i les relacions predador presa, és una crítica al desenvolupament actual de l'agricultura.

Els temes en els que es basen aquestes investigacions són:

- Cultiu de cobertes amb plantes anuals i perennes
- Control d'erosió
- Anàlisi de resposta nutritiva en sistemes orgànics i convencionals
- Rotació de cultius per a suprimir paràsits i malalties i millorar la fertilitat del sòl
- Separació de cultius amb mates i matolls

Ecological/organic production in small-medium Scale Farming Systems

Projecte d'investigació en el que s'experimenta amb les pràctiques agroecològiques per a millorar les produccions, optimitzar l'ús dels nutrients, disminuir els impactes de la granja i reduir i eliminar l'entrada d'agents agroquímics.

Aquestes investigacions les porten a terme els propis agricultors que treballen a les terres de la granja del Centre CASFS. Els temes d'investigació portats a terme són:

- Control de paràsits de maduixa amb cultius trampa
- Supervisió i control de l'hort
- Probes i avaluacions de l'agroecologia

c) Cursos de formació per a estudiants

El CASFS oferta una gran varietat de possibilitats per a la formació dels estudiants de la UC Santa Cruz. Aquests es presenten a continuació. S'engloben tots en un programa anomenat *Practical Training / Farm & Garden Apprenticeship*. Els cursos formatius que s'hi ofereixen engloben una gran varietat de temes:

- d) Agroecologia i horticultura ecològica
- e) Agricultura sostenible
- f) Política agrària
- g) Ecologia del paisatge
- h) Seguretat dels aliments
- i) Estudis rurals
- j) Conservació de les aigües
- k) Conservació de línia divisòria d'aigües

Tots els cursos es realitzen a les instal·lacions del Campus: Granja de UCSC y l'hort d'Alan Chadwick. A més s'ofereix la possibilitat d'intercanvis internacionals amb altres universitats o centres a tot el món.

A continuació es presenta una breu descripció del programa d'horticultura ecològica que s'ofereix, a mode d'exemple:

The Apprenticeship in Ecological Horticulture

És el curs de formació més antic dels programes del Centre. Proporciona la formació en els conceptes i pràctiques d'horticultura ecològica i d'agricultura a petita escala.

Es tracta d'una formació teòrico-pràctica sobre l'experiència de producció agrícola ecològica en camps, hivernacles i horts.

Els temes que abarquen aquest curs són: estudi dels sòl i orientació dels cultius, compostatge, control de paràsit, planificació de collita, irrigació, equip de granja i tècniques de comercialització.

Des de la seva fundació a 1967, aquest programa s'ha desenvolupat molt i ha estat internacionalment reconegut. Ha estat un programa amb un gran èxit, en el qual han participat molts estudiants i entitats. Molts dels graduats en aquest curs han aconseguit establir les seves pròpies granges comercials i horts de mercat, han controlat horts de la comunitat i han desenvolupat programes d'horticultura a les escoles estatals. A més hi ha una gran quantitat d'estudiants que participen en projectes de desenvolupament internacional.

10.3. Valoració i implicacions pel parc rural de la Torre Negra

La descripció de l'activitat exposada s'ha realitzat utilitzant una altra metodologia. És una descripció concreta i que incideix únicament en aquells projectes que s'han considerat importants per a tenir-los en compte com a referents.

Així doncs, les activitats, projectes i programes duts a terme pel CASFS que serveixen com a referent per a les dimensions presents en el model de gestió del parc rural de la Torre Negra es presenten en forma de taula resum classificats en la figura 41, segons la dimensions que abarquen.

En alguns casos, el mateix programa o projecte es troba a dos dimensions diferents, es recomana dirigir-se a les descripcions anteriors.

Dimensió	Programes i Institucions o centres	
INFORMACIÓ-DIFUSIÓ-COMUNICACIÓ	FSWG ALBA CAFF	CAN SOS ESLP
PRODUCCIÓ COMERCIALITZACIÓ I CONSUM	FSWG ALBA MBOFC	UCSC <i>Dinning Services</i> CAFF SCCFSN
EDUCACIÓ-PARICIPACIÓ CIUTADANA I FORMACIÓ	ALBA PICA CAN SOS ESLP	<i>Kresge Cooperative</i> <i>Live Lab</i> <i>Practical Training / Farm & Garden Apprenticeship</i>
INNOVACIÓ I RECERCA	<i>California Central Coast Research Project</i> <i>Sociology and Political Economy of Sustainable Food Systems</i> <i>The Agroecology of Farm Landscapes</i> <i>Ecological/organic production in small-medium Scale Farming Systems</i>	
ALTRES	CAN <i>Kresge Cooperative</i>	

Figura 41: Programes, Institucions i Centres relacionats amb el marc conceptual d'agroecologia i agricultura ecològica a CASFS.

Font: Elaboració pròpia

11. ALTRES ACTIVITATS D'AGRICULTURA PERIURBANA

Parc rural de Montserrat

Projecte de parc rural en els entorns agroforestals de Montserrat. Es demana la creació d'un consorci entre els ajuntaments de Collbató, el Bruc, Esparreguera i Olesa de Montserrat. Es reivindica que l'àmbit del parc rural ocupi 1.731 ha d'entorns agroforestals i unes 3.096 ha de sòl forestal.

Les línies d'acció principals són:

- Fomentar la recuperació de terrenys agrícoles
- La consolidació i augment de la població agrària
- Orientar la producció en vers un producte de qualitat: agricultura ecològica
- Intervenir en la prevenció d'incendis forestals
- Organitzar infraestructures de rec de suport
- La catalogació i restauració de tots els camins rurals
- La venda de productes agrícoles típics de Montserrat
- La custòdia dels territoris i els fons de terres
- La gestió dels sòls forestals
- La gestió, millora i recuperació de l'espai fluvial del riu Llobregat
- La difusió del patrimoni natural i cultural
- L'impuls turístic
- La repercussió econòmica

La reivindicació per la protecció d'aquest espai prové de la demanda de les administracions locals ja esmentades, dels pagesos, els ciutadans i alguns empresaris per frenar l'expansió urbanística d'aquesta comarca i en general de tot l'àmbit metropolità. L'objectiu de la creació del parc és el de fomentar la vida rural i la producció i comercialització local com a mètode per al creixement cultural, econòmic, social i ambiental sostenible.

Actualment, s'ha fet un acord entre els ajuntaments dels municipis esmentats i s'han fet diverses sol·licituds a l'Àrea d'Espais Naturals de la Diputació de Barcelona per a la creació d'un acord que fomenti la creació del parc rural.

S'han realitzat diversos estudis "insitu" per a avaluar el potencial productiu, territorial i de gestió de l'espai i al 2005 es va crear la Plataforma de suport al parc rural de Montserrat.

Així doncs, és un projecte pendent de protecció i consolidació per part de la Diputació i la Generalitat, però que els municipis de Collbató, el Bruc, Esparreguera i Olesa de Montserrat ja estan iniciant a gestionar i a posar en pràctica.

Aquest parc rural s'ha volgut esmentar en aquesta memòria pel fet de que manté molta semblança d'objectius i característiques amb el parc rural de la Torre Negra. Com que actualment es troba en una situació de desenvolupament menys avançada que el parc rural de la Torre Negra, no es pot fer servir com a referent a hores d'ara, però és interessant tenir consciència de la seva presència de cara al futur, per a possibles acords, intercanvis i convenis.

Grups de consumidors i cooperatives d'agricultura ecològica a Sant Cugat

A la ciutat de Sant Cugat del Vallès existeixen diversos grups de consumidors i cooperatives de consum de productes d'agricultura ecològica.

Aquest grups han anat sorgint durant els últims anys a la ciutat i en tots els casos han anat augmentant el número de persones i unitats familiars interessades, fins al punt de que s'han fet diverses demandes per part de la ciutadania de la creació de noves estructures d'aquest tipus a l'administració pública.

Aquest fet denota l'augment de l'interès de la població per gaudir d'una alimentació sana i ecològica de productes locals, i per aquesta raó s'han volgut mencionar en aquesta memòria les característiques d'aquests espais de consum alternatiu per a fer-les servir com a referent en el disseny del model de gestió del parc de la Torre Negra.

Les cooperatives i grups de consumidors que es descriuen són: la cooperativa la Civada, el grup de consumidors El Cabàs, el grup de consumidors de l'hort a casa, la cooperativa Germinal de Rubí i Sant Cugat i la Cooperativa per treballadors de Doble Via.

Cooperativa LA CIVADA

La Cooperativa La Civada, és un grup de producció i consum d'agricultura ecològica present a Sant Cugat del Vallès. Va ser creat fa quatre anys per un grup de ciutadans de diverses edats interessants en el consum ecològic local.

En els inicis començaren amb el consum de verdura i fruita provinent de d'una cooperativa de productes ecològics amb segell del CCPAE de Barcelona anomenat HORTEC i per una cooperativa d'Artesania Pagesa Ecològica de suc i fruites anomenada APA. Amb el temps han anat contactant amb altres cooperatives i empreses familiars per tal d'ampliar els productes de consum, aquestes són CAN VALLS (empresa familiar dedicada des de 1987 en l'elaboració i producció de suc i conserves) COPRAN (empresa solidària ecològica de productes d'higiene i neteja), GRANJA LA ROCA (granja familiar de producció d'ous ecològics), LA KRESTA (empresa d'aviram ecològic de pollastres de raça catalana), MAS CLAPEROL (família dedicada a la producció de formatges i iogurts amb aval català de producció ecològica) i LECINA (producció i distribució d'herbes medicinals i aromàtiques).

Les cistelles es recullen setmanalment en el local de la cooperativa a unes hores determinades. Els encarregats de rebre els productes i preparar les cistelles són els propis cooperativistes, que es que fan tornos setmanals.

A més a més, es va iniciar fa dos anys en un projecte anomenat CAMP FANGA en el que produïen verdures en un terreny cedit per un dels cooperativistes seguint els principis de l'agricultura ecològica. Aquest projecte, però, ha estat parat a causa de l'expropiació per part de l'Ajuntament de Cerdanyola del terreny i actualment no es pot portar a terme. Actualment, els cooperativistes estan cercant terrenys per a la producció.

La cooperativa està organitzada de forma assembleària amb reunions mensuals en les que les unitats familiars han d'assistir per a implicar-se en el funcionament. Treballen en petites comissions per tal d'organitzar més fàcilment les tasques d'administració, difusió i comunicació i contacte amb els productors i proveïdors.

Les cistelles de verdura i fruita són setmanals i l'adquisició dels altres productes és per estoc o per comanda (depenent del producte).

Aquesta cooperativa ha presentat diverses propostes a l'Ajuntament de Sant Cugat amb projectes d'Educació Ambiental d'Agricultura Ecològica al parc rural de la Torre Negra. Aquest fet determina que la Civada sigui un grup interessant d'actors que poden formar part en la gestió del parc rural.

Grup de consumidors EL CABÀS

El grup de consumidors el cabàs, és un grup de ciutadans de Sant Cugat del Vallès interessats en el consum de productes d'agricultura ecològica. Aquest grup de consumidors el van crear fa dos anys la cooperativa la CIVADA amb l'objectiu d'ampliar el grup de consumidors de productes ecològics a un sector més ampli de la població. Actualment en formen part unes 25 unitats familiars.

En aquest grup de consum, els productes provenen de les mateixes cooperatives, associacions familiars i empreses que la cooperativa LA CIVADA, però el funcionament és molt divers. Les unitats familiar no tenen perquè intervenir amb el funcionament per que tenen a una persona assalariada encarregada de fer les comandes als distribuïdors. A més a més, les cistelles de fruita i verdura no són tancades, sinó que els consumidors poden escollir productes i quantitats setmanalment.

L'hort a casa

L'hort a casa és un grup de consumidors d'agricultura ecològica situat a La Floresta. Aquest grup de consumidors, es va crear ja fa deu anys amb la intenció de trobar la possibilitat d'aconseguir productes ecològics locals.

En els seus inicis hi formaven part únicament un grup de veïns molt reduït que van començar a fer contactes amb els diferents productors d'agricultura ecològica. Aquests els hi distribuïen els productes en un local on un treballador assalariat organitzava les cistelles i feia el repartiment porta a porta.

Actualment ha crescut molt, tant el número d'interessants com el tipus de productes que s'ofereixen, i segueixen amb aquest mateix model de funcionament, en el que els consumidors no tenen cap tipus de responsabilitat més que fer comandes i pagaments, és el treballador el que s'encarrega de contactar amb els productors i distribuir les cistelles.

Germinal Rubí-Sant Cugat

És una entitat socioeconòmica de propietat col·lectiva, formada per persones que comparteixen uns objectius comuns basats en la cooperació i la voluntariat. Té la finalitat de resoldre, mitjançant el consum de productes ecològics, qüestions d'ordre social, laboral, econòmic, ecològic i de salut dels seus membres i que participa d'un moviment social transformador i progressista.

Les persones que la integren, en assumir les responsabilitats de la seva afiliació, disposen de la possibilitat compartida de fixar el propi destí.

S'organitzen en un model participatiu mitjançant una assemblea on els consumidors són considerats com a socis i sòcies. Han creat una sèrie de comissions de treball per a facilitar la feina de l'assemblea.

Els productes que ofereixen són provinents de producció ecològica local i són Fruita i verdura, pa i rebosteria, cereals, llegums i pasta, productes làctics (llet, formatge, iogurts...), vi, cava, cervesa, envasats (melmelades, patés, olives, sucros...) productes del Comerç Just i Solidari (cafè, cacau,...), productes de cosmètica, productes de neteja i de papereria.

Les cistelles són obertes i setmanals així doncs, els cooperativistes fan comanda d'aquells productes i quantitats que volen i a la setmana vinent les recullen en un local i horari establert.

Doble Via

Doble Via és una Cooperativa d'Iniciativa Social sense ànim de lucre formada per professionals en l'educació social i pedagogia que neix l'any 1999. La finalitat és la promoció de les persones i dels grups, i la dinamització sociocultural dels seus entorns. Per a assolir aquest objectiu es proposen diferents accions enfocades en:

- El foment de l'autonomia de les persones mitjançant l'acció educativa.
- El disseny i la participació en la gestió i el suport a projectes de desenvolupament comunitari.
- La dinamització sociocultural d'entorns definits potenciant la implicació i la participació de les persones.
- La creació d'ocupació prioritzant l'economia social a partir del model d'economia social.

Aquesta cooperativa treballa des de fa anys com a organitzadora i dinamitzadora de les activitats dels menjadors escolars a tots els col·legis i instituts públics de Sant Cugat. A més a més, té una llarga llista d'activitats i projectes en procés en relació a aquests principis que s'han mencionat anteriorment, com activitats de formació, cursos i tallers, projectes internacionals de cooperació.

A més a més, ofereix una borsa de treball molt àmplia per a joves i per educadors. En aquests treballadors, se'ls hi ofereix la possibilitat de formar part de la cooperativa de consumidors d'agricultura ecològica, amb productes de fruita i verdura provinent de productors locals. Són cistelles tancades que els treballadors reben setmanalment amb una distribució porta a porta.

Actualment té en projecte la creació d'una xarxa de menjadors escolars sostenibles amb productes provinents d'agricultura ecològica, aquest projecte està encara en estudi però serveix com a referent en la present memòria.

Horts comunitaris de la Vall de can Masdeu

Els horts comunitaris de la Vall de can Masdeu són una sèrie de parcel·les autogestionades i ocupades per un grup de veïns, avis i joves. Les parcel·les es cuiden i disfruten per grups, però bona part de les feines estan semicol·lectivitzades: adob, palla, eines, sistemes de rec, planter, resolució de conflictes, celebracions. Es fa una assemblea mensual per a l'organització i la revisió del funcionament.

En aquestes hortes, s'han organitzat diversos cursos de formació en producció agrícola ecològica. A més a més, tenen un fort programa de producció, formació i educació ambiental que està en funcionament des de fa cinc anys.

S'han realitzat diversos estudis i projectes sobre la producció agroecològica portada a terme en aquesta vall, tot i això, són terrenys ocupats pendent actualment de desallotjament.

S'ha volgut fer menció en aquest document perquè és un dels primers exemples d'horts urbanes socials de la ciutat de Barcelona i per que mobilitza a un gran número de persones i posseeix un projecte de formació en agricultura ecològica.

Hortet de la Universitat Autònoma de Barcelona

L'hortet de la Universitat Autònoma de Barcelona és un terreny cedit per un propietari veí al campus universitari a una sèrie d'estudiants de la facultat de ciències. Actualment, està gestionat per l'assemblea d'estudiants d'aquesta facultat i en els seus inicis fou una iniciativa per a reivindicar la manca de formació pràctica en camp en les llicenciatures i diplomatures presents en el pla d'estudis d'aquesta universitat.

És un terreny autogestionat i els productes es consumeixen en els diferents actes organitzats per aquesta assemblea.

En aquesta memòria, s'ha volgut deixar constància d'aquesta iniciativa per tal de constatar la mancança d'activitats pràctiques de formació en camp i de manipulació directa en la universitat. Una mancança percebuda pels propis estudiants.

Els menjadors escolars sostenibles de la Fundació FUTUR; Lleida

Actualment, aquesta fundació està portant a terme un projecte de menjadors escolars sostenibles. En aquest projecte s'hi troben adherides actualment vuit escoles de Lleida.

El programa de Menjadors Escolars Sostenibles (MES) de la Fundació Futur incorpora conceptes innovadors en la gestió dels menjadors escolars com ara la qualitat dels aliments, la sostenibilitat, la importància de l'acte de menjar i la justícia social.

El MES es basa en quatre eixos que aporten una filosofia i un plantejament integral:

- Eix alimentari: sabor, natura, qualitat i salut
- Eix ambiental: sostenibilitat, reducció, reciclatge, reutilització, residus, productes de neteja i compostatge
- Eix social: consum responsable, justícia social i diversitat cultural
- Eix educatiu: educació alimentària i per al consum, autonomia, socialització

Cada eix del MES està format per una sèrie de detalls, alguns importants i d'altres menys, que conformen totes aquestes petites millores que els MES aporten a les escoles.

De forma sintètica, la filosofia de l'eix alimentari gira entorn dels aspectes següents:

- Comptar amb matèries primeres de bona qualitat
- Preservar les característiques dels aliments mitjançant tècniques culinàries poc agressives
- Utilitzar productes bàsics de la dieta (sal, pasta, farina, patata, ceba, arròs, pastanaga, carbassa, nap, all, poma, pasta, arròs...) biològics i amb certificació ecològica
- Treballar amb productes de temporada i locals
- Oferir menús per a vegetarians i altres particularitats
- Donar especial importància a fruites i vegetals, evitant sucres afegits i greixos innecessaris
- Fer els controls sanitaris pertinents i el seguiment de la normativa APPCC

Quant a la filosofia de l'eix ambiental, té en compte els aspectes següents:

- Recollir selectivament els residus
- Fer una gestió ecològica de menjador, des dels tractaments de desinfecció a l'ús de detergents, passant pel tractament de residus
- L'ús de vaixella compostable i biodegradable o reutilitzable
- Implicar tots els treballadors i també clients i proveïdors en el concepte de sostenibilitat
- Participar en els comitès de sostenibilitat i donar suport a l'escola en els processos de l'Agenda 21
- Proposar activitats lúdiques i pràctiques emmarcades dins de la cuina: fer compost i sabons amb la matèria orgànica i els olis, reutilitzar envasos i materials de rebuig o veure com es pot usar la cuina solar

Quant a l'eix social del MES, es caracteritza perquè:

- Utilitza productes de comerç just, elaborats en condicions dignes i que afavoreixen el desenvolupament de diverses comunitats del Tercer Món
- Es promou el consum responsable

- S'apropa al coneixement d'altres cultures mitjançant l'elaboració de diversos menús en dies especials segons les diferents cultures
- Inclou també la contractació, per a la cuina o el monitoratge, d'alguna persona que es troba en procés d'inserció laboral. Aquestes persones són prèviament seleccionades i formades a la seu de la Fundació

Finalment, quant a l'eix educatiu dels MES, podem dir que:

- Gira entorn de l'educació per a la salut i per al consum com a contingut cultural, social i com a dret
- S'aporten propostes d'actuacions o d'activitats i assessorament vers l'educació per a la salut que té en compte l'estona de menjador (abans i després de menjar i durant el menjar) i l'educació durant l'horari lectiu
- Proponem activitats extraescolars relacionades amb l'alimentació
- Es promou la relació amb l'origen dels aliments fent visites a granges ecològiques on s'explica d'on vénen els aliments, com es produeixen i com arriben fins als nostres plats

Perquè tot això pugui ser mesurable i quantificable, la Fundació Futur ha creat una guia de 12 punts que serveixi de base per establir quan un menjador escolar és vertaderament sostenible:

Eix alimentari:

1. Les pautes nutricionals per a menjadors escolars són les que marca l'Agència de la Salut Pública de Catalunya
2. Un 75% dels productes en la dieta no són aliments precuinats o precongelsats
3. Un 50% dels productes tenen un origen regional o local
4. Un 30% dels productes en els menús escolars són ecològics
5. Les fruites són majoritàriament de temporada

Eix ambiental:

6. Recollida selectiva de residus i reciclatge de la matèria orgànica sempre que s'hi pugui donar una sortida

7. Ús de detergents ecològics, desinsectacions ecològiques i ús de bosses de brossa biodegradables (per la seva poca resistència, només amb aquells materials que ho permetin)

Eix social:

8. Un 10% dels productes de la dieta són de comerç just
9. Hi ha almenys una alternativa al menú estàndard, en funció de la demanda de l'escola
10. S'ha d'integrar, quan sigui possible, una persona d'inserció com a mínim

Eix educatiu:

11. Implementació progressiva d'activitats relacionades amb la cuina ecològica
12. Relació estratègica amb una granja ecològica

És a dir, tot plegat, una petita revolució que aconseguirà tenir una millor cura dels nostres fills i filles, fer un món més sostenible, canviar les regles del joc del comerç dins la cuina escolar i, sobretot, fer que els nens i nenes que portaran el món en un futur realment s'ho creguin i facin seus aquests principis.

Projecte RAIZES, Vila Nova do Gaia, Porto; Portugal

El projecte RAIZES és una iniciativa privada que cerca el desenvolupament i promoció de la producció i consum d'agricultura ecològica al municipi de Vila Nova do Gaia, municipi limitant amb la ciutat de Porto.

Aquest projecte parteix de la idea de l'interès per la recuperació de la identificació d'aquest territori per la seva tradició agrícola de la zona i sigui un projecte de recolzament per la sensibilització i la conservació del medi ambient i del paisatge.

RAIZES, prova de ser un projecte obert a les escoles per tal d'impartir activitats pràctiques en les hortes agroecològiques, tant des del punt de vista educatiu com de sensibilització ambiental. Posseeix també una component social en el

sentit que proposa desenvolupar un projecte de formació i treball per a persones amb algun tipus de problema d'ordre social.

Així doncs, els objectius d'aquest projecte són:

- Dinamitzar el sector agrari de la zona de Vila nova do Gaia per a la recuperació de l'activitat paral·lelament a un desenvolupament sostenible
- Promoure i fomentar les practiques d'agricultura ecològica
- Augmentar la competitivitat dels productes ecològics
- Promoure la fixació d'actius joves en l'agricultura
- Crear una estructura moderna de gestió de l'empresa agrícola
- Major i millor aprovisionament de productes autòctons
- Creació d'activitats d'agricultura ecològica per a les escoles locals com accions d'educació ambiental
- Incrementar un sistema d'entregues directes al domicili
- Valoritzar l'artesanat

Actualment, el projecte s'ha presentat a l'Administració local i estan pendents d'acceptació. Així doncs, a hores d'ara, únicament es porta a terme la producció agrícola ecològica en una parcel·la del municipi, on es produeixen verdures per a distribució porta a porta a diferents vivendes. També exerceixen petites investigacions de sistemes de producció de productes locals i autòctons de forma ecològica. L'objectiu d'aquestes investigacions és la de trobar les metodologies agroecològiques més adients per assegurar la rendibilitat de cada producte.

La presència d'aquesta iniciativa en la present memòria es deu a voler exposar una activitat que es mou amb una filosofia molt similar a la que es vol potenciar amb el model de gestió de parc rural de la Torre Negra i demostrar la necessitat de la implicació de l'Administració per al desenvolupament d'aquests tipus de projectes.

Val a comentar que s'ha tingut la oportunitat de tenir una entrevista personal amb els promotors d'aquesta iniciativa durant la realització de la recerca

d'activitats d'agricultura periurbana. Gràcies a això, s'ha pogut obtenir molta documentació de referència i una visió personalitzada i actual de la situació en que es troba el projecte.

Projecte CRIANDO RAIZES, Viseu, Porto; Portugal

El programa "Criando Raizes" ha estat impulsat per una associació "Tierra" i està subvencionat per la Seguretat Social de Portugal, com a projecte de desenvolupament local.

Es tracta de la recuperació de la vida de les aldees interiors que s'estan envellint i trobant abandonades. Per a complir amb aquest objectiu, es treballa en dos línies principals:

- Cultural: amb un cinema itinerant i tallers dins de les activitats "Andamentos" organitzades en el festival de Dansa i Cultura "Andanças", celebrat anualment a Viseu, molt pròxim a la ciutat de Porto.
- Econòmic: amb el foment de l'ecoturisme i la distribució cooperativa de productes agrícoles i artesanals.

Dins aquest projecte s'encabeixen un total de 6 aldees. Amb el temps, han format una cooperativa i organitzat la distribució de productes locals en els mercats de les ciutats veïnes.

L'objectiu de la presència d'aquesta activitat en la memòria és la de mostrar l'existència d'una iniciativa que ha aconseguit mitjançant una organització cooperativista i de participació ciutadana, la consolidació i establiment d'un projecte de recuperació de la vida rural.

Val la pena comentar que durant la recerca d'activitats d'agricultura periurbana realitzada en aquest projecte, es va tenir la oportunitat d'assistir a les activitats organitzades de potenciació d'ecoturisme amb la visita d'aquestes aldees i una entrevista personal amb, un dels organitzadors i impulsors d'aquesta iniciativa, en Joao Martin.

12. REFERENTS PER AL PARC RURAL DE LA TORRE NEGRA

Els diagrames de les figures 42, 43 i 44 són un esquema-resum de les activitats, programes i projectes portats a terme en les activitats d'agricultura periurbana descrites en aquest bloc i que han servit com a referen en el disseny del model de gestió del parc de la Torre Negra.

Activitats Regionals, Autonòmiques i Estatals

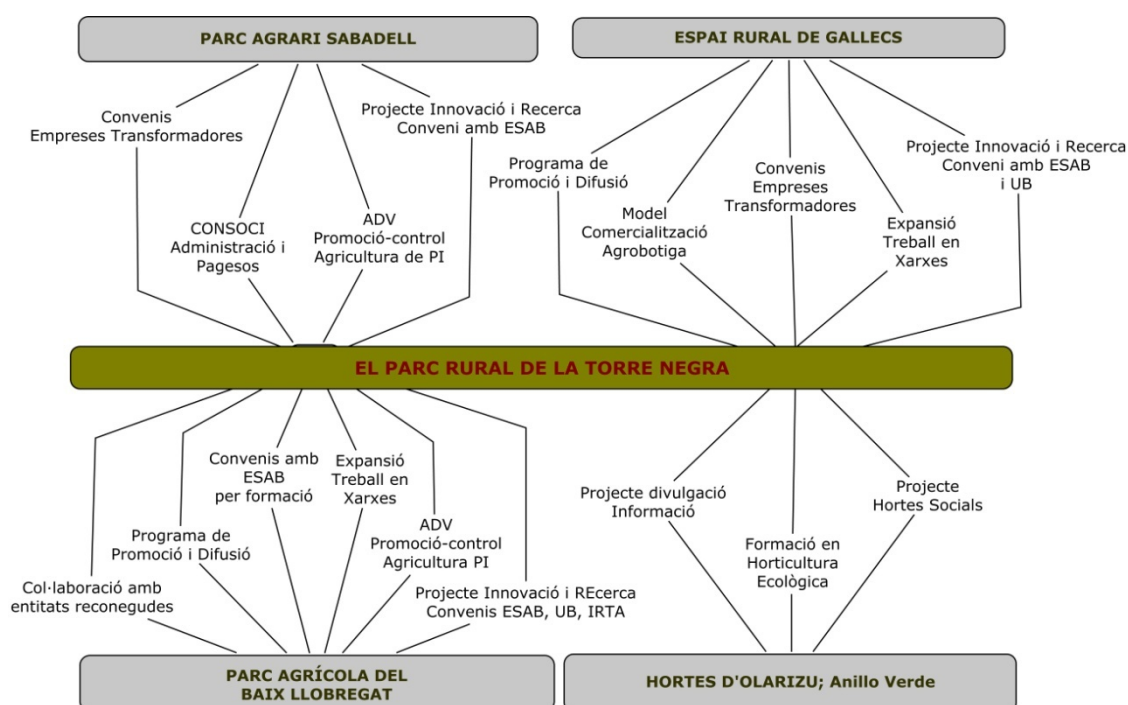

Figura 42: Diagrama resum dels models de gestió utilitzats com a referents en el parc rural de la Torre Negra de les activitats Regionals, Autonòmiques i Estatals

Font: Elaboració pròpia

Activitats Europees i Internacionals

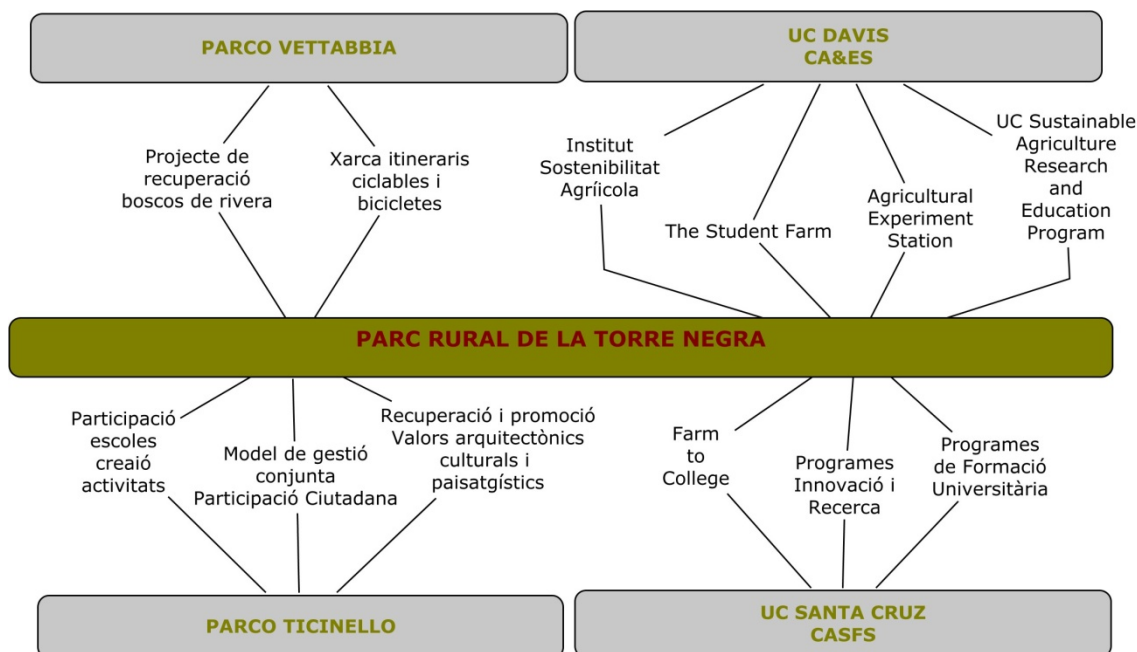

Figura 43: Diagrama resum dels models de gestió utilitzats com a referents en el parc rural de la Torre Negra de les activitats Europees i Internacionals

Font: Elaboració pròpia

Altres activitats

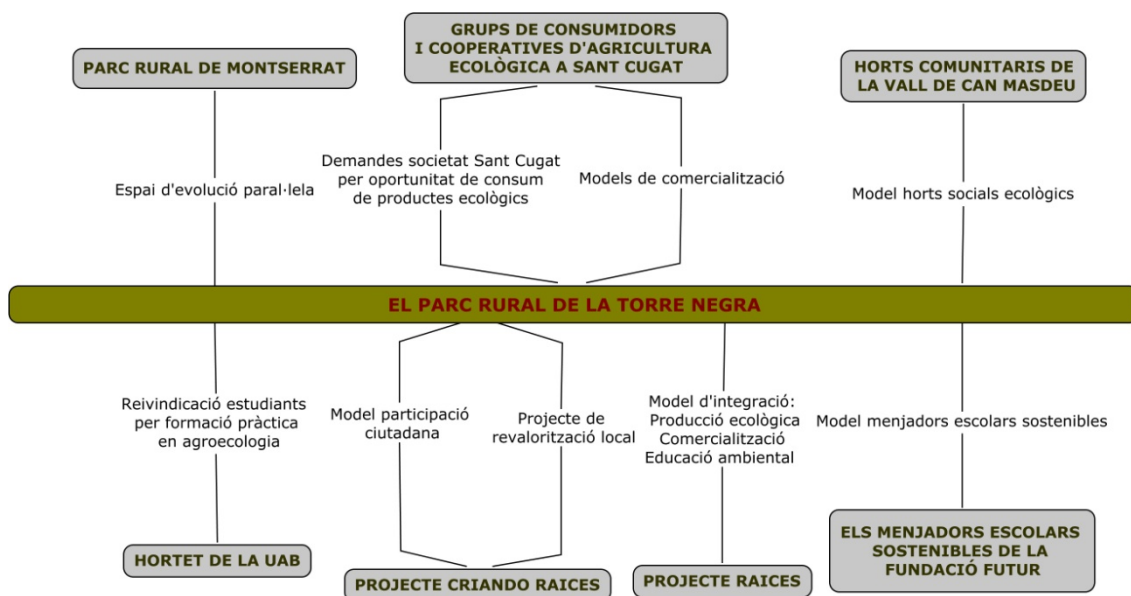

Figura 44: Diagrama resum les activitats d'agricultura ecològica utilitzades com a referents en el parc rural de la Torre Negra:

Font: Elaboració pròpia

BLOC 4:

MODEL DE GESTIÓ PER AL PARC RURAL DE LA TORRE NEGRA

**CRITERIS I PRINCIPIS BÀSICS PER AL DESENVOLUPAMENT
D'UN PLA DE GESTIÓ I DESENVOLUPAMENT (PGD)**

BLOC 4. MODEL DE GESTIÓ PER AL PARC RURAL DE LA TORRE NEGRA;

Criteris i principis bàsics per al desenvolupament d'un Pla de Gestió i Desenvolupament (PGD)

Fins ara, aquest document, ha complert l'objectiu d'exposar una base teòrica en la que es pretén fonamentar la present memòria de Bases per al desenvolupament d'un Pla de Desenvolupament i Gestió per al parc rural de la Torre Negra. També s'ha contextualitzat el parc rural de la Torre Negra en el seu àmbit territorial i en els àmbits adjacents dels quals forma part. I per últim s'han presentat una sèrie de models d'activitats d'agricultura periurbana corresponents a diferents nivells territorials, que han servit de referent per a la creació i desenvolupament del model de gestió exposat a continuació.

En aquest bloc, es proposa un model de gestió definit en quatre dimensions:

- a. la informació, comunicació i difusió
- b. la producció, comercialització i consum agroecològic
- c. l'educació ambiental, formació i participació ciutadana
- d. la innovació i recerca.

Definir els objectius i programes específics per aquest eixos és una de les finalitats d'aquest bloc. S'hi afegeix una proposta de fases d'aplicació de les activitats i programes proposats.

Per últim es complementa l'estructura de gestió per al parc rural, exposant una proposta de model administratiu i les possibilitats de finançament per al parc, basat en les regulacions determinades al Pla Especial de Protecció i Millora del parc rural de la Torre Negra (Minuartia, 2006)

1. INTRODUCCIÓ

Es sobreentén que tot espai protegit ha de disposar del seu Pla Especial, que definirà el model de protecció, ordenació i gestió del seu àmbit territorial, acompanyat dels corresponents plans de desenvolupament i gestió de cada àmbit d'actuació. La producció agrària ecològica hauria d'estar present en aquesta planificació.

En el cas del parc rural de la Torre Negra, no s'havia plantejat fins ara, la possibilitat de portar a terme l'activitat agrària seguint els criteris de producció ecològica. Davant aquesta situació la present memòria de Bases per al desenvolupament d'un Pla de Desenvolupament i Gestió per al parc rural de la Torre Negra, basat en l'agroecologia, pren una gran rellevància.

Seguint el model que exposa l'Agroecologia, tant en els òrgans de gestió com en les activitats i actuacions, cal assegurar la implicació dels pagesos i propietaris inclosos en l'espai protegit, així com entitats locals i de defensa del territori. D'aquesta manera, la definició dels usos, de les potencialitats i dels valors de l'espai, es farà d'una forma completa i integrada. A més, és la manera per a trobar models de treball i gestió econòmica, social i ambientalment del territori sostenibles.

Es fa necessària la recerca col·lectiva de solucions, de la manera més participada i democràtica possible per tal de trobar sortida als problemes de la producció agrària i gestió del territori. Aquestes solucions han de permetre la conservació de l'espai protegit i la millora de la producció agrària, constituint consorcis o realitzant convenis, acompanyant-se de la normativa i de la regulació corresponent.

Les administracions i òrgans gestors dels espais protegits, en general i fins fa poc, no han apostat ni fomentat la producció agrària ecològica, ni els mercats locals o el consum dels aliments produïts en els mateixos espais protegits. (VV.AA. 2005). Tot i que la producció agrària ecològica ajuda a conservar l'equilibri natural, crea sistemes agraris estables i genera llocs de treball ajudant

a mantenir la població al territori (Madaula, 2005). Així doncs, es fa necessària una actuació conjunta dels diferents agents, per la promoció de la producció agrària ecològica i el consum responsable, cercant sinergies i interessos comuns i definint el model de sector que es vol potenciar.

En els espais com la Torre Negra, per a optar per un desenvolupament rural, no és suficient en ser només defensors de la producció ecològica, cal una producció alimentària sana i socialment justa., que permeti expressar necessitats i reivindicacions i ser punt de trobada i compromís mutu. Això amb l'objectiu de col·laborar en els canvis socials que fan avançar cap a una societat més justa i equitativa, oposant-se a la utilització mercantil de l'ecologia, evitant convertir-se en negoci per a uns quants. Cal treballar per a que els aliments de la producció agrària ecològica puguin arribar a tothom, tot millorant la qualitat de l'alimentació és ajudar a l'intima connexió entre el plat i el planeta (Guzman, et al, 2000).

2. OBJETIUS GENERALS I DIMENSIONS

El territori del parc rural de la Torre Negra té una història molt llarga de transformacions territorials. Ha estat a punt de ser urbanitzat de manera prou irreversible en les darreres dècades, però en l'actualitat té la vocació de preservar els valors ecològics del seu entorn (aprovació del Pla Especial de protecció).

Collserola és un espai en el que darrerament l'agricultura ha cedit el pas a un bosc primari, encara de baixa qualitat, que depèn dels pocs espais oberts o agrícoles pel manteniment de la fauna que hi viu. En aquest sentit, fer reviure l'agricultura del parc rural de la Torre Negra és segurament la millor opció pel seu entorn natural i així ha estat expressat per les autoritats del Parc de Collserola.

L'evolució de l'agricultura en els darrers anys ha estat marcada per l'aparició d'un mercat alimentari globalitzat amb molt poder que fa inviable el conreu local

en aquesta zona: preus impossibles pel manteniment de l'agricultura local, dependència de la Distribució Moderna d'Aliments, etc (Montagut et al., 2007). Això comporta a més efectes com la degradació de la qualitat alimentària, la vulnerabilitat de les poblacions camperoles empobrides a tot el planeta o la pèrdua de biodiversitat. És evident a Sant Cugat l'augment de la demanda de productes locals, d'agricultura ecològica i de bona qualitat, però també són evidents les dificultats en la seva distribució.

Per tot això, la transformació territorial que pot desenvolupar-se en el parc rural en els propers anys, que respongui a aquesta situació i esdevingui una oportunitat educativa en quant a espai en transformació en el que la població hi pot participar de forma activa, passa per:

- Fer reviure l'agricultura. Aquesta ha de seguir els criteris de sostenibilitat, com marca el Pla Especial del parc rural. En aquesta memòria s'ha deixat palès que és important que a més, segueixi els criteris marcats per l'Agroecologia, per tal de assegurar el desenvolupament rural de l'espai.
- Establir vies de distribució, comercialització i consum locals, properes i alternatives al mercat globalitzat. Això ha de permetre unes condicions laborals i de vida dignes per a la població treballadora del camp.
- Permetre la participació de la població en el procés i acostar el món rural a la població urbana.

Les propietats i entitats privades tenen moltes oportunitats per a iniciar aquest procés però l'administració pública ha de posar les condicions que ho permetin, ja que és l'interès públic el màxim beneficiari d'aquestes transformacions.

Com a projecció del parc rural de la Torre Negra i d'espais similars al municipi de Sant Cugat o a d'altres, el Parc Agrícola del Vallès (PAV) és una iniciativa de protecció i potenciació de l'agricultura de tot l'espai del Vallès que queda sense urbanitzar. Aquesta ha estat impulsada per entitats ecologistes i cíviques, sindicats agraris i administracions públiques. El parc rural de la Torre Negra, de només 100 ha, té sentit en una projecció de futur com aquesta.

2.1. Objectius del model de gestió

Per tal d'aconseguir aquesta transformació social i el desenvolupament rural de l'espai, els objectius específics del model de gestió que es proposa són:

- Implementar un model de gestió agrícola que asseguri el desenvolupament rural basat en els principis de l'agroecologia.
- Proposar unes fases d'implementació per a la reactivació de l'agricultura a l'espai.
- Assegurar la sortida dels productes obtinguts mitjançant un model de mercat local i circuits de cadenes curtes de comercialització.
- Apropar l'activitat agrícola a la població de Sant Cugat mitjançant un model d'informació i difusió que permeti una innovació constant.
- Educar i formar tant a nivell escolar com ciutadà com a forma de conscienciació per evocar a una transformació social.
- Promocionar la participació ciutadana mitjançant programes i activitats que millorin la relació entre el món rural i urbà.
- Desenvolupar projectes d'investigació participativa en els que intervinguin diferents agents com universitats, centres d'investigació, la ciutadania i els propis pagesos.

2.2. Dimensions d'actuació

Amb la finalitat de complir amb aquests objectius, s'ha desenvolupat un model de gestió per al parc rural de la Torre Negra, que abarca quatre dimensions:

- Informació, difusió i comunicació
- Producció, comercialització i consum agroecològic
- Educació, formació i participació
- Innovació i recerca

Aquestes dimensions es troben definides i concretades a continuació.

3. DIMENSIÓ 1: INFORMACIÓ, DIFUSIÓ I COMUNICACIÓ

Aquesta dimensió inclou els àmbits de gestió que fan referència a la transmissió, al públic general, de la informació relativa a l'activitat agrícola periurbana i els sistemes o mètodes de comunicació.

3.1. Objectius i plantejament

Els objectius de la divulgació al parc rural són diversos:

- Acostar el projecte de recuperació de l'activitat agrícola als visitants i ciutadania en general.
- Regular els diversos i quantiosos usos dels visitants en terrenys agrícoles, privats la majoria, que tendeixen a concentrar-se en el camí de Sant Medir. Permetre la convivència d'usos.
- Informar de les possibilitats de lleure als usuaris.
- Promoure la participació dels usuaris en el projecte, ja sigui com a consumidors de productes agrícoles, en campanyes de restauració o en els programes que es desenvolupin en el futur.
- Facilitar l'adquisició per part de la ciutadania d'informació relacionada amb el parc rural, tant si és a través de programes educatius com si és a través d'instruments de divulgació. Aquesta informació pot ser de naturalesa documental (estudis realitzats –jurídics, ecològics, patrimonials-, normativa, bibliografia relacionada) per al seu ús professional, acadèmic o social, com de nova creació amb criteris de comunicació.
- Dinamització de diverses formes de practicar l'agroecologia entre la població (com els horts casolans).

Aquest estudi no pretén substituir la feina professional de la comunicació que pot determinar els instruments més adequats en funció del públic específic i els objectius concrets en cada moment. Es faran unes consideracions i suggeriments en quant a la relació entre el parc rural i algunes eines importants

com són un possible centre d'interpretació, plantejat pel Pla Especial, i una possible publicació, un butlletí.

3.2. El parc rural i un centre d'interpretació

El parc rural de la Torre Negra és de petites dimensions, no es pot comparar a altres parcs naturals locals, com Sant Llorenç o Collserola. Així doncs, el model d'un Centre d'Interpretació especialment dissenyat per encabir exposicions no és aplicable fàcilment a aquesta realitat. De fet, de les activitats d'agricultura periurbana que s'ha tingut la oportunitat de visitar, només el Parc Agrari del Baix Llobregat disposa d'un centre d'Informació que es preveu passi a ser un Centre d'Interpretació.

La Interpretació Ambiental (IA) és una disciplina de l'Educació Ambiental tot i que la seva aparició és prèvia (Benayas, Gutiérrez, & Hernández, 2003). La seva orientació inicial, segons Benayas, era la regulació dels usos dels visitants d'espais naturals protegits, especialment als EUA. En el cas del parc rural, la regulació dels usos de visitants és un dels objectius que es plantegen, tot i que la situació és la de la convivència entre els usos esportius i de lleure amb els camps agrícoles cultivats i en funcionament. No es considera que el parc rural sigui l'indret on plantejar-se la regulació dels comportaments amb la natura en sí, ja que aquest àmbit d'intervenció correspon a una entitat més gran com és el parc de Collserola.

La cultura actual oblida ràpidament l'activitat agrícola i els propietaris de les terres sovint senten que la gent "fa el que vol a casa meua". Cal una intervenció en aquest sentit. En canvi, la interpretació dels ecosistemes ja està treballada per Vil·la Joana i altres centres del parc de Collserola. No té sentit duplicar esforços. Els continguts que no treballen aquests centres i són propis del parc rural són els relacionats amb l'agricultura.

Uns altres continguts que són susceptibles d'un treball d'interpretació són els patrimonials. La IA ha evolucionat, de fet, cap a una interpretació centrada en el patrimoni, en un sentit ampli (Benayas et al., 2003). En el cas del parc rural

existeix una riquesa patrimonial posada de relleu per l'estudi del Grup d'Estudis Locals per a l'Ajuntament (Domènec, 2006). En aquest estudi es proposa la "musealització" (senyalització amb cartells explicatius) de l'espai, per permetre la interpretació dels diversos elements d'interès sense haver d'entrar a les propietats privades, apart d'altres actuacions.

La "musealització" de l'espai requereix un centre de referència per a la interpretació, però aquest ha d'estar en relació amb la resta de la història del municipi, no desvinculada. El lloc idoni sembla el Museu de Sant Cugat situat al claustre del Monestir.

Per tant el context és especial: el parc rural de la Torre Negra està a cavall de dues realitats: la ciutat i el parc de Collserola. Totes dues amb entitat pròpia, però amb característiques molt diverses de les que presenta la Torre Negra. Així doncs la interpretació que es realitza en aquest dos espais, queda molt allunyada de la realitat d'aquest petit espai que ocupa la Torre Negra.

Per una altra banda, els centres d'interpretació que es troben arreu són centres que repeteixen molt d'un esquema típic de centre: exposició permanent amb continguts de geologia, flora, fauna, activitats humanes, etc. Aquest esquema està molt desfasat. Els visitants locals solen tenir prou amb una visita, i els que realitzen visites sovint a centres d'interpretació de diversos espais, es troben un esquema repetit.

És habitual, segons comunicació directa de la direcció del centre d'interpretació del Coll d'Estenalles, a Sant Llorenç del Munt, i altres tècnics, que la inversió inicial sigui molt alta i el manteniment sigui molt costós. Això és degut a que la comunicació evoluciona molt i es fa costosa en materials i disseny. No només la comunicació unidireccional, sovint és més cara la interactiva.

Per tant, cal adequar molt a la realitat de Torre Negra, els mecanismes que es troben a altres indrets. No és justificat fer un centre d'interpretació molt costós perquè la gent es desvii a veure'l, ja que l'espai és molt petit i les visites solen

ser curtes (Ramon i Anna, 2006). Tampoc les distàncies aconsellen un centre per a les activitats escolars, donat que suposaria afegir una activitat innecessària als recorreguts educatius.

Un model més ajustat a la realitat del parc rural de la Torre Negra seria un model descentralitzat, que no concentrés l'activitat interpretativa. Prenent una idea del centre del Coll d'Estenalles, cal que la interpretació sorgeixi d'una activitat viva per si mateixa. És a dir, una activitat dinàmica pròpia de l'espai, pot anar oferint continguts diferents a mesura que es desenvolupa, de manera que la informació es vagi renovant i no es repeteixi l'esquema. Al Coll d'Estenalles pensen en la quiropterologia com l'eix que pot estructurar la divulgació. Al parc rural és evident que l'activitat adequada és l'agricultura.

Cal, doncs, adaptar la divulgació a l'agricultura. A l'agricultura periurbana i ecològica en aquest cas. Això situa als usuaris i resta de ciutadans com a possibles consumidors de productes, i l'activitat agrícola en sí com el focus d'interès al voltant del qual fer arribar els continguts que és necessari divulgar. Aquests, però, estaran també en funció de la mateixa activitat, i poden desenvolupar-se visions més àmplies que la local: caldrà treballar els conceptes de via verda, cinturó agrícola de Collserola, Parc Agrícola del Vallès, la situació de l'agroecologia i l'agricultura al món, etc.

Per tant és convenient ubicar els escenaris de més activitat en relació al parc rural per a plantejar la tasca divulgativa:

- El consum dels productes agrícoles, especialment els grups de consumidors i la dinàmica de les cistelles.
- El lleure a l'eix del camí de can Borrell.
- Els centres escolars que tinguin relació amb el parc rural.

És a dir, que l'activitat de comercialització directa dels productes agrícoles pot ser l'eina principal sobre la que muntar programes de divulgació i comunicació amb els objectius esmentats. L'agrobotiga de Gallecs és el referent informatiu més important que tenen els visitants de l'espai, més que no pas el centre de

gestió del parc. De manera similar, el Parc Agrari del Baix Llobregat informa dels seus valors i activitat a través dels productes, encara que sigui a Mercabarna i en sistemes de comercialització industrials. La projecció del *parco della Bettavia* és la de fer un centre de compra de fruits secs i altres productes a les entrades al parc.

Aquesta és una opció que omple de sentit el parc rural. A través d'aquesta activitat es poden divulgar els valors ecològics que l'agricultura està mantenint, o la necessitat d'una bona convivència entre el lleure i els espais agrícoles.

Les cooperatives de consum responsable i el sistema de cistells són el vehicle adequat per bona part de la divulgació. En aquest escenari és plantejable l'edició de fulletons informatius que lliguin les informacions necessàries de caire pràctic (productes de temporada, preus, situació dels cultius, receptes fins i tot) amb les relacionades amb els objectius esmentats.

Els menjadors escolars que estableixin una relació amb el projecte poden ser vehicle de comunicació entre aquest i les famílies escolars. Les cafeteries de centres cívics, bars, etc., poden ser vehicles també.

Altres campanyes de comunicació més específiques, adreçades a població que no exerceix cap rol de consumidor, han de ser treballades a través de les vies de comunicació pròpies dels agents implicats, institucions i entitats. L'Ajuntament ja ha realitzat una feina de creació i difusió de la imatge corporativa del parc.

3.3. Punt d'informació

Amb tot l'esmentat, no s'exclou la possibilitat d'establir un punt d'informació al municipi que pugui centrar part de la seva activitat en la informació del parc rural. Collserola i els espais no urbanitzats del Vallès poden ser també part del seu treball. L'Oficina de Turisme és l'estructura municipal que més s'apropa a aquest concepte, però per trobar models més dinàmics i actualitzats caldria

segurament comptar amb les entitats socials, com ara el Club Muntanyenc o l'Ateneu santcugatenc.

El punt d'informació ha d'estar lligat a les activitats, com poden ser les agrícoles, o les pròpies de la institució o entitat que aculli el mateix.

3.4. Centre d'Interpretació virtual

De totes maneres, donat el desenvolupament de les TIC, sí sembla molt convenient fer un "Centre d'Interpretació Virtual" del parc rural, que pot fer diverses feines:

- Apropar a la ciutadania els objectius i el projecte del parc rural.
- Posar a l'abast d'estudiants i professionals els documents de base per a la creació del parc rural (Pla Especial, plans sectorials, estudis diversos).
- Fer divulgació de la fauna, elements del patrimoni cultural i altres valors.
- Facilitar la tasca educativa per als diversos programes d'educació ambiental.
- Posar a l'abast de la ciutadania les normes d'ús i afavorir una convivència entre els usuaris i les feines agrícoles o el respecte per la natura.
- Fer arribar comunicats relatius a la seguretat, incendis, etc.
- Fomentar el consum dels productes de la zona entre la població local i visitant.
- Fomentar la participació dels ciutadans als grups de consum.
- Fomentar la participació en activitats puntuals de restauració.
- Recollir suggeriments i opinions per part la població.

Aquest recurs és flexible i fàcilment adaptable a una evolució de les funcions del parc rural, però a més hauria de ser projectat com a "centre d'interpretació virtual" de la resta d'espais municipals, i també del Parc Agrari del Vallès.

Aquesta eina la pot desenvolupar el mateix Ajuntament o les entitats socials del municipi.

3.5. Activitats i jornades

Per una altra banda, el teixit social de la ciutat pot desenvolupar moltes altres activitats relacionades més directa o indirectament amb l'agricultura, en formats molt diversos.

Els cursos d'agricultura ecològica, especialment la més “domèstica” tenen cada cop més èxit i ja es donen casos al municipi (Curs d'horticultura familiar i escolar: mètode parades en creïller, impartit per Gaspar Caballero al casal de joves Torre Blanca).

Els temes territorials, relacionats amb la sostenibilitat de la zona metropolitana, es treballen des de fa anys perquè són una preocupació social i professional evident, que es va actualitzant amb el temps (Collserola, Via Verda, biodiversitat de la plana, etc.). L'entitat més important en aquest sentit és l'ADENC, i a Sant Cugat el Fòrum Sant Cugat. La història local és també un tema treballat per les entitats dedicades a l'estudi i divulgació del municipi.

Només cal fer un repàs d'alguns dels lemes de la Festa de la Tardor per evidenciar la connexió entre les entitats locals i l'entorn social i físic. Vet aquí uns exemples:

1983 – El bosc és vida

1984 – Festa de la Natura

1985 – Per un Sant Cugat del Vallès

1989 – La tardor a Sant Cugat. Naturalment!

1993 – Torre Negra: zona forestal

1994 – Foc, mai més!

1996 – Del Vallès, en quedarà res?

1997 – Primer, el vianant!

2001 – Sant Cugat: sostenible?

2003 – Hem salvat Torre Negra, salvem Collserola

Les entitats santcugatzenques i del Vallès semblen el millor aliat, doncs, per generar activitats especials lligades al parc rural. L'agroecologia, la sobirania alimentària i els temes més directament lligats amb els objectius de preservació del parc són especialment interessants per ser potenciat des d'un punt d'informació o des de qualsevol altra estructura de dinamització social i divulgació. En aquest sentit, és recomanable l'establiment de convenis i col·laboracions diverses per fomentar i coordinar aquestes actuacions.

Una de les intervencions interessants que cal considerar és el foment d'horts comunitaris en els jardins veïnals o d'horts casolans per a la substitució de gespes i jardins de reg. Aquesta dinàmica ha començat a funcionar per iniciativa de diversos veïns o comunitats de veïns, i cal enfortir-la amb difusió i assessorament.

Hi ha un altre ventall d'activitats socials que els espais similars desenvolupen sovint: les festes i àpats populars lligades a l'agricultura. Calçotades i altres tipus de propostes poden ser moments molt útils per a la difusió tant de productes locals com dels objectius del parc rural. De totes maneres, vista l'experiència d'altres espais, cal anar amb compte amb les fires de productes locals o altres de difícil viabilitat si no existeix la tradició en el municipi. Els actes puntuals, organitzats des dels mateixos productors, però en contacte amb les entitats socials, poden ser el punt de partença. Més endavant les festes majors i d'altres poden ser una manera interessant d'aprofundir en aquesta via.

Altres activitats més relacionades amb la participació ciutadana s'expliquen en pàgines posteriors.

3.6. Senyalització

La senyalització de Collserola (itineraris i elements) és clarament excessiva, i així ho manifesten sovint els responsables de l'Àrea de Medi Ambient a l'Ajuntament de Sant Cugat. Per aquesta raó la senyalització de l'espai ha de ser mesurada i ben calculada. No sembla difícil fer-ho, ja que hi ha dues realitats a tenir en compte: la proposta de "musealització" de l'espai proposada

pel Grup d'Estudis Locals (Domènec, 2007) i la Porta de Parc en el camí de can Borrell, l'eix més important amb diferència en quant a l'ús, que realitzen ja conjuntament Ajuntament i parc de Collserola.

Ja hi ha hagut diverses propostes en quant a la senyalització i fins i tot rectificacions. És un tema viu i actual entre les autoritats competents. Des d'aquesta memòria no es poden fer aportacions noves, excepte esmentar potser la necessitat d'establir itineraris transversals entre Sant Cugat i Cerdanyola i també cap a Valldoreix, que han d'iniciar-se necessàriament al camí de can Borrell.

El paper que pot realitzar la senyalització, apart del que ja fa, és el d'ajudar en el procés de desenvolupament de l'activitat agrícola en una realitat social ja poc acostumada a la mateixa. Els camps del voltant del camí de can Borrell, especialment, poden ser tractats informativament de manera que s'afavoreixi que els usuaris col·laborin en el manteniment.

3.7. Línies estratègiques i actuacions bàsiques

D'aquesta proposta per al model de gestió de la dimensió informació, difusió i comunicació, s'extreuen les següents conclusions:

- Construir un Centre d'Informació tradicional no té sentit en els context en que es troba el parc rural de la Torre negra, ni per dimensions, no per continguts. A més, això requeriria una inversió econòmica inicial molt forta que impediria la renovació continuada de la informació en el futur del parc, quedant desfasada en poc temps. Per a la informació referents al medi natural, és molt més recomanable els diversos Centres d'Interpretació i per visitants del parc de Collserola. Per a la informació referent a la riquesa patrimonial el Centre de referència més adequat és el Museu de Sant Cugat, i la proposta de "musealització" de l'espai.
- Crear un Centre d'Interpretació Virtual, és la millor opció per a poder mantenir en continua renovació la informació i les comunicacions del parc rural de la Torre Negra. En aquest Centre Virtual podria trobar-se informació referent a l'ús i el lleure a l'espai, les activitats i programes

relacionats amb l'agricultura ecològica que es realitzen a l'espai, les activitats escolars, la informació i documentació relacionada amb el parc rural de la Torre Negra, entre molts altres temes. Aquest Centre d'Interpretació Virtual pot ser realitzat per l'Ajuntament o per alguna de les entitats del municipi.

- Crear un Centre d'Informació descentralitzat per als usuaris amb informació referent a l'activitat agrícola i les propostes de comercialització dels productes. En aquest Centre es podria trobar informació vinculada a la producció agroecològica periurbana de Torre Negra, l'ús i el lleure, les activitats i programes, informació sobre la Via Verda, el Parc Agrícola del Vallès o l'Agroecologia al món, entre d'altres possibilitats. Es proposa que aquest Centre sigui portat a terme per alguna de les entitats del municipi, com el Club Muntanyenc o l'Ateneu de Sant Cugat.
- Comptar amb l'Oficina de Turisme per a informació referent al parc és una possibilitat per a ampliar el ventall de punts d'informació.
- Dirigir i adaptar la divulgació a les seus de les cooperatives i menjadors escolars, cafeteries i similars. Aquesta informació és important que estigui centrada en la promoció dels productes del parc rural de Torre Negra.
- Deixar en mans de les entitats i productors la dinamització d'activitats i jornades específiques. Sempre amb la col·laboració de l'Ajuntament.
- Promocionar l'agroecologia domèstica amb activitats com la creació d'horts comunitaris i casolans, pot ser un programa molt interessant per millorar la relació entre la vida urbana i la rural.
- La senyalització s'ha de reduir, racionalitzar, homogeneïtzar i pot seguir els eixos de la "musealització" de l'espai i la porta de parc.
- Calen itineraris transversals entre Sant Cugat, Cerdanyola i Valldoreix, sempre amb relació amb el camí de Can Borrell.

4. DIMENSIÓ 2: PRODUCCIÓ, COMERCIALITZACIÓ I CONSUM AGROECOLÒGIC

Aquesta dimensió inclou els àmbits de gestió de la producció agroecològica i la comercialització dels productes. La finalitat d'aquesta dimensió és la d'assegurar el desenvolupament rural del parc de Torre Negra i millorar la relació de l'espai rural amb la ciutat.

4.1. Introducció, objectius i plantejament

La PAE a Catalunya experimentat un increment important de l'oferta i la demanda, han estat dues les forces que han motivat aquest creixement:

- El suport del govern
- El creixent interès per part dels consumidors

Tot i això, generalment, les ajudes han estat destinades gairebé en la seva totalitat a la producció, que sumat a una estratègia de màrqueting inadequada ha portat a que existeixin productes que superen molt àmpliament la demanda, la qual cosa ha motivat a que l'esmentada producció sigui comercialitzada com convencional (VV.AA, 2005)

En relació amb la demanda de productes ecològics, Catalunya es considera com un país encara emergent. El consum d'aliments ecològics, gairebé suposa un 0,7% del pressupost familiar en alimentació, molt allunyat de percentatges entre el 5 i el 10% que existeixen en la major part dels països del Nord d'Europa (VVAA, 2005)

En aquest context és on es fa important incidir, encara que sigui municipalment, al desenvolupament de la producció agroecològica de Catalunya. La proposta que s'exposa a continuació per a un model de producció i consum en el parc rural de la Torre Negra, és una proposta base que pretén emmarcar un sistema general amb el qual començar a activar la producció al parc rural. Ara bé, per d'ampliar els terrenys cultivats serà necessari l'assessorament d'estudis més

especialitzats que tinguin en compte els principis de l'agroecologia o de tècnics especialitzats.

Així doncs la proposta aquí descrita és un model de producció i comercialització, que amb l'objectiu de treballar per al desenvolupament rural de l'espai de la Torre Negra, incideix en les fortaleeses i amenaces per al conjunt del territori català en relació en aquest sector. D'aquesta manera, s'està donant suport a les iniciatives de desenvolupament de la Producció Agroecològica que es donen a Catalunya per tal de lluitar per la inserció i generalització de l'agricultura del futur.

D'altra banda, des d'un punt de vista més específic, és sumament important el desenvolupament d'aquesta dimensió a Torre Negra, per la seva pròpia definició com a parc rural; un espai on s'ha de desenvolupar una activitat agrícola periurbana sostenible, amb les propietats que comporta aquesta figura⁶.

4.2. La producció ecològica

La reactivació de l'agricultura al parc rural de la Torre Negra, és una de les qüestions més importants per a assegurar el desenvolupament d'aquest espai i la supervivència de l'agricultura a Sant Cugat del Vallès. Assegurar la producció a Torre Negra no és només important per donar una funció visible a l'espai, sinó que a més, té una funció ecològica, paisatgística, econòmica i social.

La proposta de producció que s'exposa a continuació és un segon pas després del Pla de Gestió Agrícola realitzat pel Francesc Cassanyes i l'Anna Càceres (ESAB) enfocat a la producció agroecològica concretament (Casañas i Muñoz, 2006)

⁶ Vegeu bloc 1: marc conceptual

4.2.1. Proposta per a la producció al parc rural de la Torre Negra

Com ja s'ha esmentat en aquesta memòria, la producció agrícola a la Torre Negra està actualment casi en la seva totalitat abandonada.

Al 2006, l'Ajuntament de Sant Cugat va encarregar un pla de gestió agrícola per a l'espai per tal de cercar la reactivació de l'activitat. Ara bé, aquest estudi, es va presentar tenint com a base la producció Integrada.

Aquest tipus de producció compleix els objectius de l'agricultura sostenible, però ha estat reconegut per diversos tècnics que els productes obtinguts d'aquest tipus de producció no tenen una sortida comercial fàcil i en moltes ocasions s'acaben venent junt amb els productes de producció industrial, sense cap tipus de reconeixement (Josep Muntasell en comunicació personal). A més a més, ja han estat exposats en aquesta memòria, els valors afegits que proporciona l'agricultura ecològica. I per aquestes raons, la proposta de producció per al parc rural de la Torre Negra, pren com a base la producció agroecològica, que a més de tenir una sortida comercial molt més reconeguda, té un caràcter multidisciplinar que permet la incorporació d'altres línies d'acció al parc, com són l'educació, la formació o la investigació.

4.2.2. La primera fase productiva del parc rural

En conseqüència de l'abandonament de l'agricultura, de la inexistència de pagesos i del gran nombre de propietaris al parc rural, és important tenir en compte que s'ha d'anar incorporant la producció agroecològica per fases.

En la primera fase de producció es pot començar pels terrenys públics⁷ (3 ha) i els de propietaris que estiguin disposats a col·laborar amb el projecte de gestió del parc rural. En dues de les parcel·les públiques hi ha la possibilitat de realitzar producció hortícola, gràcies a la probable presència d'aigua. A l'altra parcel·la pública i a moltes de les privades s'ha de realitzar producció de secà.

⁷ Vegeu mapa annex 2. mapes

La idea principal d'aquesta primera fase és la d'estabilitzar mètodes de producció agroecològics que tinguin estabilitat econòmica, mitjançant l'assegurança de la sortida dels productes amb la comercialització local. Aconseguint aquests objectiu, és probable que els propietaris de la resta de terrenys de Torre Negra vulguin seguir aquest model productiu.

A les parcel·les públiques de producció hortícola es proposa concretament, seguint l'exemple de la universitat de Davis, el desenvolupament d'un hort educatiu, orientat a la relació amb els horts i menjadors dels centres escolars municipals. Per una altra banda però en relació, el desenvolupament d'un hort productiu per assortir a grups de consum local organitzats, que tracten directament amb els productors, sense intermediaris. I en tercer lloc, uns espais destinats a la investigació, concepte que es desenvolupa més endavant.

La parcel·la pública de secà es pot dedicar a fer recerca alhora que producció de productes com pa o altres que es comercialitzin directament. Caldria anar-se apropant al concepte del Pla de Gestió Agrícola (Casanyes i Muñoz, 2005) de la gestió unitària del parc amb la gestió conjunta de la parcel·la pública de secà i de parcel·les privades que siguin cedides mitjançant acords.

Per a aquesta primera fase productiva és necessària la contractació d'un pagès experimentat amb la producció agroecològica hortícola i de secà, que permeti la presència i participi activament en les activitats educatives de l'hort educatiu i en els projectes d'investigació. També és recomanable la presència d'un grup d'educadors ambientals que coordinin les activitats d'educació agroecològica, els projectes d'investigació i que a més col·laborin amb el pagès en la producció de l'hort i del terreny de secà.

A Sabadell s'ha iniciat una línia de treball molt interessant, amb l'impuls d'empreses transformadores, de cervesa per exemple, mercès a convenis entre l'Ajuntament i empresaris locals. A Gallecs també s'estableixen convenis amb empreses transformadores, com a Sabadell, per la fabricació de pa. A Gallecs el pa de Gallecs és comercialitzat per una Agrobotiga.

4.3. Model de comercialització

L'objectiu d'aquest apartat és el de presentar la proposta de model de comercialització per al parc rural de la Torre Negra. Per a la realització d'aquesta proposta, ha estat necessària fer una breu descripció del mercat local i dels circuits curtes de comercialització, així com de les alternatives possibles de tipus d'espais de comercialització.

4.3.1. El Mercat Local (ML), la Venta Directa (VD) i els Circuits Curts de Comercialització (CCC)

El Mercat Local (ML) és aquell que es desenvolupa íntegrament –del productor al consumidor- en l'àmbit de mobilitat habitual dels diferents agents o els àmbits geogràfics singulars on les persones que hi viuen tenen un bon conjunt de referències comunes i es senten properes. La proximitat, per tant, és tant espacial com cultural.

Un Circuit Curt de Comercialització (CCC) es caracteritza per la presència d'un únic intermediari, com a màxim, entre el producte final i el consumidor, i també entre el productor i l'elaborador, si s'escau. Si no hi ha cap intermediari entre el productor o l'elaborador i el consumidor, es parla de venda directa. Les empreses de transport no són intermediaris, ja que no ofereixen producte.

En el cas que el producte final sigui ofert per una associació de productors o bé d'elaboradors, aquesta organització no actua com a intermediari. Tampoc no ho fan les organitzacions de consumidors que agrupen la demanda del producte final. Aquestes definicions han estat extretes del llibre blanc 2005 (VVAA, 2005).

Sovint els circuits curts es donen en el marc de mercats locals, com és el cas de la venda directa en parades de mercat al carrer.

Les característiques bàsiques que han de complir aquests sistemes de comercialització segons (Vall i Ribes, 2005) són:

- Els Mercats locals i les Cadenes curtes de comercialització han de facilitar una coneixença directa entre productor i consumidor.
- Productor, elaborador, comercialitzador i consumidor actuen segons uns compromisos comuns i uns interessos complementaris. Els compromisos s'acorden conjuntament, i la confluència de diferents interessos és la condició per a la millora permanent.
- Els productes que circulen per un Mercat Local o una Cadena Curta de Comercialització han d'estar lligats al territori i, si són elaborats, els ingredients han de provenir fonamentalment del mateix territori, i, en tot cas, en el seu origen han d'acomplir també uns criteris socials i ecològics que s'han de poder explicar al consumidor.
- Els productes han de ser comprensibles per al consumidor.
- Els consumidors han de construir criteris de compra coherents i també comprensibles per al productor.
- La producció, l'elaboració i la comercialització han de minimitzar la contaminació.

4.3.2. Els models de comercialització: les alternatives

El desenvolupament dels ML i dels CCC pot actuar de motor del mercat de l'alimentació ecològica (Vall i Ribes, 2005). Aquestes estratègies permeten acostar el producte ecològic al consumidor, des dels punts de vista de l'espai, la cultura i la confiança, i a un preu més ajustat.

A continuació es fa una breu descripció de les alternatives de comercialització que es donen generalment a Catalunya i a Europa per a la venda de productes ecològics mitjançant les ML i CCC.

En finca o a la cooperativa. El consumidor es desplaça directament a la finca o granja del productor. No és una metodologia massa habitual a Catalunya.

Mercats de carrer. mercats de venda directa de productes ecològics en la que no cal la marca de garantia. Generalment són una bona opció per al productor i també per al consumidor, ja que hi troba probablement la millor qualitat i el

millor preu, atès que es poden establir fàcilment comparacions amb el producte de les altres parades.

Caixes a domicili o a grups de consumidors. Poden ser de venda directa o mitjançant un intermediari distribuïdor.

Cooperatives de consumidors. Poden ser de venda directa o mitjançant un distribuïdor. L'objectiu és proveir-se de manera autogestionada i amb criteris agroecològics de tot tipus d'aliments. Sempre que és possible compren directament a productors o elaboradors, amb qui miren d'establir acords que van més enllà d'un tracte comercial. Busquen que cada família pugui fer la compra setmanal a la cooperativa, havent pogut triar entre el màxim de productes i varietats que aconsegueixin els criteris de compra. També actuen en la defensa dels drets dels consumidors de productes ecològics. En l'actualitat aquestes cooperatives estan en expansió i intenten que el creixement es produeixi en xarxa a partir de grups amb la mínima dimensió viable.

Botigues. Hi ha empreses productores o elaboradores, habitualment familiars, que tenen una botiga on es pot trobar el seu producte – carnisseries, forns o de queviures, per exemple.

Restauració i menjadors escolars. Són sectors ben poc desenvolupats.

Comerços. Pot ser força habitual, especialment en botigues especialitzades, que hi puguem trobar producte que el botiguer ha comprat directament a productors o elaboradors locals. Aquí és molt important la relació entre el botiguer i el consumidor. Existeixen casos d'associacions de comerços per centralitzar compres i compartir criteris en relació estreta amb el consumidor.

4.3.3. Avaluació de la comercialització ML, VD i CCC

A continuació, a la figura 44, s'exposa un anàlisi dels punts forts, dèbils, amenaces i oportunitats de les alternatives de comerç descrites anteriorment.

Punts forts	Punts dèbils
• Coneixença entre els actors • Diferenciació i prestigi del producte local i dels seus valors associats. • Més estabilitat en front a les dinàmiques especulatives del mercat. • Efectivitat i credibilitat dels criteris ecològics i agroecològics. • Enriquiment i millora dels sistemes d'assegurança de la qualitat. • Existència d'exemples exitosos a Catalunya i, en general, d'una bona predisposició del consumidor. • Existència de col·lectius i persones disposats a participar en el desenvolupament dels ML i els CCC. • Enfortiment de la societat civil, que no delega la construcció dels seus drets i deures i exerceix la seva responsabilitat en la millora d'una societat democràtica genuïna, edificada de baix a dalt.	• Falta d'educació i formació del consumidor, respecte les relacions entre els seus hàbits de compra i les característiques del lloc on viu i de la seva manera de viure. És a dir, educació en un consum crític i responsable. • Complexitat que comporta la creació d'aquests espais d'innovació social. • Dificultat de l'enteniment entre consum i producció. La producció és un procés d'ensenyament-aprenentatge. • En ocasions, com mercats de plaça, dificultat de posar preus justos (relacionat amb falta de formació del consumidor). • Insuficiència del mercat local per al productor i per al consumidor (especialment en les primeres etapes). • Falta de referències de preus en relació a costos. • Falta d'informació útil per al consumidor. Per exemple, llistats de punts de venda. • Falta de cooperació entre productors o entre comerços. Falta de cultura de l'acord, en definitiva.
Oportunitats	Amenaces
• Increment de la consciència social en relació als problemes mediambientals. • Increment de la implicació de l'administració en la millora de la qualitat ambiental i l'estalvi de recursos. • Millora quant a l'estigmatització que durant molt de temps ha patit la producció agrària ecològica.	• Continua havent-hi una presència significativa de màrqueting social que posa en dubte els avantatges d'aquest sistema de producció o directament el desacredita. • Expansió del sistema econòmic neoliberal. • Descrèdit de la producció agrària ecològica (PAE) a causa de les

• Funcionament d'experiències exitoses a l'Estat espanyol i altres llocs del món.	contaminacions, en especial per organismes modificats genèticament. • Foment per part de l'administració catalana de la producció agrària no ecològica, en concret a través de la producció integrada.
---	---

Figura 44: Avaluació de les alternatives de comercialització mitjançant cadenes curtes i mercats locals.

Font: Elaboració pròpia a partir de l'anàlisi realitzat per Valls i Ribes, E. 2006

4.4. La proposta de comercialització i consum per al parc rural de la Torre Negra

El model de comercialització que es proposa per a l'espai de la Torre Negra es basa en el Mercat Local i les Cadenes Curtes de Comercialització. Es proposen tres tipus de mecanismes:

- Creació d'una cooperativa de consumidors o grup de consum organitzat.
- Creació de convenis amb locals, d'entitats socials o no, de consum, restauració i cuina de Sant Cugat que estiguin interessats en l'adquisició de productes ecològics.
- Promoció del projecte de menjadors escolars sostenibles, amb la possibilitat de proveir algun dels productes (en un marc bàsicament educatiu, poc important en quant al consum per als centres escolars però molt per al productor).

Aquestes formes de comercialització han de tenir en compte les següent línies de treball que no només es basen en trobar un punt de sortida per als productes de la Torre Negra i de l'àrea metropolitana:

1. Han d'incidir en una educació i formació per al consum crític i responsable. S'han de realitzar propostes formatives i educatives a tots els nivells: escoles, instituts, universitats, associacions de veïns, grups ecologistes, sindicats, associacions de consumidors, grups excursionistes i esportius, grups culturals... A Sant Cugat hi ha prou teixit social conscient perquè aquest ampli ventall de col·lectius i persones s'interessin inicialment per rebre aquesta formació, si es presenta de la forma adequada. Incidir en

aquest aspecte assegura un creixement en el coneixement dels consumidors per allò que compren i per tant s'aconsegueixen actituds més positives vers allò que consumeixen.

2. Han de dinamitzar i donar suport i assessorament a la creació i el desenvolupament de projectes cooperatius i d'innovació social.
3. Han de potenciar i treballar conjuntament amb els investigadors per a la realització de projectes d'anàlisi a nivell local de les mancances en l'abastament de productes ecològics i de les estructures de costos dels aliments ecològics. Els resultats d'aquestes anàlisis podrien ser posats a l'abast d'usuaris del parc i altres ciutadans, per tal de donar l'oportunitat als ciutadans i interessats a tenir obtenir aquesta informació, i ser un mitjà més de conscienciació social.
4. Han d'elaborar i facilitar informació per al consumidor interessat en l'alimentació ecològica i la producció agrària local i catalana.

En aquests tipus de comercialització, els productes per a tenir a la venda han de ser provinents d'agricultura ecològica i local, ja sigui provinents del propi parc rural, com del parc de Collserola (productes amb la marca Collserola), com d'altres productors locals. En el cas futur de la creació del Parc Agrícola del Vallès, seria molt important la incorporació dels productes d'aquest en els sistemes de comercialització del Torre Negra. També seria molt important incorporar informació en referència a aquest parc als punts de venda de Torre Negra.

El model de cooperativa de consumidors o grup de consum organitzat no hauria de fer-se d'esquenes als ja existents, sinó precisament en col·laboració amb els mateixos per tal d'encertar la millor o millors fórmules per al cas santcugatenc. El model de La Civada, per exemple, els cooperativistes recullen una cistella de fruita i verdura setmanalment. Aquesta cistella la fa el productor, amb productes variats i de temporada, facilitant així la tasca de planificació de cultius i reduint les incerteses de la producció. El grup El Cabàs permet escollir els productes tot i que compten amb uns mínims necessaris de temporada. Hi ha diverses solucions que han de planificar-se en funció del tipus de públic al

que es vol arribar. Segurament una idea no equivocada és la diversitat de fórmules, sempre que sigui compatible amb la capacitat productiva.

El cas portuguès *Raizes* segueix la línia d'afavorir al màxim la relació entre productors i consumidors per permetre la regulació de demandes i ofertes. Hi ha molta experiència entre els moviments socials catalans en la creació d'alternatives adequades a diverses situacions amb el rerefons del suport a l'agroecologia.

L'agrobotiga de Gallecs no és ara per ara una opció senzilla pel parc rural. El volum de producció ha de ser alt, la venda ha de deixar marge suficient per la gestió del negoci en un mercat a cavall entre protegit i convencional. En comptes d'aquesta via, sí sembla més encertat fer servir canals ja establerts per entitats socials, centres cívics, cuines formatives o punts d'informació sobre el parc rural o fins i tot punts puntuals en llocs i moments de molta aflluència d'usuaris del parc. Aquests canals poden apropar els productes a aquelles persones que no s'organitzin en grups de consum. Cal tenir en compte, però, que la incertesa és més gran per al productor amb aquests canals. Aquesta modalitat no exclou botigues, bars o restaurants.

Però el futur d'iniciatives com el parc rural, en el seu aspecte fonamental de la comercialització directa dels productes, segurament està molt més lligat al desplegament de menjadors escolars sostenibles. Ho comencen a demostrar els resultats de la Fundació Futur, i els exemples més rodats de la UC Santa Cruz: *farm to college*, i la UC Davis *The market's garden (Student Farm)*, *Coffee-Bar (Student farm)*, o fins i tot les apostes d'associacions socials com la Xarxa de Consum Solidari i Entrepobles.

4.5. Línies estratègiques i actuacions bàsiques

D'aquesta proposta per al model de gestió de la producció, comercialització i consum, s'extreuen les següents conclusions:

- El parc rural de la Torre Negra és un espai idoni per al desenvolupament de l'agricultura ecològica, gràcies a la seva situació periurbana. Aquest

fet determina que la comercialització local sigui l'estratègia bàsica per assegurar la sortida dels productes i per tant l'estabilització del sector agrícola.

- Seguir els criteris de l'agroecologia és molt convenient en aquest espai per la seva capacitat comercial i els beneficis ecològics, econòmics i socials que comporta aquesta disciplina.
- La producció agroecològica a Torre Negra ha d'anar implantant-se per fases. A la primera fase de producció es proposa la creació en els terrenys públics d'un hort educatiu, un hort per a la recerca i un hort productiu. És necessari, per aquesta primera fase la realització d'estudis i projectes per a l'extracció d'aigua per al reg.
- Al terreny públic de secà es proposa l'ús de la parcel·la per a la recerca en al primera fase productiva del parc rural.
- És recomanable la contractació d'un pagès experimentat en producció agroecològica d'hort i de secà per a portar a terme la producció de la primera fase. Aquest a de permetre i participar en les activitats que es duuin a terme a l'hort educatiu.
- L'hort educatiu pot prendre com a referència l'hort escolar de la Universitat de Davis.
- Als terrenys de secà es proposa implantar metodologies de producció agroecològiques a mida que els diferents propietaris vagin accedint a reactivar l'activitat agrícola. Caldria apropar el concepte de gestió unitària dels terrenys de secà per a obtenir suficient rendiment de producció per a la transformació i venda de productes (pa, farina...)
- Utilitzar sistemes de comercialització de Mercat Local i de Circuits Curts de Comercialització és l'alternativa que compleix amb els requisits de l'Agroecologia. Aquest tipus de mecanismes assegurin a més un desenvolupament rural i una transformació social per a l'espai i el municipi, ja que col·laboren en millorar la relació entre productors i consumidors.
- En els sistemes ML i CCC és important treballar conjuntament amb els consumidors per tal de que aquest conegui tot el sistema de producció i

venta i fer-lo així conscient dels factors que determinen les característiques del producte obtingut.

- Els mecanismes de comercialització més adients en el context de la Torre Negra i Sant Cugat són els grups de consumidors, els convenis amb entitats socials o no, de consum, restauració i cuina de Sant Cugat que estiguin interessats en l'adquisició de productes ecològics i la promoció del projecte de menjadors escolars sostenibles, amb la possibilitat de proveir algun dels productes.
- Els mecanismes de comercialització hauran de: incidir en una educació i formació per al consum crític i responsable, dinamitzar i donar suport i assessorament a la creació i el desenvolupament de projectes cooperatius i d'innovació social, potenciar i treballar conjuntament amb els investigadors i elaborar i facilitar informació per al consumidor interessat en l'alimentació ecològica i la producció agrària local i catalana.
- El model de cooperativa de consumidors o grup de consum organitzat no hauria de fer-se d'esquenes als ja existents, sinó precisament en col·laboració amb els mateixos per tal d'encertar la millor o millors fórmules per al cas santcugatenc.
- Per apropar els productes a aquelles persones que no s'organitzin en grups de consum, es proposa fer servir canals ja establerts per entitats socials, centres cívics, cuines formatives o punts d'informació sobre el parc rural o fins i tot punts puntuals en llocs i moments de molta afluència d'usuaris del parc.
- El futur d'iniciatives com el parc rural, en el seu aspecte fonamental de la comercialització directa dels productes, segurament està molt més lligat al desplegament de menjadors escolars sostenibles

5. DIMENSIÓ 3: EDUCACIÓ AMBIENTAL, FORMACIÓ I PARTICIPACIÓ CIUTADANA

Aquesta dimensió inclou els àmbits de gestió de l'educació ambiental, la formació formal i no acadèmica i diverses formes de participació ciutadana per al parc rural de la Torre Negra.

5.1. Objectius i plantejament

L'objectiu de l'Educació Ambiental (EA) ha de ser donar eines a la població per a la transformació del món, de manera que s'aconsegueixi una societat sostenible, justa i en pau. Si bé existeix una EA majoritària i tradicional bàsicament enfocada a la modificació dels comportaments (Mogensen & Mayer, 2005), la “nova generació de l'EA” (Breiting, 2007) aposta per una capacitat en l'acció. Per a això, cal crear les condicions per a una acció educativa: reflexiva, participativa i crítica.

Cal treballar amb els diversos agents de l'educació per aconseguir una EA que tingui les característiques següents (Mogensen & Mayer, 2005):

- Estigui immersa en una cultura de la complexitat, en la que no es pretén simplificar la realitat sinó considerar el risc, la incertesa, la impredictibilitat i la consciència dels límits, i que per tant, apart de les aportacions científiques, necessita de la participació social democràtica per a la resolució dels problemes plantejats.
- Consideri els problemes ambientals sempre com a “socio-ambientals”, com a problemes entre humans (a nivell personal, social o estructural) i no entre la natura i la humanitat. Cal, per tant, treballar amb la clarificació dels valors com a eina indispensable i apostant per la diversitat de postures en els conflictes d'interessos.
- Focalitzi l'adquisició de competències per a l'acció i no la modificació de comportaments, en un enfocament crític, reflexiu i participatiu.
- Promogui el pensament crític, contextual i dinàmic.
- Treballi amb el llenguatge de la crítica i de la possibilitat.

- Estigui orientada a l'acció, a una acció col·lectiva, reflexiva, no només pensant en els resultats ambientals sinó sobretot educatius, i comprengui la dimensió política. Que siguin accions reals i no fictícies, i per tant treballin en contextos reals.
- Que enfoqui el coneixement de l'acció en les seves dimensions: coneixement dels efectes, de les causes, de les alternatives i diferents visions i de les estratègies de canvi.
- Que fomenti la participació. Seguint a Roger Hart ((Hart, 2001)), aquesta participació hauria de tendir cap a unes accions decidides pels infants amb ajuda dels adults, o com diuen Jaume Trilla i Ana Novella (Trilla & Novella, 2001), aquesta ha de ser projectiva i metaparticipació.

La construcció de coneixements i capacitats que permetin a la persona incidir i transformar (o participar en la transformació de) el seu entorn social i ambiental cap a una societat més sostenible passa per experiències d'implicació en entorns en transformació. Aquesta és la raó per la qual el parc rural de la Torre Negra pot esdevenir una oportunitat per l'EA municipal.

El parc rural pot, doncs, ajudar a crear un marc de dinamització de l'EA al municipi. Els agents de l'EA a Sant Cugat, al seu torn, poden omplir de contingut concret aquesta dimensió educativa del parc rural. Aquesta és la primera raó per la qual l'EA del parc rural pot i ha de ser de caràcter participatiu.

5.2. ACTUACIONS D'EDUCACIÓ AMBIENTAL

5.2.1. L'educació ambiental a Sant Cugat del Vallès

L'Ajuntament de Sant Cugat del Vallès ofereix marcs i activitats concretes d'educació ambiental per a l'escola infantil, primària, secundària, formació professional, i universitat. Cal tenir en compte que les institucions educatives poden també realitzar activitats d'educació ambiental dintre del marc de programes com el d'Innovació Educativa depenent del Departament d'Educació

de la Generalitat de Catalunya, o bé dintre del marc de les Escoles Verdes depenent del Departament de Medi Ambient de la Generalitat de Catalunya. Aquesta àmplia oferta educativa crea un context ric per a la promoció de l'EA, però a l'hora genera dispersió de mètodes i enfoc que dificulten la realització d'activitats per part de les institucions educatives. Els Ajuntaments han de trobar l'enfoc educatiu i la tipologia de temes i activitats propis que permetin donar sentit a projectes locals d'EA en l'àmbit municipal.

Per una banda l'Ajuntament adreça dos programes d'EA a les escoles d'educació infantil, primària i secundària: el Pla de Dinamització Educativa (PDE) i l'Agenda 21 Escolar (A21E). Els mateixos centres educatius també en desenvolupen de propis. L'Ajuntament també adreça activitats no estructurades en programes a altres entitats o sectors socials. Cal comptar també amb programes esporàdics o no tant impulsats per entitats.

L'Ajuntament també ofereix la possibilitat de realitzar pràctiques A estudiants en formació professional o universitària, a més a més de donar suport a iniciatives d'entitats que els puguin tenir com a públic destinataris.

L'EA pot aprofitar aquest escenari per a desenvolupar-se. Per a això cal que treballin conjuntament els diversos agents que impulsen l'EA: professorat, famílies, educadors/es ambientals, administració, associacions i entitats socials, etc. Aquests agents han de trobar-se amb els i les pageses, propietaris/es del parc rural per teixir projectes educatius que aprofitin les possibilitats del territori. El paper de l'administració municipal és fonamental com a mediador i impulsor d'aquests processos.

5.2.2.L'educació infantil, primària i secundària i l'Educació Ambiental

Actualment hi ha un creixement d'horts escolars que pot esdevenir una base molt important per a la connexió de l'escola amb el parc rural tot adoptant el model de l'agroecologia.

L'alimentació és un fet fonamental a les escoles. Aquestes poden treballar per transformar els seus menjadors. Ja hi ha iniciatives en aquest sentit en el municipi, apart de referents molt importants en l'exterior (Menjadors escolars sostenibles de la fundació Futur, *Café del Market Garden* del programa *Student Farm* del *College of Agriculture & Environmental Science of UC Davis* i *Projecte Farm to School* del *Center for agroecology & sustainable food systems* de la *UC Santa Cruz*, ampliament estès als EUA).

Els vectors ambientals clàssics a les escoles (energia, residus, aigua) poden veure's fortament afectats per un treball agroecològic i de menjadors sostenibles.

Altres fets importants, com l'intercanvi entre escoles, la participació dels diversos sectors del món de l'escola, el clima escolar i altres han de ser objecte de treball en aquest escenari.

Cal, però, aprendre a aprofitar bé aquestes oportunitats per a desenvolupar una EA en el sentit que comentàvem en un principi.

En el món escolar, es poden prendre com a referència els Criteris de Qualitat de les Escoles "EDS" (que treballen per una educació en la sostenibilitat) de Breiting, Morgensen i Mayer (Breiting, Mayer, & Mogensen, 2005) per al treball que es desenvolupi amb el parc rural com a referent. Aquests criteris es refereixen tant al enfocament de l'ensenyament –aprenentatge, com a l'organització i política escolar o a les relacions exteriors de les escoles.

El parc rural pot incidir molt favorablement en la dimensió de la participació comunitària i fomentar processos d'organització escolars agroecològics molt interessants. En aquest sentit es pot prendre com a referència l'orientació de l'Agenda 21 Escolar d'Euskadi (Fernandez Ostolaza, 2002).

5.2.3. Activitats d'EA al Pla de Dinamització Educativa

El PDE ja recull des del curs 2005-2006 quatre activitats d'EA elaborades pel grup d'EA local "Caixa de Trons" i actualment gestionades per l'empresa Argelaga (Ajuntament de Sant Cugat. Servei d'Educació, 2007))

- El conte del gegant de les 17 potes: adreçat a alumnat de p5.
- Descoberta de l'ecotò (frontera entre el camp i el bosc): adreçat a alumnat de 2n de primària.
- Gimcana de les xarxes tròfiques: adreçat a alumnat de 4rt de primària.
- Recerca a una riera i adopció d'un torrent: adreçat a alumnat de 6è de primària.

(Ajuntament de Sant Cugat. Servei d'Educació, 2007)

En aquestes activitats hi participen cada vegada més alumnes, especialment en el conte del pi d'en Xandri, que l'han fet 19 grups durant el curs 2006-2007 (Espinet, 2007)

S'han realitzat alguns Treballs de Recerca de batxillerat als IES de Sant Cugat sobre el parc rural.

5.2.4. Les propostes d'educació ambiental per al parc rural de la Torre Negra

El parc rural com a espai de transformació i treball col·lectiu per una educació ambiental de qualitat

Els programes escolars A21E i PDE, en aquest context de treball col·lectiu que té com un referent el parc rural, poden veure's modificats. Ja hi ha alguna proposta sobre la taula en aquest sentit, que proposa una feina en relació amb el parc rural de recerca i debat sobre l'agricultura del futur.

Existeixen experiències de "menjadors sostenibles" a altres indrets, com els impulsats per la Fundació Futur (Fundació Futur, 2007) i altres, i també iniciatives al propi municipi, com serien els projectes de Doble Via (cooperativa

que gestiona menjadors escolars), les propostes dels grups santcugatencs de consum crític La Civada (La Civada, 2005) i l'Hort a Casa i l'acció associativa de Vida Sana, que té seu recent al municipi. Aquestes iniciatives poden, a través del món escolar, involucrar-se en el desenvolupament de la dimensió educativa-participativa del parc rural.

Un material de referència, entre altres, per al treball més avesat a la globalització i l'economia mundial que s'ha creat recentment en el marc d'un grup de treball de mestres similar al de Sant Cugat, que pot ser la base per a bona part del treball educatiu, és la unitat didàctica elaborada per la Xarxa de Consum Solidari "No et Mengis el Món" (Querol, 2007)

La manera de treballar adequada sembla la que s'ha encetat a partir del procés d'avaluació amb el Departament de Didàctica de les Ciències Experimentals i les Matemàtiques de la facultat d'Educació de la UAB, amb la creació de grups de formació i treball que apleguen els agents educatius principals en Educació Ambiental a Sant Cugat, professorat i educadors/es ambientals. Aquest marc de treball ha de permetre passar, per una banda, de la teoria a la formació i al desenvolupament de didàctiques basades en la complexitat i una acció significativa que prengui com una referència important el parc rural, i per una altra banda de la gestió actual d'activitats educatives per part de les empreses o entitats educadores a la participació conjunta en la creació i desenvolupament de programes coherents, continus i orientats al voltant d'eixos comuns, en aquest cas el parc.

Per tant no és aquest un document que pugui proposar continguts detallats dels programes educatius necessaris, el que és cal és la coordinació entre els diversos agents educatius perquè les possibilitats d'actuació als horts escolars i en relació amb un hort al parc rural, o la connexió entre programes com l'Agenda 21 Escolar o les activitats del Pla de Dinamització Educativa –les activitats de medi ambient- i el funcionament del parc rural, aportin canvis i reorientacions als currículum, permetin la participació comunitària de l'escola d'una manera significativa.

El parc rural pot esdevenir un marc educatiu complex, de participació real, en el que els estudiants desenvolupin projectes d'acció i de reflexió, avaluadors del seu propi creixement en continguts, habilitats i actituds. Però per això cal la cooperació entre els agents educatius. L'Ajuntament ha de permetre un marc social amb el desplegament d'un funcionament del parc basat en una agricultura viva i propera. El professorat ha de reorientar la seva tasca per aprofitar aquest recurs per a l'aprenentatge de l'alumnat. Els educadors/es ambientals poden desplegar tot tipus de propostes i gestionar les actuacions concretes si estan en aquesta coordinació amb la resta.

Els educadors ambientals poden jugar un paper molt important en l'intercanvi d'experiències entre centres escolars, en la innovació de propostes i materials i evidentment en la gestió d'aquests. La situació actual dels educadors ambientals, però, fa que calgui afavorir un treball de creació de propostes i materials més tranquil, més professionalitzat però alhora més en coordinació amb agents socials diversos. És a dir, cal establir les condicions perquè aquests destinin temps a aquestes tasques i no en tinguin només per a l'aplicació de les propostes un cop els truquen les escoles. En aquest sentit, sembla adequat no encarregar a una empresa aquesta creació de materials, ja que ha de ser política local i cal que participin al màxim els agents educatius del municipi, i en canvi establir un equip d'educadors/es que realitzin una recerca de tipus investigació-acció participativa amb l'objectiu d'elaborar la concreció de les idees sorgides dels grups de treball.

Per tant els grups de treball actuals han d'aportar les idees fonamentals pel desplegament de programes educatius en referència al parc rural, un equip educador ha de concretar i elaborar material en una investigació-acció continuada, i llavors s'obre l'espai per a la participació de les empreses i entitats que gestionen l'aplicació de les mateixes en algun cas, tot i que l'equip educador segurament podria també fer-se càrrec de la gestió de diverses activitats.

L'equip educador ha de tenir una continuada relació amb els agents educatius i treballar conjuntament amb l'àrea de medi ambient de l'Ajuntament. ¿Com pot aquesta fer-se càrrec de la despesa que suposa una feina afegida, no voluntària (els grups de treball sí són voluntaris), necessària però prèvia a les despeses habituals de gestió de les activitats? Cal que l'equip educador complementi la seva activitat professional amb les tasques agrícoles pròpies d'un hort i uns terrenys productius i de manteniment de l'entorn. Aquest aspecte es desenvolupa més en l'apartat que segueix i es reflecteix en les conclusions.

Horts escolars

Una de les iniciatives escolars amb més empenta en els darrers anys és el treball a través dels horts escolars. Els horts escolars ajuden a construir coneixement, habitualment, sobre com treballar de manera pràctica i en contacte amb la natura. A més, permeten la intervenció de l'alumnat en l'entorn escolar, donat que representa una transformació del pati. Cal ampliar aquesta feina cap a “aprendre a pensar, reflexionar i representar” (Mariona Espinet, 2007, en comunicació personal) seguint els criteris de qualitat mencionats anteriorment.

La relació amb el parc rural ha de permetre establir una aliança de treball amb un entorn social més gran, fora de l'escola, en el que l'alumnat estigui participant en una acció comunitària, sempre en context de reflexió educativa. La relació entre horts escolars pot afavorir també una nova dimensió educativa a l'hort.

Dins de l'escola es pot connectar el treball de l'hort escolar amb altres dimensions de l'agroecologia: l'alimentació sana, que no genera (tants) residus, respectuosa amb l'entorn, justa en la remuneració del treball agrícola, que apropa el consumidor (infants) i el productor (del parc rural). Això pot permetre un treball de construcció de models de vida més responsables amb l'entorn social i ambiental a la comunitat educativa: professorat, alumnat i famílies, així com monitors/es del menjador i altre personal.

En un nivell de continguts educatius també cal enriquir el treball amb els horts. Cal treballar tant els cicles de les plantes com la planificació de l'espai, la gestió de l'aigua, els cicles de la matèria, la mort dels éssers vius, les malalties, el món del treball agrícola, el passat i les tradicions i el futur de l'agricultura o les plagues. Un hort també permet treballar procediments com la planificació, la negociació i el treball cooperatiu, la recerca i experimentació, el treball manual relacionat amb les eines o la comunicació. Les actituds de curiositat, inquietud per l'alimentació sana, cura dels éssers vius i l'entorn, respecte pel treball dels altres o gestió de l'entorn són igualment importants.

L'hort en relació amb el parc rural, a més, pot permetre treballar els cicles del paisatges, el valor i ús del sòl, la planificació urbanística, els elements del paisatge com les rieres i el clima mediterrani, les indústries antigues i les actuals, les llavors i les espècies autòctones, l'economia de l'agricultura i l'evolució recent, la reducció de residus al municipi, les qüestions de la mobilitat, la història local, les relacions ecològiques, els camins i les intervencions de restauració, els conflictes entre usuaris i propietaris, etc. També la recerca d'idees, la intervenció en l'espai natural, l'intercanvi amb gent de diverses edats i interessos, la representació de processos socials i històrics, l'organització de jornades de trobada, així com els valors de participació en els afers municipals, l'interès per la propietat pública i el respecte per la privada de caire rural, són objectius d'habilitats i valors que el parc rural pot aportar més enllà de l'hort escolar.

A més el parc rural és un entorn que pot permetre una actuació real en el territori de la comunitat, en experiències de participació comunitària com seria la recerca que proposa millores, la implicació en la restauració de rieres, camins o camps agrícoles, el treball conjunt amb la pagesia de l'indret, etc. Que aquesta participació sigui més o menys genuïna ha de ser un dels objectius dels grups de treball.

El Parc Agrícola del Vallès i l'Educació Ambiental

En un tercer pas, cal connectar aquesta feina educativa amb el PAV, que representa un repte de futur, una lluita futura i present per un model territorial sostenible, per la sobirania alimentària i per una intervenció democràtica de la població en la planificació de l'urbanisme futur.

5.3. Programa de Formació

A continuació s'exposen les propostes per a desenvolupar l'àmbit de formació que es podria portar a terme a Sant Cugat del Vallès, aprofitant l'àmbit de la Torre Negra.

Es presenten les propostes per a la formació a:

- Professors i educadors ambientals, que ja s'està portant a terme amb l'avaluació de l'EA municipal que realitza la UAB.
- Universitaris agricultors i no agricultors.

Per últim, es presenta en aquest apartat les línies estratègiques bàsiques per a poder portar a terme aquest programa de formació i les col·laboració, convenis i estructures organitzatives que siguin necessàries.

5.3.1. Formació de professors, mestres i educadors ambientals

Avaluació de l'EA municipal per part de la UAB

L'Ajuntament de Sant Cugat (a través de l'Àrea de Medi Ambient) ha establert un Conveni de Col·laboració amb la UAB (a través del Departament de Didàctica de les Ciències Experimentals i la Matemàtica) per a l'avaluació dels programes d'EA municipals PDE i A21E, dins del context del Doctorat Interuniversitari d'Educació Ambiental que impulsen nou universitats de l'estat. Hi estan implicats la professora Mariona Espinet i l'estudiant Pere Grau i el tècnic de Medi Ambient de l'Ajuntament de Sant Cugat, German Llerena..

L'objectiu d'aquesta col·laboració és el de conèixer la realitat dels programes d'EA impulsats per l'Àrea de Medi Ambient als centres escolars del municipi,

proposar-ne modificacions a la llum de les tendències internacionals més actuals i avaluar-ne els resultats (UAB & Ajuntament de Sant Cugat, 2006).

En el marc d'aquesta col·laboració s'ha impulsat la creació de dos grups d'agents educatius de Sant Cugat: un grup de treball de mestres, professors/es i educadors/es ambientals i un grup de formació i reflexió d'educadors/es ambientals.

Grup de Treball de Mestres "Educació per la Sostenibilitat al llarg de la Vida"

Per poder desenvolupar una EA que treballi alguns aspectes amb profunditat, cal establir espais de reflexió i creació de programes i material educatius que permetin el treball conjunt entre els diversos agents implicats. Amb aquest objectiu s'ha establert el grup de treball al Centre de Recursos Pedagògics (dins del programa formatiu del professorat desenvolupat per la Generalitat) de Sant Cugat anomenat "Educació per la Sostenibilitat al llarg de la Vida" i que integra professorat des d'Educació Infantil fins Secundària de Sant Cugat, educadors i educadores ambientals de les empreses que treballen amb les escoles del municipi a través del Pla de Dinamització Educativa (PDE) o el programa Agenda 21 Escolar (A21E), altres educadors/es que treballen als horts escolars i personal municipal de les àrees de Medi Ambient i Educació.

El grup treballarà durant el curs 2007-2008 amb la intenció de reflexionar sobre l'Educació per la Sostenibilitat que es realitza a Sant Cugat i crear nous enfocaments, materials i activitats, provar-les i avaluar la seva aplicació.

La novetat d'aquest grup és la participació dels educadores/es ambientals en un grup de formació típic del professorat, apart del personal municipal. El treball conjunt entre aquests agents educatius pot permetre establir connexions entre la realitat escolar i la municipal en referència a les qüestions ambientals. Aquesta feina té el referent del parc rural com a escenari de treball, i pot marcar les pautes i l'orientació de la política municipal d'EA en el parc rural.

Grup d'educadors i educadores ambientals de Sant Cugat

Un altre espai que s'estableix és un grup de reflexió sobre la pròpia acció educativa d'educadors i educadores ambientals del municipi. Els horts escolars són un component important de la seva feina i la relació amb el parc rural és un dels camps de treball. L'objectiu del grup és formatiu en quant a millorar la qualitat del treball realitzat. El grup es reunirà un cop per mes durant el curs 2007-2008.

5.3.2. Pràctiques universitàries i recerques d'estudiants

Des de l'Àrea de Medi Ambient es treballa amb les universitats o escoles de formació professional únicament oferint pràctiques per als estudiants. Aquest marc sembla l'adequat, pels positius resultats obtinguts fins la data, per a iniciar altres programes més amplis en relació al parc rural.

La formació en agroecologia creix a Catalunya (Chamorro, 2005), tant en la vessant de formació professional com en la universitària. Són diverses les entitats i institucions que realitzen tasques formatives en el sector: CFEA, EAM i altres escoles del DAR, Unió de Pagesos, l'Institut Català Agrícola de Sant Isidre, l'associació Vida Sana, l'Escola d'Enginyers Agrònoms de la UdL, ESAB-UPC, la facultat de Veterinària de la UAB i la UB (Màster en AE).

Hi ha una mancança de continguts d'AE als currículums oficials d'agricultura. Els motius per a la incorporació d'aquests, serien, sempre segons Chamorro, la necessitat de fomentar el respecte per part de l'agricultor no ecològic i permetre la coexistència amb l'AE, així com facilitar la reconversió.

Formació de joves agricultors

Les diverses institucions nomenades poden tenir al parc rural de la Torre Negra un espai per a la recerca i les pràctiques dels estudiants. Pels contactes realitzats, sembla adequat plantejar en un primer moment un espai per a estudiants en formació professional de l'Escola Agrària de Manresa que visquin a la zona metropolitana. Més endavant, són nombroses les possibilitats

d'aprofitament formatiu en aquest sentit. Cal tenir en compte, però, que les institucions educatives més especialitzades en agricultura poden ja tenir espai adequats per a la formació per als estudiants i que el parc rural de la Torre Negra és un espai petit, adequat només en condicions molt determinades.

Formació de joves no agricultors

Podríem afegir, tot i això, la necessitat d'incorporar l'agroecologia com experiència a la formació professional i universitària que no s'especialitza necessàriament en aquest camp. Estudiants d'Educació, de Ciències Ambientals, de Biologia, de Veterinària, de Sociologia

El referent de Davis

Com hem vist en un apartat anterior, a la universitat UC Davis, de Califòrnia (USA), una de les universitats públiques de recerca més important dels EUA, que ha desenvolupat un paper molt important en el desenvolupament agropecuari de Califòrnia, cada any reben certificats en relació al treball a la terra més de 8.500 estudiants (Davis, 2007). Però aquests certificats no són exclusivament d'estudiants d'agricultura.

Els usuaris de les instal·lacions del *Center for agroecology and sustainable food systems* van, com s'ha vist, des d'estudiants agrícoles i ambientals, a escolars municipals o públic en general. El programa de la *Student Farm*, per exemple, és molt ampli i adreçat especialment a establir vincles amb el seu entorn social. El caràcter educatiu del *Children's Garden Program* és doble, ja que són els alumnes interns de la UC Davis els qui dirigeixen les activitats adreçades a escolars infantils, centrant-se en temes d'ecologia de jardí, bona nutrició, cultiu d'aliments...

I si el programa anomenat *ecologic garden* enfoca els processos biològics relacionats amb l'agricultura, en canvi el *market's garden* s'orienta a afavorir experiències educatives relacionades amb la comercialització i el contacte i assortiment a la comunitat.

El concepte que aquesta universitat té de la formació en agroecologia no es restringeix a la formació de professionals productors agrícoles, sinó que amplien les possibilitats de les infraestructures agropecuàries a tot tipus d'estudiants. Aquest és el concepte que es pot desenvolupar al parc rural de la Torre Negra a causa de les raons següents:

- És un espai periurbà en contacte directe amb milions d'habitants de la zona metropolitana de Barcelona,
- Cal reinventar, aquí també, les relacions entre societat i territori i entre producció i consum; fins i tot ens podem atrevir a dir, veient els plantejaments de l'estudi per a la gestió agrícola del parc rural, elaborat per l'Anna Càceres i el Francesc Cassanyes (ESAB-UPC), que difícilment serà viable l'agricultura que no reinventi i estableixi noves relacions socials, donades les condicions de viabilitat (gestió de tota la zona com una unitat, que xoca amb la realitat de la propietat),
- És necessari fer més complexes les relacions de la ciutat (Rueda, 2002), especialment en una ciutat com Sant Cugat, molt cara de mantenir i en relació a la sostenibilitat degut al model urbanístic dispers,
- L'espai no podrà encabir totes les línies de recerca més experimentals que acostumen a realitzar les universitats del ram, degut a l'extensió,
- Les condicions de transport són molt favorables,

Col·laboració amb les universitats

La formació que es pot realitzar al parc rural de la Torre Negra, multidisciplinar i divers en quant a modalitats d'aprofitament acadèmic (pràctiques, treballs de final de carrera, crèdits lliures, etc.), fa aconsellable l'establiment de convenis de col·laboració flexibles. Les propostes més viables semblen l'establiment d'un conveni de pràctiques per a la formació de joves agricultors amb l'Escola Agrària de Manresa, en els minoritaris casos que s'han comentat abans, i un altre amb la UAB, per proximitat, de caràcter obert a tot tipus d'estudiants. El primer pas ja està donat, que és un conveni de pràctiques amb la carrera de Ciències Ambientals, i cal ampliar les possibilitats a partir de contactes amb diferents departaments de la universitat.

Estudiants de totes les carreres de la UAB podrien tenir en el treball a la terra un entorn formatiu molt diferent del que la universitat els ofereix actualment, de desenvolupament de tasques agrícoles i amb la introducció d'un curset sobre agroecologia.

Els estudiants d'Educació poden col·laborar en les tasques pròpies de l'hort educatiu o de referència dels horts escolars. No es tracta només de desenvolupar activitats de visita a l'hort, sinó, en coherència amb el marc al que ens hem referit abans, permetre una dinàmica complexa en la que els escolars i els centres escolars puguin desenvolupar investigació-acció, puguin proposar i realitzar projectes, i es treballi en diverses dimensions, com poden ser la biològica, la social o l'econòmica. Per tant és necessari crear projectes educatius conjuntament amb el professorat que permetin un aprofitament escolar del parc rural. El parc rural ha de ser entès com una dinàmica social que funciona i canvia tant en qüestions de paisatge com de consum, de comercialització, agrícola o de restauració ambiental. El procés educatiu ha de servir a l'alumne a desenvolupar competències d'acció, transformadores del seu entorn i de participació comunitària, però sempre reflexives i significatives.

Els estudiants d'Educació poden estar integrats en aquesta tasca conjunta que hauria d'incloure tota la comunitat escolar i municipal.

Els estudiants de biologia o veterinària poden fer recerques en l'àmbit de la fauna o flora, però l'oportunitat formativa més gran està en el treball a un hort colze a colze amb el pagès, no només en el que fa referència a les tasques pròpiament agrícoles, sinó també en el que fa referència a la comercialització, amb desplegament de propostes diverses com poden ser grups de consum, o menjadors escolars.

Els estudiants de ciències socials (sociologia, geografia...) poden fer avaluacions del procés social que es desenvolupa al voltant de la relació entre el parc i la ciutat, i entre el parc rural de la Torre Negra i l'entorn agrícola i lliure d'urbanització del Vallès, de manera que es contribueixi a obrir oportunitats

noves i millorar l'acció política municipal, així com a fer una contribució per al Parc Agrícola del Vallès.

Els estudiants d'humanitats (història...) tenen l'oportunitat d'apropar-se a un entorn que està previst de ser "musealitzat" a proposta de l'estudi encarregat per l'Ajuntament al Grup d'Estudis Locals, i contribuir a l'acció divulgativa i educativa del parc en aquest sentit. Si s'inicien actuacions municipals de restauració, visites, etc., els estudiants podrien acompanyar i enriquir-les.

I com s'ha dit, els estudiants de l'Escola Agrària de Manresa, que per raons determinades poguessin aprofitar la ubicació geogràfica del parc, podrien completar la seva formació d'una manera pràctica, colze amb colze amb els pagesos/es.

Es proposen per tant, al respecte, les línies següents:

- crèdits lliures "campus" per a estudiants de totes les carreres,
- crèdits de "pràctiques en institucions i empreses" per a estudiats de Ciències Ambientals, Biologia, Veterinària, Sociologia, Economia, Educació, Història, Geografia i carreres similars,
- oferiment per a treballs de final de carrera a les mateixes carreres,
- establiment de recerques més concretes a partir d'assignatures determinades de les mateixes carreres,
- crèdits de pràctiques per a estudiants de l'Escola Agrària de Manresa.

Els estudiants poden apropar-se i col·laborar en el desplegament d'una economia local, solidària amb els valors preservats i amb les persones que treballen la terra agroecològicament. Això pot anar des de col·laboració en les tasques educatives d'horts escolars a suport a grups de consum que mantinguin l'activitat agrícola, passant per la recerca en diversos camps (actualment es fa recerca en papallones bioindicadores i en ocells), sempre amb l'enfoc formatiu per als estudiants que són preceptives de les pràctiques.

5.3.3. Coordinació i organització del programa

Per a fer possible aquest marc formatiu, és necessari dotar l'Ajuntament de la capacitat per a coordinar-les. Cal establir un programa, adequat als diversos interessos, d'acollida i formació dels estudiants. És relativament fàcil establir cursets d'introducció a l'agroecologia per als estudiants dels crèdits lliures i els que participin en les tasques més relacionades amb el treball a la terra. Aquests cursets, ben coordinats perquè se'n faci només un per curs, han de ser assumibles per l'Ajuntament.

De la mateixa manera, cal que els estudiats estiguin integrats en una dinàmica de treball concreta, que funcioni per sí mateixa. Per a això, és òptima la situació dels terrenys municipals, en els quals es podrien encabir horts si l'aigua ho permet. Un hort d'una hectàrea o una mica més ha de permetre la participació d'uns 10 estudiants al costat d'un o més pagesos que portin l'hort. Aquest hort podria complir dues funcions:

- hort de producció per a grups de consumidors,
- hort de referència per als horts escolars.

Independentment d'aquestes, també és pot plantejar una situació similar a la del parc del turó de can Mates, amb horts socials en petites parcel·les per a particulars.

Pagesos, educadors d'hort i encarregats del seguiment proper de les pràctiques pot ser un mateix equip de dues o tres persones, que complementarien les seves tasques multidisciplinars.

Els convenis amb les universitats s'han de plantejar sense cost per cap part. L'Ajuntament pot oferir les terres i la coordinació (que faria la funció de tutorització per part de la institució), així com la formació inicial. Les universitats ha de correspondre amb tutors pedagògics al cas i amb els reconeixements acadèmics habituals.

L'establiment d'un equip coordinador, educador i productor és la peça clau del procés, per la necessitat de sous. Un cop desenvolupades les dimensions del parc rural, el present treball proposa una línia d'actuació al respecte. El que cal dir aquí és la necessitat d'una estructura voluntària de coordinació entre les universitats i l'Ajuntament per al desenvolupament d'aquestes possibilitats formatives.

L'hort seria un element clau, doncs, per al desplegament primer d'aquesta proposta. En segon lloc, però, cal ampliar l'espai d'actuació al camp de secà. Per les condicions de propietat que es donen, seria factible una segona fase de treball amb terrenys municipals de secà, de poca extensió, i amb algun propietari que cedís el seu terreny a l'Ajuntament.

L'Ajuntament podria contactar amb un pagès especialitzat en secà que portés les terres de secà que els diversos propietaris fossin cedint segons diverses modalitats d'acords de custòdia que no ha de reportar cap despesa per cap part, com a mínim a mig termini, en el que la comercialització del producte hauria de cobrir les despeses (aportacions i sous) de l'activitat.

Els estudiants en pràctiques podrien desenvolupar una sèrie de tasques similars a les conceptualitzades per l'hort, però adaptades a l'entorn de secà, que té el seu propi ritme.

És necessari, en aquest escenari, que hi hagi la participació de treballadors/es de la terra que desenvolupin tasques diverses. Per a això, potser el concepte d'equip pluridisciplinar seria l'adequat, en el que una persona pagesa professional, que admeti l'activitat educativa i formativa al seu entorn però no la desenvolupi si no pot –és previsible que no existeixin pagesos educadors fàcilment-, treballi juntament amb educadors que siguin educadors professionals però també portin endavant tasques agrícoles de manera que com equip agrícola funcionin, i siguin els que portin endavant la tasca educativa.

5.4. Participació ciutadana

Apart del món acadèmic, l'Àrea de Medi Ambient de l'Ajuntament pretén fomentar, pels seus canals habituals (ajuts, Oficina 21 i l'acció d'EA), iniciatives que treballin en el mateix sentit amb els diversos actors socials implicats d'una o una altra manera en el parc rural. Això pot afectar a:

- Suport a l'associació d'educadors d'hort.
- Programes amb el lleure: esplais i caus de Sant Cugat.
- Visites de grups d'adults.

Tenint en compte el marc contextual i legislatiu en que es situa el parc rural de la Torre Negra i les activitats avaluades que es tenen com a referent, s'ha cregut convenient proposar actuacions de participació ciutadana en tres àmbits:

- L'Òrgan de participació de l'estructura administrativa per a la gestió de la Torre negra.
- Activitats de participació en les tasques de restauració ambiental
- Activitats de participació en feines agrícoles

Aquests es troben descrits a continuació:

5.4.1. L'Òrgan gestor i l'Òrgan de participació

L'Òrgan Gestor del parc rural, establert per acord de Ple de l'Ajuntament (Minuartia, 2006), estableix l'existència d'un "òrgan de participació" en el que entitats socials, propietaris i polítics poden assessorar per a la gestió del parc. Pels principis de l'agroecologia ja esmentats, el més adequat serà la màxima vinculació entre les decisions d'aquest consell de participació i les actuacions de gestió, especialment si hi participen pagesos i propietaris del parc.

5.4.2. Participació en les tasques de restauració ambiental

El *parco Ticinello* i el *Parco della Vettabbia* treballen per establir que els pagesos i treballadors/es del camp participin en les tasques de restauració ambiental necessàries, en una dedicació diferent que la productiva.

Actualment, La manera d'enfocar les tasques de restauració ambiental al parc rural de la Torre Negra no difereixen de l'habitual a la resta d'espais municipals. L'Àrea de Medi Ambient disposa d'una Secció Forestal que, juntament amb el parc de Collserola, avalua l'estat de camins, rieres, camps i boscos, i encarrega a empreses o institucions especialitzades en les tasques que cal realitzar. Aquestes es redueixen, normalment, al manteniment de les Franges de Protecció preceptives per llei entre bosc i trama urbana, reparacions a camins forestals després de riades o pluges, senyalització i retirada d'arbres caiguts després de nevades o similars.

En aquesta tasca no hi ha més participació ciutadana que la demanda de veïns diversos d'actuació a diversos indrets.

Actualment s'està treballant en el projecte Porta de Parc, pel qual es farà una passera a l'entrada des de la ciutat al camí de Sant Medir (al Forat d'en Bocàs) que ha de salvar el desnivell i la riera, amb l'objectiu de permetre el pas de vianants i ciclistes sense continuar malmetent la riera (és el punt de confluència entre la riera de Sant Medir i el torrent de Llaceres i es formen uns bassals molt importants); arreglar també l'entorn del pi d'en Xandri i permetre que la gent descansi sense trepitjar el camp de conreu, fent així possible la convivència entre usuaris i treball de la propietat; fer canvis en els camins actuals de manera que es permeti una sortida d'emergència a una urbanització ubicada dins del bosc, es tanqui un camí actual que talla un camp agrícola en dues peces, i es reobri un camí públic perdut; i finalment arreglar l'entorn de can Borrell per permetre el descans de la gent que hi accedeix.

Aquesta actuació s'està elaborant en el marc del conveni que tenen l'Ajuntament i el parc. Cal tenir en compte que per l'eix del camí de Sant Medir passen més de cent mil usuaris l'any (Estudi freqüentació, 2006).

A partir de l'estudi de la xarxa hidrogràfica del parc (Puértolas, Múrria i Prat, 2006), es preveu actuar també (potser en coordinació amb el projecte de Porta

de Parc) sobre les rieres, amb actuacions mínimes fins que es pugui fer alguna actuació important.

Aquestes actuacions poden anar-se coordinant, en un futur, amb l'equip de treballadors/es agrícoles del parc perquè aquests vagin fent algunes de les actuacions que siguin viables. Seria aquest el marc que permetria la participació ciutadana, amb treballs conjunts amb entitats que convoquin la gent per a fer algunes tasques al llarg de l'any. Un exemple de com és possible organitzar aquesta connexió entre dos móns actualment molt separats (el de la gestió ambiental i l'educatiu/participatiu) és sense dubte el Projecte Rius, que de fet ja ha tingut contactes amb l'Àrea de Medi Ambient però no s'ha concretat en cap actuació encara.

Segurament, el treball coordinat entre la Secció Forestal i l'equip de treballadors/es ha de fer possible aquestes situacions de futur.

5.4.3. Participació en les tasques agrícoles

La participació de la població pot estendre's a àmbits com l'animació de l'economia local agroecològica, l'impuls de la protecció d'altres indrets del municipi en vistes al Pla Agrícola del Vallès, etc. Però la participació més interessant, fàcil i important d'impulsar des del primer moment és la col·laboració en l'agricultura, mitjançant convocatòries similars a les de restauració ambiental, en moments de recollides de fruits o altres moments agrícoles significatius.

Aquesta participació ja es coneix en els programes de la Universitat Davis i seria molt complementària de les activitats i jornades com calçotades i altres proposades a l'apartat de la divulgació.

Per tant, cal que l'equip de treballadors/es del parc puguin assumir tasques de dinamització de la participació ciutadana en coordinació amb l'Ajuntament.

5.5. Línies estratègiques i actuacions bàsiques

D'aquesta proposta per al model de gestió de l'educació ambiental, la formació i la participació, s'extreuen les següents conclusions:

- El parc és un marc per fer educació ambiental de qualitat, dinamitzadora de processos escolars d'intercanvi, recerca i millora ambiental
- Hi ha una demanda clara i creixent en les activitats escolars en relació amb el parc, i tant el PDE com el programa A21E són eines adequades per a afavorir el seu desenvolupament.
- Els grups de treball (mestres, profes i educadors) que ha generat l'avaluació que fa la UAB són el referent adequat per desenvolupar el projecte educatiu del parc
- Cal establir relacions de les escoles amb la producció al parc mitjançant l'activitat d'horts escolars i la promoció d'un projecte de menjadors escolars
- Cal emmarcar el projecte educatiu en l'agricultura del futur i el Parc Agrícola del Vallès
- Amb la formació superior hi ha moltes possibilitats, tipus pràctiques d'empresa, crèdits lliures... no només lligades a l'educació ambiental i l'agricultura sinó des d'un punt de vista multidisciplinar
- Caldria establir col·laboracions i convenis amb les universitats, especialment la EA Manresa en formació de pagesos en agricultura ecològica de secà i horticultura ecològica i amb la UAB per a una formació acadèmica basada en pràctiques d'empresa, crèdits lliures, treballs de fi de carrera...des d'un punt de vista no només agrícola sinó també d'altres disciplines.
- Cal establir una estructura de coordinació entre Ajuntament i universitats i un equip de seguiment de les pràctiques d'empresa, per tal d'assegurar la formació de l'estudiant en pràctiques.
- Cal un equip d'educadors que treballi conjuntament amb els agents educatius.
- La primera fase per al desplegament educatiu i formatiu pot ser la creació d'un hort educatiu

- És necessària la presència d'un pagès experimentat que porti l'hort educatiu, i que permeti i col·labori a la vegada a les activitats que s'hi realitzin.
- S'ha de fer un equip pluridisciplinar que tingui les funcions agrícoles, educatives i que coneguin el context del parc rural i el procés de gestió
- Cal incorporar a la gestió la Participació ciutadana a l'òrgan de participació
- Una possibilitat per a fomentar la Participació Ciutadana en l'àmbit del parc rural, és la dinamització en tasques de restauració i feines agrícoles a través de les entitats socials del municipi i de l'equip pluridisciplinar esmentat.

6. DIMENSIÓ 4: INNOVACIÓ I RECERCA EN EL CAMP DE L'AGROECOLOGIA

Aquesta dimensió inclou els àmbits de gestió de la investigació i la innovació per a fomentar el desenvolupament rural del parc rural de la Torre negra i de la pràctica agroecològica en aquest tipus d'espais i àrees periurbanes.

6.1. Introducció

El desenvolupament sostenible de l'agricultura, la protecció del medi ambient i el desenvolupament rural són objectius clau de la Política Agrària Comunitària (PAC). En aquest sentit, el Consell Europeu ha reconegut que l'agricultura ecològica afavoreix la sostenibilitat de les activitats agràries i contribueix als objectius generals de la PAC.(llibre blanc, VVAA. 2005)

Diverses conferències i seminaris organitzats per la Comissió Europea durant els darrers anys han assenyalat el valor estratègic del sector de la producció agroalimentària ecològica ja que dona resposta a l'ampli ventall de problemes relacionats amb la producció d'aliments, el medi ambient, el benestar animal i el desenvolupament rural. A més l'agricultura i l'alimentació ecològica constitueix una extraordinària oportunitat per a la indústria agroalimentària europea degut al creixent interès dels consumidors per productes ecològics certificats.

Però, no són només aquests valors estratègics els que deixen palès la importància del desenvolupament rural plantejat per l'Agricultura ecològica. Sinó que cal remarcar, que des de la teoria agroecològica es planteja una transformació social cap a una societat més justa, ecològicament més sostenible sense impedir el desenvolupament econòmic, i englobant una gran quantitat de disciplines científiques. Així doncs la innovació i la recerca en el marc de l'Agroecologia pren especial rellevància per a anar avançant en aquesta direcció.

El Consell Europeu i totes les administracions i entitats dedicades al sector agroalimentari, estan d'acord que es necessita nova informació per facilitar l'expansió de la Producció agroecològica (PAE) i, sobretot, noves tecnologies (Sans 2005)

Per totes aquestes raons és essencial assegurar un nivell de recerca adequat. La informació, la capacitat i la recerca són rellevants en tots els nivells del sector, des de la formació pràctica dels agricultors fins als programes d'investigació de la Universitat o dels centres de recerca.

Però, un projecte d'innovació i recerca en un espai periurbà com Torre Negra, assegura no només una renovació continuada en l'àmbit de l'agroecologia, sinó, que si a més aquest projecte d'investigació es porta a terme en els altres àmbits de gestió com són la informació, l'educació ambiental o la comercialització, s'assegura una renovació i innovació continuada que permet avançar en tots els àmbits de gestió de l'espai que es porten a terme.

Com que el sector de la recerca a Catalunya es troba en una fase primerenca, els incentius derivats del mercat són baixos per permetre desenvolupar la recerca i la transferència autònomes. És per això, que es justifica la intervenció i el suport de l'Administració (VV.AA.2005)

L'espai rural que ocupa el parc de la Torre Negra és un espai idoni per a la investigació i la innovació en agroecologia per què és un espai gestionat per l'Administració pública, amb uns terrenys de cultiu d'horta i de secà que en el cas d'implementar el model de gestió que es presenta en la present memòria, seran cultivats seguint els criteris de la producció agroecològica. A més, molts d'aquests terrenys han estat abandonats anys enrere de les pràctiques agrícoles abans portades a terme, així doncs, no serà necessari el procés de conversió d'agricultura tradicional a agricultura ecològica, acurtant d'aquesta manera el procés d'obtenció de productes agroecològics.

Un altre dels factors que fa de la Torre Negra un espai idoni per a la investigació és la seva situació geogràfica, entre un parc natural i un sistema urbà, al mig de l'àrea metropolitana de Barcelona, on hi habiten més de 3 milions d'habitants. Compta amb una xarxa de transport que comunica molt fàcilment aquest espai amb la resta del territori i amb un gran nombre d'empreses i institucions dedicades a la investigació i al desenvolupament que centren les seves recerques en el camp de l'Agricultura.

6.2. Objectius i plantejament

L'Agroecologia, es definida per Altieri com aquell enfoc, que utilitzant diverses disciplines científiques, pretén estudiar l'activitat agrària des d'una perspectiva ecològica (Altieri 1995). Aquesta, articula el coneixement tradicional amb els coneixements moderns de caire mediambiental. D'aquesta manera és possible garantir un risc mínim en la degradació sobre la natura i la societat, produïda per l'artificialització dels ecosistemes i pels mecanismes de mercat. (Guzman et al 2000).

El mètode científic tradicional, aplicat a l'agricultura, provoca que l'home es senti fora de la natura en utilitzar-la com un sistema d'experiments. Observant la natura com una suma de dimensions unidimensionals. En canvi l'agroecologia proporciona una metodologia per a obtenir un coneixement profund de la naturalesa dels agroecosistemes. Va més enllà d'una visió

unidimensional, per abarcar un coneixement dels nivells de coevolució, estructura i funció ecològica i social. Això ho fa mitjançant una actuació i acció pràctica i teòrica (Altieri, 1987) basada en la participació de tots els agents implicats en l'ecosistema agrari, des dels pagesos i propietaris als ciutadans i les entitats i universitats de recerca.

Així doncs, la recerca en agricultura ecològica requereix tot sovint d'una aproximació global amb l'objectiu de relacionar els diversos components de l'agrosistema i evitar, sempre que sigui possible, l'anàlisi d'aquests components fora del context de l'agrosistema. La recerca ha de ser oberta, multidisciplinària i flexible i convidar a l'agricultor a la pròpia experimentació (Sans 2005). Una recerca aplicada i demostrativa que es pugui traduir en una tecnologia propera a l'agricultor, que l'entengui i tregui les seves conclusions per poder fer un eficaç intercanvi d'informació amb el món de la investigació.

Aquest tipus de recerca plantejat per Xavier Sans, pot ser perfectament aplicat als altres àmbits de gestió, l'educació, la informació i divulgació, la formació formal i no acadèmica... En aquest context i amb aquest objectiu és amb el que es proposa que al parc rural de la Torre Negra, un espai on pagesos, propietaris, estudiants i investigadors, trobin un punt de confluència per a desenvolupar un sistema d'investigació en Agricultura ecològica que permeti el desenvolupament rural de l'espai i retalli la distància existent a hores d'ara entre les altres dimensions de la gestió i la producció agrícola. Així doncs és un mètode d'innovació i desenvolupament constant.

6.3. Un model d'Innovació i Recerca

La innovació i recerca es conceptualitzen com un sistema resultat de l'adaptació del sistema de Recerca, Desenvolupament i Transferència (R+D+T) al marc i principis de la ciència Agroecològica en el context de l'espai protegit de la Torre Negra.

El sistema R+D+T és un sistema que ha nascut i s'ha desenvolupat en el marc de la Unió Europea a partir de que s'ha fet palesa la necessitat del desenvolupament de l'Agricultura ecològica per a fer front als greus problemes provocats pels sistemes de producció intensiva i industrial. Així doncs, aquest sistema R+D+T caracteritza els factors que limiten el desenvolupament de la producció agroalimentària ecològica i aporta solucions viables (VVAA, 2005). Per això investiga en els diversos sistemes productius, per a transferir la tecnologia al sector mitjançant l'assessorament, i desenvolupa mecanismes de divulgació dels coneixements per a que el sector pugui dur a terme amb eficàcia el procés de transformació.

La importància de la recerca, el desenvolupament i la transferència (R+D+T) en el foment i el desenvolupament, i en la competitivitat del sector ha estat reconeguda per la darrera conferència "*Organic Food and Farming - Towards Partnership and Action in Europe*" organitzada per la Comissió Europea el 2001 a Copenhaguen.

Tot i això, en fer un estudi exhaustiu del marc conceptual de la ciència Agroecològica i dels principis dels quals parteix, es troben grans mancances en l'aplicació del Sistema R+D+T. Aquestes mancances estan relacionades sobretot en el fet de que generalment les investigacions estan vinculades a línies de recerca relacionades únicament amb la millora de la producció i l'augment dels rendiments dels camps, sense tenir en compte la multidisciplinarietat de l'Agroecologia, on s'hi emmarquen també aspectes relacionats amb la societat, l'educació, l'ecologia, el màrqueting, entre d'altres.

És per aquesta raó que en aquest apartat es proposa un sistema de investigació per a la innovació en l'aplicació del sistema R+D+T per al parc rural de la Torre Negra fent un pas més enllà, incloent-hi línies de recerca relacionades amb altres disciplines que no han estat fins ara tingudes en compte amb l'R+D+T i que són igualment importants per a assegurar del desenvolupament rural d'aquest espai de la PAE al món.

6.4. Innovació i recerca en agricultura ecològica a Catalunya

La recerca en l'àmbit de la producció agroalimentària ecològica a Catalunya amb finançament públic es troba encara en un estat embrionari (Sans 2005). La recerca que es du a terme a Catalunya incideix en aspectes relacionats amb les tècniques producció de determinats conreus i l'anàlisi dels components de la diversitat de diversos agroecosistemes. L'Institut de Recerca i Tecnologia Agroalimentàries (IRTA) i la Universitat de Barcelona (UB) duen a terme actualment projectes de recerca específics en el camp de la producció agroalimentària ecològica. La resta d'equips de la xarxa de centres tecnològics i de recerca, i d'universitats que treballen en el camp de l'agricultura i la ramaderia ecològica combinen tot sovint la recerca en agricultura i ramaderia convencional i la integrada o sostenible.

A la figura 44 continuació s'exposa un llistat dels agents implicats en els diversos projectes d'investigació, desenvolupament i transferència que es porten a terme a l'àmbit de Catalunya.

Aquest llistat té la funció de ser un recull d'agents implicats i projectes en execució per tal de tenir-los en compte en el desenvolupament de la dimensió de Innovació i Recerca per model de gestió del parc rural de la Torre Negra que s'exposa en aquesta memòria.

AGENTS IMPLICATS	PROJECTE EN EXECUCIÓ
IRTA Institut de recerca i Tecnologia Agroalimentària	
	Projectes de recerca específics en PAE
UB Universitat de Barcelona	
Departament de Biologia Grup d'Agroecologia	Màster en agricultura ecològica
	Pràctiques d'empresa per a la investigació en camp
	Projectes de Recerca específics en producció agroalimentària ecològica en camps de secà
CEPROPAE Centre de Promoció de Productes Agropecuaris Ecològics	
Finançat per Intereg III En col·laboració amb IRTA, DAR i Unió de pagesos	Iniciativa de Recerca i Transferència den PAE
Agroecomed	
Grup d'Agroecologia de la UB	Xarxa temàtica de PEA. Funcions de coordinació entre Centres

DAR Departament d'Agricultura, Ramaderia i Pesca. Generalitat de Catalunya	
	Pla Anual de Transferència
ADV Associacions de Defensa Vegetal	
	Grups d'Assessorament per a pagesos
UAB Universitat Autònoma de Barcelona	
Facultat de Veterinària	Assignatura d'agricultura i societat
	Assignatura d'Agricultura i ramaderia ecològica
Departament d'Economia	Màster en Economia Ecològica i gestió mediambiental
UPC Universitat Politècnica de Catalunya	
Escola Superior d'Agricultura de Barcelona (ESAB)	Assignatura de lliure elecció en producció agrària ecològica
	Doctorat en biotecnologia alimentària i sostenibilitat
Escola Agrària de Manresa	
	Cicles formatius en producció agrària ecològica, i ús d'energies renovables
	Cursos i jornades en producció agrària ecològica i ús d'energies renovables
	Cicles formatius en explotacions agràries extensives de producció ecològica
	Edició de la Revista Agrocultura
UG Universitat de Girona	
Facultat de Ciències Ambientals	Assignatura de postgrau en gestió forestal ecològica
	Assignatura de postgrau en gestió silvopastoral ecològica
UDL Escola d'Enginyers Agrònoms de la Universitat de Lleida	
	Assignatura d'Agricultura sostenible i agricultura ecològica
	Assignatura de ramaderia sostenible i ramaderia ecològica
Altres activitats i iniciatives	
Unió de Pagesos	Xarxa de coordinació de pagesos
CERAI Centre d'Estudis Rurals i agricultura internacional	Investigacions en comparacions de sistemes agroecològics arreu del món
Associació Vida Sana	Cursos de Formació en Agroecologia i Conveni amb UB per col·laboració amb el Màster
Parc Agrari de Sabadell	Convenis amb Centres i Institucions per a cedir espais per a la recerca
Espai Rural de Gallecs	Convenis amb Centres i Institucions per a cedir espais per a la recerca
Parc Agrari de Baix Llobregat	Convenis amb Centres i Institucions per a cedir espais per a la recerca

Figura 44: Agents implicats i projectes en execució de R+D+T a Catalunya**Font:** El·laboració pròpia en base a les dades de la ponència de Sans, 2005.

6.4.1. Fortaleses i Debilitats dels sistemes de Recerca

La situació de la Recerca, el Desenvolupament i la Transferència de la producció agroalimentària ecològica a Catalunya, ha estat analitzada per Sans, (2005), a una ponència anomenada La recerca, el desenvolupament i la Transferència. És una avaluació de les forces i les debilitats, les oportunitats i les amenaces per aquest sector en l'àmbit de Catalunya. L'objectiu d'aquest anàlisi és poder identificar quins han de ser els objectius i les propostes d'actuació en l'àmbit del PAE en els pròxims anys, per tal de donar respostes a les necessitats d'aquest sector agrari. A les figures 45 i 46 es fa un breu resum d'aquest anàlisi.

FORTALESES	DEBILITATS
EXPERIÈNCIA	MANCA SUPORT ECONÒMIC I INSTITUCIONAL
Conjunt d'iniciatives en el camp de la recerca, el desenvolupament i la transferència, l'assessorament i la divulgació.	No s'ha rebut suport ni econòmic ni institucional tot i l'aplicació de l'aplicació de PEA, incideix en sector de sostenibilitat econòmica, social i ecològica.
SISTEMES ESTABLERTS	POCA IMPLICACIÓ
Disposició d'un sistema públic R+D+T de qualitat per a dur a terme recerca teòrica i aplicada.	La comunitat científica de l'àmbit agroalimentari està poc implicada en agroecologia.
POTENCIAL INVESTIGADOR	ESPECIALITZACIÓ DE RECERCA
Nombrosos investigadors amb experiència en el camp de l'agricultura i l'alimentació, alguns d'ells específicament en agroecologia	Degut a aquest fet, es determina una necessitat de canvi d'enfocament en àmbits de la recerca agroecològica.
IMPLANTACIÓ SÒLIDA	COORDINACIÓ COMPLEXA
diferents universitats i del sistema cooperatiu de l' IRTA	Dels estudis multidisciplinars i de la recerca en general entre institucions
MODELS DE REFERÈNCIA	ABSÈNCIA PLA DE RECERCA
Disposició de diversos projectes de Recerca, Desenvolupament i transferència amb finançament públic. (IRTA, UB i Riet Vell)	En alimentació i PEA, amb finançament insuficient per a donar suport als equips de recerca.
COORDINACIÓ ENTRE EQUIPS DE RECERCA	ESCASSA FORMACIÓ DELS INVESTIGADORS
L'activitat científica, tècnica i de dinamització de la xarxa temàtica Agroecomed	A les universitats. Pot explicar la feble estructura de la recerca.
TRANSFERÈNCIA	ABSÈNCIA DE PROJECTES ESPECÍFICS DE RECERCA
Jornades tècniques i visites a camp organitzades per DAR	Això comporta poca especialització.
ASSESORAMENT A AGRICULTORS	MODEL R+D+T D'AGRICULTURA CONVENCIONAL
Existència de les ADV	No s'ajusta del tot al marc de la PEA
	MANCA D'ESTUDIS EN ALGUNES BRANQUES EN CONCRET
	Com elaboració, transformació, comercialització, màrketig i consum

	LIMITAT DESENVOLUPAMENT PEA
	Impediment per a la participació del sector privat
	INFORMACIÓ DISPERSA I NO CONTRASTADA
	La transferència queda limitada. Molt sovint s'utilitzen models del Nord d'Europa com a referent.

Figura 45: Fortaleses i debilitats de la PEA a Catalunya

Font: El·laboració pròpia en base a les dades de la ponència de Sans, X. Alsijlsj. *Recerca, Desenvolupament i Transferència*.

OPORTUNITATS	AMENACES
SUPORT DE LA UE A LA PEA	RECURSOS INSUFICIENTS
Programes d'ajuts econòmics molts importants (LIFE, INTERREG, FEDER, FSE, FEOGA...)	Recursos econòmics insuficients per al desenvolupament R+D+T
SUPORT DE LA UE AL SISTEMA R+D+T	REDUÍDA DIMENSIÓ
Projecte Core-organic (ERA-Net), que és una xarxa europea d'Instituts de recerca amb l'objectiu d'incrementar la qualitat, rellevància i optimització de la PEA mitjançant mètodes R+D+T	Del sector, comporta que no rebi l'atenció necessària.

Figura 46: Oportunitats i amenaces de la PEA a Catalunya

Font: El·laboració pròpia en base a les dades de la ponència de Sans, X. Alsijlsj. *Recerca, Desenvolupament i Transferència*.

6.4.2. Línies de recerca en el marc de l'Agroecologia i la PAE

Agroecomed, com a coordinadora de l'actuació dels equips de recerca a Catalunya, ha realitzar un llistat de les investigacions realitzades per diversos equips de recerca de les Universitats, de l'IRTA i d'altres Centres de recerca, en l'àmbit de la PAE. Aquest llistat és el que s'exposa a continuació.

1. Producció vegetal

Generals

- La coexistència amb OGM: mesures de precaució i anàlisi de riscos
- Anàlisi tècnicoeconòmica de la conversió a producció ecològica
- Anàlisi de rotacions de cultius

- d. Estudi i seguiment de balanços de nutrients en les explotacions de producció ecològica
- e. Caracterització i utilització d'adobs verds

Produccions herbàcies extensives

- a. Estratègies per al control de les males herbes
- b. Estudi aprofundit d'espècies de plantes medicinals especialment adaptades a les condicions ambientals
- c. Estudi de tècniques agronòmiques per a cultius plurianuals de plantes medicinals

Produccions hortícoles

- a. Producció de planter ecològic
- b. Caracterització i millora de les varietats locals
- c. Estratègies per al control de les males herbes
- d. Estudi de models d'associacions de cultius
- e. Potenciació del control biològic de plagues
- f. Comprovació de l'eficàcia de les substàncies autoritzades per al control de plagues i malalties

Produccions llenyoses

- a. Potenciació del control biològic de plagues
- b. Comprovació de l'eficàcia de les substàncies autoritzades per al control de plagues i malalties

2. Producció animal

- a. En boví, fórmules d'alimentació en la fase d'engreix per aconseguir canals d'una bona conformació i qualitat sense allargar massa el temps d'engreix
- b. Mètodes de prevenció i control de malalties animals sense l'aplicació d'antibiòtics, antiparasitaris i altres productes químics de síntesi
- c. Potencialitats de la producció ecològica en zones de muntanya, amb relació al reequilibri territorial, les activitats turístiques, la pressió immobiliària, etc.
- d. Utilització de farratges en monogàstrics
- e. Conèixer i treballar amb alternatives racials més productives

3. Sector industrial

Es demana que es creïn marcs de col·laboració amb les indústries per a la recerca sobre processos més avinents.

4. Economia

- a. Anàlisi de costos de producció de diversos productes
- b. Estudis sobre la viabilitat econòmica de les empreses
- c. Anàlisi de mercat
- d. Estudis sobre el consum

5. Qualitat dels productes

- a. Valoració per anàlisis químiques i organolèptiques, dels productes ecològics en comparació amb els convencionals
- b. Recerca de tècniques analítiques més adequades per a l'anàlisi dels productes ecològics

Amb el coneixement i coordinació de les entitats dedicades a la recerca s'aconsegueix establir una comunicació sòlida amb els diversos protagonistes del sector a més de fer palès l'interès del sector productiu per els projectes R+D+T.

6.5. Innovació i recerca en el parc rural de la Torre Negra

Tenint en compte el marc contextual del parc rural de la Torre Negra, les referències a les activitats avaluades en el bloc anterior i la situació actual a Catalunya respecte aquesta dimensió de Recerca; es proposa que en el parc rural de la Torre negra es porti a terme un projecte d'innovació i recerca basat en el sistema R+D+T. Es proposa però, que les branques d'Investigació no siguin només aquelles que actualment s'estan portant a terme a Catalunya; sinó que augmenti el ventall de possibilitats d'Investigacions a altres branques, com poden ser economia i màrketng, l'educació ambiental en agroecologia, estudis geogràfics o d'ordenació del territori, o investigacions relacionades amb

el pensament complex d'interaccions entre natura i societat, entre moltes altres possibilitats.

L'objectiu general d'aquest model d'Innovació i Recerca és el de crear un espai d'interacció entre tots els agents implicats en l'àmbit del parc rural i en l'agroecologia. Aquest espai serà un intercanvi de projectes comuns que tinguin com a finalitat el desenvolupament tant de l'espai rural com de la societat cap a una transformació social basada en els principis determinats per la ciència Agroecològica (Altieri, 1995), que permeti una producció econòmicament factible, ecològicament sostenible, culturalment adaptada i socialment equitativa.

Els objectius més específics d'aquesta dimensió són:

- Realitzar projectes d'investigació i Recerca en el agroecosistema en el que intervinguin diferents tipus d'actors per tal de crear un espai de treball comú.
- Realitzar convenis i projectes de col·laboració amb institucions i centres de reconeixement nacional i internacional per tal d'aportar un pes institucional al parc.
- Crear un mètode de divulgació directe de les investigacions realitzades per tal de facilitar l'assessorament al pagès, la formació a l'estudiant i el coneixement agroecosistemic in situ al científic.
- Mantenir en constant innovació les línies de gestió de l'espai mitjançant un mecanisme d'autoavaluació i d'investigació, formació i seguiment continu.

La idea principal per a la gestió d'aquesta dimensió és la de crear convenis o projectes de col·laboració amb diferents entitats i institucions que tinguin interès en iniciar o continuar projectes de recerca i innovació mitjançant el sistema ja esmentat. D'aquesta manera s'ofereix la possibilitat de formar part d'un projecte municipal específic, d'investigar in situ i en continu contacte amb l'agroecosistema i d'optar a finançaments nacionals, internacionals i europees

per al desenvolupament de la investigació en el camp de l'Agroecologia i les disciplines i dimensions que abarquen l'espai rural.

Existeixen moltes altres activitats d'agricultura periurbana que dediquen una de les seves dimensions de gestió a la investigació. Algunes activitats properes al parc rural de Torre Negra són el parc agrari de Sabadell que té un conveni de col·laboració amb l'ESAB, l'espai rural de Gallecs que té conveni amb ESAB i UB; el parc agrícola del Baix Llobregat amb convenis amb ESAB, UB i IRTA. Aquests parcs amb característiques similars a les de Torre Negra, efectuen aquests convenis des dels inicis de la gestió del parc i en fan una valoració molt positiva dels resultats obtinguts (Josep Muntasell, Joan Vilahonrat i Miquel Baldi, 2007 en comunicacions personals).

Altres activitats a les que val la pena fer referència són la Universitat de Davis, amb els projectes d'Investigació portats a terme des de l'Institut de sostenibilitat agrícola, el projecte de the *Students farm* (projectes de recerca), el Centre *Agricultural Experiment Station* AES i el *Sustainable Agriculture Research and Education Program* (SAREP). Totes aquestes activitats han estat descrites en el bloc anterior.

La Universitat de Santa Cruz, posseeix també des de fa molts anys nombrosos programes d'investigació i recerca per als universitaris, programes dels quals obtenen molt bons resultats, incrementant any rere any el nombre d'estudiants interessants.

Alguns exemples de les línies d'investigació que es podrien portar a terme són:

1. Línies en el marc de la ciència agroecològica: poden ser investigacions basades tant en la producció, en la comercialització com en el consum. De temes tant dispars com rendiments de produccions, estudis i avaluacions de tipus de comercialització de productes agroecològics o estudis de mercat sobre les preferències dels consumidors. L'objectiu d'aquesta línia d'investigació és bàsicament el de desenvolupar metodologies per a assegurar l'establiment de la producció agroecològica al parc rural de la Torre Negra.

2. Línies en el marc de la ciència social, la política i la planificació territorial: Investigacions encaminades a relacionar la vida urbana i rural, o el desenvolupament de polítiques en el marc de l'agroecologia periurbana. Estudis sobre planificació territorial o la repercussió en la societat dels canvis en la planificació municipal poden ser altres línies d'investigació.
3. Línies en el marc l'economia ecològica: Investigacions i estudis sobre la rendibilitat econòmica en agricultura ecològica tenint en compte els criteris de l'economia ecològica.
4. Línies en el marc de la biologia, la ciència ambiental: Investigacions i estudis sobre la fauna, la flora i els hàbitats als ecotons.
5. Línies en el marc de la ciència educativa: Desenvolupament de projectes escolars que relacionin l'educació i l'agroecologia.
6. Línies en el marc de les tecnologies i les enginyeries: Investigacions per al desenvolupament i l'estudi d'energies renovables i rendiments energètics en l'agroecologia.

Aquestes són algunes de les possibilitats de línies d'investigació a seguir però són només exemples i el model pretén quedar obert per a futures propostes.

6.5.1. Agents implicats

Els agents implicats en la Innovació i recerca són totes aquelles persones i institucions que bé mitjançant convenis o projectes de col·laboració, bé a títol individual, volen realitzar algun tipus d'investigació relacionada amb l'Agroecologia.

Actualment hi ha en procés dos tipus d'investigacions en el parc de la Torre Negra, que són el primer pas per a seguir avançant.

D'una banda, es realitzen tres investigacions sobre la fauna present al parc rural. Els recomptes de fauna a tot l'àmbit del parc de Collserola i espais adjacents i l'estudi dels ocells com a bioindicadors relatius són dues investigacions portades a terme pel Consorci del parc de Collserola, l'estudi de les papallones com a bioindicadors el porta a terme pel museu de Granollers.

D'altra banda, la Universitat Autònoma de Barcelona ha realitzat un conveni amb l'Ajuntament de Sant Cugat per a portar a terme una investigació sobre la situació de l'educació ambiental al municipi. Aquesta recerca i la metodologia que porta a terme és un molt bon referent per a les futures investigacions que es duguin a terme al parc rural.

6.6. Línies estratègiques i actuacions bàsiques

D'aquesta proposta per al model de gestió de la innovació i recerca, s'extreuen les següents conclusions:

- La recerca en agroecologia és molt important a l'àmbit del parc rural de la Torre Negra per tal d'assegurar l'estabilitat del sector agrícola. A més, la investigació en les relacions entre altres disciplines i l'agroecologia és important per a innovar constantment en la gestió de l'espai mantenint així vives les activitats que es duen a terme a l'espai.
- El parc rural de la Torre Negra és un espai idoni per al desenvolupament de la investigació i la recerca per la seva situació geogràfica, la seva naturalesa com a espai per a l'agricultura periurbana sostenible i pel context en el que es troba.
- Establir convenis o projectes de col·laboració amb entitats, universitats o centres de recerca és la eina bàsica per a poder desenvolupar l'activitat de recerca i innovació en el context del parc de la Torre Negra. Aquest convenis han d'estar promoguts per l'Ajuntament i l'òrgan gestor de l'espai de la Torre Negra.
- És important fer recerca multidisciplinar amb l'objectiu d'enfortir les relacions entre l'agroecologia i totes les disciplines i dimensions que es porten a terme a Torre Negra.
- Facilitar els resultats de les investigacions a la ciutadania i als diferents agents implicats en el parc rural i al municipi ha de ser l'objectiu d'aquestes recerques. Aquests resultats han de divulgar-se per tal de complir amb l'objectiu transformador de la recerca.

7. CONCLUSIONS I RELACIONS ENTE LES DIMENSIONS: EL MODEL DE GESTIÓ INTEGRAT

Les conclusions finals que s'exposen a continuació són les consideracions generals que s'han de tenir en compte per a poder desenvolupar el model de gestió integrada que s'ha proposat en aquest bloc per al desenvolupament del parc rural de la Torre Negra. Per a especificar les accions i programes a desenvolupar per a cada dimensió es recomana, però dirigir-se a la descripció exposades anteriorment.

Així doncs, el model de gestió del parc rural de la Torre Negra hauria de complir els objectius de:

- Promocionar una transformació territorial, que respongui a la situació i context en que es troba Torre Negra, esdevenint no només un espai de lleure, sinó un espai amb una activitat viva, la producció agroecològica, amb un gran potencial per a la educació i la participació ciutadana i amb la finalitat d'assegurar el desenvolupament rural de l'espai i la millora de les relacions entre el món rural i la societat urbana.
- Fer revivre l'agricultura, seguint els criteris de l'Agroecologia.
- Establir vies de distribució, comercialització i consum locals, properes i alternatives al mercat globalitzat. Permetent així unes condicions laborals i de vida dignes per a la població treballadora del camp.
- Permetre la participació de la població en el procés i acostar el món rural a la població urbana.

Per complir amb aquests objectius el model de gestió ha de:

- Ser un model de gestió integrat que consti de quatre dimensions: la informació, divulgació i comunicació, la producció i comercialització agroecològiques, l'educació, formació i participació ciutadana i la innovació i recerca. Aquestes quatre línies estratègiques han de tenir en compte els principis fonamentals de l'Agroecologia.
- Ser promocionat per l'Òrgan Gestor de l'espai i l'Ajuntament de Sant Cugat, permetent la possibilitat a altres entitats, centres, institucions o persones de formar part i desenvolupar el projecte de parc. Ja sigui

mitjançant convenis, projectes de col·laboració o activitats de participació públics.

Per a portar a terme aquest model de gestió cal tenir en compte:

- El context en que es troba l'espai, la situació inicial de la qual es parteix i el fet de que és un model de gestió molt dinàmic basat en una activitat viva que va evolucionant, així doncs, el projecte de gestió ha d'anar innovant per anar adaptant-se a les noves situacions.
- Les propietats i entitats privades tenen moltes oportunitats per a iniciar el procés de gestió de l'espai, però l'administració pública ha de posar les condicions que ho permetin, ja que és l'interès públic el màxim beneficiari d'aquestes transformacions.
- És necessària la recerca col·lectiva de solucions, de la manera més participada i democràtica possible per tal de trobar sortida als problemes de la producció agrària i gestió del territori. Aquestes solucions han de permetre la conservació de l'espai protegit i la millora de la producció agrària, constituint consorcis o realitzant convenis, acompanyant-se de la normativa i de la regulació corresponent.
- Algunes entitats de la ciutat s'han posat en contacte amb l'Ajuntament per a començar a parlar d'aquesta possibilitat. Sembla molt recomanable que l'Ajuntament aposti per la fórmula del treball en conveni amb entitats socials per la repercussió social que necessita una visió tan participativa de l'educació ambiental, i per la flexibilitat de les entitats en quant a coordinar equips de treball amb processos socials diferents a la ciutat.
- Cal que l'Ajuntament cerqui recursos per a destinar els pressupostos necessaris, però en quant els aspectes productius comencin a aportar retorn econòmic als treballadors/es, el manteniment de l'activitat no ha de ser massa més complex que la gestió actual de serveis educatius que ja s'ofereixen.

Les propostes específiques que aquest model de gestió exposa per a la primera i segona fase d'implementació són:

- El Centre d'Interpretació plantejat pel Pla Especial no respon a les necessitats de l'espai, així doncs és més lògica la creació d'un Centre d'Interpretació Virtual que respongui a les necessitats d'informació, difusió, comunicació i promoció de l'espai i de les activitats que es porten a terme. Aquesta eina és molt més dinàmica, menys costosa i amb possibilitat d'evolucionar junt amb el parc rural.
- El mètode d'Informació ha de ser descentralitzat entre els espais dirigits al consum, el Museu, l'Oficina de Turisme i les entitats del municipi. Es planteja la creació d'un Punt d'informació o Centre de visitants per a complir les necessitats d'informació, divulgació i contacte amb el públic.
- La informació ha d'estar centrada en l'Agroecologia, el parc rural de la Torre Negra, el parc agrícola del Vallès, el consum responsable, la sobirania alimentària, entre moltes altres possibilitats, que evitin l'esquema i estructura fixes i establerts per aquest tipus d'espai. Ha de ser una informació dinàmica que evolucioni a mida que evoluciona l'activitat al parc.
- L'establiment d'un equip de treball amb competències en informació a l'usuari, producció agrícola, dinamització de la comercialització local i tasques educatives, amb capacitat de fer propostes de gestió participatives, és un repte important però viable. L'estructura que sembla adequada és la d'un pagès/a professional amb dos o tres educadors-productors i dinamitzadors dels processos, que a través d'un conveni de col·laboració amb entitats de la ciutat puguin desenvolupar la feina de manera coordinada amb Ajuntament, universitats, escoles, etc.

Les feines concretes que poden desenvolupar són:

- Portar l'hort productiu i escolar, als terrenys municipals
 - Portar els camps de secà que els propietaris cedeixin
 - Portar les activitats educatives i participar als grups de treball
 - Informar dels itineraris i altres possibilitats de lleure adequades per als usuaris, especialment els caps de setmana.
- Activació i producció en les parcel·les públiques amb la creació d'un hort escolar o educatiu i un de productiu.

- Activació i producció en la parcel·la pública de secà per a portar a terme projectes d'innovació i recerca.
- Creació i promoció d'una cooperativa o grup de consumidors de productes ecològics locals. L'organització i gestió d'aquesta pot ser coordinada amb els grups de consumidors ja existents al municipi.
- Promoció i col·laboració en el programa de menjadors escolars sostenibles.
- Creació, programació i promoció de programes d'educació de forma conjunta amb les escoles i els centres educatius.
- Creació, programació i promoció de programes formatius dirigits a mestres, professors i educadors ambientals, universitaris i ciutadans en el marc de l'agroecologia.
- Creació, programació i promoció d'activitats de participació ciutadana relacionades amb la gestió, activitats de restauració ambiental i activitats relacionades amb el procés de producció.
- Promoció d'horts domèstics i comunitaris i facilitar les eines bàsiques per a la seva creació.
- Creació, programació, promoció i divulgació de projectes d'innovació i recerca en el marc de l'agroecologia.

Els agents amb els que establir convenis, programes de col·laboració o contractes són:

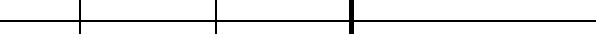
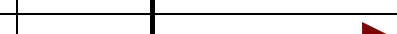
- Els propietaris dels terrenys de la Torre negra, mitjançant un mètode de participació conjunta que promocioni un model de gestió de l'espai d'una forma unitària. D'aquesta manera es busques solucions conjuntes per als problemes que es presenten.
- Entitats socials del municipi, Museu de Sant Cugat i Oficina de Turisme per a implicar-los en la gestió i desenvolupament de l'espai, amb tasques relacionades amb la informació, divulgació i promoció.
- Entitats socials, bars i restaurants que puguin estar interessats en la venda o promoció d'algun dels productes de la Torre Negra.

- Centres d'educació primària i secundària municipals, empreses d'educació ambiental del municipi i monitors de les hortes escolars per a la realització conjunta dels programes educatius.
- Universitats, centres de recerca per a desenvolupar la branca de la innovació i recerca. l'Escola Agrícola de Manresa per a la formació de pagesos joves i la UAB amb una funció multidisciplinar, semblen els més probables.
- L'ajuntament de Sabadell, per a crear un programa de col·laboració o conveni per a compartir funcions i programes d'actuació; com són per exemples, els grups de ADV, per a l'assessorament de pagesos, la Fundació per al finançament econòmic, les escoles i centre educatius per intercanvis d'experiències...

8. FASES D'APLICACIÓ DEL MODEL DE GESTIÓ

S'ha programat una implementació del model de gestió en un període de 10 anys, a partir de Gener de 2008. Aquest període és el que s'ha cregut pertinent per a establir aquest model de gestió i per a complir amb els objectius establerts. Ara bé, pot ser ampliat i reduït.

La programació es troba exposada a la taula 48.

CRONOGRAMA GENERAL		1era fase d'actuació			2ona fase d'actuació
		2008	2009	2010	2011-2018
INFORMACIÓ, DIFUSIÓ I COMUNICACIÓ	Centre d'Interpretació Virtual				
	Punt d'Informació				
	Difusió del parc: activitats i programes				
	Informació visitants				
	Col·laboracions, convenis i cessions amb entitats per a la gestió				
PRODUCCIÓ, COMERCIALIZACIÓ I CONSUM	Hort escolar Hort productiu				
	Pagès a zones públiques d'horta				
	Producció a zones de secà públiques				
	Incorporació de zones de secà privades, productives				
	Convenis, col·laboracions i cessions dels terrenys (producció unitària de secà)				
	Contractes, convenis amb empreses transformadores				
	Creació de cooperativa o grup de consumidors				
	Convenis amb entitats o locals per la venda de productes				
	Menjadors escolars				
	Contacte amb altres espais productius locals				

EDUCACIÓ, FORMACIÓ I PARTICIPACIÓ	EDUCACIÓ				
	Horts escolars	●	→	→	→
	Menjadors escolars	●	→	→	→
	Activitats puntuals	●	→	→	→
	FORMACIÓ				
	Mestres/professors	●	→	→	→
	Universitaris	●	→	→	→
	Ciutadania	●	→	→	→
	PARTICIPACIÓ				
	Gestió	●	→	→	→
INNOVACIÓ I RECERCA	Activitats restauració	●	→	→	→
	Activitats agrícoles			●	→
	Convenis, col·laboracions cessions	●	→	→	→
	Contactes amb entitats, centres i universitats	●	→	→	→
	Convenis o col·laboracions	●	→	→	→
	Projectes de innovació i recerca		●	→	→
	Divulgació de resultats i proposta de transformació		●	→	→

Figura 48: programació per a l'implementació del model

Font: Elaboració pròpia

9. MODEL INSTITUCIONAL

El 27 de juny de 2007, el Ple Municipal de l'Ajuntament de Sant Cugat va aprovar la creació de l'Òrgan Especial per a la gestió de la Xarxa d'Espai d'Interès Natural.

El reglament sobre l'estructura orgànica i normes i funcions d'aquest òrgan de gestió estan aprovades i publicades al Butlletí Oficial de la Província de Barcelona (BOPB) núm. 229/ pàg. 60-62 amb data de 25 de Setembre de 2006.

En aquest reglament es descriu l'òrgan gestor amb naturalesa com a organització especial de l'Ajuntament sense personalitat jurídica. Els objectius generals són:

- Identificació, delimitació i valoració ecològica dels espais lliures i del paisatge de Sant Cugat, amb la finalitat d'establir una Xarxa d'Espais d'Interès Natural.
- Proposar les mesures de gestió i conservació més adients en cada cas i participar en la gestió d'aquests espais
- Promoure el coneixement i la projecció d'aquesta xarxa.

Els objectius específics són:

- Identificar i delimitar tots els espais lliures de Sant Cugat
- Estudiar i valorar les zones amb interès des del punt de vista de la biodiversitat i la connectivitat ecològica
- Valorar els diferents espais identificats
- Proposar l'establiment d'una Xarxa d'Espais d'Interès Natural
- Promoure les mesures de conservació i gestió més adients en cada cas.
- Establir criteris sobre el planejament territorial i el verd urbà.
- Elaborar informes
- Garantir la participació en la gestió i conservació de la Xarxa d'Espais d'Interès Natural
- Fer promoció de la Xarxa i promoure activitats relacionades amb el coneixement, l'estudi i la preservació d'aquesta.
- Incentivar els estudis i la investigació aplicada a la gestió i conservació dels espais
- Canalitzar les subvencions, patrocinis o altres recursos
- Establir marcs de col·laboració amb altres entitats.

La direcció i l'administració de l'Òrgan Especial correspon a:

- el president, que és l'alcalde.
- el Comitè Gestor que està conformat per l'alcalde, el tinent d'alcalde o regidor de medi ambient, el tinent d'alcalde o regidor del planejament

territorial, els directors de medi ambient i gestió territorial, un representant de l'EMD de Valldoreix i el gerent de l'òrgan gestor.

- el Gerent, que és un càrrec tècnic proposat pel president.
- el Consell General que està format per la presidència, els tinents d'alcalde o regidors de medi ambient i gestió territorial, un representant de cada grup polític del consistori, un representant de l'EMD Valldoreix, un representant de cada districte municipal, un representant dels grups conservacionistes, un representant de la Comissió de seguiment de l'Agenda 21 local, un representant del Consorci de Collserola, el director de l'àmbit de medi ambient, el gerent de l'òrgan especial i un representant dels propietaris dels terrenys inclosos en la Xarxa d'Espais d'Interès Natural.

En el reglament d'aquest òrgan gestor està especificada la funció de cada un d'aquests òrgans de direcció i gestió a més d'altres disposicions com el règim econòmic, el marc personal, el règim d'impugnacions, les normes de modificació dels estatuts i de dissolució de l'òrgan gestor.

A la memòria d'Ordenació del Pla Especial per a l'ordenació i la millora del parc rural de la Torre Negra (Minuartia, 2006), es disposa que per al desenvolupament i execució del Pla Especial i per a la gestió del parc rural de la Torre s'ha de crear un òrgan gestor i un òrgan de participació. Així com uns mecanismes de coordinació i col·laboració amb el Consorci del parc de Collserola, i amb altres àmbits territorials.

Amb la creació de l'Òrgan Especial de Gestió dels Espais d'Interès Natural de Sant Cugat, es pretén doncs, que aquest sigui també l'encarregat de la gestió del parc rural de la Torre Negra, ja que aquest és un dels espais d'Interès Natural de Sant Cugat del Vallès.

Pel que fa a l'òrgan de participació, a hores d'ara no s'ha establert cap tipus de reglament jurídic. Tot i així val la pena comentar que actualment existeixen un grup tècnic assessor i una comissió de seguiment. Aquest dos òrgans van ser

creats, com ja s'ha comentat amb anterioritat per a fer el seguiment durant el procés de protecció del parc rural; i tenen un caràcter participatiu. En el cas del grup tècnic assessor, té una naturalesa d'assessorament i està conformat per diversos tècnics amb reconeixement popular. La comissió de seguiment està formada per representants de l'Administració, de la Plataforma, dels propietaris, dels grups polítics i ha estat el mecanisme participatiu mitjançant el qual s'han anat acordant totes les accions i processos que conferien la protecció de l'espai.

Els mecanismes de coordinació i col·laboració amb el parc de Collserola i amb altres àmbits territorials, queda establert amb la creació de l'Òrgan Especial de Gestió de la Xarxa d'Espais d'Interès Natural, per definició del propi òrgan i per la presència de representants d'aquests àmbits territorials.

Tot i això, és important que aquesta coordinació i col·laboració amb altres àmbits territorials no quedi només en aquest ens, sinó que es porti a la pràctica mitjançant la creació de convenis, o col·laboracions en recerca i investigació, contractes de distribució i comercialització de productes, entre moltes altres possibilitats. Aquest fet estaria potenciant la importància de la creació d'espais interconnectats que estiguin coordinats per a la creació d'una Xarxa d'Espais Naturals que va més enllà de la conservació ecològica, determinant un gran nombre de beneficis socials, econòmics, ecològics i polític.

9.1. Òrgan gestor del parc rural de la Torre Negra

Segons la Memòria d'ordenació del Pla Especial de la Torre Negra, les funcions de l'òrgan gestor és la de gestionar i concretament:

- a) Promoure l'ordenació de l'àmbit del Pla Especial com a tal, així com la seva corresponent gestió
- b) Informar sobre les activitats que afectin l'espai
- c) Realitzar tasques de vigilància, control conscienciació i educació.
- d) Vetllar pel compliment de la legislació i planejament vigent
- e) Promoure inversions i serveis propis a l'espai

- f) Fomentar l'aprofitament racional dels recursos de l'espai
- g) Establir acords de col·laboració amb altres entitats sense ànim de lucre, que coincideixin essencialment amb els objectius del Pla Especial

L'òrgan gestor pot emetre informes previs sobre la viabilitat o conveniència d'eventuals actuacions en l'àmbit del Pla Especial o que poden afectar-lo, quan així ho requereixin les administracions competents o els particulars interessats.

Aquest òrgan gestor del parc rural de la Torre Negra coincideix amb l'òrgan Especial de Gestió de la Xarxa d'Espai d'interès Natural esmentat anteriorment. Així doncs, ja que el reglament i les funcions d'aquest òrgan ja han estat aprovades i publicades, en aquesta memòria es vol proposar que s'asseguri aquesta administració interna per part de l'Ajuntament amb una col·laboració participativa de tots els altres agents implicats en el desenvolupament del parc rural mitjançant la figura de l'òrgan de participació que s'esmenta a continuació.

9.2. Òrgan de participació

Segons la Memòria d'Ordenació del Pla Especial del parc rural de la Torre Negra, l'òrgan gestor del parc rural, ha de comptar amb un òrgan de caràcter consultiu que integri la participació de tots els sectors implicats en el desenvolupament i gestió de l'espai. En el marc de les seves competències, els departaments de Medi Ambient i Habitatge i d'Agricultura, Ramaderia i Pesca de la Generalitat de Catalunya han de prestar la seva col·laboració a l'òrgan gestor i als propietaris particulars, per al compliment dels objectius del Pla Especial.

En aquesta memòria, i seguint amb els principis bàsics de l'Agroecologia, es proposa que aquest òrgan de participació a més de tenir un caràcter consultiu, tingui la possibilitat de crear i proposar projectes i activitats participant així mitjançant mecanismes de participació ciutadana al desenvolupament d'aquest espai.

9.3. Agents implicats en la gestió o col·laboradors en el model de gestió del parc rural de la Torre Negra

A continuació es fa una llista de tots els agents implicats actualment en la gestió i desenvolupament del parc rural de la Torre Negra o que han col·laborat en el procés de creació d'aquest model:

- L'Administració Local
- Propietaris
- Pagesos
- Grup tècnic assessor del parc rural de la Torre Negra
- Comissió de Seguiment per a la protecció del parc rural de la Torre Negra
- Entitats d'Educació ambiental, de lleure (caus, esplais i escoles de muntanya), de caràcter ecologista, entre d'altres.
- Escoles i instituts públics, concertats i privats de Sant Cugat del Vallès
- Institucions i Entitats amb convenis o projectes de col·laboració:
 - o Universitat Autònoma de Barcelona (Llicenciatura de Ciències Ambientals amb pràctiques d'empresa i Departament de Didàctica de les matemàtiques i de les Ciències Experimentals amb projecte d'avaluació de les activitats d'Agendes 21 escolars)
 - o Altres possibles Institucions i convenis
- Grup de consumidors de productes d'agricultura ecològica de Sant Cugat del Vallès: La Civada, El Cabàs, l'Hort a Casa, Germinal i Doble Via)
- Club Muntanyenc Sant Cugat i en concret el Grup de Natura
- Xarxa de Consum Solidari
- Cooperativa Doble Via

10. BASES DE FINANÇAMENT

Els eixos estratègics de gestió, necessiten definir els instruments de finançament per ser realment operatius. És doncs des d'aquesta necessitat que en la present memòria es vol posar en evidència la necessitat de la realització d'un Programa Financer per al parc rural de la Torre Negra, que tingui en compte els criteris i actuacions presents en el model de gestió que aquí es proposa.

En aquest apartat es recull de les bases de finançament que es proposen en el Pla Especial, per a la realització de les actuacions proposades en el Programa d'Actuacions del mateix pla; i dels mecanismes de finançament de la Unió Europea d'espais d'agraris periurbans, que proposa en Xavier Tiana. (Tiana. 2003)

Aquest recull serveix com a font d'informació per al desenvolupament de les línies de finançament que es proposa siguin presents en el Programa Financer del parc:

- Inversió pública ordinària

Aquesta pot venir tant de petits trams d'impostos destinats específicament a uns programes d'actuació, com de partides generalistes del pressupost ordinari de l'Administració. La primera permet garantir una mínima inversió anual, la segona modular aquesta inversió en funció de les possibilitats econòmiques de l'administració.

- Mesures de fiscalitat ambiental

La fiscalitat ambiental entesa com aquells diners que l'Administració deixa per a recaptar via impostos a canvi que els propietaris desenvolupin per ells mateixos les mesures correctores que les administracions demanen. Impostos com l'IVA, l'IRPF o l'IBI es poden adaptar a una proposta de fiscalitat ambiental.

- Fons Europeus

Aquest tipus de finançament podria considerar-se com a inversió pública ordinària, però l'especificitat que s'exposa en un apartat posterior en aquesta memòria ha determinat que estigui comentada a part.

Actualment l'Agenda 2000 exigeix als pagesos el compliment dels estàndards bàsics de responsabilitat mediambiental coneguda com a ecocondicionalitat.

- Fons provinents del programa de patrocinadors i el suport de la societat civil.

Aquest tipus de fons de finançament han anat en expansió en la darrera dècada, així com la importància del voluntariat per desenvolupar determinades tasques. El parc rural de la torre Negra no pot renunciar a aquestes fons i més quant forma part d'un àrea de més 70.000 persones i amb una potent xarxa empresarial.

10.1. Base de finançament del Pla Especial de Protecció i Millora del parc rural de la Torre Negra.

D'acord amb les característiques de les actuacions establertes en el Programa d'Actuacions del Pla Especial, l'Ajuntament de Sant Cugat i l'Òrgan gestor del parc rural seran els principals agents de finançament d'aquestes.

No obstant l'anterior, es proposa col·laborar tècnicament i econòmicament amb altres administracions i propietaris amb interessos dins l'àmbit del Pla mitjançant l'establiment de convenis o acords. Per algunes de les actuacions, donades les seves característiques, l'assumpció del cost de les mateixes recau íntegrament en agents diferents a l'Ajuntament de Sant Cugat i l'Òrgan gestor del parc rural.

D'acord amb l'estudi economic-financer de la Modificació puntual del PGM, l'Ajuntament de Sant Cugat pot assumir el finançament global bé mitjançant els recursos propis o l'endeutament, bé a través de les transferències que nodreixen el seu pressupost per la concurrència d'Altres Administracions Públiques.

10.2. Instruments financers de la UE de suport a espais agraris periurbans

La Unió Europea ofereix als agents implicats en la gestió dels espais agraris i rurals periurbans, algunes oportunitats de finançament (Tiana, 2003) planteja

una visió general d'algunes d'aquestes. Tot i que el fet periurbà no té un reconeixement específic en el marc de les diferents línies de finançament de la UE, sí que existeixen programes i exemples de projectes que demostrin la viabilitat d'aquest tipus d'iniciatives. Es centra en tres grans blocs o tipologia d'instruments financers:

- a) D'una banda els Fons Estructurals d'iniciativa nacional (FEDER, FSE i FEOGA) i el futur d'aquests recursos després del 2006.
- b) De l'altra, es tractaran altres recursos com la iniciativa de cooperació europea Interreg III
- c) I per últim el programa Life-Medi Ambient

A continuació es fan unes breus descripcions d'aquests programes per a donar una idea general dels continguts.

10.2.1. Fons Estructurals d'iniciativa nacional

La política regional Europea és compartida pels Estats i es fonamenta en la solidaritat financera entre les regions més i menys prosperes, servint d'estímul a l'economia i a altres factors socials de les regions. Els Fons Estructurals funcionen de forma concertada, encara que cada un d'ells tingui una temàtica específica.

Fons Europeu de Desenvolupament Regional (FEDER) (2000-2006): Finança el desenvolupament d'infraestructures, inversions productives per la creació de llocs de treball, projectes de desenvolupament local i ajudes a les petites i mitjanes empreses.

Les seves prioritats són:

- Millorar l'Entorn productiu de les empreses de promoció i atracció comercial
- Projectes I+D i Desenvolupament local
- Foment de la Societat de la informació
- Desenvolupament turístic i patrimoni històric
- Protecció i Millora del medi ambient
- Igualtat d'oportunitats home-dona

Fons Social Europeu (FSE): Promou la creació de llocs de treball i el desenvolupament dels recursos humans en tots els països de la Unió Europea, finançant formació i ajudes a la contractació per adaptar-se als canvis productius.

Els àmbits d'Aplicació són:

- Desenvolupament i promoció de polítiques actives del mercat de treball
- Accés al mercat de treball sense exclusió
- Millora de la formació professional, formació general i assessorament
- Millora de l'accés al mercat laboral, la capacitat del treballador i la mobilitat
- Promoció de mà d'obra qualificada
- Accés a la dona al mercat del treball
- Priorització de polítiques

El Fons Europeu d'Orientació i de Garantia Agrícola (FEOGA). Format per dos seccions, FEOGA/Orientació per accions de desenvolupament rural i ajuda a l'agricultura, y la secció FEOGA/Garantía, que dona suport al desenvolupament rural en el marc de la Política Agrària Comuna.

Els ajuts i les millores de desenvolupament rural són:

- Inversió en explotacions agràries
- Instal·lació de joves agricultors
- Formació
- Tancament anticipat d'activitats agràries
- Zones desfavorides i zones amb limitacions medi ambientals específiques
- Mesures agroambientals
- Millora de la transformació i comercialització dels productes agrícoles
- Silvicultura
- Adaptació i desenvolupament de zones rurals
- Normes de desenvolupament

10.2.2. Interreg III:

És la iniciativa comunitària del Fons Europeu de Desenvolupament Regional a favor de la cooperació entre regions de la Unió Europea durant el període 2000-2006.

L'objectiu és augmentar la cohesió econòmica i social, fomentant la cooperació transfronterera, transnacional i interregional, així com un desenvolupament equilibrat del territori. Interreg III es compon de tres capítols:

Capítol A: Cooperació transfronterera.

Capítol B: Cooperació transnacional: al qual pertanyen els programes SUDOE i MEDOC.

Capítol C: Cooperació interregional.

SUDOE:

És un programa del Fons Europeu de Desenvolupament Regional (FEDER), que forma part de la iniciativa comunitària INTERREG III, i que compren la regió definida del Sudoest d'Europa. Aquesta està formada per l'Estat Espanyol i Portugal en la seva totalitat, les regions franceses Aquitaine, Auvergne, Languedoc-Roussillon, Limousin, Midi-Pyrénées, Poitou-Charentes; i la regió de Gibraltar que pertany al Regne Unit.

Les línies d'actuació en que es basa són:

- Estructuració policèntrica de l'espai i esforç dels pols de competència
- Gestió del patrimoni cultural i natural i promoció del medi ambient
- Desenvolupament del sistema de comunicació i millora de l'accés a la societat de la informació.
- Desenvolupament d'un mercat de cooperació per part dels actors del SUDOE mitjançant la posada en marxa de gestions territorials comuns.

MEDOC:

És un programa del Fons Europeu de Desenvolupament Regional (FEDER), que forma part de la iniciativa comunitària INTERREG III, i que compren la regió definida del Mediterrani Occidental. Aquesta està formada per diverses regions:

- Estat Espanyol: Andalusia, Balears, Catalunya, la Comunitat Valenciana, Murcia, Ceuta i Melilla.
- França: Corsega, Languedoc-Roussillon, Provence-Alpes-Côte d'Azur i Rhône-Alpes.
- Itàlia : Basilicata, Calabria, Campania, Emilia-Romagna, Lazio, Liguria, Lombardia, Umbria, Piemonte, Sardega, Sicília, Toscana i Valle d'Aosta.
- Portugal: Algarve i Alentejo.
- Regne Unit: Gibraltar.
- Grècia: En la seva totalitat.
- Malta: En la seva totalitat.

Les línies d'actuació en que es basa són:

- Conca Mediterrània
- Estratègia de desenvolupament territorial i sistemes urbans
- Sistema de transport i societat de la transformació
- Medi ambient, valorització del patrimoni i desenvolupament sostenible
- Assistència tècnica

10.2.3. Programa LIFE-Medi Ambient (00-04)

Objectiu: Contribuir a l'aplicació, actualització i desenvolupament de la política comunitària de medi ambient, particularment respecte la integració del medi ambient en altres polítiques i el desenvolupament sostenible de la Comunitat.

És el principal instrument financer en matèries de medi ambient amb un pressupost de 613 M € (122'6 M€/any).

Els projectes Life de demostració han de complir:

- Integrin consideracions mediambientals en l'ordenació del territori, incloses les zones urbanes i costaneres
- Redueixin al màxim l'impacte mediambiental de les activitats econòmiques mitjançant plantejaments preventius
- Evitin, reutilitzi, recuperin i redueixin tot tipus de residu i n'afavoreixin una gestió racional

- Redueixin l'impacte en les produccions mitjançant concepcions de formes de producció, distribució, consum i manipulació al final de la seva existència.

Els projectes Life IV per a la temporada 2007-2013 adopta tres millores:

- Millor definició i aplicació del concepte innovació
- Donarà més valor a la transnacionalitat
- Donarà incentius per la creació de llocs de treball.

**CONCLUSIONS FINALS I
LÍNIES DE TREBALL
FUTURES**

CONCLUSIONS I LÍNIES DE TREBALL FUTURES

A continuació s'exposen les conclusions finals que s'han extret durant la realització d'aquest projecte en relació als objectius i la metodologia emprada. També s'hi inclouen les propostes de millora que es consideren importants davant els problemes plantejats durant la realització del projecte.

- La creació d'un model base de gestió i desenvolupament que provi d'integrar i complir amb les expectatives de tots els actors implicats és una tasca complexa que ha d'anar més enllà de la redacció d'una memòria. És imprescindible per a que realment es compleixin els seus objectius plantejats, treballar conjuntament amb els agents implicats durant el temps necessari i d'una forma participativa. Aquesta és la única manera d'arribar a solucions integrades, coherents i justes. La línia de treball futura que es planteja en referència a aquest fet, és treballar conjuntament i amb la participació de tots els agents implicats a partir de la base plantejada en aquesta memòria.
- A mida que s'avança en les investigacions, és molt probable que el projecte pateixi reorientacions, ja sigui per qüestions d'idees preconcebudes errònies o per manca de dades. Aquestes reorientacions provoquen constants canvis en els objectius generals i específics plantejats per al projecte.
- Per a realitzar una recerca d'una disciplina científica és imprescindible consultar a diversos autors per tal d'obtenir una informació al màxim d'objectiva possible. Durant la recerca realitzada en aquest projecte, s'ha consultat a un número d'autors bastant ampli, ara bé, es proposa que en un futur, es busquin altres autors per tal d'ampliar el màxim el número de punts de vista, i obtenir d'aquesta manera, una visió més objectiva.
- Contextualitzar un espai en el que es vol desenvolupar un projecte de gestió i desenvolupament, és summament important per tal de que aquest respongui a les demandes de la societat en el que es troba. Es

proposa realitzar en un futur enquestes i sondatges a la població per a obtenir les preferències d'ús d'aquest espai, i fer-ne un seguiment en els anys per analitzar el desenvolupament d'aquesta percepció segons vagin implementant-se els programes i actuacions.

- Els espais periurbans necessiten d'una planificació i d'un programa d'actuacions per tal de poder ser protegits i que siguin identificats amb alguna funció. Això els protegeix de l'urbanisme massiu que es dona actualment.
- En el cas de que la protecció d'un espai s'hagi aconseguit per la participació activa de la ciutadania, la planificació i gestió que es dugi a terme ha de respondre a les demandes de la població, per tal de que aquest sigui coherent amb la identitat que la ciutadania l'hi ha atorgat.
- Realitzar una recerca bibliogràfica d'activitats i projecte basant-se únicament en les informacions facilitades en pàgines web és important però no suficient. Es considera realitzar entrevistes a tècnics i a diferents actors gestors de l'espai, ja que això aporta informació complementària en moltes ocasions no documentada. Es proposa realitzar en un futur entrevistes amb els actors implicats en les activitats en les que no s'ha pogut realitzar aquestes entrevistes.
- Realitzar entrevistes només als tècnics i promotors de les activitats no és suficient per a obtenir informació des de diferents perspectives, és necessari el contacte amb altres agents i fer una diagnosi de la informació extreta a partir de tots aquests contactes. Així doncs, les descripcions realitzades en aquest projecte de les activitats d'agricultura periurbana siguin incompletes en algun aspecte. Es proposa realitzar aquest tipus d'entrevistes als actors implicats en les activitats descrites.
- Els documents jurídics i normatius com els plans especials i els plans de gestió són una eina útil, però no han de ser únics. És necessària la realització de plans i programes específics per tal de desenvolupar les accions i els programes. És molt important que en la creació d'aquests projectes estiguin implicats els diferents agents que els portin a terme per tal de que responguin a la realitat de l'espai i la situació.

PRESSUPOST

PRESSUPOST

Recursos humans	
Honoraris	
Salari: 900 € / mes	
Honoraris (8 messos)	7200 €
Subtotal	7200 €
Desplaçaments	
Combustible vehicle propi	35 €
Visites parcs rurals (avió, allotjament i manutenció)	385 €
Subtotal	420 €
Recursos materials	
Fotocòpies	18 €
Impressions	156 €
Enquadernacions	27 €
CDs	3 €
Subtotal	204 €
Total	7824 €
IVA (16%)	1252 €
TOTAL + IVA	9076 €

Taula 50. Pressupost del projecte Agroecologia Periurbana a Sant Cugat
 Document base per a la redacció d'un Pla de Gestió i Desenvolupament per al parc rural de la Torre Negra
 Font: Elaboració pròpia

PROGRAMACIÓ

PROGRAMACIÓ

2.007

GENER

DL	DM	DC	DJ	DV	DS	DG
1	2	3	4	5	6	7
8	9	10	11	12	13	14
15	16	17	18	19	20	21
22	23	24	25	26	27	28
29	30	31				

2.007

FEBRER

DL	DM	DC	DJ	DV	DS	DG
			1	2	3	4
5	6	7	8	9	10	11
12	13	14	15	16	17	18
19	20	21	22	23	24	25
26	27	28				

2.007						
MARÇ						
DL	DM	DC	DJ	DV	DS	DG
			1	2	3	4
5	6	7	8	9	10	11
12	13	14	15	16	17	18
19	20	21	22	23	24	25
26	27	28	29	30	31	

2.007						
ABRIL						
DL	DM	DC	DJ	DV	DS	DG
						1
2	3	4	5	6	7	8
9	10	11	12	13	14	15
16	17	18	19	20	21	22
23	24	25	26	27	28	29
30						

2.007		MAIG					
DL	DM	DC	DJ	DV	DS	DG	
	1	2	3	4	5	6	
	8	9	10	11	12	13	
14	15	16	17	18	19	20	
21	22	23	24	25	26	27	
28	29	30	31				

2.007		JUNY					
DL	DM	DC	DJ	DV	DS	DG	
				1	2	3	
4	5	6	7	8	9	10	
11	12	13	14	15	16	17	
18	19	20	21	22	23	24	
25	26	27	28	29	30		

2.007		JULIOL					
DL	DM	DC	DJ	DV	DS	DG	
							1
2	3	4	5	6	7	8	
		VISITA A L'ESPAI AGRICOLA DE GALLECS					
9	10	11	12	13	14	15	
		VISITA AL PARC AGRARI DE SABADELL					
16	17	18	19	20	21	22	
		VISITA AL PARC AGRICOLA DEL BAIS LLOBREGAT					
23	24	25	26	27	28	29	
						VISITA AL PARCO TICINELLO	
30	31						
VISITA AL PARCO TICINELLO	VISITA AL PARCO DELLA VETTABIA						

2.007		AGOST					
DL	DM	DC	DJ	DV	DS	DG	
		1	2	3	4	5	
		Visita a Raizes/Criando Raizes					
6	7	8	9	10	11	12	
13	14	15	16	17	18	19	
20	21	22	23	24	25	26	
27	28	29	30	31			

2.007		SETEMBRE				
DL	DM	DC	DJ	DV	DS	DG
					1	2
3	4	5	6	7	8	9
10	11	12	13	14	15	16
17	18	19	20	21	22	23
24	25	26	27	28	29	30

	FASE 1: ESTUDI PRELIMINAR
	FASE 2: RECERCA
	FASE 3: ANÀLISI
	FASE 4: DISSENY PRELIMINAR
	FASE 5: DIAGNOSI
	FASE 6: DISSENY FINAL
	FASE 7: DOCUMENT FINAL

BIBLIOGRAFIA

BIBLIOGRAFIA

- ADENC. (2004). *Bases per a la protecció del Parc Agrari del Vallès (PAV)*. Associació per a la Defensa i Estudi de la Natura. Vallès
- Ajuntament de Sabadell (2005) *Modificació puntual del Pla general municipal d'ordenació de Sabadell a l'àmbit del Parc Agrari. Memòria Normativa*. Ajuntament de Sabadell. Sabadell
- Ajuntament de Sabadell (2005) *Pla Director per a la Gestió i el Desenvolupament del Parc Agrari de Sabadell*. Ajuntament de Sabadell. Sabadell
- Ajuntament de Sabadell (2005) *Pla de Gestió agrícola de la finca de Can Gambús (Sabadell)*, Ajuntament de Sabadell i Escola Superior d'Agricultura de Barcelona.
- Ajuntament de Sant Cugat, (2006). *Estudi de freqüentació del parc rural de la Torre Negra*, Informe final. Sant Cugat: Ajuntament de Sant Cugat (ED)
- Ajuntament de Sant Cugat. Servei d'Educació. (2007). In Servei d'Educació (Ed.), *Pla de dinamització educativa 2007-2008*. Sant Cugat: Ajuntament de Sant Cugat.
- Alberdi Collantes, J. C. (2002). *El parque rural: un instrumento de vertebración de los sistemas urbanos* Doc. Anàl. Geogr. 42, 2003 71-94
- Àmbit RURAL, (2005). Diagnosi de la producció agrària ecològica a Catalunya i tendències de futur. Àmbit RURAL. Barcelona.
- Altieri, M.A. (1987). *Agroecology. The Scientific Basis of Alternative Agriculture*, West view Press. Boulder

- Altieri, M.A. (1990). *Agroecology and small farm Development*. CRC PRESS. Ann Arbor.
- Altieri, M.A. (1992). *Biodiversidad, agroecología y manejo de plagas*. CETAL. Valparaíso, Chile.
- Altieri, M.A. (1994). *Biodiversity and Pest Management in Agroecosystems*. Haworth Press, New York.
- Altieri, MA y Rosset, P.(1995.) *Agroecology and the conversión of large scale. Conventional systems to sustainable management*. En International Journal Enviromental Studies. Vol 50 pag. 165-185
- Altieri, M.A. (1996). *Agroecology: The science of sustainable agriculture*. Westview Press, Boulder.
- Altieri, M.A. (1997)a. *Agroecología. Bases científicas para una agricultura sustentable*. Consorcio Latino Americano sobre Agroecología y Desarrollo.pp249
- Altieri, M.A. (1997)b. *Semillas para el futuro. Agricultura Sostenible y Recursos Naturales en las Américas*. Grupo Interamericano para el Desarrollo Sostenible de la Agricultura y los Recursos Naturales.
- Altieri. M.A. (2001). *Asuntos críticos de la biotecnología, Los Impactos Ecológicos de la Biotecnología Agrícola*. Un article original de ActionBioscience.org
- Altieri, M.A. (2005). *Agroecología: creando sinergias para una agricultura sostenible*. Cuadernos 1. Grupo interamericano para el Desarrollo Sostenible de la Agricultura y los recursos naturales
- Aubert, M.H. (2003). *Informe sobre el Plan de actuación europeo sobre la alimentación y la agricultura ecológicas (2004/2202(INI))* Comisión de Agricultura y Desarrollo Rural.

- Ayuntamiento de Vitoria-Gasteiz. (2004). *Condicionantes, bases y directrices para la ordenación urbanística la puesta en valor de los recursos naturales en la Zona Sur de Vitoria-Gasteiz*. Documento de Síntesi. En Ayuntamiento de Vitoria-Gasteiz (ED).
- Barandiarán, R.T. (2005). *Comercialització i distribució dels aliments ecològics*. Ponències del Llibre Blanc de la Producció Agroalimentària Ecologia de Catalunya. Departament d'Agricultura, Ramaderia i Pesca (DAR)
- Benayas, J., Gutiérrez, J., & Hernández, N. (2003). *La investigación en educación ambiental en España*. Madrid: Ministerio de Medio Ambiente, Secr. Gen. MA, Org. Aut. Parques Nacionales.
- Brembilla, B. (2005) Parco Agricolo Sud Milano: Tra agricoltura e conservazione ambientale. Comune di Milano. Milano
- Bes i Jaques, E. (2005). *La Producció Agroalimentària Ecològica en el context de la normativa europea*. Ponències del Llibre Blanc de la Producció Agroalimentària Ecologia de Catalunya. Departament d'Agricultura, Ramaderia i Pesca (DAR)
- Bolòs i Capdevila, M. i Cortina i Ramos, A. (2005). *Modificació del pla general metropolità a l'àmbit de la Torre Negra de Sant Cugat del Vallès*. In Mallarach, J.A. i Comas, E. Bones pràctiques d'incorporació del paisatge en el planejament urbanístic de Catalunya. Elements de debat territorial. Diputació de Barcelona. Xarxa de Municipis. Núm. 22. pp39-45
- Bonacina, I. (2005). L'agricoltura nell'area periurbana e metropolitana milanese; Strategia e interventi per la tutela e la valorizzazione. Comune di Milano. Milano
- Breiting, S., Mayer, M., & Mogensen, F. (2005). In SEED- ENSI, Austrian Federal Ministry of Education, Science and Culture. (Ed.), *Quality criteria*

for esd-schools guidelines to enhance the quality of education for sustainable development. Austria: . Retrieved 2007,

Breiting, S. (2007). *The new generation of environmental education focus on democracy as part of an alternative paradigm.*, 2007, from <http://www.uleth.ca/edu/research/ciccte/naceer.pgs/pubpro.pgs/Alternate/PubFiles/15.Breiting.rev.htm>

Butlletí Oficial de la Província de Barcelona; 19 de Setembre de 2000, núm.252, pp 24-27. *Estatuts del Consorci de l'Espai Rural de Gallecs.*

Caball, J. (2004). *Dictamen del Comité Económico y Social Europeo sobre "La agricultura periurbana"* NAT/204. Bruselas

Caballero, V. (2000). *Gallecs, una aportación al desarrollo de las microeconomías locales sostenibles de las ciudades pequeñas y medianas de la segunda corona metropolitana de Barcelona*; Gerent de l'espai rural de Gallecs (Mollet del Vallès).

Calatrava, J. (1995). *Actividad agraria y sustentabilidad en el desarrollo rural.* A Eduardo Ramos Leal y Josefina Cruz Villalón (eds) *Hacia un nuevo sistema rural.* MAPA. Madrid. Pp 303-329.

Casas, J. (2003). *El Model Santcugatenc.* Ponències pel segon congrés de la Ciutat. Fent Ciutat. Fundació Sant Cugat i Ajuntament de Sant Cugat

Casañas, F i Caceres Muñoz, A. (2006). *Pla de gestió agrícola per al parc rural de la Torre Negra, Sant Cugat del Vallès, Equip de millora vegetal.* ESAB. Col·laboració dels serveis tècnics de la Regidoria de Medi Ambient de l'Ajuntament de Sant Cugat.

Centro de Estudios Ambientales (CEA). (2004). *Diagnóstico de la conectividad ecológica y paisajística en el sector sur del Anillo Verde de Vitoria-Gasteiz. Estudio de opciones y alternativas para maximizar el beneficio*

social y ecológico de los enlaces potenciales del Anillo Verde con los Montes de Vitoria; CEA (ed). Vitoria-Gasteiz

CESE NAT/204 (2004) *Dictamen del Comité Económico y Social Europeo sobre "L'agricultura periurbana"* Bruselas.

Chamorro, L., Amador, J., & Serra, R. (2005). *Formació i divulgació de l'agricultura ecològica*. Ponències Del Llibre Blanc De La Producció Agroalimentària Ecològica De Catalunya,

Chamorro, L.; Safont, G. Maig (2007). *La reconversió a l'agricultura ecològica a l'Espai Rural de Gallec*. Jornades tècniques d'Agricultura ecològica en cultius extensius: una alternativa pel desenvolupament sostenible al món rural.

COM. (2004). *Plan de actuación europeo sobre la alimentación y la agricultura ecológicas*. Bruselas. Comunicación de la comisión al consejo y al parlamento europeo, comisión de las comunidades europeas.

Comune di Milano. (1990). Legge Regionale 23/90, n24. Comune di Milano

Comune di Milano. (1992) *Piano di salvaguarda, tutela e valorizzazione del patrimonio storico monumentale*. Regolamento CE 2078/92 e 2080/92- Piano di sviluppo Rurale (PSR) della regione della Lombardia. Milano

Comune di Milano. (2000) *Piano Territoriale di Coordinamento del Parco Agricolo Sud di Milano*. DGR 7/818 de 2000. Comune di Milano. Milano

Consell Europeu. (2000). *Conveni Europeu del Paisatge*. Florencia. Consell Europeu.
www.mma.es/secciones/desarrollo_territorial/paisaje_dt/convenio_paisaje/pdf/CONVENIO_EUROPEO_PAISAJE_Web.pdf

- Consorti del Parc Agrari del Baix Llobregat (1998) *Estatuts del Consorci Parc Agrari del Baix Llobregat*, BOPB 86. Consorci del Baix Llobregat. Viladecans
- Consorti del Parc Agrari del Baix Llobregat, (2000) *Reglament d'organització i funcionament del Consell Agrari del Parc Agrari del Baix Llobregat*. Consorci del Baix Llobregat. Viladecans
- Consorti del Parc Agrari del Baix Llobregat. (2005) *Pla Especial de protecció i millora del Parc Agrari del Baix Llobregat*, DOGC núm. 4216
- Consorti del Parc Agrari del Baix Llobregat. (2006) *Pla de gestió i desenvolupament del Parc Agrari del Baix Llobregat*, Consorci del Baix Llobregat. Viladecans
- DOGC. (Ordre de 22 d'octubre de 1998) del *Codi de Bones Pràctiques Agràries* en relació amb el nitrogen. (DOGC núm. 2761).
- Estrada, R. (2004). *L'ús del sol i gestió mediambiental del territori de Gallecs com a connector biològic estable d'espai periurbà de l'Àrea Metropolitana de Barcelona*. Jornades europees d'agricultura periurbana; Viladecans.
- Falappi., A. (1998) *Parco Agricolo Ticinello; l'agricoltura in città*. Associazione "Comitato per il parco Ticinello". Milano.
- FAO. (1989). SARD (Sustainable Agriculture and Rural Development) "Manual del Capacitador", Vol 1.FAO (ED)
- FAO. (1996) El estado mundial de la agricultura y la alimentación.pp327.FAO (ED)
- Fernandez Ostolaza, A. (2002). *Educación para la sostenibilidad. agenda 21 escolar, una guía para la escuela* (primera ed.). Euskadi: Departamento de Ordenación del Territorio y Medio Ambiente del Gobierno Vasco.

- Font, A. (1998). *Pla Especial de Protecció de l'Àrea de Gallecs del terme municipal de Mollet del Vallès*; Departament d'Ordenació del Territori, Escola d'Arquitectura del Vallès, UPC, Ajuntament de Mollet del Vallès.
- Fundació Futur. (2007). *Projecte MES: Menjadors escolars sostenibles*. Retrieved 9/9, 2007, from <http://www.fundaciofutur.org/>
- Gaya, J. (2003). *La ciutat i el Territori*. Ponències pel segon congrés de la Ciutat. Fent Ciutat. Fundació Sant Cugat i Ajuntament de Sant Cugat
- Generalitat de Catalunya. (2002) Decret 241/2002, de 8 de octubre, Producció Integrada a Catalunya. Generalitat de Catalunya. Barcelona
- Gispert, M. i Safont, G. (2001). *Pla de Gestió agrícola sostenible de Gallecs*. Unitat de ciència del sòl. Departament d'enginyeria química, agrària i Tecnològica agroalimentària. Escola politècnica Superior. Universitat de Girona.
- Gliessman, S.R. (1990). *Agroecology. Researching The Ecological Basis for Sustainable Agriculture*. Springer-Verlag. London
- Gliessman, S.R. (1997). *Agroecology. Ecological Proceses in Sustainable Agriculture*, Ann Arbor press. Chelsea.
- Gómez Orea, D. (1992). *Planificación rural*. Madrid: Ministerio de Agricultura, Pesca y Alimentación. Editorial Agrícola Española.
- GRAIN (1990). *12 razones para los 12 miembros de la Comunidad Económica Europea para decir: no a las patentes sobre la vida*. Barcelona. GRAIN. (ED).

- Gutiérrez, B. (1996). *Cuaderno de Consulta sobre Agricultura Sostenible*. Gutiérrez B. y Saborío. San José C. C.R. Centro de Estudio Ambiental. Universidad Nacional, pp.321
- Gutierrez Luque, MR. (1996). *La agroecología y su contribución al Desarrollo Rural en Pegalajar*. Proyecto de fin de carrera. Departamento de Sociología. Wageningen Agricultural University.
- Guzmán Casado, G. González Molina M. Sevilla Guzmán, E. (2000). *Introducción a la agroecología como desarrollo rural sostenible*. Ediciones Mundi Prens. Barcelona
- Hart, R. (2001). In PAU Education (Ed.), *La participación de los niños en el desarrollo sostenible* [Children's participation] (X. Sanmartí Trans.). Barcelona: UNICEF.
- Hünemeyer, A.J. (1999) *Análisis del desarrollo sostenible en Centro América: Indicadores para la Agricultura y los Recursos Naturales* A.J. Hünemeyer, De Camino, R. Y S.
- La Civada. (2005). *Un cultiu de possibilitats*. Manuscrit no publicat.
- Madaula. F.L. (2005). *Els espais agrícoles periurbans*. Ponències del Llibre Blanc de la Producció Agroalimentària Ecologia de Catalunya. Departament d'Agricultura, Ramaderia i Pesca (DAR)
- Martínez Badia, I. (2005). *L'Administració i la producció agroalimentària ecològica*. Ponències del Llibre Blanc de la Producció Agroalimentària Ecologia de Catalunya. Departament d'Agricultura, Ramaderia i Pesca (DAR)
- Minuartia E.A. (2006). *Pla Especial de Protecció i Millora del parc rural de la Torre Negra*. Minuartia (ED). Sant Cugat del Vallès.
- Mogensen, F., & Mayer, M. (Eds.). (2005). *Eco-schools - trends and divergences. A comparative study on ECO-school development processes in 13 countries* (primera ed.). Austria: Austrian Federal Ministry of

- Education, Science and Culture. Retrieved 2007, from <http://seed.schule.at/uploads/ComparativeStudy1.pdf>
- Montagut, X., Vivas, E., Garcia, F., Rivera, M. G., Montanyès, X., Jacquiau, C., et al. (2007). *Supermercados no, gracias. Grandes cadenas de distribución: Impactos y alternativas* (primera ed.). Barcelona: Icaria.
- NN.UU. (1990) *Programa de Naciones Unidas para el Medio Ambiente* (PNUMA). *Desarrollo Medio Ambiente en America Latina y el Caribe: una vision evolutiva*. MOPU, Madrid, Espana.
- Norgaard, R.B. (1994). *Development Betrayed: The End of progress and a Coevolutionary Revisioning of the future*. Routlengde. London
- Organització per la Cooperació i el Desenvolupament Econòmic (OCDE). (1979). *Agriculture in the planning and management of peri-urban areas*. OECD. Vol. 1 i 2. Paris.
- Oficina Tècnica de Planificació i Anàlisi Territorial, (2006). *Diagnosi dels espais lliures de sant Cugat. Àrea d'Espais Naturals*. Diputació de Barcelona. Sant Cugat del Vallès. Barcelona
- Parlament Europeu i del Consell, (de 28 de Gener de 2002), *Principis i requisits generals de la legislació alimentaria. Autoritat Europea de Seguretat Alimentaria*. CE/178/2002. Parlament Europeu i Consell. Brussel·les
- Peix i masip, J dir. (2001). *Llibre blanc del sector agrari: un debat al territori*. DAR. Generalitat de Catalunya, Barcelona.
- Pintó, J. Crous, A. i Martí, C. (2002). *Definició de la connectivitat de l'àrea de gallecs amb els espais naturals de la serralada prelitoral i la serralada litoral*. Grup de recerca d'espais naturals i paisatges de la càtedra de Geografia i pensament territorial, Universitat de Girona. Girona.

- Prusicki, M. Dotti V. Zucchi F. Innocenti.F. (2002) *Opere esterne di inserimento ambientale. Nell'ambito di area compreso tra vaiano valle e l'Abbazia di Chiaravalle, delimitato dalla roggia martina e dalla via san Dionigi. Progetto definitivo*; Comune di Milano. Comissario per la realizzazione degli impianti di depurazione. Milano.
- Ploeg, J.D. van der, (1990). *Labor. Markets and Agricultural Production*. Westview press. Boulder.
- Puertolas D.L., Murria F.C. i Prat F.N. (2005). *Pla de gestió i conservació de la xarxa de rieres i torrents del parc rural de la Torre Negra. Sant Cugat del Vallès*. Departament Ecologia, Universitat de Barcelona. Sant Cugat del Vallès, Barcelona
- Pujol-Palol, M. (2005). *Els cultius herbacis extensius*. Ponències del Llibre Blanc de la Producció Agroalimentaria Ecologia de Catalunya. Departament d'Agricultura, Ramaderia i Pesca (DAR)
- Querol, J., & Montagut, X. (2007). *No et mengis el món, material didàctic*. Unpublished manuscript.
- Rocha. P. (2006). *Proposta para o municipio de Vila Nova du Gaia*. Para a construção de um melhor Ambiente e uma vida mais saudável. Arcozelo. Porto.
- Rosell,L. (2005). *Indústries transformadores*. Ponències del Llibre Blanc de la Producció Agroalimentaria Ecologia de Catalunya. Departament d'Agricultura, Ramaderia i Pesca (DAR)
- Rueda, S. (2002). *Barcelona, ciutat mediterrània, compacta i complexa. una visió de futur més sostenible* (primera ed.). Barcelona: Ajuntament de Barcelona, Sector de Manteniment i Serveis, Direcció Educació Ambiental i Participació.

- Sabater C. (2005). *Agricultura periurbana, una eina de qualitat en la gestió del territori*, Diputació de Barcelona. Barcelona
- Sachs, W. (1992). *The Development Dictionary: a Guide to knowledge as Power*. Zed Books. Sachs ed. London, UK.
- SEAE (1999) *Plan Estratégico II para el desarrollo de la Agricultura Ecológica en Dinamarca*. Dinamarca. Traducción SEAE.
- Sevilla Guzmán, E. i Woodgate, G. (1997). *Sustainable rural development: from industrial agriculture to agroecology*. En ed. Michael Redclift and Graham Woodgat. *The International Handbook of Enviromental sociology*. Edward Elgar. Cheltenham.
- Sevilla Guzmán. E. (2006). *De la sociología rural a la agroecología*; Ed. Icaria perspectivas agroecologicas, Barcelona
- Silguy, C. (1994). *La agricultura Biológica: técnicas eficaces y no contaminantes*. Acribia, Zaragoza
- Stolfi, N. (2004). *L'agricoltura negli spazi periurbani, caratteristiche e tendenze*. Jornades europees d'agricultura periurbana; Viladecans.
- Tiana,X. (2004) *Instruments financers de la UE de suport als espais agraris periurbans*. Jornades europees d'agricultura periurbana, Viladecans.
- Toledo, V.M. 1985. *Ecología y Autosuficiencia Alimentaria*. Ciudad de México: Siglo XXI. Ciudad de Mexico
- Toledo, V.M. 1990. *The ecological rationality of peasant production*. In: M. Altieri & S. Hecht (Ed). *Agroecology and Small-Farm Development*. CRC Press:53-60

- Trilla, J., & Novella, A. (2001), *Educación y participación social de la infancia*. [Electronic version]. *Revista Iberoamericana de Educación*, 26 137-164. Retrieved 2007
- UAB, & Ajuntament de Sant Cugat. (2006). *Conveni de col·laboració entre la UAB i l'ajuntament de sant Cugat per a l'avaluació de l'EA municipal*. Unpublished manuscript.
- Ufficio Tecnico dil Comune di Milano; (1978) *Progetto legge del parco agricolo urbano del Ticinello: Relazione illustrativa*. Comune di Milano, Ufficio tecnico. Settore parchi e giardini. Milano
- Unasylyva. (1992). Editorial "La Sostenibilidad". *Revista Unasylyva* (Roma) 43(2)
- Valls i Ribas, E. (2005). *El mercat local i els circuits curts de comercialització*. Ponències del Llibre Blanc de la Producció Agroalimentaria Ecologia de Catalunya. Departament d'Agricultura, Ramaderia i Pesca (DAR)
- Viñas-Roman J.A. (1997). *Las Instituciones de Educación Agrícola Superior en el Desarrollo Sostenible frente a los Procesos de Globalización*. COMUNIICA (San José) 2(5): 36-39
- VV.AA. (2001)a *Pla d'ús públic de Gallecs*. Equip tècnic de la Fundació Territori i Paisatge. Barcelona
- VV.AA. (2001)b *Resumen y conclusiones de la Conferencia Europea de Alimentación y Agricultura Ecológica de Copenhague*. Líneas estratégicas, acciones y principios para el plan de acción europeo. Copenhague.
- VV.AA. (2005). *Llibre blanc de la producció agroalimentària ecològica a Catalunya*. Departament d'Agricultura i Acció Rural, Generalitat de Catalunya.
- VV.AA. (2006). *Parc rural(entorn agroambiental) del Montserrat*. Un projecte per la posta en valor del sòl agrícola del Montserrat. Barcelona

PAGINES WEB

ADENC: www.adenc.org

AES (UC Davis): <http://www.aes.ucdavis.edu/>

Ajuntament de Sabadell: www.ajsabadell.cat

Ajuntament de Vitoria-Gasteiz: <http://www.vitoria-gasteiz.org/>

Anillo verde: <http://www.vitoria-gasteiz.org/anilloWeb>

CASFS (UC Santa Cruz): <http://casfs.ucsc.edu/>

CEA: <http://www.vitoria-gasteiz.org/cea/es/html/>

CCPAE: <http://www.ccpae.org/inici.php>

Consorci de l'Espai Agrari de Gallecs: www.gallecs.org

CREAE: <http://www.craega.com/craeesp.asp>

DAR: <http://www.gencat.net/darp/c/departam/lex/lexdarp/clexca06.htm>

EUROSITE: <http://www.eurosite-nature.org>

FAO: <http://www.fao.org>

Farm to school: <http://www.farmtoschool.org/>

FEDERNATUR: www.federnatur.org

Fundació Sant Cugat: <http://www.stcugat.net/fundacio/>

IDESCAT: www.idescat.net

Parc Agrícola Baix Llobregat:

<http://www.diba.es/parcsn/parcs/index.asp?parc=9>

Parco Sud di Milano (pagina oficial):

<http://www.parks.it/parco.sud.milano/index.html>

Parco Sud di Milano: <http://www.provincia.mi.it/parcosud/index.jsp>

Parco Ticinello: www.parcoticinello.it

UCSC (UC Santa Cruz): <http://www.ucsc.edu/public/>

Xarxa de custòdia del territori: www.custodiaterritori.org

Xarxa de parcs Naturals de la província de Barcelona:

<http://www.diba.es/parcsn/parcs/home.asp>

ACRÒNIMS

ACRÒNIMS

ADV	Associació de Defensa Vegetal
AES	Agricultural Experimental Station
ALBA	Agriculture & Land Based Training Association
CAE	Coordinadora Agrària Ecològica
CAES	College of Agricultural & Environmental Science
CAFF	Community Alliance with Family Farmers
CAN	The Community Agroecology Network
CASF	Center for Agroecology & Sustainable Food Systems
CCC	Circuitis Curts de Comercialització
CCPAE	Consell Català de Producció Agrària Ecològica
CE	Consell Europeu
CEA	Centre d'Estudis Ambientals
CEE	Consell Econòmic Europeu
CESE	Comitè Econòmic i Social Europeu
CRAE	Consell Regulador d'Agricultura Ecològica
DAR	Departament d'Agricultura i Acció Rural
ESAB	Escola Superior d'Agricultura de Barcelona
ESLP	Education for Sustainable Living Program
FAO	Organització per l'agricultura i l'alimentació de les Nacions Unides
FEDERNATUR	Federació Europea d'Espais Naturals i Rurals en medis urbans i periurbans
FSWG	Food Systems Working Group
IA	Interpretació Ambiental
IDESCAT	Institut d'Estadística de Catalunya
IRTA	Institut de Recerca i Tecnologia Agroalimentària
MBOFC	Monterey Bay Organic Farmer's Consortium
ML	Mercat Local
NNUU	Nacions Unides

OCDE	Organització per la Cooperació i Desenvolupament Econòmic
OILB	Organització Interna de la Lluita Biològica
PAC	Codi de Bones Pràctiques
PAE	Producció Agrícola Ecològica
PAV	Parc Agrícola del Vallès
PGD	Pla de Gestió i Desenvolupament
PGM	Pla General Metropolità
PI	Producció Integrada
PICA	Program in Community and Agroecology
PNUMA	Programa de les Nacions Unides pel Medi Ambient
SARD	Sustainable Agriculture & Enviromental Development
SARED	Sustainable Agriculture Research and Education Program
SCGFSN	Santa Cruz Country Food SystemNetwork
SOS	Student for Organic Solutions
UAB	Universitat Autònoma de Barcelona
UB	Universitat de Barcelona
UCD	Universidad de California Davis
UCSC	Universidad de California Santa Cruz
VD	Venta Directa
VVAA	Varis Autors
XELL	Xarxa d'Espais Lliures
XENC	Xarxa d'Espais Naturals de Catalunya

ANNEXES

ANNEX 1:

Fitxes d'activitat d'agricultura periurbana

PARC RURAL DE SABADELL

CARACTERÍSTIQUES GENERALS

LOCALITZACIÓ I MARC TERRITORIAL

El parc agrari de Sabadell és un parc periurbà situat en els límits urbans de la ciutat de Sabadell, a l'oest del terme municipal, limitant l'espai urbanitzat de Can Gambús, Castellarnau i Ca n'Oriac. Ocupa una superfície de 586 hectàrees i és un mosaic de paisatges agrforestals que forma part de la via verda Sant Llorenç del Munt-Collserola i que limita al nord amb l'espai agroforestal de Llevant.

MARC HISTÒRIC

Es tracta d'una iniciativa del govern municipal, per la protecció i ordenació urbanística dels rodals del nucli urbanitzat de Sabadell.

1978	Pla ordenació urbanística comarcal. Només 3'5 ha son considerades agrícoles
1987	Unió de pagesos de Sabadell i Ajuntament signen el protocol sobre l'espai agrícola i natural del territori de sabadell
S'engega la campanya en suport de l'espai agrícola del rodal de
1989	sabadell. (Unió de pagesos, unió excursionista de sabadell i associació de defensa i estudi de la natura ADENC)
1991	Estudi de l'espai agrari de Sabadell i el rodal.
1993	La comissió ecològica de la federació d'associacions de veïns s'adhereix a la campanya
2000	aprovació del Pla General d'Ordenació de Sabadell
2001	Aprovació de l'estudi preliminar sobre la implementació d'un parc agrari a Sabadell.
2005	Aprovació del Pla Director per la gestió i el desenvolupamet del Parc Agrari de Sabadell.

MARC LEGAL

Els documents jurídics als que està sotmès al parc són els següents:

- Conveni Europeu del paisatge, any 2001
- Programa de Nacions Unides per al Medi Ambient, any 1991
- Pla d'Ordenació Urbanística Comarcal, any 1978
- Pla general d'ordenació de Sabadell , any 2000
- Pla director per a la gestió i el desenvolupament del Parc Agrari de Sabadell
- Pla de gestió agrícola de la finca municipal de Can Gambús, 2005

MARC ECONÒMIC

Economia molt lligada a la qualitat alimentaria i a la producció agroalimentaria sostenible i viable econòmicament.

Hi han quatre possibles nivells d'intervenció econòmica:

- Producció-consum de productes
 - Subvencions del l'ajuntament que es canalitzen a través de la Cooperativa de Pagesos i les Associacions de Defensa Forestal.
 - Subvencions del la Generalitat a través del DAR.
 - Subvencions provinents de la Unió Europea amb projectes com els LIFE.
- Aquest últim però no s'està portant a terme a l'actualitat.

MARC INSTITUCIONAL

El promotor del Parc Rural és l'Administració Local, tot i això, com que el 78 % del sòl Agrari és de propietat privada, la gestió és concertada amb els actors tradicionals del territori mitjançant les diferents formes d'associació i agrupació com són les cooperatives, la unió de pagesos o les anomenades Associacions de Defensa Forestal.

EQUIPAMENTS

Els equipaments del Parc Agrari es situen estratègicament localitzats sempre a prop de la ciutat, de forma que actuen com a frontissa sobre aquest espai protegit i a la vegada compleixin funcions de dotació complementàries a les del

Parc Agrari. Més concretament, la modificació de Pla delimita els següents equipaments del Parc Agrari:

- L'àrea de lleure de San Julià d'Alta
- L'escola de mediambient de Can Deu
- La casa del Parc Agrari a Castellarnau
- L'agrocenter de Can Gambús / Can Cunillé
- L'administració agrària del Vallès Occidental a Can Gambús

RECURSOS HUMANS

El personal dedicat a la gestió del parc és el grup de tècnics de l'Àrea de medi Ambient de l'Ajuntament de Sabadell.

USUARIS

Els usuaris dels parc abarquen tots els actors implicats en els parc periurbans dedicats a l'agricultura ecològica: Ciutadans de de Sabadell, visitants ocasionals, productors, consumidors, infants.

EL PROJECTE DE GESTIÓ I DIMENSIONS ABARCADES

Els objectius del projecte de gestió del parc, abarquen els següents objectius.

7. Aconseguir un espai periurbà de qualitat agrària amb alt valor paisatgístic en harmonia amb l'entorn natural i l'espai urbà que l'envolta
8. Dotar l'espai del Parc Agrari d'infraestructures i serveis agraris eficients que consolidin la viabilitat de les explotacions agràries.
9. Promoure un model agrícola i ramader econòmicament viable i ambientalment sostenible.
10. Promoure un model de transformació i comercialització dels productes agroalimentaris concertat i/o participat amb el sector productiu
11. Desenvolupar el potencial educatiu i d'usos amb l'objectiu de difondre els seus valors ecològics, ambientals, productius, culturals i de recerca sense interferències amb l'activitat agrària.
12. Incorporar el Parc Agrari de Sabadell a les xarxes associatives de custòdia i de desenvolupament dels espais agraris, de l'entorn natural i els espais periurbans.

Tot i això, el grau de desenvolupament i acció d'aquest parc, no han permès encara que es portin a terme tots els projectes i mesures d'aplicació plantejades, trobant-se molts d'ells en construcció a l'actualitat.

LES LÍNIES ESTRATÈGIQUES EN LA GESTIÓ DEL PARC

INFORMACIÓ- COMUNICACIÓ

Gestió de l'àmbit	Agents implicats en la gestió	Àrea de Medi Ambient de l'Ajuntament de Sabadell
Difusió	Imatge corporativa	
	Vies de difusió pròpia	En construcció
	Medis de comunicació	En construcció
Informació	Accés a la informació per part dels visitants	Encara és inexistent un Centre d'Informació al visitant.
	Renovació i innovació de la informació	
	Orientació temàtica	
Material Generat	Tipus de material	En construcció
	Periodicitat	
	Agents implicats	
Activitats i jornades	Tipus d' activitats	
	Tipus de jornades	
	Periodicitat	
	Orientació temàtica	
Itineraris i similars	Existència	Existeix una xarxa de camins rurals del Parc Agrari: Els camins estructurants, que corresponen als principals camins del territori. Els camins agrícoles, que comprèn la resta de la xarxa de camins rurals i que tenen per funció garantir l'accés a les diferents finques. Els itineraris peatonals, que comprèn la xarxa de recorreguts i itineraris més significatius a l'interior del Parc.
	Informació	
	Explicacions	

	Senyalització	
	Punts d'informació	
	Actualització i control de la senyalització	
Exposicions	Tipus d'exposició	
	Periodicitat	
	Eix temàtic	
	Diversificació	
Web	Nºde visitants	
	Continguts	En construcció
	Realització	
	Avaluació	
	Manteniment	
	Estructura de la primera pàgina	
Butlletí o Reista	Periodicitat	En construcció
	Agents implicats	
	Usuaris	
	Continguts	
Tríptics informatius	Tipus	Descripció de l'espai. Destinat a ser informació a l'abast del públic en general com a document informatiu del recent inaugurat parc agrari
	Eix temàtic	El Parc Agrari de Sabadell.
Altres publicacions		

PRODUCCIÓ I COMERCIALITZACIÓ

Gestió de l'àmbit	Agents implicats en la gestió	Àrea de Medi Ambient de l'Ajuntament de Sabadell, adb i Pagesos i propietaris
Propietat i titularitat dels terrenys	Propietaris i titulars	78% superfície és privada i el 22% de propietat pública
	Agents implicats	10-15 pagesos
	Contractes o convenis	Col·laboracions
Producció	Superfície agrària utilitzada	586 ha
	Tipus d'agricultura	Agricultura extensiva de secà
	Agricultura intensiva, integrada o ecològica	Agricultura Integrada
	Productes	Cultius extensius: blat fariner, fabó, colza d'hivern, nab farratger, ordi cerveser i cigró. Cultiur de regadiu: Mongeta del Ganxet, faves, patates, ceba babosa i calçot Cultius arboris: vinya i oliveres

	Producció anual	Només es fa control a la parcel·la pública
	Control de producció	Només en la parcel·la pública
	Compensacions i ajudes econòmiques	Subvencions Europees i municipals dirigides a les associacions d'epagesos i les ADV
	Marca identificativa	No encara, en procés
	Obtenció de les matèries primeres (llavors, adobs...)	Associacions de Defensa Vegetal i tècnic assessor.
Agricultura ecològica	Criteris principals	En procés d'investigació
	Projectes de transició a agricultura ecològica	
	Anys de realització	
	Marca ecològica identificativa	
	Tipus de control de qualitat	
	Obtenció de matèries primes (llavors, adobs)	
	Productes	
Transformació	Productes Cadena de transformació	La mongeta es cou i fan conserves El blat la farinera per fer pa La cervesa: la fàbrica de malta Els convenis amb el molí i forns estan en construcció.
	Actors implicats i tipus de relació	Organització i gesitó: Unió de pagesos de Sabadell
Comercialització	Mètode de comercialització (individual, consum familiar, botiga, mercat, cooperativa, menjadors escolars, exportació, restauració...)	La unió de pagesos i les associacions es dediquen actualment a comercialitzar els seus productes i fer-ne la distribució. Està en construcció des de l'administració un mètode de comercialització dels productes.
	Èxit de la comercialització	No hi ha control de la comercialització
	Evolució històrica	
	Promoció de productes	
	Grau de control de la comercialització	
Agrobotiga	Organización	En construcció
	Responsable	
	Horaris	

	Viabilitat	
	Evolució	
	Productes de venda	
	Grau de satisfacció de consumidors	
	Preus en relació al mercat	
	Problemes	
Cooperativa	Organització	En construcció
	Relacions	
	Horaris	
	Productes	
	Grau satisfacció de cooperativistes	
	Participació de consumidors	
	Preus en relació al mercat	
	Problemes	
Agromercat	Organització	
	Periodicitat	
	Itinerari	
	Responsables	
	Productes	
	Preus en relació al mercat	
	Problemes	
Consum	Tipus de consumidors	
	Evolució històrica	
Seguiment i control	Processos de seguiment i control dels terrenys, la producció, la comercialització i el consum	
Grau de satisfacció dels consumidors i productors	Documents de certificació de satisfacció dels actors	
	Projectes d'evaluació de satisfacció	

EDUCACIÓ, PARTICIPACIÓ CIUTADANA I FORMACIÓ.

EDUCACIÓ		
Gestió de l'àmbit	Agents implicats en la gestió	
Programes educatius	Tipus de programes educatius	En construcció
	Exemples d'activitats	
	Continguts i objectius	
	Responsable	
	Programes d'avaluació	
	Seguiment i control de qualitat	
	Destinatari de les activitats educatives	
	Mètode de valoració de satisfacció	
	Profesionalitat dels educadors	
	Número d'educadors	
	Relació educadors amb alumnat i professorat	
Centres d'Educació secundària i primària	Adequació dels programes educatius als currículums de l'alumnat	
	Paper del professorat	
	Relació del Centre amb el parc	
	Mitjà de comunicació entre Centre i parc	
Horts escolars	Destinatari (edats, tipus de centres...)	
	Projecte educatiu	
	Educadors	
	Grau d'inserció del projecte educatiu dins el currículum de l'alumnat	
	Destí dels productes	
	Problemes	
	Organització	

Menjadors escolars	Organització	
	Projecte educatiu	
	Criteris del projecte	
	Temps de funcionament	
	Nº d'escoles i d'alumnes	
	Grau de satisfacció	
	Problemes	
Recursos didàctics	Tipus	En construcció
	Disponibilitat	
	Actualització	
	Mètodes d'elaboració	
	Selecció- seguiment i control	

PARTICIPACIÓ CIUTADANA		
Gestió de l'àmbit	Agents implicats en la gestió	
Participació ciutadana	Tipus d'activitat	En construcció
	Tipus de participació	
	Exemples	
	Programes específics	
Activitats puntuals	Tipus d'activitats puntuals	En construcció
	Festivitats importants	
Horts socials	Destinatari	
	Cantitat de terreny	
	Tipus de terreny	
	Mecanismes de control d'ús	
	Normes	
	Tipus de conveni	
	Temps de vigència de conveni	
	Infraestructures	
	Problemes	

FORMACIÓ		
Getió de l'àmbit	Agents implicats en la gestió	Àrea de Medi Ambient de l'Ajuntament de Sabadell, adb i Pagesos i propietaris
Programa de formació	Programes de formació	Es basen en jornades de formació organitzades per les ADV (Associacions de Defensa Vegetal), en les quals hi ha un tècnic que assessora als pagesos sobre els mecanismes d'aplicació en agricultura integrada i ecològica.
	Tipus de formacions	Assessorament
	Destinataris	Pagesos usuaris
	Institució encarregada	ADV
	Reconeixement dels cursos	
	Subvencions, pagaments	
	Organització	
Recursos didàctics	Tipus	
	Destinataris	

INNOVACIÓ I RECERCA

Getió de l'àmbit	Agents implicats en la gestió	Àrea de Medi Ambient de l'Ajuntament de Sabadell, ADV, Pagesos i propietaris, ESAB
Projectes	Tipus de projectes	Investigacions de productes concrets
	Eix temàtic	La mongeta del Ganxet recuperació de varietats tradicionals (tomàquet, calçot,...)
	Relació dels investigadors amb el parc	Parc, zona d'estudi
	Organització	
	Objectius	Desenvolupament rural
Organitzacions, associacions i institucions	Tipus d'organització, associació o institució	Conveni amb Escola Superior d'Agricultura de Barcelona
	Tipus de tracte.	Conveni
Divulgació	Projectes de divulgació de la documentació obtinguda	En construcció els mecanismes de divulgació
	Grau d'interès d'aquesta informació per part dels usuaris	

AGENTS IMPLICATS EN LA GESTIÓ I DESENVOLUPAMENT

Ajuntament de Sabadell

Cooperativa Agrària de Sabadell i Comarca

Agrupacions de Defensa Vegetal

Unió de pagesos de Sabadell

Escola Superior d'Agricultura de Barcelona (ESAB), de la UPC

Unió Excursionista de Sabadell

Associació per la Defensa i Estudi de la Natura (ADENC)

Federnatur

Xarxa de custòdia del territori

DAR

BIBLIOGRAFIA CONSULTADA

Ajuntament de Sabadell (2005) *Modificació puntual del Pla general municipal d'ordenació de Sabadell a l'àmbit del Parc Agrari. Memoria Normativa.* Ajuntament de Sabadell. Sabadell

Ajuntament de Sabadell (2005) *Pla Director per a la Gestió i el Desenvolupament del Parc Agrari de Sabadell.* Ajuntament de Sabadell. Sabadell

Ajuntament de Sabadell (2005) *Pla de Gestió agrícola de la finca de Can Gambús (Sabadell),* Ajuntament de Sabadell i Escola Superior d'Agricultura de Barcelona.

PÀGINES WEB:

Web de l'Ajuntament de Sabadell: www.ajsabadell.cat

Web de l'ADENC: www.adenc.org

Web de FEDERNATUR: www.federnatur.org

Web de Sarxa de custòdia del territori: www.custodiaterritori.org

CARACTERÍSTIQUES GENERALS

LOCALITZACIÓ I MARC TERRITORIAL

Gallecs, és un indret situat entre les comarques del Vallès Oriental i Occidental, un territori d'unes 526 hectàrees, en les quals es desenvolupa, principalment activitat agrària. El seu paisatge està format per camps, boscos mediterranis, rieres i masies disperses.

Es tracta d'una àmplia porció de terreny envoltada per importants extensions de teixits industrials i residencials i xarxes de comunicació.

MARC HISTÒRIC

- 1.972** - Expropiació de 1.472 hectàrees per ubicar-hi una ciutat amb 30.000 habitants. Aquesta ciutat satèl·lit no es va arribar a portar a terme mai, però, el govern liberal-nacionalista va mantenir el territori de propietat pública transferida a l'estat de la regió com a sòl urbanitzable no programat.
- 1991** - L'Associació per la Defensa i Estudi de la Natura de Catalunya (ADENC) elaborà el *projecte de Gallecs com a parc agrícola i faunístic*; amb l'objectiu de vetllar per la permanència de l'activitat agrícola, la recuperació de la fauna sivestre extingida i el desenvolupament de la funció educativa i de lleure.
Paral·lelament, es dissenyen els Estudis previs d'orientació d'un parc rural en terrenys de Gallecs a Mollet i Parets del Vallès. En aquest cas la finalitat era la determinació de criteris d'ordenació.
- 1993** - L'empresa IMASA presentà per encàrrec del Departament de Medi Ambient de la Generalitat de Catalunya, l'estudi de Gallecs: Diagnòstic sobre els valors del seu patrimoni i recusos naturals en relació al PEIN.
- 1995** - La Direcció General de Patrimoni Natural i el Departament de Medi Ambient de la Generalitat de Catalunya realitzen l'Esquema bàsic per a l'ordenació i la gestió del Patrimoni Natural de Gallecs.
- 1998** - L'ajuntament de Mollet del Vallès redacta i aprova el Pla Especial de

Protecció de l'àrea de Gallecs, preveient la modificació del règim de sòl.

- 2000 -** La Generalitat de Catalunya i 2 municipis acorden un pla director urbanístic que recalifica el sòl com a no urbanitzable d'especial protecció i es protegeix el mediambient mitjançant un PEIN (Pla d'Espais d'Interès Natural) transfereint així la titularitat a un nou consorci integrat per dos dels municipis afectats per l'expropiació (Mollet i Parets del Vallès) i tres departaments de la Generalitat (caràcter associatiu i naturalesa local).
- 2006 –** Renovació del Consorci ampliant els límits del territorials del parc i incorporants les administracions de 4 municipis col·lidants: Lliçà de Vall, Palau de Plegamans, Montcada i Reixac i Santa Perpètua de Mogoda.
- 1978** Pla ordenació urbanística comarcal. Només 3'5 ha són considerades agrícoles
- 1987** Unió de pagesos de Sabadell i Ajuntament signen el protocol sobre l'espai agrícola i natural del territori de Sabadell
- S'engega la campanya en suport de l'espai agrícola del rodal de Sabadell.
- 1989** (Unió de pagesos, unió excursionista de Sabadell i associació de defensa i estudi de la natura ADENC)
- 1991** Estudi de l'espai agrari de Sabadell i el rodal.
- 1993** La comissió ecològica de la federació d'associacions de veïns s'adhereix a la campanya
- 2000** aprovació del Pla General d'Ordenació de Sabadell
- 2001** Aprovació de l'estudi preliminar sobre la implementació d'un parc agrari a Sabadell.
- 2005** Aprovació del Pla Director per la gestió i el desenvolupament del Parc Agrari de Sabadell.

A partir de l'aprovació del Consorci, la protecció del territori i l'inici d'activitat agrícola, igualment s'ha apostat per molts altres estudis i projectes que han rebut el suport financer de la Unió Europea a través del projecte LIFE - MEDIAMBIENT el qual s'articula en cinc programes :

1. Restauració del connector biològic.

2. Gestió agrícola sostenible.
3. Gestió forestal sostenible.
4. Fonts d'energia alternativa
5. Divulgació de la gestió del connector biològic.
6. Educació ambiental.

MARC LEGAL

Els documents que conformen el marc jurídic que regula el Consorci són:

- Estatuts del Consorci de l'Espi Rural de Gallecs, Butlletí Oficial de la Província de Barcelona el dia 19/09/200, núm 255, pàgines 24, 25, 26 i 27.
- La llei reguladora 87 de la llei reguladora de les bases de Règim Local.
- L'article 252 i següents de la Llei Municipal i de Règim Local de Catalunya.

L'article 312 i següents del Reglament d'obres, Activitats i Serveis dels Ens Locals.

MARC ECONÒMIC

Pel que fa al marc econòmic, la hisenda del Consorci està constituïda per:

- productes del patrimoni
- preus públics que estableix i es percep per la prestació dels serveis i activitats
- adquisicions a títol lucratiu
- aportacions dels ens consorciats
- altres recursos que la legislació d'hisenda local reconeix a favor de les entitats municipals.

Les aportacions dels ens consorciats està determinada pel pressupost anual del consorci que fixa una quantitat global que ronda els 305.000 € dels quals el 49 % prové de les administracions municipals i el 51 % dels Departaments d'Agricultura i Ramaderia, de Medi Ambient i habitatge i d'Urbanisme de la Generalitat de Catalunya. Altres aportacions a tenir en compte són les provinents d'ajuts de la Unió Europea.

Així doncs, la financiació del consorci és tant pública com privada.

MARC INSTITUCIONAL

Els òrgans de govern i administració del Consorci son els següents:

- Consell Plenari: alcaldes i entre 1 i 2 regidors de cadascun dels ajuntament del municipis consorciats.
- Presidència i vice-presidència: persones escollides pel consell plenari.
- Comissió executiva: Dos representants dels ajuntaments de cadascun dels municipis implicats.
- Gerència: funcionari nomenat pel consell plenari.
- Consell Consultiu: òrgan on s'integren els sectors socials, acadèmics, culturals, professionals, econòmics i entitats privades sense finalitat de lucre que persegueixin finalitats d'interès general.

Actualment, dintre del consell consultiu es troben l'associatiu agrari de gallecs, l'associació de productors per la qualitat del Vallès Oriental, algunes entitats medioambientals com l'ADENC, entre d'altres, entitats culturals, esportives i d'oci, hortelans, la xarxa de custòdia del Territori (XCT) i totes aquelles empreses o entitats amb les que el Consorci manté algun tipus de conveni associatiu (Univesritat de Barcelona (UB) o Escola superior d'Agricultura de Barcelona (ESAB), entre d'altres).

EQUIPAMENTS

Únicament existeix un equipament en el parc que pertanyi al Consorci. Aquest edifici seveix com a centre neuràlgic o per a rebre les possibles jornades, reunions o assemblees.

- A part d'aquest edifici, es troben dues zones de picnic i una agrobotiga.

RECURSOS HUMANS

La gestió del parc la porten a terme un grup de tres professionals: un gerent Joan Vilahonrat, una tècnica agrícola (Gemma Safont) i una secretària.

USUARIS

El tipus d'usuaris majoritaris del parc són els propis pagesos i els consumidors. Ara bé, en els últims anys està variant el perfil d'aquest i l'espai de gallecs està passant de ser un espai estrictament rural, a ser un espai on el lleure urbà, conviu amb l'agricultura.

No hi ha un programa de control d'usuaris ni tampoc un sistema d'anàlisis del grau de satisfacció dels mateixos en visitar al parc.

EL PROJECTE DE GESTIÓ I DIMENSIONS ABARCADES

El model desplegat per la gestió de Gallecs es fonamenta en quatre pilars:

- La gestió sostenible de tot el sòl agrari
- La connectivitat biològica
- L'educació ambiental
- El treball en xarxa i l'exportació del model

L'objectiu principal del Consorci és la potenciació de l'economia intersocial d'oportunitat, la qual es pot definir per posar valor al territori, fomentar l'ús ordenat i planificat del territori per exercir activitats productives, d'oci i també d'educació ambiental; garantir la traçabilitat dels productes ofertats i internacionalitzar l'espai i posar aquest en diferents xarxes vinculades a la defensa del medi natural, agrari i forestal.

Així doncs, dins el projecte de gestió de Gallecs, les línies estratègiques abordades són:

- **línia agrària:** cultiu, elaboració i comercialització: activitats d'investigació, de divulgació i promoció i de propostes de comercialització.
- **línia medioambiental i educativa:** activitats d'investigació, sensibilització, educació i difusió i promoció.
- **línia de valor social i cultural:** revalorització de la cultura autòctona i de les seves manifestacions, creació d'espai de convivència identitària i intercultural i propostes d'oci relacionades amb l'estorn.

Ara bé, com a conseqüència de la curta experiència de gestió, a hores d'ara, les activitats dutes a terme en major instància són les relacionades amb la línia agrària, tot i que també s'han anat realitzant activitats relacionades amb l'ordenació territorial, la promoció de l'espai, l'ús públic i alguna activitat educativa.

LES LÍNIES ESTRATÈGIQUES EN LA GESTIÓ DEL PARC

En el projecte de gestió i desenvolupament del parc, en referència a les activitats agrícoles i agroecològiques, s'aborden les següents línies d'acció:

- Informació, difusió i comunicació: Desenvolupada pel CEA.
- Producció, comercialització i consum: a les hortes de Olarizu al viver.
- Educació: Desenvolupada pel CEA, mitjançant activitats d'educació ambiental per a escoles
- Formació: als horts d'Olarizu, formació en agricultura ecològica
- Innovació i investigació: Al CEA

En les línies descrites a continuació només s'han tingut en compte aquelles activitats i accions que tenen a veure amb l'agricultura.

INFORMACIÓ- COMUNICACIÓ

Gestió de l'àmbit	Agents implicats en la gestió	Consorci de Gallecs i Unió de pagesos
Difusió	Imatge corporativa	
	Vies de difusió pròpia	Web Revista
	Medis de comunicació	Ocasional en medis de comunicació dels municipis consorciats
Informació	Accés a la informació per part dels visitants	Individual per pàgina web No existeix centre d'atenció o d'informació al visitant
	Renovació i innovació de la informació	Control pel consorci
	Orientació temàtica	El Parc agrari de Gallecs
Material Generat	Tipus de material	Revista i tríptics
	Periodicitat	Esporàdics
	Agents implicats	Consorci de Gallecs i Unió de pagesos
Activitats i jornades	Tipus d' activitats	Festes, activitats relacionades amb l'agricultura, concursos de sega, sembra, calçotades...
	Tipus de jornades	Jornades de formació per a pagesos i altres
	Periodicitat	Esporàdics
	Orientació temàtica	Molt diversa, sempre en relació al l'espai i l'agricultura periurbana sostenible

Itineraris i similars	Existència	Xarxa d'itineraris en construcció potenciat pel projecte life
	Informació	Cartells als itineraris
	Explicacions	Inexistents
	Senyalització	Senyalització eventual pel territori
	Punts d'informació	Punts d'informació inexistents, en construcció
	Actualització i control de la senyalització	
Exposicions	Tipus d'exposició	
	Periodicitat	
	Eix temàtic	
	Diversificació	
Web	Nºde visitants	No hi ha control
	Continguts	Dirigida a visitants
	Realització	El consorci
	Avaluació	No és tècnica
	Manteniment	Organitza el consorci
	Estructura de la primera pàgina	El consorci Actualitat Agricultura sostenible Medi ambient i natura Espai lúdic i educació Projecte LIFE Publicacions Enllaços Contactar
Butlletí o Reista	Periodicitat	Editada aproximadament cada 3 mesos amb informació sobre les activitats del parc i plans i projectes.
	Agents implicats	L'edició es compartida entre l'associació de pagesos i els gestors de Gallecs. (Potenciat pel projecte LIFE)
	Usuaris	Població
	Continguts	Genèrics
Tríptics informatius	Tipus	Díptics i tríptics informatius: S'editen sempre que es vulgui fer difusió d'activitats puntuals o jornades. Els gestors del parc són qui s'encarreguen de la seva edició i difusió
	Eix temàtic	Molt variat
Altres publicacions		

PRODUCCIÓ I COMERCIALITZACIÓ

Gestió de l'àmbit	Agents implicats en la gestió	Consorci de Gallecs i Unió de pagesos
Propietat i titularitat dels terrenys	Propietaris i titulars	Els terrenys són de propietat pública Els agricultors són titulars si compten amb la llicència d'ús agrícola. A les persones que cultiven i no són titulars se'ls hi tracta d'usufructuari.
	Agents implicats	Es compten 309 parcel·les amb usufructuaris
	Contractes o convenis	Llicència d'ús
Producció	Superfície agrària utilitzada	735 hectàrees, l'espai agrícola ocupa un espai predominant amb un 70'64%.
	Tipus d'agricultura	La major part del territori és de secà, excepte petites franges ubicades al voltant de les rieres i torrents, que permeten el reg.
	Agricultura intensiva, integrada o ecològica	S'està portant a terme un projecte de transició a agricultura ecològica. No és de participació obligatòria però són els productes que tenen un projecte de comercialització més important
	Productes	Cultius de cereals (85,97%) farratges (7,79%) oleaginoses (3.34%) les hortalisses (1.40%) vinyes (0.44 %), en superfície.
	Producció anual	
	Control de producció	Mitjançant projectes de formació i recerca.
	Compensacions i ajudes econòmiques	Només als pagesos que formin part del projecte d'agricultura sostenible
	Marca identificativa	
	Obtenció de les matèries primeres (llavors, adobs...)	La Unió de Pagesos de Gallecs és qui s'encarrega de cercar proveïdors. El Consorci facilita les matèries primeres per als pagesos que portin a terme l'agricultura ecològica
	Criteris principals	Agricultura ecològica d'Altieri

Agricultura ecològica	Criteris principals	Agricultura ecològica d'Altieri
	Anys de realització	El consorci s'encarrega de la formació i de fer el seguiment per als agricultors que portin a terme el proje. A part facilita ajudes econòmiques, sortida
	Marca ecològica Projectes de transició identificativa a agricultura ecològica Tipus de control de qualitat	Segell CCPAE dels productes i innovació. S'ha pasat de tenir 70 CCPAE inicials com a prova pilot i per investigació a tenir-ne casi 100 hectàrees, a més d'haver Consorci i Unió de Pagesos augmentat molt la diversificació de cultius. S'ha creat un Banc de llavors
	Obtenció de matèries primes (llavors, adobs)	
	Productes	La mongeta del ganxet La mistela de Gallecs Les hortalises de temporada: la patata del bufet, els calçots... Les llegum: el cigró petit del país. Els pollastres de races autòctones: prat i penedesenca negra. Petits fruits: mores
Transformació	Productes	Pa de Gallecs Coca de Sant Galdric
	Cadena de transformació	De la producció al molí i després al forn
	Actors implicats i tipus de relació	Conveni amb un molí de gra Conveni amb un forn
Comercialització	Mètode de comercialització (individual, consum familiar, botiga, mercat, cooperativa, menjadors escolars, exportació, restauració...)	Potenciació de la creació d'una agrupació d'Interès Econòmic (AIE), per la comercialització dels productes. Creació d'una associació de productors artesans per la qualitat del Vallès Oriental. Creació d'una associació de productors de Gallecs. Màrqueting de productes de Gallecs (potenciat pel projecte LIFE) Inauguració d'una agrobotiga a l'espai agrícola de Gallecs on es comercialitzen els productes del territori. Creació d'un agromercat i de fires itinerants i periòdics per a potenciar la comercialització i la difusió dels productes a l'àrea metropolitana de Barcelona.

	Èxit de la comercialització	Interès creixent per part de la ciutadania
	Evolució històrica	
	Promoció de productes	Marca identificativa
	Grau de control de la comercialització	Inexistent
Agrobotiga	Organizació	Els pagesos porten l'agrobotiga
	Responsable	Pagesos i consorci
	Horaris	<u>Horaris:</u> Divendres de 17 a 20 h Dissabtes de 9 a 14 h Diumenges i festius de 9 a 14 h
	Viabilitat econòmica	El consorci no ho controla
	Evolució	Cada cop més productes i millor. Es va haver d'ampliar l'horari d'abertura
	Productes de venda	Tots els productes de Gallecs
	Grau de satisfacció de consumidors	Molt bona, qui ve una vegada, torna
	Preus en relació al mercat	Iguals o més barats, sobre tot en el que es tracta de fruita i verdura
	Problemes	La ciutadania no s'apropa a l'agrobotiga
Cooperativa	Organizació	En construcció
	Relacions	
	Horaris	
	Productes	
	Grau satisfacció de cooperativistes	
	Participació de consumidors	
	Preus en relació al mercat	
	Problemes	
Agromercat	Organització	Unió de pagesos de Gallecs
	Periodicitat	ocasional
	Itinerari	per municipis del consorci
	Responsables	
	Productes	els provinents de gallecs
	Preus en relació al mercat	
Consum	Tipus de consumidors	No hi ha control de consumidors però se sap que es fa cada cop més venda de productes a l'agrobotiga. Veïns de Gallecs
	Evolució històrica	

Seguiment i control	Processos de seguiment i control dels terrenys, la producció, la comercialització i el consum	A partir del consorci. El projecte no està documentat
Grau de satisfacció dels consumidors i productors	Documents de certificació de satisfacció dels actors	És inexistent un projecte de control per part del consorci.
	Projectes d'evaluació de satisfacció	

EDUCACIÓ, PARTICIPACIÓ CIUTADANA I FORMACIÓ.

EDUCACIÓ		
Gestió de l'àmbit	Agents implicats en la gestió	Consorti i empreses d'educació
Programes educatius	Tipus de programes educatius	La línia medio ambiental i educativa no ha estat portada a terme encara d'una manera continuada. Així doncs, tot i que es preveu en el Pla d'ús i gestió de l'Espai Rural de Gallecs que les seves finalitats siuguin la investigació, la sensibilització i l'educació ambiental encarada a les escoles i instituts de l'àmbit territorial i rodalies, no existeix un programa educatiu. Únicament existeix una activitat educativa de la qual els destinataris són els infants d'educació infantil (entre p4 i p5) de les escoles dels municipis consorciats. Aquesta activitat està organitzada per una empresa subcontractada d'educació ambiental.
	Exemples d'activitats	
	Continguts i objectius	Els continguts i objectius de l'activitat són molt generalistes i el marc conceptual en el que es mou és l'Espai Rural de gallecs i la vida de la cigonya blanca en aquest espai
	Responsable	Escola Natura i Consorci

	Programes d'avaluació	Inexistent
	Seguiment i control de qualitat	En construcció
	Destinatari de les activitats educatives	Escoles d'educació infantil dels municipis consorciats (p4 i p5)
	Mètode de valoració de satisfacció	Valoració per part del professorat. Fitxa d'avaluació
	Profesionalitat dels educadors	Educadors ambientals de l'escola Natura
	Número d'educadors	tres
	Relació educadors amb alumnat i professorat	
Centres d'Educació secundària i primària	Adequació dels programes educatius als currículums de l'alumnat	
	Paper del professorat	
	Relació del Centre amb el parc	Dels municipis consorciats
	Mitjà de comunicació entre Centre i parc	Pàgina web del consorci Promoció des de l'escola Natura
Horts escolars	Destinatari (edats, tipus de centres...)	
	Projecte educatiu	
	Educadors	
	Grau d'inserció del projecte educatiu dins el currículum de l'alumnat	
	Destí dels productes	
	Problemes	
Menjadors escolars	Organització	
	Projecte educatiu	
	Productes	
	Criteris del projecte	
	Temps de funcionament	
	Nº d'escoles i d'alumnes	
	Grau de satisfacció	
	Problemes	

Recursos didàctics	Tipus	A partir del conveni amb l'escola Natura (empresa d'educació ambiental)
	Disponibilitat	
	Actualització	
	Mètodes d'elaboració	
	Selecció- seguiment i control	

PARTICIPACIÓ CIUTADANA		
Gestió de l'àmbit	Agents implicats en la gestió	
Participació ciutadana	Tipus d'activitats	
	Tipus de participació	
	Exemples	
	Programes específics	
Activitats puntuals	Tipus d'activitats puntuals	Organització de diades i jornades especials (Potenciat pel projecte LIFE)
	Festivitats importants	
Horts socials	Destinatari	Programa d'horts familiars potenciat per l'INCASOL des de 1994. conreats per famílies del municipi de Mollet del Vallès.
	Cantitat de terreny	Ocupen una superfície de 200 m ²
	Tipus de terreny	
	Mecanismes de control d'ús	
	Normes	
	Tipus de conveni	Actualment no es fa seguiment del cultiu ni s'està portant a terme cap projecte en paral·lel i els convenis amb les famílies que va fer l'INCASOL en el seu moment encara segueixen vigents
	Temps de vigència de conveni	
	Infraestructures	

	Problemes	
--	-----------	--

FORMACIÓ		
Getió de l'àmbit	Agents implicats en la gestió	ConSORCI
Programa de formació	Programes de formació	programes de formació en agricultura ecològica organitzats pel consorci i la unió de pagesos de Gallecs.
	Tipus de formacions	Formació sense reconeixement formal
	Destinataris	Pagesos
	Institució encarregada	Organització per convenis amb empreses d'educació ambiental o universitats
	Reconeixement dels cursos	
	Subvencions, pagaments	Gratuits
	Organització	ConSORCI
Recursos didàctics	Tipus	
	Destinataris	

INNOVACIÓ I RECERCA

Getió de l'àmbit	Agents implicats en la gestió	Convenis amb les universitats UB I ESAB
Projectes	Tipus de projectes	Els projectes tenen relació amb l'agricultura ecològica
	Eix temàtic	Productes concrets o viabilitat econòmica dels productes ecològics al mercat
	Relació dels investigadors amb el parc	Pràctiques i investigacions de camp, els investigadors es posen mantenen contacte directe amb el pagesos que es dediquen a la agricultura ecològica
	Organització	
	Objectius	Desenvolupament de la PAE
Organitzacions, associacions i institucions	Tipus d'organització, associació o institució	UB; ESAB. Universitats (màster i assignatures)
	Tipus de tracte	Convenis
Divulgació	Projectes de divulgació de la documentació obtinguda	Es publica a la revista del Consorci i com a projectes i documentació universitària.
	Grau d'interès d'aquesta informació per part dels usuaris	

AGENTS IMPLICATS EN LA GESTIÓ I DESENVOLUPAMENT

Ajuntament de mollet del vallès

Ajuntament de parets del vallès

Ajuntament de Lliçà de Vall

Ajuntament de Palau de Plegamans

Ajuntament de Montcada i Reixac

Ajuntament de Santa Perpètua de Mogoda

Consell comarcal del vallès oriental

Diputació de barcelona servei d'acció territorial

Programa life

Fedenatur

Eurosite

Xarxa de custòdia del territori

Associació de pagesos de gallecs

Hortolans de gallecs

ADF activitat: prevenció d'incendis

Associació de veïns i veïnes de gallecs

Adenc associació per la defensa i l'estudi de la natura

Cem centre d'estudis molletans

APIP associació per a la promoció i inserció professional

Grup ecologista cànem

Pinea associació per a la conservació del medi natural i rural de gallecs

Centre excursionista parets

Agrupació agrupament escolta sant jaume

CEAG centre d'educació ambiental de gallecs

Biblioteca de can butjosa

Museu abelló

Mapa de risc d'incendi

Convenis amb:

UB, Universitat de Barcelona. Màster en agricultura ecològica

ESAB, Escola Superior d'Agricultura de Barcelona. Formació d'enginyers agrònoms.

BIBLIOGRAFIA CONSULTADA

- Butlletí Oficial de la Província de Barcelona; 19 de Setembre de 2000, núm.252, pp 24-27. *Estatuts del Consorci de l'Espai Rural de Gallecs*.
- Caballero, V. (2000). *Gallecs, una aportación al desarrollo de las microeconomías locales sostenibles de las ciudades pequeñas y medianas de la segunda corona metropolitana de Barcelona*; Gerent de l'espai rural de Gallecs (Mollet del Vallès).
- Estrada, R. (2004). *L'ús del sòl i gestió medioambiental del territori de Gallecs com a connector biològic estable d'espai periurbà de l'Àrea Metropolitana de Barcelona*. Jornades europees d'agricultura periurbana; Viladecans.
- Font, A. (1998). *Pla Especial de Protecció de l'Àrea de Gallecs del terme municipal de Mollet del Vallès*; Departament d'Ordenació del Territori, Escola d'Arquitectura del Vallès, UPC, Ajuntament de Mollet del Vallès.
- Gispert, M. i Safont, G. (2001). *Pla de Gestió agrícola sostenible de Gallecs*. Unitat de ciència del sòl. Departament d'enginyeria química, agrària i Tecnològica agroalimentària. Escola politècnica Superior. Universitat de Girona.
- Pintó, J. Crous, A. i Martí, C. (2002). *Definició de la connectivitat de l'àrea de gallecs amb els espais naturals de la serralada prelitoral i la serralada litoral*. Grup de recerca d'espais naturals i paisatges de la càtedra de Geografia i pensament territorial, Universitat de Girona. Girona.
- VV.AA. (2001) *a Pla d'ús públic de Gallecs*. Equip tècnic de la Fundació Territori i Paisatge. Barcelona

Pàgines web:

Consorci de l'Espai Agrari de Gallecs: www.gallecs.org

CARACTERÍSTIQUES GENERALS DEL PARC

LOCALITZACIÓ I MARC TERRITORIAL

El Parc Agrari del Baix Llobregat es troba a 10 minuts de la ciutat de Barcelona. I en concret a la vall baixa i delta del riu Llobregat. Compta amb una superfície de 2.938 ha i és l'últim reducte agrícola que forma part de l'entorn més immediat de Barcelona. El sol forma part de 14 municipis en el qual viuen al voltant de 730.000 habitants.

L'àrea actualment protegida ocupa una extensió de 3.500 ha de les quals 2.700 ha estan qualificades com a agrícoles. A la zona de muntanya de l'àmbit d'influència del parc, dominen els fruiters i de forma molt minoritària la vinya. Es tracta d'una agricultura de secà que es practica en terrenys amb forts pendents. En la vall baixa del riu Llobregat estan ocupades principalment per cirerers, presseguers, prunera, pomera i la perera.

Al delta, en les terres planes domina clarament el cultiu de l'horta. Alguns dels productes més destacables són els espàrrecs de Gavà, o la carxofa. Altres plantes cultivades són els raves, les pastanagues, les cebes, els porros, les bledes, coliflors, mongetes, etc. També es cultiven plantes ornamentals.

La zona delimitada pel parc en el pla especial és doncs una zona de tradició hortifrutícola. Els pagesos dedicats són professionals (ATP) arrendats pels propietaris dels terrenys.

MARC HISTÒRIC

1994 - El Patronat de Promoció Agrícola del Consell Comarcal del Baix Llobregat elabora el document *"El futur de l'agricultura del delta i de la vall baixa del Llobregat en el marc del Pla infraestructures i medi ambient. Proposta de Parc Agrícola del Llobregat"*.

Des de fa anys, la Unió de Pagesos del Baix Llobregat, com a organització professional agrària, ha situat la problemàtica periurbana, reivindicant una solució dels problemes existents.

1995 - Segona Fase d'Avaluació del Pla estratègic del Baix Llobregat,

1996 - La Diputació de Barcelona va encarregar a la Unió de Pagesos la

redacció d'un estudi sobre la *"Implementació d'un Parc Agrari a la comarca del Baix Llobregat"*, per establir el marc conceptual que definís l'abast i les característiques generals d'un parc agrari per a la vall baixa i delta del Llobregat.

1996 - La convergència de voluntats de la Diputació de Barcelona, del Consell Comarcal del Baix Llobregat i la Unió de Pagesos presenten una proposta al programa LIFE amb el títol *"Elaboració de propostes tècniques i normatives i realització d'actuacions pilot per a la conservació, millora i promoció econòmica de la zona agrícola periurbana de la regió metropolitana de Barcelona. Projecte de Parc Agrari del Baix Llobregat"*.

1996 - La Unió Europea comunica oficialment l'acceptació del projecte amb un termini d'execució de dos anys.

1997 - S'engega un procés de consolidació i desenvolupament de l'espai agrari de la vall baixa i delta del Llobregat. En aquest sentit, s'encarregaven onze treballs d'àmbit sectorial a diversos professionals i especialistes, a més d'un estudi sobre la *"Viabilitat legal de la proposta de creació del Parc Agrari del Baix Llobregat"*

1998 - Constitució del Consorci del Parc Agrari del Baix Llobregat, integrat inicialment per la Diputació de Barcelona, el Consell Comarcal del Baix Llobregat i la Unió de Pagesos, al qual s'incorporen posteriorment els Ajuntaments de Castelldefels, Gavà, Viladecans, el Prat de Llobregat, l'Hospitalet de Llobregat, Cornellà, Sant Boi de Llobregat, Santa Coloma de Cervelló, Sant Joan Despí, Sant Feliu de Llobregat, Molins de Rei, Sant Vicenç dels Horts, Pallegà i el Papiol.

Es redacta igualment el Pla de Gestió i Desenvolupament, document resultat d'amplis debats entre els socis promotors del Parc Agrari del Baix Llobregat (Diputació de Barcelona, Consell Comarcal del Baix Llobregat i la Unió de Pagesos) i del qual se'n va fer una edició amb la proposta provisional.

2002 - S'aprova definitivament el pla de gestió i desenvolupament.

2002 - El Consell Plenari del Consorci del Parc Agrari del Baix Llobregat,

dona conformitat al document del Pla Especial de Protecció i Millora del Parc Agrari del Baix Llobregat i proposa al Consell Comarcal del Baix Llobregat, en qualitat d'Administració competent, l'inici dels tràmits per a la seva aprovació.

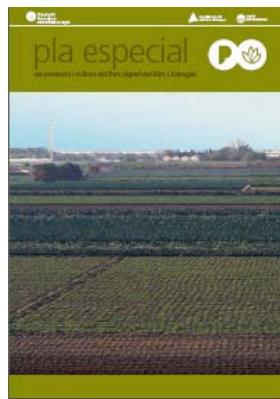
MARC LEGAL/ECONÒMIC/INSTITUCIONAL

Els documents jurídics als que està sotmès al parc són els següents:

- Llei 2/2002 de 14 de març, d'urbanisme. DOGC 3600 de 21 de març de 2002
- Pla General Metropolità d'Ordenació Urbana, aprovat per la Comisión Provincial de Urbanismo de Barcelona el 14 de juliol de 1976. L'objecte d'aquest és l'ordenació urbanística del territori que integrava l'extingida Entitat Municipal Metropolitana de Barcelona, i que comprenia un total de 27 municipis.
- Les Normes Urbanístiques del mateix, així com les modificacions introduïdes a nivell normatiu, han estat editades per la Mancomunitat de Municipis de l'Àrea Metropolitana de Barcelona en la darrera edició actualitzada de 2001.

Enparant-se en aquest marc legal, els documents legals creats en aquest àmbit són:

- Pla especial de protecció i millora del Parc Agrari del Baix Llobregat. Aquest va ser aprovat en sessions de data 17 de desembre de 2003 i 16 de juny de 2004 i publicada la seva aprovació en el DOGC núm. 4.216 de 10 de setembre de 2004. Dins aquest document, el text normatiu té caràcter informatiu i és el text refòsintegre.
- Pla de gestió i desenvolupament del Parc Agrari del Baix Llobregat. Estableix les línies estratègiques, els objectius específics i les mesures d'actuació per als diferents àmbits de gestió del Parc Agrari del Baix Llobregat. Aprovat el 2002.

A nivell de Consorci del Parc del Parc Agrari del Baix Llobregat, s'han establert amés a més els estatuts a l'any 1998 i el Reglament del Consell Agrari

MARC ECONÒMIC

Els ingressos per a la gestió del Parc provenen dels pressupostos dels ajuntaments que conformen el consorci i de la Diputació. A més a més de subvencions provinents d' Europa pels programes LIFE.

MARC INSTITUCIONAL

En el Parc Agrari del Baix Llobregat els instruments que garanteixen l'estabilitat territorial, promouen el desenvolupament i possibiliten la dinamització són:

- L'ens gestor conformat per una presidenta, dos vice-presidents i un gerent.
- El Consorci del Parc Agrari del Baix Llobregat és l'entitat pública de naturalesa institucional per a la gestió del parc. Es regeix per uns estatuts i té com a membres el Consell Comarcal, la Diputació de Barcelona, la Unió de Pagesos i els ajuntaments de 14 municipis.
- La comissió executiva és nomenada pel Consell Plenari i està formada per nou persones.
- El Consell Agrari és l'òrgan consultiu del Consorci en el que s'integren representatns dels sectors socials, professionals i econòmics de l'àmbit del Parc Agrari.

EQUIPAMENTS

Els equipaments existents en el parc són els següents:

- Masia de Can Comas que acull: la Gerència, direcció i serveis, un centre d'informació i un de documentació. A més a més de ser l'equipament principal per a rebre visitants i per a realitzar activitats d'educació ambiental.
- Presidència i administració al Consell Comarcal del Baix Llobregat, a Sant Feliu de Llobregat.
- Centre d'Informació ambiental Cases d'en Puig.
- Centre d'Informació Ambiental Remolar-Filipines.
- Museu Agbar amb una exposició permanent, a Cornellà de Llobregat.
- Museu d'eines de pagès a Sant Climent de Llobregat.
- Museu de Gavà, a Gavà..
- Centre de Documentació del Parc. A la Seu de la Unió de Pagesos del Baix Llobregat.
- Equipament d'educació ambiental de la granja escola les Tanques, a Viladecans.

A part d'aquests equipament, existeixen 3 hotels i 17 Restaurants afiliats i situats en l'àmbit i perímetre del Parc. Les nombroses masises presents en el territori són en la seva majoria masies de pagès de propietat privada.

RECURSOS HUMANS

El personal dedicat diàriament a la gestió del parc agrari és un grup de professionals que es dediquen a la documentació, la creació de material i al seguiment de la implantació del projectes de gestió i desenvolupament. A més a més del Gerent, els dos vicepresidents i el president del Consorci.

D'altra banda, hi ha una empresa privada sub-contractada que es dedica a les activitats d'educació ambiental.

USUARIS

Els usuaris principals del parc són els propis pagesos que en la seva gran majoria són professionals (ATP) arrendats pels propietaris dels terrenys.

Altres usuaris són els infants provinents de les escoles veïnes per a realitzar les activitats educatives.

Hi han visitants del Parc que recorren els diversos itineraris i camins presents en el parc, tot i així, existeix una metodologia de control i contatge, com tampoc un sistema d'anàlisi de demandes, suggerències o de satisfacció.

EL PROJECTE DE GESTIÓ I DIMENSIONS ABARCADES

El Pla de Gestió i Desenvolupament del Parc Agrari del Baix Llobregat té com a finalitat Consolidar i desenvolupar la base territorial i facilitar la continuïtat de l'activitat agrària, impulsant programes específics que permetin preservar els valors i desenvolupar les funcions de l'espai agrari en el marc d'una agricultura sostenible integrada en el territori i en harmonia amb el medi natural.

Aquest objectiu general s'orienta cap a cinc *línies estratègiques*:

- Assolir l'eficiència de les infraestructures i els serveis generals del territori agrari.
- Promoure sistemes de producció i comercialització que afavoreixin l'increment de les rendes generades per les explotacions agràries.
- Fomentar la implantació de serveis i la modernització de les explotacions agràries per millorar-ne la viabilitat.
- Aconseguir un espai de qualitat integrat en el territori i en harmonia amb el medi natural.
- Consolidar i donar a conèixer el patrimoni natural i cultural del Parc Agrari sense interferències amb l'activitat agrària.

En referència a aquestes línies estratègiques d'actuació existeix el pla de gestió i desenvolupament del Parc Agrari del Baix Llobregat, on es troben les actuacions previstes concretes.

LES LÍNIES ESTRATÈGIQUES EN LA GESTIÓ

INFORMACIÓ- COMUNICACIÓ

Gestió de l'àmbit	Agents implicats en la gestió	Equip de tècnics del Centre d'Informació Can Comas.
Difusió	Imatge corporativa	
	Vies de difusió pròpia	Web Revista
	Medis de comunicació	Articles en les revistes i diaris dels municipis del consorci
Informació	Accés a la informació per part dels visitants	Personal al Centre de Informació
	Renovació i innovació de la informació	Equip de professionals encarregats a portar a terme els estudis i els documents divulgatius
	Orientació temàtica	L'ecosistema agrícola Els productes tradicionals Informació Territorial, faunística, florística i paisatgística
Material Generat	Tipus de material	Revista, tríptics i díptics
	Periodicitat	La revista mensual (18 revistes des de 1998) Els tríptics i díptics són ocasionals
	Agents implicats	Grup administratiu del parc i Unió de Pagesos
Activitats i jornades	Tipus d' activitats	Trobades d'estudiosos dels parcs de la Serralada Litoral Trobades d'estudiosos del Motnegre i Corredor Jornades tècniques al castell de Montesquiú. La integració paisatgística en projecte de sòl no urbanitzable. Trobada d'estudiosos de Sant Llorenç del Munt i de l'Obac Assemblea de l'institut Català d'Ornitologia Estades de Recerca Trobada d'estudiosos del Garraf. Bona oferta, bons preus?

	Tipus de jornades	Jornada tècnica, fòrum internacional de l'Ecoturisme. Les Marques de qualitat en els espais naturals. Jornades tècniques del Parc Agrari del Baix Llobregat. Emprendedors i emprendedores. Jornada tècnica al Castell de Montesquiu. El paisatge urbà dels nostres municipis.
	Periodicitat	Ocasionals
	Orientació temàtica	Trobades d'investigadors, divulgació científica, informació al públic.
Itineraris i similars	Existència	Les rutes proposades extretes de la publicació en línia, són dos rutes dirigides a l'educació primària i secundària acompanyades d'un procés i quadern didàctic. Ruta 1: Una aproximació a les masies de Sant Boi de Llobregat: Propostes didàctiques: Ruta 2: Espais naturals del Delta del Llobregat. Coneguem el nostre entorn del Centre de Recursos del Baix Llobregat. Hi ha en construcció una xarxa d'itineraris per a visitants en col·laboració amb la Federació Excursionista de Catalunya (FEEC)
	Informació	Cartells i mapes in situ
	Explicacions	
	Senyalització	Cartells i mapes
	Punts d'informació	Tres punts d'informació arreu del parc, amb tríptics
	Actualització i control de la senyalització	
Exposicions	Tipus d'exposició	Exposició permanent al Centre d'informació Masia de Can Comas. Informació al públic
	Periodicitat	Permanent
	Eix temàtic	El parc agrari de Baix Llobregat i l'ecosistema agrícola
	Diversificació	
Web	Nºde visitants	
	Continguts	Web molt completa amb informació del Parc, documents de publicació, d'informació tècnica Dirigida a tot tipus de públic
	Realització	Consorci
	Avaluació	Consorci
	Manteniment	Consorci

	Estructura de la primera pàgina	Benvinguts al parc Com arribar-hi Informació general Activitats i programes Notícies del parc Itineraris Galeria d'imatges Equipaments i serveis Els municipis Documentació Gestió Subvencions i tràmits Convocatòries de treball
Butlletí o Reista	Periodicitat	18 revistes des de 1998, amb una periodicitat actualment mensual.
	Agents implicats	Consorci
	Usuaris	Ciutadans, pagesos...
	Continguts	Notícies i estudis tècnics
Tríptics informatius	Tipus	Tríptics de formats i dissenys diversos destinats a donar informació puntual i de divulgació dels diferents equipaments i serveis dels parcs.
	Eix temàtic	L'ecosistema agrícola o determinats productes provinents del Parc.
Altres publicacions		Jordi Pomés. <i>L'agricultura en la transformació de la comarca</i> , 2001 Jordi Pomés. <i>L'agricultura en la transformació de la comarca</i> , 2001 Col·lecció 'Descobrim el Baix Llobregat' - número 5. Diversos autors. <i>He mirat aquesta terra</i> , 2002

PRODUCCIÓ I COMERCIALITZACIÓ

Gestió de l'àmbit	Agents implicats en la gestió	Consorci i pagesos
Propietat i titularitat dels terrenys	Propietaris i titulars	Titularitat privada la gran majoria
	Agents implicats	Nombre de treballadors: 1.200 persones (75% titulars i familiars) Nombre d'explotacions: 621 Superfície mitjana de 2'7 ha per explotació Associació de Pagesos de Baix Llobregat
	Contractes o convenis	Col·laboracions
Producció	Superfície agrària utilitzada	2.700 ha del Parc Agrari del Baix Llobregat
	Tipus d'agricultura	Agricultura de regadiu (hortalises i fruiters en la seva majoria)

	Agricultura intensiva, integrada o ecològica	Agricultura hortofructícola integrada Existència d'agricultura ecològica a títol individual del pagès
	Productes	En el 63 % del territori es conreen hortalisses i a la resta, fonamentalment arbres fruiters. El conreu hivernacle ocupa una superfície de 23 ha, 1,2 % A l'activitat ramadera, destaca l'oví amb 13.922 caps.
	Producció anual	
	Control de producció	Control indirecte de les tècniques integades d'agricultura per distribució d'adobs, llavors, insecticides.
	Compensacions i ajudes econòmiques	L'associació de pagesos s'encarrega de cercar subvencions euripees per les PAC.
	Marca identificativa	Potenciació dels productes que respectin ls criteris de l'agricultura integrada amb segell identificatiu
	Obtenció de les matèries primeres (llavors, adobs...)	Distribució per l'Associació de pagesos en empreses en conveni amb el Consorci.
Agricultura ecològica	Criteris principals	PAC
	Projectes de transició a agricultura ecològica	Inexistents en el marc del consorci, hi han agricultors que individualment experiementen en agricultura ecològica.
	Anys de realització	
	Marca ecològica identificativa	
	Tipus de control de qualitat	
	Obtenció de matèries primes (llavors, adobs)	
	Productes	
Transformació	Productes	Carn, envassament
	Cadena de transformació	Conveni amb l'escorxador de mercabaarna
	Actors implicats i tipus de relació	Ramaders i escorxador de mercabarna

Comercialització	Mètode de comercialització (individual, consum familiar, botiga, mercat, cooperativa, menjadors escolars, exportació, restauració...)	Individual La gran majoria de pagesos opten per Mercabarna. Alguns tenen parades a mercats municipals S'ha fet alguna jornada de comercialització
	Èxit de la comercialització	El parc agrari del baix llobregat és un dels grans distribuïdors de fruita i verdura de Barcelona i regió metropolitana.
	Evolució històrica	Sempre ha estat depenent de mercabarna
	Promoció de productes	Marca identificativa en arribar la creació del Parc
	Grau de control de la comercialització	
Agrobotiga	Organización	
	Responsable	
	Horaris	
	Viabilitat	
	Evolució	
	Productes de venda	
	Grau de satisfacció de consumidors	
	Preus en relació al mercat	
	Problemes	
Cooperativa	Organizació	
	Relacions	
	Horaris	
	Productes	
	Grau satisfacció de cooperativistes	
	Participació de consumidors	
	Preus en relació al mercat	
	Problemes	
Agromercat	Organització	
	Periodicitat	
	Itinerari	
	Responsables	
	Productes	

	Preus en relació al mercat	
	Problemes	
Consum	Tipus de consumidors	
	Evolució històrica	
Seguiment i control	Processos de seguiment i control dels terrenys, la producció, la comercialització i el consum	Estudis de viabilitat de sòl per conveni amb ESAB. Estudis de seguiment per l'administració del parc.
Grau de satisfacció dels consumidors i productors	Documents de certificació de satisfacció dels actors	
	Projectes d'evaluació de satisfacció	

EDUCACIÓ, PARTICIPACIÓ CIUTADANA I FORMACIÓ.

EDUCACIÓ		
Gestió de l'àmbit	Agents implicats en la gestió	Consorti, pagès i empresa SIGEA
Programes educatius	Tipus de programes educatius	Visites conceptuals amb explicació als diferents punt de referència importants. Fitxa de treball i video
	Exemples d'activitats	Ecosistema agrari: coneixement de l'entorn i de l'activitat agrària del Baix Llobregat
	Continguts i objectius	Informació sobre el parc
	Responsable	Entitat promotora: Consorci del Parc Agrari Entitat concessionària: Fundació SIGEA
	Programes d'avaluació	
	Seguiment i control de qualitat	Responsabilitat de l'entitat cencessionària
	Destinatari de les activitats educatives	Alumnes de Cicle Superior de Primària (5è i 6è) d'escoles dels municipis que formen part del Consorci del Parc Agrari del Baix Llobregat.
	Mètode de valoració de satisfacció	Fitxa de valoració per part del professorat assistent
	Profesionalitat dels educadors	Educadors ambientals contractats per l'empresa subcontractada
	Número d'educadors	2 i un pagès
	Relació educadors amb alumnat i professorat	

Centres d'Educació secundària i primària	Adequació dels programes educatius als currículums de l'alumnat	
	Paper del professorat	Control
	Relació del Centre amb el parc	Territorial
	Mitjà de comunicació entre Centre i parc	Consorti, web, butlletí.
Horts escolars	Destinatari (edats, tipus de centres...)	
	Projecte educatiu	
	Educadors	
	Grau d'inserció del projecte educatiu dins el currículum de l'alumnat	
	Destí dels productes	
	Problemes	
Menjadors escolars	Organització	
	Projecte educatiu	
	Productes	
	Criteris del projecte	
	Temps de funcionament	
	Nº d'escoles i d'alumnes	
	Grau de satisfacció	
	Problemes	
Recursos didàctics	Tipus	Cartells i publicacions del Consorci, no hi ha centre de recursos didàctics Video de l'agroecosistema del Baix Llobregat
	Disponibilitat	Obert al públic
	Actualització	Consorti
	Mètodes d'elaboració	
	Selecció- seguiment i control	

PARTICIPACIÓ CIUTADANA		
Gestió de l'àmbit	Agents implicats en la	Consorti i Unió de pagesos

	gestió	
Participació ciutadana	Tipus d'activitats	Participació de la Unió de pagesos en la gestió del Parc Agrícola de Baix Llobregat
	Tipus de participació	
	Exemples	
	Programes específics	
Activitats puntuals	Tipus d'activitats puntuals	Rutes a peu Jornades tècniques
	Festivitats importants	No
Horts socials	Destinatari	Inexistents
	Cantitat de terreny	
	Tipus de terreny	
	Mecanismes de control d'ús	
	Normes	
	Tipus de conveni	
	Temps de vigència de conveni	
	Infraestructures	
	Problemes	

FORMACIÓ		
Getió de l'àmbit	Agents implicats en la gestió	Consorci, Unió de pagesos i UB
Programa de formació	Programes de formació	En construcció cursos de formació per a agricultors en l'agricultura integrada. Organització: Consorci i UB Destinatari: Pagesos
	Tipus de formacions	Actualment es basen en jornades de formació organitzades per les ADV (Associacions de Defensa Forestal), en les quals hi ha un tècnic que assessorà als pagesos sobre els mecanismes d'aplicació en agricultura integrada.
	Destinatari	Pagesos de l'àmbit del parc
	Institució encarregada	Associació de Pagesos amb la col·laboració del Consorci.
	Reconeixement dels cursos	
	Subvencions, pagaments	Gratuïts per a pagesos del parc
	Organització	Consorci i UB
Recursos didàctics	Tipus	
	Destinatari	

INNOVACIÓ I RECERCA

Getió de l'àmbit	Agents implicats en la gestió	Consorci, ESAB; UB i IRTA
Projectes	Tipus de projectes	Pràctiques de joves agricultors en els territoris públics del consorci (floricultura). Investigacions sobre productes concrets (carxofa, mongeta del ganxet), plagues i botànica. Estudis territorials Arboretum
	Eix temàtic	Divulgació mètodes, investigació científica Estudis territorials
	Relació dels investigadors amb el parc	Directa, contacte continuat amb els pagesos que col·laboren en el projecte
	Organització	
	Objectius	Desenvolupament rural, assegurar economia
Organitzacions, associacions i institucions	Tipus d'organització, associació o institució	ESAB. Escola agricultura de barcelona. UB. Doctorat d'espais agraris periurbans IRTA.
	Tipus de tracte.	Convenis
Divulgació	Projectes de divulgació de la documentació obtinguda	Documentació divulgada per mitjà de les institucions que realitzen les investigacions
	Grau d'interès d'aquesta informació per part dels usuaris	

ACTORS IMPLICATS EN LA GESTIÓ

Ajuntament de Castelldefels

Ajuntament de Gavà

Ajuntament de Viladecans

Ajuntament del Prat de Llobregat

Ajuntament de l'Hospitalet de Llobregat

Ajuntament de Cornellà

Ajuntament de Sant Boi de Llobregat

Ajuntament de Santa Coloma de Cervelló

Ajuntament de Sant Joan Despí

Ajuntament de Sant Feliu de Llobregat

Ajuntament de Molins de Rei

Ajuntament de Sant Vicenç dels Horts
Ajuntament de Pallejà i el Papiol
Unió de pagesos del Baix Llobregat
Diputació de Barcelona, Xarxa de municipis
Consell Comarcal del Baix Llobregat
FEDERNATUR
Escola Superior d'agricultura de Barcelona ESAB
Universitat de Barcelona, UB
Institut de Recerca i tecnologia agrícola, Generalitat de Catalunya

BIBLIOGRAFIA CONSULTADA

Consorci del Parc Agrari del Baix Llobregat (1998) *Estatuts del Consorci Parc Agrari del Baix Llobregat*, BOPB 86. Consorci del Baix Llobregat. Viladecans

Consorci del Parc Agrari del Baix Llobregat, (2000) *Reglament d'organització i funcionament del Consell Agrari del Parc Agrari del Baix Llobregat*. Consorci del Baix Llobregat. Viladecans

Consorci del Parc Agrari del Baix Llobregat. (2005) *Pla Especial de protecció i millora del Parc Agrari del Baix Llobregat*, DOGC núm. 4216

Consorci del Parc Agrari del Baix Llobregat. (2006) *Pla de gestió i desenvolupament del Parc Agrari del Baix Llobregat*, Consorci del Baix Llobregat. Viladecans

Pàgines web:

Consorci del parc agrícola del Baix Llobregat:

<http://www.diba.es/parcsn/parcs/index.asp?parc=9>

Xarxa de parcs Naturals de la província de Barcelona:

<http://www.diba.es/parcsn/parcs/home.asp>

PARQUE ANILLO VERDE DE VITORIA-GASTEIZ, HUERTAS DE OLARIZU

CARACTERÍSTIQUES GENERALS DEL PARC

El Parc Anillo Verde de Vitoria-Gasteiz és un pla de restauració i recuperació ambiental de la perifèria de la ciutat que persegueix fonamentalment recuperar el valor ecològic i social d'aquest espai a través de la creació d'un continu natural al voltant de la ciutat articulat per diversos enclaus d'alt valor ecològic i paisatgístic.

El Parc ocupa actualment una superfície de 527ha, tot i que en el pla inicial de protecció estaven previstes 936 ha. La protecció de les hectàries restants està prevista en els pròxims anys.

Actualment està format pels parcs de Zabalgana, Armentia, Olarizu, Salburua, passeig el riu Alegria i els parcs de Gamarra i Atxa-Landa-berde. Es troben en fase d'acondicionament zones del parc de Zadorra i estan en projecte els parcs de Lasarte i Errekaleor.

La idea del parc sorgeix a començaments de la època dels 90 amb la finalitat de donar una solució integradora als problemes de la perifèria urbana de la ciutat i a l'estat de degradació general que la zona presentava.

- 1992 - Primeres obres de l'Anillo; recuperació ecològica de la gravera de Zabalgana
- 1996 - Primeres activitats d'educació ambiental.
- 1999 - Inclusió del Anillo Verde al Pla General d'Ordenació Urbana de Vitoria-Gasteiz. Mitjançant la modificació del Pla.
- 2000 - Selecció del parc pel Comité hábitat espanyol per Bona Pràctica Best
- 2002 - Declaració del parc de Salburua com humedal d'Importància Internacional pel Conveni Ramsar
- 2002 - Concessió de financiació per part del Ministeri de Medi Ambient al Projecte d'adequació hidràulica i restauració ambiental del riu Zadorra per a la creació del parc del Zadorra
- 2004 - Projecte d'acondicionament d'itineraris urbans i passeigs per l'Anella Verda.

Els objectius i estratègies que es planteja el parc són:

- Promoure la conservació dels enclaus naturals periurbans i la restauració ecològica d'altres espais perifèrics recuperables, creant un continu natural al voltant de la ciutat.
- Integrar els parcs periurbans en la trama urbana, connectant-los amb l'entorn natural.
- Acondicionar els espais periurbans per a fomentar l'ús públic en ells, d'aquesta manera es contribueix a satisfer la demanda ciutadana de llocs d'oci a l'aire lliure i al mateix temps s'amortigua la pressió sobre altres espais naturals fràgils.
- Promoure la sensibilització i l'educació ambiental amb la pretensió d'implicar a la ciutadania en la conservació.

Dins el parc de l'Anillo Verde de Vitoria-Gasteiz, hi ha unes instal·lacions dedicades a l'Agricultura que s'anomenen les Huertas de Olarizu. A continuació es fa la descripció d'aquesta activitat agrícola en concret.

HUERTAS DE OLARIZU

LOCALITZACIÓ I MARC TERRITORIAL

La zona d'Olarizu es troba al Sud del nucli urbà de Vitoria i ocupa un territori de 30 hectàries a l'actualitat, tot i que és previst que passi a tenir 99 hes.

Es va crear a 1984 la part de parc urbà i s'inaugurà a 1995 les instal·lacions. Les hortes foren acondicionades a 1998 com a espai obert al públic, de propietat municipal i dissenyat i gestionat pel Centre d'Estudis ambientals (CEA). Les Hortes ocupen un espai de 6 ha on coexisteixen horts, àrees fluvials, viviers, hibernacles, estanc i diverses instal·lacions.

MARC HISTÒRIC

Es va crear com a iniciativa per a la creació d'un espai destinat a la formació, la sensibilització i l'oci en relació al medi ambient, a partir de la transformació d'una àrea ocupada per finques agrícoles, praderes i abocaments descontrolats

MARC LEGAL/ECONÒMIC/INSTITUCIONAL

El Centre d'Estudis Ambientals (CEA) és l'entitat responsable del disseny i l'execució del Parc. No obstant això, per a portar-la a la realitat, hi han col·laborat els departaments municipals i altres institucions públiques i privades entre elles la Unió europea, el Ministeri de Medi Ambient, El Govern Vasc o la Caja de Ahorros de Vitoria y Álava.

EQUIPAMENTS

Els equipaments presents són:

- *Edifici bioclimàtic:* Es tracta d'un edifici construït segons criteris d'arquitectura bioclimàtica, de tal forma que s'aprofiten al màxim els recursos naturals per a cubrir les necessitats de llum, aigua, calor i airejació. Està destinat a donar sevei als usuaris dels horts i posseeix taquilles, vestuaris, labavos, magatzem de maquinària i eines agroforestals. També disposa d'una petita oficina d'atenció al públic i una estació meteorològica.
- *El viver forestal:* Està destinat a la producció, manteniment i aclimatació de diverses espècies de plantes autòctones del municipi i de la regió. Té més de 100 espècies d'arbres i arbustos.
- Les tècniques de cultiu utilitzades busquen la producció ecològica i sostenible, basant-se en l'estalvi de recursos, ús de materials de llarga durada o biodegradables i ús de fertilitzants orgànics. El viver es divideix en varis espais que inclouen hivernaders, parcel·les de cultius d'arrel nua, bancals de creixement, umbràculs d'aclimatació i dipòsit de substrat.
- *Els horts:* La zona dels horts està constituïda per un hort col·lectiu de pràctiques, parcel·les d'hortes individuals i alberques per a reg. En aquest lloc es porta a terme un programa d'agricultura ecològica dirigit a persones majors de 55 anys no actives professionalment (Olarizu) i per a persones interessades entre 18-55 anys (hortos de Urarte) Consisteix en un curs teòric-pràctic d'horticultura ecològica i en la cessió posterior de parcel·les per a cultiu propi.

- *L'`area de fruiters*: les parcel·les de fruiters es cultiva una àmplia varietat d'espècies de forma ecològica i amb reg gota a gota.
- *L'estanc i l'hivernacle de vidre*
- *La rocalla*: Col·lecció de plantes vivaces i perennes. La majoria són plantes de floració vistosa i aromàtiques per tal d'atreure els insectes cap a la zona dels horts.
- *L'arboreto*: Recorregut de representació de tots els boscos autòctons del municipi.

RECURSOS HUMANS

La gestió d'aquest espai la porta a terme el Centre d'Estudis Ambientals, encarregant-se de totes les activitats i accions que es porten a terme.

USUARIS

Els usuaris majoritaris d'aquesta zona són les persones majors de 55 anys a les que se'ls hi han cedit els horts. També hi accedeixen en moltes ocasions els grups que estan realitzant les activitats d'educació ambiental o altres associacions que demanin l'espai per a fer activitats concretes.

EL PROJECTE DE GESTIÓ I DIMENSIONS ABARCADES

LES LÍNIES ESTRATÈGIQUES EN LA GESTIÓ

En el projecte de gestió i desenvolupament del parc, en referència a les activitats agrícoles i agroecològiques, s'aborden les següents línies d'acció:

- Informació, difusió i comunicació: Desenvolupada pel CEA.
- Producció, comercialització i consum: a les hortes de Olarizu al viver.
- Educació: Desenvolupada pel CEA, mitjançant activitats d'educació ambiental per a escoles
- Formació: als horts d'Olarizu, formació en agricultura ecològica
- Innovació i investigació: Al CEA

En les línies descrites a continuació només s'han tingut en compte aquelles activitats i accions que tenen a veure amb l'agricultura.

INFORMACIÓ- COMUNICACIÓ

Gestió de l'àmbit	Agents implicats en la gestió	CEA
Difusió	Imatge corporativa	
	Vies de difusió pròpia	Pàgina Web , butlletí, documents de difusió.
	Medis de comunicació	Pàgina reservada a la revista municipal
Informació	Accés a la informació per part dels visitants	Individual al punt d'informació, internet a través del CEA
	Renovació i innovació de la informació	Avaluació continuada a través del CEA
	Orientació temàtica	Molt variada. Agricultura ecològica, l'alboreto, itineraris, anillo verde, aromàtiques, medicinals...
Material Generat	Tipus de material	Documents tècnics, científics, estudis, investigacions, descobriments, informacions variades.
	Periodicitat	Ocasionals
	Agents implicats	CEA, Agenda 21 local, Ajuntament de Vitoria-Gasteiz
Activitats i jornades	Tipus d' activitats	Exposicions, aula d'ecologia, consulta de documentació ambiental obert al públic. Tot orientat a l'agricultura ecològica
	Tipus de jornades	Jornades de reflexió sobre l'agricultura ecològica
	Periodicitat	Les jornades són ocasionals, les altres estan obertes tot l'any
	Orientació temàtica	Grànica del parc, investigacions, documents, propostes, itineraris....
Itineraris i similars	Existència	Dos itineraris: el parc d'Olarizu i els horts d'Olarizu. Tot i així, s'ofereix la possibilitat de ser guiats. Organitza CEA
	Informació	In situ mitjançant tríptics
	Explicacions	Passejades temàtiques opcionals
	Senyalització	Estan senyalitzats i amb panells explicatius
	Punts d'informació	A cada parc
	Actualització i control de la senyalització	CEA
Exposicions	Tipus d'exposició	Exposicions periòdiques al CEA
	Periodicitat	Ocasional

	Eix temàtic	Agricultura ecològica, les plantes medicinals, les plantes aromàtiques.
	Diversificació	A mida que arriben noves exposicions
Web	Nºde visitants	
	Continguts	Dirigida a visitants
	Realització	CEA i Ajuntament de Vitoria
	Avaluació	No és tècnica
	Manteniment	Organitza el consorci
	Estructura de la primera pàgina	Anillo Verde: Alegria/ Armentia/ Errekaleor/ Lasarte/ Olarizu/ Salburua/ Zabalgana/ Zadorra Para el visitante: Actividades escolares/ Equipamientos/ Actividades generales/ Recomendaciones Información técnica: Origen y objetivos/ mantenimiento/ Configuración física/ Acondicionamiento/ Gestión / Futuro Documentació: Documentación práctica / Documentación técnica/ Boletín informativo Noticias
Butlletí o Reista	Periodicitat	Trimestral
	Agents implicats	CEA
	Usuaris	Ciutadania
	Continguts	Informació genèrica del parc
Tríptics informatius	Tipus	Destinat al públic en general, de caràcter informatiu.
	Eix temàtic	El parc, Els horts, Itineraris, Arboretum....
Altres publicacions		Publicacions continuades al CEA

PRODUCCIÓ I COMERCIALITZACIÓ

Gestió de l'àmbit	Agents implicats en la gestió	CEA
Propietat i titularitat dels terrenys	Propietaris i titulars	Els terrenys són de propietat pública.
	Agents implicats	55 hortes a Olarizu (majors de 55 anys) 75 hortes a Urarte (entre 18 i 55 anys)
	Contractes o convenis	Els horts es donen per un període de 2 anys
Producció	Superfície agrària utilitzada	6 hectàries a Olarizu. Les hortes de Urarte estan en construcció. Les parcel·les són de 75 m ²
	Tipus d'agricultura	Horticultura
	Agricultura intensiva, integrada o ecològica	Agricultura ecològica
	Productes	Horticultura
	Producció anual	NO es fa control de la quantitat produïda. Consum individual

	Control de producció	Control exhaustiu per part del CEA de la qualitat del sòl, plagues i productes. Per evitar que ningú faci ús indegut del terreny.
	Compensacions i ajudes econòmiques	Cap, però no costa res apuntar-se al projecte
	Marca identificativa	
	Obtenció de les matèries primeres (llavors, adobs...)	Facilitades al punt d'informació i al CEA
Agricultura ecològica	Criteris principals	Agricultura ecològica de l'Altier i del Gaspar Caballeros
	Projectes de transició a agricultura ecològica	Inexistent. Des de l'inici ja és agricultura ecològica
	Anys de realització	Desde 1998 a Olarizu. Usarte encara s'està construint.
	Marca ecològica identificativa	No hi ha comercialització
	Tipus de control de qualitat	Control de qualitat del sòl i de plagues
	Obtenció de matèries primes (llavors, adobs)	Facilitat pel CEA i al punt d'informació
	Productes	Horticultura de consum propi
Transformació	Productes	
	Cadena de transformació	
	Actors implicats i tipus de relació	
Comercialització	Mètode de comercialització (individual, consum familiar, botiga, mercat, cooperativa, menjadors escolars, exportació, restauració...)	
	Èxit de la comercialització	
	Evolució històrica	
	Promoció de productes	
	Grau de control de la comercialització	
Agrobotiga	Organización	
	Responsable	
	Horaris	

	Viabilitat	
	Evolució	
	Productes de venda	
	Grau de satisfacció de consumidors	
	Preus en relació al mercat	
	Problemes	
Cooperativa	Organització	
	Relacions	
	Horaris	
	Productes	
	Grau satisfacció de cooperativistes	
	Participació de consumidors	
	Preus en relació al mercat	
	Problemes	
Agromercat	Organització	
	Periodicitat	
	Itinerari	
	Responsables	
	Productes	
	Preus en relació al mercat	
	Problemes	
Consum	Tipus de consumidors	Consum propi dels usuaris de les parcel·les
	Evolució històrica	
Seguiment i control	Processos de seguiment i control dels terrenys, la producció, la comercialització i el consum	Control de la qualitat del sòl i de les plagues duta a terme pel CEA, per evitar ús indegut
Grau de satisfacció dels consumidors i productors	Documents de certificació de satisfacció dels actors	És inexistent un projecte de control per part del consorci.
	Projectes d'evaluació de satisfacció	

EDUCACIÓ, PARTICIPACIÓ CIUTADANA I FORMACIÓ.

EDUCACIÓ		
Gestió de l'àmbit	Agents implicats en la gestió	CEA
Programes educatius	Tipus de programes educatius	Activitats variades en el camp dedicades a l'alumnat de primària i secundària.
	Exemples d'activitats	Recorregut pels Horts d'Olarizu L'hort a casa, plantes aromàtiques i de test. Protegint els nostres boscos. Taller sobre energies renovables Carrera ambiental de pistes L'aigua, una companya imprescindible.
	Continguts i objectius	Els continguts i objectius de l'activitat són molt generalistes i el marc conceptual en el que es mou és l'Espai Rural de gallecs i la vida de la cigonya blanca en aquest espai
	Responsable	CEA, subcontracta a empreses d'educació ambiental diverses.
	Programes d'avaluació	
	Seguiment i control de qualitat	Continuat des del CEA
	Destinatari de les activitats educatives	Alumnat de primària i secundària
	Mètode de valoració de satisfacció	Fitxa d'avaluació del professorat sobre activitat i educadors
	Profesionalitat dels educadors	Educadors ambientals subcontractats
	Número d'educadors	Diversos
	Relació educadors amb alumnat i professorat	
Centres d'Educació secundària i primària	Adequació dels programes educatius als currículums de l'alumnat	Només l'activitat de l'aigua, forma part del programa Agenda 21 escolar.
	Paper del professorat	Preparació prèvia de les activitats mitjançant documentació facilitada a priori
	Relació del Centre amb el parc	
	Mitjà de comunicació entre Centre i parc	Pàgina Web, divulgació CEA, butlletins, Pla de dinamització educativa....
Horts escolars	Destinatari (edats, tipus de centres...)	Als horts col·lectius i de pràctiques es realitzen activitats d'horticultura ecològica per als escolars.

	Projecte educatiu	Aquesta activitat forma part del projecte educatiu del CEA per als escolars de Vitoria i rodalies
	Educadors	Número variable, un per activitat
	Grau d'inserció del projecte educatiu dins el currículum de l'alumnat	
	Destí dels productes	
	Problemes	
	Organització	
Menjadors escolars	Projecte educatiu	
	Productes	
	Criteris del projecte	
	Temps de funcionament	
	Nº d'escoles i d'alumnes	
	Grau de satisfacció	
	Problemes	
Recursos didàctics	Tipus	Creats pel CEA
	Disponibilitat	A disposició de tot el públic a la Casa de la Dehesa de Olarizu.
	Actualització	
	Mètodes d'elaboració	
	Selecció- seguiment i control	

PARTICIPACIÓ CIUTADANA		
Gestió de l'àmbit	Agents implicats en la gestió	CEA
Participació ciutadana	Tipus d'activitats	Activitats poarticipatives en els horts socials i d'informació sobre la naturalesa del parc
	Tipus de participació	Continuada o puntual
	Exemples	Programes d'horts socials, activitats de participació puntuals al CEA, restauració dels ecosistemes, plantació de boscos...
	Programes específics	
Activitats puntuals	Tipus d'activitats puntuals	Molt variades, programades i organitzades pel CEA
	Festivitats importants	Dia mundial del Medi ambient

Horts socials	Destinatari	Olarizu i Urarte explicats anteriorment formen part de programes d'Horts socials
	Cantitat de terreny	
	Tipus de terreny	
	Mecanismes de control d'ús	
	Normes	
	Tipus de conveni	
	Temps de vigència de conveni	
	Infraestructures	
	Problemes	

FORMACIÓ		
Gestió de l'àmbit	Agents implicats en la gestió	CEA
Programa de formació	Programes de formació	Cursos de formació teòrico-pràctica d'horticultura ecològica. És una formació no reglada però obligatòria per a poder tenir accés als horts. També hi ha cursos periòdics d'agricultura ecològica, plantes aromàtiques, medicinals...entre d'altres oberts al públic en general. Son gratuïts i periòdics, organitzats pel CEA.
	Tipus de formacions	Formació sense reconeixement formal
	Destinatari	Destinats a les persones que hagin adquirit algun dels horts d'Olarizu o Urarte.
	Institució encarregada	CEA
	Reconeixement dels cursos	No són formació formal ni donen dret a cap títol.
	Subvencions, pagaments	Són cursos gratuïts, subvencionats per l'ajuntament
Recursos didàctics	Organització	CEA
	Tipus	Llibrets i documents variis publicats pel CEA sobre agricultura ecològica.
	Destinatari	Els participants dels cursos

INNOVACIÓ I RECERCA

Getió de l'àmbit	Agents implicats en la gestió	CEA
Projectes	Tipus de projectes	Projectes d'investigació en agricultura inexistents. Tot i que el CEA té un departament molt important d'investigació ambiental
	Eix temàtic	
	Relació dels investigadors amb el parc	
	Organització	
	Objectius	
Organitzacions, associacions i institucions	Tipus d'organització, associació o institució	
	Tipus de tracte.	
Divulgació	Projectes de divulgació de la documentació obtinguda	
	Grau d'interès d'aquesta informació per part dels usuaris	

ACTORS IMPLICATS EN LA GESTIÓ

Ajuntament de Vitoria-Gasteiz

CEA, Centre d'Estudis Ambientals

BIBLIOGRAFIA CONSULTADA

Centro de Estudios Ambientales (CEA). (2004). *Diagnóstico de la conectividad ecológica y paisajística en el sector sur del Anillo Verde de Vitoria-Gasteiz. Estudio de opciones y alternativas para maximizar el beneficio social y ecológico de los enlaces potenciales del Anillo Verde con los Montes de Vitoria*; CEA (ed). Vitoria-Gasteiz

Ayuntamiento de Vitoria-Gasteiz. (2004). *Condicionantes, bases y directrices para la ordenación urbanística la puesta en valor de los recursos naturales en la Zona Sur de Vitoria-Gasteiz*. Documento de Síntesi. En Ayuntamiento de Vitoria-Gasteiz (ED).

PÀGINES WEB:

Anillo verde: <http://www.vitoria-gasteiz.org/anilloWeb>

Descripció general

El Parc Agrícola del Sur de Milà, és un parc amb forma de semianella en torn de la zona sud de la ciutat de Milà, a la Regió de la Lombardia. A grans trets, a l'Oest es troba el Parco del Ticino i a l'est el Parco dell'Adda.

Els objectius principals del parc són:

- salvaguardar l'activitat agrícola, la cultura, i els boscos
- identificar els espais naturals i protegir-los envers la urbanització
- valoritzar el patrimoni històric i arquitectònic
- recuperar l'ambient i el paisatge de les àrees degradades
- informar i guiar als utilitzadors per un ús respectuós dels recursos ambientals.

El parc agrícola es constituí l'any 1990, i ha estat una iniciativa ciutadana d'un gran moviment associatiu de grups de col·lectius i entitats. També han intervingut diverses administracions, institucions i els operadors dels territoris agrícoles.

La xarxa agrícola és la característica d'identitat d'aquest parc; una agricultura tradicional d'inundació gràcies a la gran quantitat de xarxes hídriques naturals i canals artificials. Els ecosistemes que coexisteixen són camps cultivats majoritàriament per blat de moro, camps de "marcita" que és una tècnica agrícola mil·lenària pròpia del territori, zones boscoses, xarxes de camins rurals i cursos d'aigua. Hi ha una gran quantitat de masies antigues (Cascine) en ús i de nuclis rurals.

L'extensió total del parc és de 46.300 ha i és un territori molt fèril, dotat d'infraestructures d'irrigació, 910 masies granges de cultiu vegetal i animal. És com un cinturó verd de producció de la qual en formen part una totalitat de 61 municipis.

A tota l'extensió del parc, a part de l'activitat agrícola i ramadera es porten a terme una gran varietat d'activitats d'educació ambiental i investigació. A més de moltes activitats dedicades a l'agroturisme i a l'ús públic de l'espai com a zona de lleure per a la població de milà i els municipis col·lindants.

En la present memòria, s'hi han avaluat dos de les activitats d'agricultura que es porten a terme i que formen part d'aquest enorme parc agrícola. El Parco Ticcinello i el Parco della Vetrabbia. Aquestes dues activitats han estat escollides per diverses raons.

En el cas del parco Ticcinello, per què la informació obtinguda de la plana web indicava que s'hi portaven a terme moltes activitats que podrien servir com a referent per al dissenys de la Torre Negra, a més de ser un dels punts del parco agrícola on es realitza producció agroecològica. D'aquest interès específic per l'activitat, sorgí la oportunitat de fer una visita al parc i tenir una entrevista personal amb els gestors.

En el cas del parco della Vetrabbia, els incentius estan relacionats amb el projecte d'ús públic de l'espai. Un projecte que neix de la necessitat d'ordenació dels itineraris i en general d'un espai molt freqüentat per la població milanesa amb un alt interès pel manteniment del patrimoni històric i cultural.

Bibliografia Consultada:

Comune di Milano. (1990). Legge Regionale 23/90, n24. Comune di Milano

Comune di Milano. (1992) *Piano di salvaguarda, tutela e valorizzazione del patrimonio storico monumentale*. Regolamento CE 2078/92 e 2080/92- Piano di sviluppo Rurale (PSR) della regione della Lombardia. Milano

Comune di Milano. (2000) *Piano Territoriale di Coordinamento del Parco Agricolo Sud di Milano*. DGR 7/818 de 2000. Comune di Milano. Milano

Bonacina, I. (2005). L'agricoltura nell'area periurbana e metropolitana milanese; Strategia e interventi per la tutela e la valorizzazione. Comune di Milano. Milano

Brembilla, B. (2005) Parco Agricolo Sud Milano: Tra agricoltura e conservazione ambientale. Comune di Milano. Milano

Pàgines web:

Parco Sud di Milano (pagina oficial):

<http://www.parks.it/parco.sud.milano/index.html>

Parco Sud di Milano: <http://www.provincia.mi.it/parcosud/index.jsp>

PARCO URBÀ DELLA VETABBIA, PARCO AGRICOLA DI MILANO

CARACTERÍSTIQUES GENERALS

El parc urbà della Vettabbia és un projecte portat a terme per l'Administració municipal de Milà. Aquest projecte de parc forma part de les obres de restauració i inserció ambiental de la depuradora d'aigües de Milà sud-est.

És un parc periurbà en projecte no portat a terme que introdueix entre les seves directrius diverses propostes relacionades amb l'agricultura, ja que el seu àmbit territorial està dintre del comprès pel Parc Agrícola Sud di Milano.

LOCALITZACIÓ I MARC TERRITORIAL

L'àmbit territorial que abarca coincideix amb la part de la vall de la Vettabbia compresa entre l'antic nucli rural Vaiano Valle i l'Abadia cistercens de Chiaravalle, delimitada al nord amb l'aigua de la Vettabbia alta i a l'est amb el Carrer Sant Dionigi.

En total ocupa 1.642 m², dels quals 493m² són per agroecosistema forestal, 476m² seràn dedicats a la producció agrícola, 55m² seràn dedicats a un ecosistema de filtració d'aigües i els 55m² restants estaran dedicats a la creació d'una marcita, que és una tipus d'agricultura centenària que es portava a terme pels monjos cistercencs de l'Abadia present en el territori.

En un futur, es preveu la incorporació d'un territori adjacent al sud del parc, aconseguint un recorregut al llarg de la vall que ampliaria al doble les dimensions del parc actual.

MARC HISTÒRIC

Antigament, els territoris que es preten ocupi el Parc, formàven part dels territoris del monjos cistercencs de l'Abadia més important de la zona, l'Abadia Chiaravalle.

Amb els anys, aquest territoris els ha anant adquirint diversos propietaris i ha estat tradicionalment una zona dedicada a l'agricultura.

A 1990 es construeix la depuradora d'aigües que recull les aigües de tota la part sue-est de la ciutat. Aquesta obra ocupa 40 ha i es situa en terrenys públics.

Durant molts anys, l'Administració pública de Milà ha cercat diferents maneres de poder inserir l'obra en el paisatge rural de la zona i s'hi han presentat diversos projectes.

Al 2000, l'Administració aprova el projecte d'inserció que es descriu en aquestes línies i encara està present que aquest projecte s'aprovi a la Diputació de la Regió de Milà, la Lombardia.

Amb l'arprovació del projecte comencen les expropiacions dels terrenys. Actualment, la totalitat de l'àmbit del parc és propietat pública.

MARC LEGAL

Les eines jurídiques de que deèn el parc són:

- El Pla Territorial de Coordinació de la Provincia de Milà (PTCP)
- El Pla Territorial de Coordinament (PTC), que assumeix el valor de Pla regional i Pla Territorial Paisatgístic
- El Pla del Sector Agrícola (PSA) que defineix els criteris operatius, de regulació i producció

- Pla Regulador vigent presentat a la memòria del projecte del parc.

MARC ECONÒMIC

Econòmicament, aquest projecte depen únicament de les inversions públiques, ja que forma part del projecte d'obra de la Depuradora.

MARC INSTITUCIONAL

El Parc de la Vettabbia és de gestió pública per part de l'Administració local, tot i que la Diputació i els gestors del Parco Sud de Milano hi són també presents com a agents encarregats de la gestió.

EQUIPAMENTS

Actualment l'espai està desprovist d'equipaments, tot i que es preveu que hi hagin dos punts d'informació a les parts finals dels recorreguts que travessen el parc. En aquests equipaments també es potenciaria la venda de productes agrícoles de la zona del Parco Sud de Milano en forma de cooperativa.

RECURSOS HUMANS

A l'actualitat encara no hi ha ningú que s'hi dediqui exclusivament al parc, ja que el projecte no s'ha portat a terme a la realitat.

USUARIS

Es preveu que els usuaris del parc siguin bàsicament els agricultors en els terrenys agrícoles i visitants provinents de la ciutat de Milà i dels pobles propers a la vall de la Vettabbia.

EL PROJECTE DE GESTIÓ I DIMENSIONS ABARCADES

Els objectius principals del parc de la Vettabbia són:

Recuperació ambiental i dels ecosistemes de l'àmbit del parc

Ordenació de l'ús públic i creació de xarxa d'itineraris

Ordenació, gestió i potenciació de l'activitat agrícola seguint els criteris de l'agricultura de producció integrada.

Recuperació, manteniment i divulgació del Patrimoni històric de la zona.

Per a portar a terme aquest objectius, s'han dissenyat el model de gestió que es presenta a continuació. Aquest model, ha sigut aprovat pel Comune di Milano (Administració pública), amb la presentació del Projecte Definitiu del projecte de les Obres d'Inserció ambiental de la depuradora di Nosendo.

LES LÍNIES ESTRATÈGIQUES EN LA GESTIÓ DEL PARC

Les línies estratègiques en les que treballa aquest parc són:

- Recuperació ambiental
- Recuperació agrícola
- Ordenació d'ús públic
- Recuperació patrimoni

En conseqüència, la taula utilitzada normalment per a la valoració i descripció dels parcs, només té utilitat en les dimensions d'informació i de producció, així doncs, les altres dimensions, es troben buides de contingut.

Com que hi ha actuacions en aquestes línies estratègiques que s'han considerat interessants, a continuació s'en fa una breu descripció.

Recuperació ambiental

Les activitats que s'han cregut interessants en aquest àmbit són:

- Recuperació dels boscos de ribera: aquest projecte té com a objectiu principal la recuperació de l'ecosistema de ribera, així doncs, es plantejen una sèrie d'actuacions dedicades a la reforestació al llarg del recorregut del riu. Aquestes reforestacions i el manteniment es planteja que les portin a terme els propis agricultors del parc. D'aquesta manera, rebrien un sou a canvi de l'actuació. És la forma que s'ha trobat per a de justificar la subvenció a uns agricultors que no són propietaris.
- Bosc de ribera per a la depuració natural de les aigües del riu en la sortida de la Depuradora. Amb aquest projecte que té un caire únicament experimental i demostratiu, es preten evitar una part del tractament de la depuradora. A més es presenta en el projecte com a un potencial educatiu i de conscienciació.

Recuperació agrícola

- Contractes i convenis amb els pagesos per a la producció intergrada en els cultius incentivant-los amb la possibilitat de venta dels productes als punts d'informació del parc, amb una marca corporativa de l'espai i del parc agrícola del sud di milano.

Projecte d'ús públic

- Establiment de xaerxa d'itineraris ciclats i per peatonal que passin per tots els ecosistemes del parc.
- Senyalització i informació en camins i en dos punts estratègics del parc. En aquests punts d'informació es pretén també que es coordinin diverses activitats i jornades d'educació ambiental dedicada a la població en general, junt amb un punt de vesta de productes locals.

Projecte de recuperació del patrimoni

- Recuperació d'una tècnica de producció centenària perduda amb l'evolució de l'agricultura, la marcita. Aquests projecte té un caire educatiu, formatiu i de valorització del patrimoni històric de la zona. La parcela dedicada a la marcita està situada davant de l'Abbazia de Chiaravale, amb la qual cosa, s'obre un ampli ventall de possibilitats afegides.

INFORMACIÓ- COMUNICACIÓ

Gestió de l'àmbit	Agents implicats en la gestió	Comune i Parco Sud Milano
Difusió	Imatge corporativa	En disseny
	Vies de difusió pròpia	En disseny
	Medis de comunicació	En projecte
Informació	Accés a la informació per part dels visitants	Dos punts d'informació per a visitants a les portes dels camins que recorren el parc.
	Renovació i innovació de la informació	
	Orientació temàtica	
Material Generat	Tipus de material	Tríptics informatius i dossiers educatius i formatius
	Periodicitat	
	Agents implicats	Comune i Parco Sud Milano

Activitats i jornades	Tipus d' activitats	En projecte
	Tipus de jornades	
	Periodicitat	
	Orientació temàtica	
Itineraris i similars	Existència	Es preveuen 3 camins per a vianants a peu i un per a bicicletes. Aquests donen una volta completa al parc passant per tots els agroecosistemes existents.
	Informació	
	Explicacions	
	Senyalització	
	Punts d'informació	
	Actualització i control de la senyalització	
Exposicions	Tipus d'exposició	
	Periodicitat	
	Eix temàtic	
	Diversificació	
Web	Nºde visitants	
	Continguts	
	Realització	
	Avaluació	
	Manteniment	
	Estructura de la primera pàgina	
Butlletí o Reista	Periodicitat	
	Agents implicats	
	Usuaris	
	Continguts	
Tríptics informatius	Tipus	
	Eix temàtic	
Altres publicacions		

PRODUCCIÓ I COMERCIALITZACIÓ

Gestió de l'àmbit	Agents implicats en la gestió	Il Comune di Milano
Propietat i titularitat dels terrenys	Propietaris i titulars	Els terrenys són de propietat pública
	Agents implicats	Pagesos contractats
	Contractes o convenis	
Producció	Superfície agrària utilitzada	55 Ha

	Tipus d'agricultura	Producció Integrada de regadiu
	Agricultura intensiva, integrada o ecològica	Agricultura integrada
	Productes	El producte majoritàriament és el blat de moro en l'actualitat, això es preten que canviï
	Producció anual	
	Control de producció	En projecte
	Compensacions i ajudes econòmiques	Compensacions i ajudes provinents del pressupost del parc. Aquesta es donaria com a sou per l'activitat de recuperació forestal dels boscos de ribera.
	Marca identificativa	En disseny
	Obtenció de les matèries primeres (llavors, adobs...)	
Agricultura ecològica	Criteris principals	
	Projectes de transició a agricultura ecològica	
	Anys de realització	
	Marca ecològica identificativa	
	Tipus de control de qualitat	
	Obtenció de matèries primes (llavors, adobs)	
	Productes	
Transformació	Productes	
	Cadena de transformació	
	Actors implicats i tipus de relació	

Comercialització	Mètode de comercialització (individual, consum familiar, botiga, mercat, cooperativa, menjadors escolars, exportació, restauració...)	En els punts d'informació del parc i amb convenis amb altres formes de comercialització. Encara és inexistent un projecte concret
	Èxit de la comercialització	
	Evolució històrica	
	Promoció de productes	Marca identificativa de l'espai i del Parco Sud di Milano
	Grau de control de la comercialització	
Agrobotiga	Organització	Hi ha programada la creació d'una agrobotiga en els punts d'informació del parc amb els productes del Parco Sud di Milano.
	Responsable	
	Horaris	
	Viabilitat	
	Evolució	
	Productes de venda	
	Grau de satisfacció de consumidors	
	Preus en relació al mercat	
	Problemes	
Cooperativa	Organització	
	Relacions	
	Horaris	
	Productes	
	Grau satisfacció de cooperativistes	
	Participació de consumidors	
	Preus en relació al mercat	
	Problemes	
Agromercat	Organització	
	Periodicitat	

	Itinerari	
	Responsables	
	Productes	
	Preus en relació al mercat	
	Problemes	
Consum	Tipus de consumidors	
	Evolució històrica	
Seguiment i control	Processos de seguiment i control dels terrenys, la producció, la comercialització i el consum	
Grau de satisfacció dels consumidors i productors	Documents de certificació de satisfacció dels actors	
	Projectes d'evaluació de satisfacció	

EDUCACIÓ, PARTICIPACIÓ CIUTADANA I FORMACIÓ.

EDUCACIÓ		
Gestió de l'àmbit	Agents implicats en la gestió	
Programes educatius	Tipus de programes educatius	
	Exemples d'activitats	
	Continguts i objectius	
	Responsable	
	Programes d'avaluació	
	Seguiment i control de qualitat	
	Destinatari de les activitats educatives	
	Mètode de valoració de satisfacció	
	Profesionalitat dels educadors	
	Número d'educadors	

	Relació educadors amb alumnat i professorat	
Centres d'Educació secundària i primària	Adequació dels programes educatius als currículums de l'alumnat	
	Paper del professorat	
	Relació del Centre amb el parc	
	Mitjà de comunicació entre Centre i parc	
Horts escolars	Destinatari (edats, tipus de centres...)	
	Projecte educatiu	
	Educadors	
	Grau d'inserció del projecte educatiu dins el currículum de l'alumnat	
	Destí dels productes	
	Problemes	
Menjadors escolars	Organització	
	Projecte educatiu	
	Productes	
	Criteris del projecte	
	Temps de funcionament	
	Nº d'escoles i d'alumnes	
	Grau de satisfacció	
	Problemes	
Recursos didàctics	Tipus	
	Disponibilitat	
	Actualització	
	Mètodes d'elaboració	
	Selecció- seguiment i control	

PARTICIPACIÓ CIUTADANA		
Gestió de l'àmbit	Agents implicats en la gestió	
Participació ciutadana	Tipus d'activitats	Inexistent
	Tipus de participació	
	Exemples	
	Programes específics	
Activitats puntuals	Tipus d'activitats puntuals	Projecte específic inexistent
	Festivitats importants	
Horts socials	Destinatari	Projecte específic inexistent
	Cantitat de terreny	
	Tipus de terreny	
	Mecanismes de control d'ús	
	Normes	
	Tipus de conveni	
	Temps de vigència de conveni	
	Infraestructures	
	Problemes	

FORMACIÓ

FORMACIÓ		
Gestió de l'àmbit	Agents implicats en la gestió	
Programa de formació	Programes de formació	
	Tipus de formacions	
	Destinatari	
	Institució encarregada	
	Reconeixement dels cursos	
	Subvencions, pagaments	
	Organització	
Recursos didàctics	Tipus	
	Destinatari	

INNOVACIÓ I RECERCA

Getió de l'àmbit	Agents implicats en la gestió	
Projectes	Tipus de projectes	
	Eix temàtic	
	Relació dels investigadors amb el parc	
	Organització	
	Objectius	
Organitzacions, associacions i institucions	Tipus d'organització, associació o institució	
	Tipus de tracte.	
Divulgació	Projectes de divulgació de la documentació obtinguda	
	Grau d'interès d'aquesta informació per part dels usuaris	

AGENTS IMPLICATS EN LA GESTIÓ

Direzione Centrale de Sviluppo del Territorio (Área Urbanística) del Comune de Milano

BIBLIOGRAFIA CONSULTADA

Prusicki, M. Dotti V. Zucchi F. Innocenti.F. (2002) *Opere esterne di inserimento ambientale. Nell'ambito di area compreso tra vaiano valle e l'Abbazia di Chiaravalle, delimitato dalla roggia martina e dalla via san Dionigi. Progetto definitivo*; Comune di Milano. Comissario per la realizzazione degli impianti di depurazione. Milano.

PARCO AGRICOLA DI TICINELLO, PARCO AGRICOLA SUD DI MILANO

CARACTERÍSTIQUES GENERALS

LOCALITZACIÓ I MARC TERRITORIAL

El parc Agrícola Urbano Ticcinello és un territori agrícola inserit en l'àmbit del Parco Sud di Milano, molt a prop del la zona urbana del sud de la ciutat.

Hi són presents en el parc dues masies rurals de relevança monumental i amb activitat agrícola activa, en una dedicada a la producció de cereals i en l'altra de manteniment i producció de llet de vaca.

La superfície ocupada pel parc ocupa 940ha, d'aquest àmbit en l'actualitat la gran totalitat està ocupada per cultius.

MARC HISTÒRIC

Des de la segona meitat del vuitcents que es desenvolupa a la ciutat de Milà una agricultura de producció de farratge dedicat al boví, amb una tècnica anomenada marcita desenvolupada i portada a terme per els monjos cistercencs, en aquella època propietaris d'aquest terrenys.

Amb els anys, els monjos van anar abandonant els terrenys de cultiu i cedint l'activitat productiva a diverses famílies; mantenint en propietat els terrenys. Així doncs, la producció agrícola en aquest àmbit territorial no s'ha perdut mai.

Actualment hi viuen 2 famílies, una en cada masia (cascina), que són unes construccions del vuitcents en forma de comunitat, són unes estructures molt particulars i grans on es troben cases per a les famílies arrendades per a treballar el camp, un habitatge per a la família més important i una sèrie d'instal·lacions com estables, espais per a secar el cereals, molins, magatzmes, entre d'altres. Aquestes construccions són molt típiques de la zona i han permès que actualment les famílies que hi viuen puguin desenvolupar tota la seva activitat agrícola en la mateixa instal·lació.

Fa 30 anys, els terrenys van ser venuts per l'església a una família d'empresaris dedicats a la construcció i venda d'habitatges. És a partir d'aquest moment que comença la reivindicació per part de les famílies d'agricultors que hi viuen i dels veïns a la zona de parc.

A 1989 es crea l'Associació "Associazione Comitato parco Ticinello", amb la finalitat de fer d'aquest espai un parc per a la producció agrícola i per a l'ús públic. Amb aquest objectiu s'inicien una sèrie d'activitats dedicades al públic en generals, a les escoles i a l'ordenació de l'espai i es presenten a l'Administració local diversos projectes de gestió de l'espai per a reclamar l'expropiació dels terrenys i la protecció de l'espai.

A hores d'ara, l'Administració encara no s'ha declarat, tot i que ha col·laborat en algunes de les campanyes i activitats que s'han realitzat en l'àmbit.

MARC LEGAL

En conseqüència de que en l'actualitat aquest parc no ha estat aprovat per l'administració i la propietat és privada, el marc legal en el que s'empara el parc és inexistent i pendent de la determinació de l'Administració.

MARC ECONÒMIC

Actualment, aquest parc no té una financiació pública ni rep cap tipus de subvenció. L'activitat agrícola que es porta a terme ha estat en mans de les famílies pageses productores i de la seva economia privada.

S'hi han realitzat algunes actuacions d'arranjament i millora dels espais dedicats al lleure finançats per l'Administració.

En l'última proposta presentada per l'Associació a l'Administració, es proposa una financiació pública a partir dels pressupostos de l'Administració i de subvencions per part dels gestors del Parco Sud di Milano.

MARC INSTITUCIONAL

Actualment, la gestió de l'espai està en mans de les famílies productores i de l'Associació pel parco Ticinello. Aquesta associació s'encarrega d'organitzar els actes, mantenir el contacte amb les escoles i organitzar les activitats puntuals i educatives que es duen a terme.

En la proposta de projecte de gestió presentada, es proposa un esquema de gestió compartida seguint un model participatiu on l'es àrees de Domini i Patrimoni i de reparació de parcs i jardins de l'Administració local, s'encarregarien de l'Administració general i la gestió econòmica.

Els agricultors desenvoluparien les activitats de producció i agricultura i l'Associació s'encarregaria de gestir i mantenir les àrees de funció pública, organitzar les activitats d'animació, educació, culturals i ludico recreatives, controlar la gestió de les activitats agrícoles i coordinar les activitats de vigilança del parc.

Aquesta gestió compartida trobaria el punt de trobada en assemblees i reunions de coordinació ocasionals.

EQUIPAMENTS

Els equipaments presents en el parc i dedicats a la gestió són:

- Cascina Campazzo: que és la masia més gran, dedicada a la producció de llet i a la cria de vaques. Aquesta masia actualment és vivenda de 3 famílies dedicades a aquesta activitat.

En el projecte de parc, es planteja que aquest sigui el punt d'informació per a visitants on hi hagi informació del parc i del parco sud di milano. També seria el centre de trobada de les activitats d'educació ambiental i de les activitats, jornades i festivitats amb funcions d'animació, didàctica, cultural i ludico-recreativa.

- Cascina Campazzino: actualment és una masia on viuen 2 famílies. Dedicada a la producció de farratges per a la ramaderia.

En el projecte de gestió del parc no està mencionada cap activitat específica en aquest equipament.

RECURSOS HUMANS

Actualment, les persones dedicades a la gestió del parc són les famílies dedicades a l'agricultura i l'Associació que és la organitzadora de les activitats i jornades que es fan en l'espai i que manté el contacte amb les escoles d'infantil i primària per a oferir el parc per activitats lúdiques i educatives.

USUARIS

Els usuaris principals del parc són d'una banda els agricultors i d'altra els visitants. Això és degut a la convivència d'aquestes dues funcions del parc com a espai de producció i com a zona d'ús públic.

EL PROJECTE DE GESTIÓ I DIMENSIONS ABARCADES

En el projecte de parc es preveu que es mantingui el 70% d'aquests terrenys per a la producció i la superfície restant que sigui dedicada a la funció pública.

Aquesta convivència de funcions és la identitat del parc: amb una agricultura real i productiva a disposició de la consciència col·lectiva dels alumnes de les escoles i dels ciutadans en general. Amb una realitat actual del món rural que encara es conserva.

Les principals funcions del parc són:

- Mantenir una agricultura productiva i real amb un sistema de producció i comercialització que permeti l'autogestió econòmica dels agricultors.
- Organitzar i mantenir un espai d'ús públic on es puguin desenvolupar activitats de lleure, animació, cultural i educatives, junt amb un sistema d'itineraris i zones de lleure a l'ús lliure dels ciutadans.
- Gestionar i coordinar les diferents funcions del parc seguint una metodologia participativa que tingui en compte i respecti tots els actors implicats.
- Recuperar i promocionar l'interès cultural, arquitectònic i paisatgístic d'una zona verda periurbana amb una alta relevància monumental.
- Recuperar i promocionar formes de producció tradicionals.

Per al compliment d'aquest objectius es proposa un model de gestió compartida entre l'Administració, l'Associació i els pagesos, seguint les següents línies estratègiques:

- Activitat agrícola i producció de llet i cria de bovins: portada a terme pels agricultors.
- Activitat de promoció, organització i coordinació del lleure, activitats culturals i educatives: portada a terme per l'Associació.
- Gestió i administració econòmica: portada a terme per l'Administració local.

LES LÍNIES ESTRATÈGIQUES EN LA GESTIÓ

Les activitats i característiques descrites a la següent taula són aquells activitats presents en el pla de gestió. No vol dir que totes s'estiguin portant a terme a l'actualitat.

INFORMACIÓ- COMUNICACIÓ

Gestió de l'àmbit	Agents implicats en la gestió	Associació i Administració
Difusió	Imatge corporativa	Imatge corporativa ja dissenyada
	Vies de difusió pròpia	Pàgina web
	Medis de comunicació	Es preveu la inclusió en medis de comunicació del Parco Sud Milano
Informació	Accés a la informació per part dels visitants	Dos punts d'informació per a visitants, un a l'entrada del parc i un altra a la Cascina campazzo
	Renovació i innovació de la informació	
	Orientació temàtica	Informació general sobre el parc
Material Generat	Tipus de material	Tríptics divulgatius
	Periodicitat	
	Agents implicats	L'Associació
Activitats i jornades	Tipus d' activitats	Activitats dedicades a l'animació, educatives i formatives mitjançant visites guiades, culturals i ludico-festives com festes o celebracions.
	Tipus de jornades	
	Periodicitat	
	Orientació temàtica	Promoció del patrimoni històric i divulgació de la naturalesa del parc
Itineraris i similars	Existència	Es preten dissenyar una xarxa d'itineraris pel parc. Les àrees de lleure ocupen un 30 % del territori.
	Informació	
	Explicacions	
	Senyalització	
	Punts d'informació	
	Actualització i control de la senyalització	
Exposicions	Tipus d'exposició	
	Periodicitat	
	Eix temàtic	
	Diversificació	
Web	Nºde visitants	Pendent de disseny. A l'actualitat existeix una pàgina web no oficial portada per l'Associació, amb informació genèrica i calendari d'activitats
	Continguts	
	Realització	
	Avaluació	
	Manteniment	

	Estructura de la primera pàgina	
Butlletí o Reista	Periodicitat	
	Agents implicats	
	Usuaris	
	Continguts	
Tríptics informatius	Tipus	Hi han alguns tríptics editats amb informació genérica del parc i algun d'activitats concretes
	Eix temàtic	Promoció del patrimoni històric i divulgació de la naturealesa del parc
Altres publicacions		

PRODUCCIÓ I COMERCIALITZACIÓ

Gestió de l'àmbit	Agents implicats en la gestió	Famílies de productors
Propietat i titularitat dels terrenys	Propietaris i titulars	La propietat del terreny és actualment privada d'una immobiliària. En el projecte de gestió es preveu l'expropiació de l'àmbit territorial, passant a ser espai públics gestionats de forma participativa
	Agents implicats	
	Contractes o convenis	
Producció	Superfície agrària utilitzada	940 m ² . Actualment el 90% de l'àrea total és dedicada a la producció. Al projecte de gestió es pretén la reducció al 70 % de l'àrea total, i a canvi un seguit de compensacions econòmiques
	Tipus d'agricultura	L'activitat principal del parc és l'activitat ramadera, i l'agricultura està destinada a recolzar aquesta. 40 camps estan dedicats a la producció de cereal per alimentació de bestiar. La gran majoria són de blat. A la resta es cultiva colza, avena, soja i altres cereals. Hi ha un petit camp dedicat a la producció d'arròs i dues parcel·les on es porta a terme la producció de cereals mitjançant la tècnica de la Marcita.
	Agricultura intensiva, integrada o ecològica	És agricultura extensiva de producció integrada
	Productes	Bat, colza, avena, soja, arròs i altres cereals
	Producció anual	
	Control de producció	
	Compensacions i ajudes econòmiques	
	Marca identificativa	

	Obtenció de les matèries primeres (llavors, adobs...)	
Agricultura ecològica	Criteris principals	No, és agricultura de producció integrada
	Projectes de transició a agricultura ecològica	
	Anys de realització	
	Marca ecològica identificativa	
	Tipus de control de qualitat	
	Obtenció de matèries primes (llavors, adobs)	
	Productes	
Transformació	Productes	No es fa transformació, només per a la producció de pa del forn de Campazzo recentment ignaurat actualment amb funcions educatives. És una part molt petita de producció i la transformació es fa al molí de la Cascina Campazzo
	Cadena de transformació	
	Actors implicats i tipus de relació	
Comercialització	Mètode de comercialització (individual, consum familiar, botiga, mercat, cooperativa, menjadors escolars, exportació, restauració...)	Empreses transformadores i distribuïdors col·laboren amb els productors de llet, gràcies a un conveni. No es fa venda directa.
	Èxit de la comercialització	
	Evolució històrica	
	Promoció de productes	
	Grau de control de la comercialització	
Agrobotiga	Organització	A la Cascina Campazzo hi ha una petita màquina per a la compra de llet fresca. No es preveu la creació d'un espai de venda.
	Responsable	
	Horaris	
	Viabilitat	
	Evolució	

	Productes de venda	
	Grau de satisfacció de consumidors	
	Preus en relació al mercat	
	Problemes	
Cooperativa	Organització	
	Relacions	
	Horaris	
	Productes	
	Grau satisfacció de cooperativistes	
	Participació de consumidors	
	Preus en relació al mercat	
	Problemes	
Agromercat	Organització	
	Periodicitat	
	Itinerari	
	Responsables	
	Productes	
	Preus en relació al mercat	
	Problemes	
Consum	Tipus de consumidors	
	Evolució històrica	
Seguiment i control	Processos de seguiment i control dels terrenys, la producció, la comercialització i el consum	
Grau de satisfacció dels consumidors i productors	Documents de certificació de satisfacció dels actors	
	Projectes d'evaluació de satisfacció	

EDUCACIÓ, PARTICIPACIÓ CIUTADANA I FORMACIÓ.

EDUCACIÓ		
Gestió de l'àmbit	Agents implicats en la gestió	Associació i Escoles
Programes educatius	Tipus de programes educatius	No hi ha prevista la creació de programes educatius concrets, sinó que les escoles contacten amb l'Associació per a venir a fer les activitats aprofitant les instal·lacions, que són de visita lliure.
	Exemples d'activitats	
	Continguts i objectius	
	Responsable	
	Programes d'avaluació	
	Seguiment i control de qualitat	
	Destinatari de les activitats educatives	Escoles, entitats dedicades a l'educació del lleure... Totes les edats
	Mètode de valoració de satisfacció	
	Profesionalitat dels educadors	Propis de cada escola i entitat que fa l'activitat
	Número d'educadors	
	Relació educadors amb alumnat i professorat	
Centres d'Educació secundària i primària	Adequació dels programes educatius als currículums de l'alumnat	Les escoles programen les seves activitats
	Paper del professorat	Són els gestors de les seves pròpies activitats
	Relació del Centre amb el parc	Els centres d'educació únicament han de contactar amb l'associació per a concertar dia i hora.
	Mitjà de comunicació entre Centre i parc	Pàgina web
Horts escolars	Destinatari (edats, tipus de centres...)	
	Projecte educatiu	
	Educadors	
	Grau d'inserció del projecte educatiu dins el currículum de l'alumnat	
	Destí dels productes	

	Problemes	
Menjadors escolars	Organització	
	Projecte educatiu	
	Productes	
	Criteris del projecte	
	Temps de funcionament	
	Nº d'escoles i d'alumnes	
	Grau de satisfacció	
	Problemes	
Recursos didàctics	Tipus	
	Disponibilitat	
	Actualització	
	Mètodes d'elaboració	
	Selecció- seguiment i control	

PARTICIPACIÓ CIUTADANA		
Gestió de l'àmbit	Agents implicats en la gestió	Associació, pagesos, administració i ciutadans
Participació ciutadana	Tipus d'activitats	El model de gestió previst és un model de participació ciutadana mitjançant assemblees amb repartiment de tasques amb els diferents actors implicats. Actualment l'Associació organitza diverses activitats de participació ciutadana a la Cascina Campazzo. Aquestes activitats són festivitats, manifestacions com a forma de reivindicació i jornades de visita.
	Tipus de participació	Assemblearia, presencial.
	Exemples	
	Programes específics	
Activitats puntuals	Tipus d'activitats puntuals	Diverses festivitats durant l'any Manifestacions Jornades de visita amb guies
	Festivitats importants	
Horts socials	Destinatari	
	Cantitat de terreny	
	Tipus de terreny	
	Mecanismes de control d'ús	
	Normes	
	Tipus de conveni	

	Temps de vigència de conveni	
	Infraestructures	
	Problemes	

FORMACIÓ		
Getió de l'àmbit	Agents implicats en la gestió	Associació
Programa de formació	Programes de formació	S'organitzen jornades i visites guiades desde l'Associació de cara a la ciutadania.
	Tipus de formacions	El marc de formació és l'agricultura i la vida rural, o bé producció mitjançant la marcita.
	Destinataris	Obert al públic
	Institució encarregada	L' Associació
	Reconeixement dels cursos	Formació sense reconeixement formal
	Subvencions, pagaments	
	Organització	L' Associació
Recursos didàctics	Tipus	
	Destinataris	

INNOVACIÓ I RECERCA

Getió de l'àmbit	Agents implicats en la gestió	
Projectes	Tipus de projectes	
	Eix temàtic	
	Relació dels investigadors amb el parc	
	Organització	
	Objectius	
Organitzacions, associacions i institucions	Tipus d'organització, associació o institució	
	Tipus de tracte.	
Divulgació	Projectes de divulgació de la documentació obtinguda	
	Grau d'interès d'aquesta informació per part dels usuaris	

ACTORS IMPLICATS EN LA GESTIÓ

Famílies de pagesos: producció agrícola de cultius de cereals i producció de llet i cria de bovins

Associació del Parco Ticinello

Administració local

Ciudadans

Escoles

BIBLIOGRAFIA CONSULTADA

Falappi., A. (1998) *Parco Agricolo Ticinello; l'agricoltura in città*. Associazione "Comitato per il parco Ticinello". Milano.

Ufficio Tecnico del Comune di Milano; (1978) *Progetto legge del parco agricolo urbano del Ticinello: Relazione illustrativa*. Comune di Milano, Ufficio tecnico. Settore parchi e giardini. Milano

Pàgines web:

Parco Ticinello: <http://www.parcoticinello.it/>

COLLEGE OF AGRICULTURAL & ENVIRONMENTAL SCIENCES (CA&ES); UNIVERSITAT DE CALIFORNIA; UC DAVIS

CARACTERÍSTIQUES GENERALS

La UC Davis és una de les universitats públiques de recerca més important de la nació. Dins aquesta universitat, es troba Facultat d'agricultura i ciències ambientals, que a la vegada té unes instal·lacions dedicades a l'agroecologia i a la producció agrícola sostenible.

LOCALITZACIÓ I MARC TERRITORIAL

La facultat es localitza en el campus universitari de la universitat de Davis. El campus es troba situat en el cor de *Central Valley*, molt a prop de la capital de l'estat (Sacramento) i de la baia de San Francisco.

MARC HISTÒRIC

La universitat i la facultat d'agricultura i ciències ambientals es van fundar a 1905 i les instal·lacions esmentades uns anys més tard, a mida que el projecte anava creixent. L'objectiu de la creació d'aquestes instal·lacions era principalment donar una oportunitat formativa alternativa de formació als estudiants de la universitat de Califòrnia.

Des de la seva fundació, ha participat en gran part del desenvolupament agropecuari de Califòrnia, un dels sectors més importants de l'estat i una de les regions agràries més importants del país, gràcies a la investigació que duen a terme en llavors, fertilitzants, races d'animals i a la formació tècnica per a joves agricultors.

Cada any, més de 8.500 estudiants reben certificats relacionats amb el món de l'agroecologia.

MARC LEGAL / MARC ECONÒMIC / MARC INSTITUCIONAL

La universitat de Califòrnia Davis té lleis i directius pròpies que depenen dels òrgans de gestió universitària superiors i del Rectorat. Dins la facultat

s'inclouen tres departaments: el de ciències agrònomes, el de ciències ambientals i el de ciències humanitàries.

La facultat CA&ES és una figura administrativa depenent de la Universitat de UC DAVIS, i per tant és una estructura institucional universitària. Aquesta facultat té una sèrie de convenis amb els Centres i instituts d'investigació que s'exposen a l'apartat d'equipaments.

EQUIPAMENTS

La Facultat compta amb una gran varietat d'instituts i centres en conveni. Aquests tenen com a àrees principals temes relacionats amb el medi ambient, la biologia vegetal i animal, i la salut i benestar de l'home.

Aquests instituts i centres pertanyents al CA&ES són:

- Institut de la Sostenibilitat Agrícola
- Arboretum
- Centre de California per a la Horticultura Urbana
- Associació de California per a la Millora dels Cultius
- Institut de California de la Recerca Agrícola i de l'Aliment
- Centre de control de la producció
- *Center for Vector-Borne Disease Research*
- Centre per a l'Estudi del Canvi Regional
- *Foundation Plant Services*
- Fundació Servei de Llavors
- Centre Gifford per a Temes de la Població Humana
- Institut *Robert Mondavi* per la ciència de l'aliment i el vi
- Centre de Biotecnologia de la Llavor
- Institut Occidental per a la Seguretat Alimentària

A més a més compta amb el suport d'altres equipament dedicats a la recerca com:

- Centre de Biologia Aquàtica i Aquacultura
- *Contained Research Facility*
- Equipament de Genètica
- Hivernacles

- Equipament d'Informàtica Agrícola i Ambiental
- Recerca a llarg termini en Sistemes Agrícoles
- Centre de Transformació Vegetal

RECURSOS HUMANS

Els recursos humans dedicats a la gestió de la Facultat i els establiments en conveni són molt variats i provinents de totes les instal·lacions, centres i instituts que formen part de la facultat d'agricultura i ciències ambientals de la universitat de Davis.

USUARIS

Els usuaris de les instal·lacions són molt variats, des dels estudiants de la facultat d'Agricultura i ciències ambientals, a alumnes de les escoles municipals, fins a públic en general.

EL MODEL DE GESTIÓ I LES LÍNIES ESTRATÈGIQUES

En aquest document es volen exposar les línies estratègiques bàsiques en les que treballa. Així com d'aquelles instal·lacions que durant la recerca d'informació s'han cregut interessants per a utilitzar-les com a referent en el disseny del parc rural de la Torre Negra.

Aquestes són:

- o Institut de la Sostenibilitat Agrícola
- o *The Student Farm*
- o Agricultural Experiment Station, AES (Estació d'Experimentació agrícola)
- o *UC Sustainable Agriculture Research and Education Program (SAREP)*

Els objectius principals són:

- Identificar els principis i les pràctiques que contribueixen a la sostenibilitat dels sistemes agrícoles i els recursos naturals.

- Educar els estudiants en aquests principis i pràctiques.
- Disseminar la informació, desenvolupada a través de la recerca a la UC Davis i en d'altres llocs, que pugui ajudar als agricultors a millorar la sostenibilitat de l'agricultura i els recursos naturals.
- Millorar les comunitats rurals i urbanes de Califòrnia (en temes de sostenibilitat i gestió de recursos)

En conseqüència de la gran quantitat d'activitats dutes a terme per aquest centre i pel fet de que és una estructura organitzativa i de gestió molt diversa a les altres activitats descrites, en aquest cas s'ha optat per fer una descripció més concreta d'algunes de les activitats en forma de redacció. Així doncs no s'ha utilitzat la taula d'avaluació que s'ha utilitzat en les altres activitats d'agricultura periurbana.

A continuació es presenten les descripcions de les activitats dutes a terme al Centre que s'han cregut més interessants per a utilitzar-les com a referent en el disseny del model de gestió del parc rural de la Torre Negra. Les activitats que es descriuen a continuació són: Institut de sostenibilitat agrícola, the student farm, The Agricultural Experiment Station i the UC Sustainable Agriculture Research and Education Program.

Institut de la Sostenibilitat agrícola

Tracta temes relacionats amb la sostenibilitat a llarg termini de l'agricultura. Els objectius són:

- Identificar els principis i les pràctiques que contribueixen a la sostenibilitat dels sistemes agrícoles i els recursos naturals.
- Educar els estudiants en aquests principis i pràctiques.
- Disseminar la informació, desenvolupada a través de la recerca a la UC Davis i en d'altres llocs, que pugui ajudar als agricultors a millorar la sostenibilitat de l'agricultura i els recursos naturals.
- Millorar les comunitats rurals i urbanes de Califòrnia (en temes de sostenibilitat i gestió de recursos).

The Student Farm

Són instal·lacions dedicades exclusivament a la formació i educació en agroecologia per als estudiants de la Universitat Davis, escolars i públic en general.

És una instal·lació inaugurada a 1997, amb la finalitat d'oferir un ampli ventall d'oportunitats als estudiants, de la UC Davis així com a pagesos, jardiners, alumnes de primària i visitants.

L'àmbit territorial que abarca ocupa una totalitat de 800 ha.

El seu programa es basa en 3 principis:

- Un punt central en principis i pràctiques en agricultura sostenible i agroecologia.
- Èmfasi en l'aprenentatge de camp, basat en l'experiència.
- L'estimulació de la iniciativa, creativitat i exploració dels estudiants.

Les diferents activitats oferides són: cursos i tallers intensius amb internaments, cursos formals, projectes de recerca i cursos i jornades dirigides al públic en general.

- Internaments

Els estudiants interns poden participar en qualsevol dels projectes que es porten a terme a la granja o crear-ne de nous amb el seu propi disseny.

Al final dels projectes els alumnes reben uns certificats conforme han realitzat aquesta activitat.

- Cursos formals

La *Student Farm* ofereix varis cursos cada any referents al marc de l'agroecologia. Són cursos amb una part pràctica molt important. Els estudiants i persones que els realitzent reben un certificat. En el cas de ser alumnes de la universitat de Davis, reben a més, crèdits de lliure elecció. En moltes ocasions, els professors d'assignatures de la facultat d'agricultura i ciències ambientals, utilitzen les instal·lacions com a laboratori i per a la realització d'activitats de camp i pràctiques.

- Projectes de recerca

Aquesta granja fomenta la recerca per als estudiants de teories i pràctiques alternatives, particularment aquelles que es centren en el desenvolupament de sistemes agrícoles sostenibles.

Té una sèrie de convenis amb institucions i centres d'investigació que utilitzen aquest territori per a les investigacions en camp.

- Ús públic i ciutadà

S'organitzen visites guiades per als ciutadans on els educadors i guies són els pagesos i els alumnes de la universitat

S'organitzen cursos informals per a la ciutadania. Alguns exemples d'aquestes activitats són :

- Crear un hort a casa
- Cultiu i cuina amb plantes aromàtiques
- Disseny de jardins i horts familiars

A més a més d'aquestes possibilitats, dintre d'aquest àmbit territorial es desenvolupen altres activitats relacionades amb la producció agroecològica: the children's garden program, the ecologic garden, the market's garden i the coffee-bar. Aquestes estan descrites a continuació:

- **The Children's Garden Program**

Aquest és un dels programes que es porten a terme a la *Student Farm*.

Cada primavera, prop de 2000 nens/es de l'escola elemental visiten el "jardí" de la *Student Farm* per participar en un gran nombre d'activitats educatives i participatives. Estan dirigits a alumnes de nivell K-3 i són organitzats i duts a terme pels alumnes de la UC Davis. Les activitats varien cada any, però tracten temes d'ecologia de jardí, bona nutrició, cultiu d'aliments, entre d'altres.

Aquest programa va ser originalment posat en marxa per estudiants de la universitat i continua gràcies a la seva participació entusiasta i creativa. Els alumnes desenvolupen i proven idees per les activitats.

Amb aquesta experiència, els estudiants poden anar a treballar amb els professors i els nens/es als jardins/granges escolars locals.

- **The ecologic garden**

El jardí ecològic és un jardí de 20 ha on es troben flors, herbes aromàtiques, arbres frutals, vinyes, insectaris, una granja de pollastres i piles de fems vegetals. Aquest jardí compleix una funció educativa en el marc de l'horticultura ecològica.

Els ecosistemes del jardí mimetitzen ecosistemes naturals. L'objectiu és proporcionar als estudiants i als alumnes d'escoles, nombroses oportunitats per a aprendre els processos biològics i ecològics fonamentals. També s'organitzen cursos de formació per a adults i visitants sobre el disseny i gestió d'un jardí que a la vegada sigui productiu, atractiu i ambientalment respectuós.

A més, hi ha també un viver on es guarden germinen llavors de les varietats vegetals cultivades.

- **The market's garden**

El jardí de mercat va ser una de les primeres instal·lacions inaugurades a la universitat. Va ser inaugurat a principis dels anys 80 per estudiants que desitjaven guanyar experiència pràctica en la producció i comercialització de vegetals d'agricultura ecològica.

Actualment és un enorme terreny dedicat a la producció de vegetals d'agricultura ecològica on els estudiants i diversos pagesos produeixen suficients productes per abastir un grup de consumidors de la ciutat de San Francisco i el cafè-bar.

El grup de consumidors de San Francisco està format per 83 famílies que reben setmanalment la cistella de comanda de productes vegetals i de fruita.

Aquest mètode de comercialització els hi assegura una de les fonts de finançament més importants de *l'Student Farm*.

Així doncs, els estudiants estan implicats en totes les fases del procés de producció fins a la comercialització. Alguns estudiants, fins i tot realitzen projectes independents com a part de la seva formació en el *Student farm*

- **The coffee-bar**

És un bar creat pels propis universitaris, situat al campus central de la universitat UC Davis. Aquest bar proporciona un menú diari i possibilitat de carta. La totalitat dels productes ofertats en aquest bar provenen d'agricultura ecològica, ja sigui del market's garden com d'altres productors i distribuïdors d'agricultura ecològica.

Aquest mètode de comercialització ofereix una de les fons financeres més importants de *l'Student Farm*.

A més a més, dóna la oportunitat als alumnes d'hosteleria d'últim curs de realitzar pràctiques a la cuina o en el servei.

Agricultural Experiment Station, AES (Estació d'Experimentació agrícola)

La AES és un programa de recerca amb fons de l'estat, i agrupa més de 750 científics i 1300 projectes de recerca. Els científics de la UC Davis, la UC Riverside i la UC Berkeley estan associats amb la AES a través de la Divisió d'Agricultura i Recursos Naturals.

La missió de la AES es centra en temes agrícoles, ambientals i socials que es veuen afectats per la gestió dels sistemes agrícoles i de recursos naturals.

Els temes generals en els que es basen les investigacions són:

- Control de malalties en ramaderia i agricultura
- Desenvolupament de noves varietats de cultius de fruita
- Conservació del sòl, l'aigua i els recursos naturals
- Desenvolupament de polítiques ambientals sostenibles
- Repercussions de la reducció i el·liminació dels pesticides en les produccions agrícoles
- Protecció de la productivitat i de l'economia rural dels agricultors de Califòrnia
- El·liminació de paràsits perjudicials mitjançant tècniques agroecològiques
- Seguretat agroalimentària

- Relacions entre la vida rural i urbana

UC Sustainable Agriculture Research and Education Program (SAREP) (Programa d'Educació i Recerca en Agricultura Sostenible de la UC)

Programa d'Educació i Recerca en Agricultura Sostenible de la UC): que té com a objectiu desenvolupar i distribuir informació a través de publicacions i demostracions pràctiques, i donar suport a la recerca a llarg termini i als sistemes d'agricultura sostenible en les terres de cultiu de la UC.

Aquest programa va ser creat gràcies a l'esforç d'organitzacions i particulars preocupats pels impactes ambientals de l'agricultura, la salut de les comunitats rurals, i la rentabilitat de les operacions agrícoles familiars a Califòrnia.

A petició de la legislatura de Califòrnia, la UC va establir el SAREP amb 3 mandats: administrar beques competitives per a la recerca en pràctiques i sistemes agrícoles sostenibles, desenvolupar i distribuir informació a través de publicacions i demostracions pràctiques, i donar suport a la recerca a llarg termini i als sistemes d'agricultura sostenible en les terres de cultiu de la UC.

SAREP té 2 objectius principals:

- Assistir als agricultors de Califòrnia en el desenvolupament i implementació d'una producció sostenible i en sistemes de màrqueting.
- Donar suport a les comunitats rurals i urbanes de Califòrnia en l'entendiment del concepte i valor de l'agricultura sostenible i la participació en els sistemes agrícoles i l'aliment sostenible.

AGENTS IMPLICATS EN LA GESTIÓ

UC Davis

College of Agricultural & Environmental Science

Pagesos de la zona i de l'Estat de Califòrnia

Estudiants de la Universitat

Ciutadans

BIBLIOGRAFIA CONSULTADA

Pàgina web de la universitat de Davis: www.ucdavis.com

Pàgina web del College of Agricultural & Environmental Science:
www.aes.ucdavis.com

THE CENTER FOR AGROECOLOGY & SUSTAINABLE FOOD SYSTEMS; UNIVERSITY OF CALIFORNIA, SANTA CRUZ (CALIFORNIA, EEUU)

CARACTERÍSTIQUES GENERALS

El Center for agroecology and sustainable food systems (CASFS) és un projecte d'investigació, d'educació i de servei públic de la Universitat de Santa Cruz. La finalitat d'aquest projecte és la d'augmentar el manteniment ecològic i de justícia social en el sistema agroalimentari, per això treballa en la investigació, el desenvolupament dels sistemes sostenibles de producció, que siguin ambiental i econòmicament viables, socialment responsables i no explotadors.

Aquest Centre es troba dins de la Divisió de Ciències Aocials de la Universitat de California (UC) Santa Cruz. Això permet emprendre projectes multidisciplinaris que formen part de tota la universitat. A més el Centre col·labora amb Organitzacions No Governamentals (ONG's) d'agricultors, de ciutadans d'estudiants i investigadors, agències estatals i federals incluint la UC la Extensió Cooperativa i el Departament d'Agricultura dels EEUU.

Dins el projecte, s'inclouen investigacions teòriques i pràctiques, educació acadèmica i formacio professional i servei al públic.

LOCALITZACIÓ I MARC TERRITORIAL

La Universitat (UC) de Santa Cruz es localiza sobre la Bahia Monterey de la costa de California Central, aproximadament 100 km al sur de San Francisco.

Dins el Campus Universitari de Santa Cruz, les instal·lacions del Centre ocupen un total de 121'5 ha i estan situades al Sud del Campus.

MARC HISTÒRIC

1967- Alan Chadwick va ser contractat per crear un *Student Garden Project* al campus de la UC Santa Cruz.

El *Student Garden Project* tenia com a missió investigar, desenvolupar i avançar en el sistema d'agricultura sostenible. Sent aquests ambientalment "respectuosos", econòmicament viables, socialment responsables, no explotatius i que serveixen com a fundació per a generacions futures.

1972- Es va fundar la Granja UCSC en resposta a l'èxit de Chadwick i la popularitat del *Garden Project*.

1980- Degut al creixent interès en l'agricultura alternativa, el Consell d'Estudis Ambientals de la UCSC va contractar el Dr. Stephen Gliessman per a que comencés el Programa d'Agroecologia, que tindria la seva seu principal a la Granja UCSC. El Dr. Gliessman va ser el director del programa durant quasi dues dècades.

1983- Alfred E. Heller va fundar una càtedra en agroecologia (la primera càtedra a la UCSC), la qual el Dr. Gliessman encara manté.

1993- El nom del Programa d'Agroecologia es va canviar pel de "Centre d'Agroecologia i Sistemes Alimentaris Sostenibles" (*The Center for Agroecology & Sustainable Food Systems, CASFS*).

1997- La Dr. Carol Shennan va ser anomenada directora del Centre.

MARC LEGAL / INSTITUCIONAL

El Centre es troba dins la Divisió de Ciències Socials a la Universitat de California Santa Cruz (UCSC).

MARC ECONÒMIC

La UC i el campus UC Santa Cruz proporcionen una part del salari del personal del centre (CASFS) i dels fons operacionals. Però la major part prové de donatius, concessions i l'autogestió.

A la pàgina web de la Universitat expliquen les diferents formes de participar econòmicament amb el Centre:

- Donacions al fons del Centre
- Donacions per a la investigació i d'educació
- Investigació i educació en projectes internacionals
- Beques

EQUIPAMENTS

En el campus de la UC Santa Cruz es troben els següents equipaments relacionats amb el marc de l'agricultura ecològica i sostenible:

- Granja UCSC (110 ha): fundada al 1972.

Inclou: les oficines del CASFS, un laboratori agroecològic, un hivernacle solar, un centre per visitants i les oficines del Life Lab Science Program.

El *Life Lab* i el CASFS treballen junts per a desenvolupar el *Garden Classroom* ("jardí escolar"). Aquest es troba situat a la Granja, i vol servir com a model de jardí escolar.

- Jardí Alan Chadwick (fundador del jardí): establert al 1967.

Model productiu d'agricultura i horticultura a petita escala. Extensió: 15 ha.

S'inclouen una gran quantitat de plantes ornamentals, cultius anuals i perennes, una plantació extensa d'arbres fruiters i hivernacles.

RECURSOS HUMANS

Treballen conjuntament amb la universitat, però també col·laboren amb ONGs, cultivadors (granjers), agències estatals i federals (UC Cooperative Extension i el departament d'agricultura dels EEUU).

Tenen una associació de voluntaris i també està l'associació dels "Amics de la granja i el jardí UCSC" (Friends of the UCSC Farm & Garden).

USUARIS

Estudiants universitaris, pagesos i escolars

EL PROJECTE DE GESTIÓ I LES LÍNIES ESTRATÈGIQUES

El Centre CASFS ofereix una gran quantitat de programes i recursos relacionats amb l'agricultura sostenible i l'agroecologia, i que abarquen una gran diversitat de disciplines.

A continuació d'han volgut presentar tres grups de programes que s'han cregut interessants com a referents per al parc rural de la Torre Negra.

En primer lloc, el projecte Farm to College, que es tracta d'un programa interdisciplinari que treballa en els àmbits de la producció i comercialització, de l'educació i la participació ciutadana mitjançant la recerca de diferents models d'organització i associació amb l'objectiu principal de promocionar l'agricultura ecològica i sostenible arreu del Comtat de Califòrnia. Per tal de descriure aquest programa, es realitza una breu presentació dels diferents agents que estàn implicats.

En segon lloc, es presenten les possibilitats d'investigació i recerca que ofereix el CASFS als estudiants i visitants de la UC Santa Cruz en temes relacionats amb l'agricultura sostenible i l'agroecologia.

Per últim, es presenten un grup de programes formatius dirigits exclusivament als estudiants universitaris en àmbits relacionats amb l'agricultura sostenible i l'Agroecologia.

Davant la impossibilitat d'altres mètodes de recerca bibliogràfica, la informació obtinguda és extreta en la seva totalitat de les pàgines web de la Universitat de Santa Cruz i del CASFS.

1. El projecte FARM TO COLLEGE

Un dels projectes més antics i importants del Centre és el projecte *Farm to college*. Aquest és un projecte que a més de relacionar moltes institucions importants de recerca, producció i educació, posa en marxa una gran varietat de programes referents a diferents dimensions: la innovació i recerca, l'educació escolar i secundària, la formació per a estudiants i una gran varietat de possibilitats per als visitants i el públic en general.

El projecte *Farm to College* reuneix a una gran varietat d'actors i institucions implicades:

- Estudiants, professorat i personal de la Universitat
- Escoles estatals
- UCSC Food Systems Working Group (FSWG)
- Monterey Bay Organic Farmers Consortium (MBOFC)
- Agriculture Land Based Training Association (ALBA)
- UCSC Dining Services
- Community Alliance with Family Farmers (CAFF)
- Program In Community & Agroecology (PICA)
- Community Agroecology Network (CAN)
- Students for Organic Solutions (SOS)
- Education for Sustainable Living Program (ESLP)
- Santa Cruz County Food Systems Network (SCCFSN)
- Kresge Cooperative
- Life Lab

A continuació es fa una breu descripció d'aquestes institucions o projectes.

UCSC Food Systems Working Group (FSWG)

FSWG DE UCSC'S va nèixer a la Cumbre de la Terra de Campus 2004.

Els objectius d'aquest projecte són:

- Portar i potenciar el consum d'aliments locals sostenibles al campus
- Aixecar la consciència de l'estudiant pels sistemes agroecològics sostenibles

Les activitats actuals que es porten a terme són:

- Funcionament i coordinació del Programa de Menjadors del campus
- Organització de jornades de reflexió sobre el consum sostenible al campus
- Participació en el desenvolupament continuat del Consorci de Granjers de la Bahía Monterey (MBOFG)
- Contacte i coordinació amb l'agència ALBA i el Centre CASFS.
- Coordinació dels sistemes de producció i venda dels aliments produïts

- Creació de contractes de pràctiques d'empreses amb els estudiants

Monterey Bay Organic Farmer's Consortium (MBOFC)

El MBOFC va sorgir com a proposta al CASFS des dels agricultors locals, per tal de suministrar a la Universitat dels productes. Així doncs, els agricultors ecològics de la zona crearen un consorci.

A més de la producció i distribució, aquest consorci realitza operacions de recolçament als treballadors agrícoles, troben mecanismes per a potenciar l'economia agrària i exigir una assegurança mèdica. A canvi, ofereixen a la universitat parts dels seus terrenys per a la investigació en mecanismes de producció sostenible i agroecològica.

Agriculture & Land-Based Training Association (ALBA)

ALBA és una organització independent sense ànims de lucre. La seva missió és la d'aconseguir avançar en la viabilitat econòmica, la equitat social i la distribució de la terra. Aquesta organització busca donar facilitats econòmiques a agricultors ecològics locals.

La organització posseeix dos parcel·les de producció agroecològica que sumen un total de 124 ha al Comtat Monterey. Actualment hi treballen 24 pagesos.

A 2002, aquesta organització va crear una Xarxa de distribució de productes en la que hi participen la gran majoria dels productors ecològics de la regió. Els seus principals clients són dos universitats i dos hospitals.

UCSC Dining Services

UCSC Dining Services és el servei de menjadors sostenibles del campus.

Ofereixen menús i servei de cafeteria a partir de productes de la MBOFC, dels terrenys del *Farm to college* i de productes de comerç just. Sempre són menús agroecològics i de temporada. En la seva majoria són productes locals.

A més organitzen cursos de cuina per a estudiants i per a públic en general.

The Community Alliance with Family Farmers (CAFF)T

CAFF es una organització sense ànim de lucre que treballa per a construir un moviment de gent rurl i urbana, per a conscienciar a escala familiar dels problemes actuals de l'agricultura, la sobirania alimentària i la justícia social.

Realitza projectes sobre les economies locals i les relacions socials entre el món rural i l'urbà i organitza jornades de formació i conscienciació.

Program in Community and Agroecology (PICA)

PICA es un programa sobre el campus UCSC, localitzat al Poble en la Cantera Inferior. PICA s'esforça per a promoure el manteniment del campus, per l'ampliació de les infraestructures i per la creació de documentació i informació necessària per a fer difusió de les activitats que es promouen al campus sobre agroecologia i agricultura ecològica.

Organitza diverses jornades de participació ciutadana: cració emmeagatzematge de compost, disseny i infraestructures de jardins i horts, sistemes d'informació geogràfica, entre d'altres.

The Community Agroecology Network (CAN)

CAN és una organització sense ànim de lucre. La seva missió és la de desenvolupar una xarxa de comunitats rurals i consumidors als Estats Units, per a aconseguir l'autosuficiència de les pràctiques d'agricultura sostenible.

Students for Organic Solutions (SOS)T

SOS és un grup d'estudiants que organitzen activiatstats i projectes relacionats amb l'agricultura ecològica. L'objectiu és crear un espai de trobada entre els joves interessats en dedicar-se al món rural sostenible. Realitzen reunions setmanals i creen molts documents divulgatius per a propmoció el consum i la producció sostenible, així com activitats educatives per a entitats de lleure.

[illegible]

ESLP és un esforç interdisciplinari de col·laboració per a fer de la Universitat de Califòrnia Santa Cruz, una comunitat sostenible. Els estudiants i persones participants formen equips d'investigació per a la realització i organització de conferències i jornades encarades al món universitari sobre diferents temes relacionats amb l'agricultura sostenible i les societats sostenibles.

Aquest programa va estar organitzat amb l'objectiu principal d'incentivar als estudiants i al personal de la Universitat a treballar de forma participativa i coordinada.

Santa Cruz County Food Systems Network (SCCFSN)

Són Consells anuals en els que es troben agents relacionats amb la producció agroalimentària, des dels productors i els polítics als propis consumidors. És una iniciativa del govern per a promoure un espai de coordinació i participació ciutadana. Es preveu que en el futur, aquests Consells puguin anar dirigits a assegurar la seguretat alimentària i a la promoció de l'agricultura local.

Actualment es troba en les primeres fases, i s'està realitzant una forta campanya per a promoure la participació en els Consells.

Kresge Cooperative

És una cooperativa creada pels estudiants que ha creat una agrobotiga dels productes de les instal·lacions dels terrenys de la Universitat.

L'objectiu és crear una cooperativa de consumidors de productes agroecològics que estiguin interessats en la promoció del cooperativisme, del consum responsable, dels productes locals agroecològics i el poder col·lectiu.

És un espai d'intercanvi d'idees i coneixements, que promou una acció revolucionària de la societat a partir de petits canvis.

Life Lab

El programa de Ciència de life lab treballa en el camp de la ciència de l'educació ambiental des de 1985.

Es localitza al CASFS i organitza diversos cursos de formació per a educadors ambientals en el camp de l'agroecologia i l'agricultura sostenible, i diverses activitats dirigides a les escoles de primària i secundària, un exemple és l'School Farm.

2. PROGRAMES D'INNOVACIÓ I RECERCA

Els programes d'Investigació relacionats amb l'agroecologia i l'agricultura ecològica que oferta el CASFS a estudiants i no estudiants de la Universitat, que s'han cregut interessants com a referents són els següents:

California Central Coast Reserch Project

El Projecte d'investigació de Costa Central, és un esforç per a millorar el manteniment ambiental i social dels sistemes agroalimentaris de la regió de Costa Central de Califòrnia. És un projecte d'Investigació on s'analitza l'impacte de l'agricultura i altres usos de la terra sobre la qualitat de l'aigua. També analitzen els diferents sistemes de producció i plantejen iniciatives alternatives. El projecte està finançat pel Departament d'Agricultura dels EEUU.

Sociology and political economy of sustainable food systems;

És un programa d'investigació per a estudiants i personal de la Universitat en recerques sobre problemes socials, polítics i econòmics que tenen una estreta relació amb la producció agroalimentària.

L'objectiu és desenvolupar sistemes sostenibles de producció d'aliments que tinguin en compte temes com la Sobirania alimentària, l'accès als productes, la repartició de poders i els marcs constitucionals i polítics que s'han desenvolupat en el temps a nivell estatal. La investigació de qüestions socials que es porta a terme tracta temes com:

- L'ecologia política de sistemes agroalimentaris
- Iniciatives alternatives de producció
- Els mercats dels agricultors
- Programes d'horticultura urbana, i l'impacte del manteniment del sistema de aliments
- Opcions de consumidor i consciència de consum
- La justícia social, com les condicions dels treballadors i la viabilitat econòmica de les granjes.
- La seguretat domèstica de consum
- Qüestions socials dirigides a l'impacte del moviment agroecològic i les implicacions polítiques.

The agroecology of farm Landscapes

Projecte d'investigació sobre la ecologia bàsica de sistemes agrícoles amb l'objectiu de dissenyar cultius i mètodes per a la conservació dels recursos, mantenint els nivells de producció i protegint la salut dels paisatges naturals que envolten els sistemes agrícoles.

Aquest apropament als agroecosistemes, basat en els principis ecològics, basats en el cicle dels nutrients, la diversitat biològica i les relacions predador presa, és una crítica al desenvolupament actual de l'agricultura.

Els temes en els que es basen aquestes investigacions són:

- Cultiu de cobertes amb plantes anuals i perennes
- Control d'erosió
- Anàlisi de resposta nutritiva en sistemes orgànics i convencionals
- Rotació de cultius per a suprimir paràsits i malalties i millorar la fertilitat del sòl
- Separació de cultius amb mates i matolls

Ecological/organic production in small-medium Scale Farming Systems

Projecte d'investigació en el que s'experimenta amb les pràctiques agroecològiques per a millorar les

produccions, optimitzar l'ús dels nutrients, disminuir els impactes de la granja i reduir i eliminar l'entrada d'agents agroquímics.

Aquestes investigacions les porten a terme els propis agricultors que treballen a les terres de la granja del Centre CASFS. Els temes d'investigació portats a terme són:

- Control de paràsits de maduixa amb cultius trampa
- Supervisió i control del jardí
- Probes i avaluacions de l'agroecologia

3. CURSOS DE FORMACIÓ PER A ESTUDIANTS

El CASFS oferta una gran varietat de possibilitats per a la formació dels estudiants de la UC Santa Cruz. Aquests es presenten a continuació. S'engloben tots en un programa anomenat *Practical Training / Farm & Garden Apprenticeship*. Els cursos formatius ofertats abarquen una gran varietat de temes:

- Agroecologia i horticultura ecològica
- Agricultura sostenible
- Política agrària
- Ecologia del paisatge
- Seguretat dels aliments
- Estudis rurals
- Conservació de les aigües
- Conservación de línea divisoria de aguas

Tots els cursos es realitzen a les instal·lacions del Campus: Granja de UCSC y el jardí d'Alan Chadwick. A més s'ofereix la possibilitat d'intercanvis internacionals amb altres universitats o centres a tot el món.

A continuació es presenta una breu descripció del programa d'horticultura ecològica ofertat en forma d'exemple:

The Apprenticeship in Ecological Horticulture

És el curs de formació més antic dels programes del Centre. Proporciona la formació en els conceptes i pràctiques d'horticultura ecològica i d'agricultura a petita escala.

Es tracta d'una formació teòrico-pràctica sobre l'experiència de producció agrícola ecològica en camps, hivernacles, jardins i petits horts.

Els temes que abarquen aquest curs són: estudi dels sòl i orientació dels cultius, compostatge, control de paràsit, planificació de collita, irrigació, equip de granja i tècniques de comercialització.

Des de la seva fundació a 1967, aquest programa s'ha desenvolupat molt i ha estat internacionalment reconegut. Ha estat un programa amb un gran èxit, en el qual han participat molts estudiants i entitats. Molts dels graduats en aquest curs han aconseguit establir les seves pròpies granjes comercials i jardins de mercat, han controlat jardins de la comunitat i han desenvolupat programes d'horticultura a les escoles estatals. A més hi ha una gran quantitat d'estudiants que participen en projectes de desenvolupament internacional.

En forma de resum a continuació es classifiquen en forma de taula els programes i institucions descrits segons la dimensió que abarquen:

Dimensió	Programes i Institucions o centres
INFORMACIÓ-DIFUSIÓ-COMUNICACIÓ	- FSWG - ALBA - CAFF - CAN - SOS - ESLP
PRODUCCIÓ COMERCIALITZACIÓ I CONSUM	- FSWG - ALBA - MBOFC - UCSC Services - CAFF - SCCFSN Dinning
EDUCACIÓ-PARTICIPACIÓ CIUTADANA I FORMACIÓ	- ALBA - PICA - CAN - SOS - ESLP - Kresge Cooperative - Live Lab - Practical Training / Farm & Garden Apprenticeship
INNOVACIÓ I RECERCA	- California Central Coast Research Project - Sociology and Political Economy of Sustainable Food Systems - The Agroecology of Farm Landscapes - Ecological/organic production in small-medium Scale Farming Systems
ALTRES	- CAN - Kresge Cooperative

AGENTS IMPLICATS EN LA GESTIÓ

CASFS

Universitat de California (UC) Santa Cruz

ONGs, cultivadors (granjers), agències estatals i federals (UC Cooperative Extension i el departament d'agricultura dels EEUU).

Associació de voluntaris

Associació dels "Amics de la granja i el jardí UCSC" (Friends of the UCSC Farm & Garden)

BIBLIOGRAFIA CONSULTADA

Pàgina web de la Universitat de Santa Cruz, California: www.ucsc.edu/public

Pàgina web del Center for Agroecology and sustainable food systems: casfs.ucsc.edu/index.html

ANNEX 2: Mapes